

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΣΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΡΡΩΣΤΙΑΣ
ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΕΩΣ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ
ΚΑΤΟΧΗ (1865-1945)

υπό
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ
Ιατρού Γενικής Ιατρικής

Υπεβλήθη για την εκπλήρωση μέρους των απαιτήσεων για την απόκτηση του
Διδακτορικού Διπλώματος

ΛΑΡΙΣΑ 2015

© 2014 Νικόλαος Γ. Μοσχόπουλος

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Ιατρικής Σχολής
Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν υποδηλώνει
αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα (Ν. 5343/32 αρ. 202 παρ. 2).

*Εγκρίθηκε από τα Μέλη της Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής
(Αρ. Εγκρ. 1/ 08-10-2014 ΓΣΕΣ)*

- 1^{ος} Εξεταστής**
(Επιβλέπων) Δρ. Γεώργιος **Αντωνακόπουλος**,
*Καθηγητής Ανατομίας-Ιστολογίας-Εμβρυολογίας,
Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*
- 2^{ος} Εξεταστής** Δρ. Δημήτριος **Αρβανίτης**,
*Καθηγητής Ανατομίας-Ιστολογίας-Εμβρυολογίας,
Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*
- 3^{ος} Εξεταστής** Δρ. Μάρκος **Σγάντζος**,
*Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής Ανατομίας,
Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*
- 4^{ος} Εξεταστής** Δρ. Χρήστος **Χατζηχριστοδούλου**,
*Καθηγητής Υγιεινής και Επιδημιολογίας,
Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*
- 5^{ος} Εξεταστής** Δρ. Δημήτριος **Χριστοδούλου**,
*Αναπληρωτής Καθηγητής Ανατομίας και
Παθολογικής Ανατομικής. Τμήμα Ιατρικής,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*
- 6^{ος} Εξεταστής** Δρ. Ευθύμιος **Δαρδιάτης**,
*Επίκουρος Καθηγητής Νευρολογίας, Τμήμα
Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*
- 7^{ος} Εξεταστής** Δρ. Κωνσταντίνος **Τρομπούκης**,
*Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας Ιατρικής -
Ιατρικής Δεοντολογίας, Τμήμα Ιατρικής,
Πανεπιστήμιο Κρήτης*

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΟΝΟΜΑ : Νικόλαος
 ΕΠΩΝΥΜΟ : Μοσχόπουλος
 ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ : Γεώργιος
 ΟΝΟΜΑ ΜΗΤΡΟΣ : Μαρία
 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ : Ειδικευμένος Ιατρός Γενικής Ιατρικής
 ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ : 17 Ιουλίου 1969
 ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ : Αθήνα
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΙΑΣ : Γερουλάνου 9, Αργοστόλι, Κεφαλονιά, Τ.Κ. 28 100
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΑΤΡΕΙΟΥ : Γ. Βεργωτή 112, Αργοστόλι, Κεφαλονιά
 Α.Μ. ΤΣΑΥ : 97568
 ΤΗΛ. – FAX ΙΑΤΡΕΙΟΥ : 26710-28988
 ΟΙΚΙΑΣ : 26710-24744
 ΚΙΝΗΤΟ : 69 444 60 669
 e-mail : nmoschop@yahoo.com

ΓΕΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

- Αποφοίτησα από το Κοργιαλένιο Λύκειο Αργοστολίου το 1987 με βαθμό «Άριστα» 19 11/12.
- Πτυχιούχος Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Από το 1999-2001 υπηρέτησα ως γιατρός επί θητεία σε δύο περιφερειακά ιατρεία (*Περιφερειακό Ιατρείο Νεοκαισάρειας Ιωαννίνων, και Περιφερειακό Ιατρείο Ροδαυγής Άρτας*).
- Το 2001 εργάστηκα επί 6 μήνες σε ιδιωτικό ιατρείο στα Μωραϊτικά Κέρκυρας.
- Από το 2002 ως το 2005 ειδικεύθηκα στο Γενικό Νοσοκομείο «Άγιος Ανδρέας» Πατρών, όπου και ολοκλήρωσα την ειδικότητα της Γενικής Ιατρικής (4 έτη).
- Από τον Μάρτιο του 2006 διατηρώ ιδιωτικό ιατρείο στην Κεφαλονιά.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Εργασία σε χώρους Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας

1. Στο ιατρείο του 16ου Τάγματος Υλικού Πολέμου Καρωτής Διδυμοτείου.
2. Στο Περιφερειακό Ιατρείο Νεοκαισάρειας (Κέντρο Υγείας Πραμάντων) Ιωαννίνων.
3. Στο Περιφερειακό Ιατρείο Ροδαυγής Άρτας (Κέντρο Υγείας Βουργαρελίου).

4. Σε ιδιωτικό ιατρείο στα Μωραΐτικα Κέρκυρας.
5. Στο Κέντρο Υγείας Βάρδας Ηλείας.
6. Στο Κέντρο Υγείας Σιμόπουλου Ηλείας.
7. Ως ιδιώτης γιατρός στην Κεφαλονιά.
8. Ως γιατρός του ΙΚΑ στην Κεφαλονιά.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

Δημοσιεύσεις

«Χολέρα στην Κεφαλονιά (1855). Ένα χρονικό με βάση ανέκδοτα έγγραφα του Ιστορικού Αρχείου Κεφαλονιάς», *περιοδ. Ιατρικά Χρονικά*, τ. 16, τεύχ. 3 (Μάρτιος 1992), σσ. 235-243.

Συμμετοχή σε Συνέδρια με ανακοίνωση

1. «Είστε ευχαριστημένοι με το επάγγελμά σας; Έρευνα με τη μορφή ερωτηματολογίου στο Γενικό Νοσοκομείο Γ. Χατζηκώστα Ιωαννίνων», 1992, (συνεργασία), ανακοίνωση στο *Συνέδριο Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας*, Αθήνα 1992.
2. «Δυστοκία και παρατεταμένος τοκετός», (συνεργασία), 5ο *Παμπελοποννησιακό Ιατρικό Συνέδριο* 2002.
3. «Η εκτίμηση της CRP σαν δείκτης φλεγμονής στην οξεία λιθιασική χολοκυστίτιδα ασθενών με σακχαρώδη διαβήτη», (συνεργασία), *Πανελλήνιο Συνέδριο Γενικής Ιατρικής* 2003.
4. «Μια “μετέγχυσις αίματος” από τον Nelaton στο Παρίσι (από Κεφαλληνιακή εφημερίδα του 1852)», *Πανελλήνιο Συνέδριο Γενικής Ιατρικής* 2003.
5. «Δήγματα εντόμων και η αντιμετώπισή τους σε Κέντρο Υγείας αγροτικής περιοχής», (συνεργασία), 29ο *Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο* 2003.
6. «Τροχαία ατυχήματα στον νομό Ηλίας και η αντιμετώπισή τους», (συνεργασία), 29ο *Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο* 2003.
7. «Εφηβικά τροχαία ατυχήματα και κακώσεις. Αναδρομική μελέτη μιας πενταετίας 1998-2002 των εξωτερικών ιατρείων του Π.Γ.Ν. Πατρών, “Ο Άγιος Ανδρέας”, (συνεργασία), 9ο *Συμπόσιο της Ιατρικής και της Φυσιοθεραπείας*, Αργοστόλι 2003.
8. Σχολιαστής στην 1η Στρογγυλή Τράπεζα με θέμα, «Αθλητισμός και Doping», *Διεθνές πολυθεματικό συνέδριο Φυσιοθεραπείας*, Ληξούρι Κεφαλληνίας 2-4 Σεπτεμβρίου 2005.
9. «Η μελέτη των προγνωστικών παραγόντων υποτροπής του καρκίνου του ορθού και η προγνωστική τους αξία», (συνεργασία), 21ο *Πανελλήνιο Συνέδριο Γενικής Ιατρικής* 2009.
10. «Λοίμωξη από salmonella και η πιθανότητα χειρουργικών επιπλοκών σήμερα», (συνεργασία), 21ο *Πανελλήνιο Συνέδριο Γενικής Ιατρικής* 2009.

11. «Συγγράμματα Ανατομίας της Ιακωβατείου Βιβλιοθήκης Ληξουρίου», 2^η Πανελλήνια Δημερίδα Ιστορίας της Ιατρικής με θέμα «Οι μεγάλοι Ανατόμοι του Παρνασσού», από το Εργαστήριο της Ιστορίας της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αμφίκλεια 2009 (απονομή επαίνου).

Συμμετοχή σε επιτροπές Συνεδρίων

1. Μέλος της Επιτροπής Posters του 21^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Γενικής Ιατρικής (2009).
2. Μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής του Κλινικού Φροντιστηρίου του Ερευνητικού Εργαστηρίου Λοιμώξεων του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Ορθολογική αντιμετώπιση των Λοιμώξεων στην Κοινότητα», Κέντρο Υγείας Βάρδας 2002.

Διαλέξεις – διδασκαλίες

1. Διάλεξη στο Γυμνάσιο – Λύκειο Βουργαρελίου Άρτας με θέμα «Στεφανιαία Νόσος», 2000.
2. Διδασκαλία των μαθημάτων Ανατομία, Ρευματολογία, Εγκεφαλική Παράλυση στην παιδική ηλικία και Νευρολογία στα ΙΕΚ Βεργή Πατρών, σχολές Φυσιοθεραπείας και Αισθητικής, κατά το σχολικό έτος 2004-2005.
3. «Γενική Ούρων», εκπαιδευτική παρουσίαση στους ειδικευόμενους Γενικής Ιατρικής Γενικού Νοσοκομείου «Ο Άγιος Ανδρέας» Πατρών, στα πλαίσια του ετήσιου κύκλου ενδονοσοκομειακών μαθημάτων (24-11-2004), (σε συνεργασία).
4. «Ουρική αρθρίτιδα», διάλεξη για το κοινό και τους ειδικευόμενους Γενικής Ιατρικής Πατρών, (διανοσοκομειακό μάθημα), Βάρδα Ηλείας 2004, (σε συνεργασία).
5. «Βασική και προχωρημένη υποστήριξη ζωής (BLS και ALS)», διάλεξη για τους γιατρούς του Κέντρου Υγείας Σιμόπουλου Ηλείας – Εκπαίδευση σε πρόπλασμα (2005).
6. «Πρώτες Βοήθειες», διάλεξη για γονείς και κηδεμόνες, Δημοτικό Σχολείο Πόρου Κεφαλονιάς, Ιανουάριος 2006.
7. «Βασική Υποστήριξη Ζωής (BLS) και χρήση του αυτόματου εξωτερικού απινιδωτή (Automatic External Defibrillator (AED))», διάλεξη για γονείς και κηδεμόνες, Δημοτικό Σχολείο Πόρου Κεφαλονιάς, Φεβρουάριος 2006.
8. «Προνοσοκομειακή φροντίδα επειγόντων περιστατικών. Αντιμετώπιση οξέων καταστάσεων υγείας - πνιγμός», εισηγητής σε σεμινάριο Α΄ Βοηθειών στο Νοσοκομείο Κεφαλονιάς.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΣΥΜΠΟΣΙΩΝ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ

Παρακολούθηση διανοσοκομειακών μαθημάτων ειδικευόμενων Γενικής Ιατρικής Πατρών στα εξής γνωστικά αντικείμενα:

- α. «Φλεβική προσπέλαση»
- β. «Οικονομικά της Υγείας»
- γ. «Ακτινολογική μελέτη θώρακος».

Παρακολούθηση κύκλου μαθημάτων για Γενικούς Γιατρούς, στο Γενικό Νοσοκομείο “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών με γνωστικά αντικείμενα:

1. «Ο Νεφρολογικός ασθενής - Προσέγγιση και αντιμετώπιση από το Γενικό- Οικογενειακό γιατρό», υπό Επικ. Καθ. Α. Διαμαντόπουλου, Δ/ντή Νεφρολογικής Κλινικής Γενικού Νοσοκομείου “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών.
2. «Το κόκκινο μάτι», Ντούλας Ι., Επιμελητής Β', Οφθαλμολογική Κλινική, πρώην 409 Γενικό Νοσοκομείο Στρατού (νυν παράρτημα Γενικού Νοσοκομείου “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών).
3. «Προηγμένη υποστήριξη ζωής (ALS)» Διδάχος Φ., Ειδικευόμενος Αναισθησιολογίας Γενικό Νοσοκομείο “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών.
4. «ΧΑΠ», Μπελέζος Θ., Ειδικευόμενος Γενικής Ιατρικής, Γενικό Νοσοκομείο “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών.
5. «Αντιμετώπιση του πόνου», Τριαντόπουλος Α., Αναισθησιολόγος, Επιμελητής Β', Γενικό Νοσοκομείο “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών.

Σεμινάρια-συμπόσια

1. «Συμπόσιο Πρωτοβάθμιας φροντίδας Υγείας», (Ιωάννινα, 25-26 Οκτωβρίου 1991).
2. «Ο ρόλος της πρωτοβάθμιας φροντίδας στην πρωτογενή πρόληψη των καρδιαγγειακών νοσημάτων», Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, (Μέτσοβο, 15 Ιανουαρίου 2000).
3. «Κλινική και Ακτινολογική Προσέγγιση του Θώρακος», Πανεπιστήμιο Πατρών, Κλινικό Εργαστήριο Ακτινολογίας, 4^ο Μετεκπαιδευτικό Σεμινάριο, 31 Μαρτίου 2002.
4. «Ο ρόλος του Γενικού Γιατρού στην παρηγορητική φροντίδα του καρκινοπαθούς στο τελικό στάδιο», Ελληνική Εταιρεία Γενικής Ιατρικής, Τμήμα Δυτικής Ελλάδος, (Ναύπακτος, 1 Ιουνίου 2002).
5. «Εντατική Θεραπεία – Αέρια αίματος – Οξεοβασική Ισορροπία», 5^ο σεμινάριο, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Νοσημειολογίας, Αθήνα, 29 Νοεμβρίου 2002.
6. «Εξελίξεις στην Ογκολογία», Ογκολογικό Τμήμα Παθολογικής Κλινικής Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Πάτρας, 13-14 Δεκεμβρίου 2002.
7. 17ο Διαπανεπιστημιακό Ιατρικό Συμπόσιο, που οργάνωσε το Τμήμα Λοιμώξεων της Παθολ. Κλινικής Πανεπιστημίου Πατρών.

8. Σεμινάριο Επιδημιολογίας – Βιοστατιστικής διάρκειας 1 μηνός, Έδρα Επιδημιολογίας – Βιοστατιστικής Ιατρικής Σχολής Πατρών (2003).
9. «Βασική Υποστήριξη Ζωής (BLS) και χρήση του αυτόματου εξωτερικού απινιδωτή (Automatic External Defibrillator (AED))», European Resuscitation Council (ERC), σεμινάριο διάρκειας 1 ημέρας, Γενικό Κρατικό Νοσοκομείο Νίκαιας “Ο Άγιος Παντελεήμων”, Αθήνα, 2003.
10. «Βασική και προχωρημένη υποστήριξη ζωής (BLS-ALS)», στα πλαίσια Συνεδρίου Επείγουσας Ιατρικής, Πρέβεζα 2004.
11. «Σεμινάριο επείγουσας Ιατρικής και Νοσηλευτικής», Πρέβεζα 2005.
12. «Προχωρημένη υποστήριξη ζωής στο Τραύμα (Advanced Trauma Life Support)», 2ήμερο σεμινάριο, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Πατρών, 2006.
13. «Σεμινάριο ανανηπτών στη Βασική Υποστήριξη Ζωής (BLS) και χρήση του αυτόματου εξωτερικού απινιδωτή Automatic External Defibrillator (AED)», European Resuscitation Council (ERC), Ελληνική Εταιρεία Καρδιοαναπνευστικής Αναζωογόνησης (ΕΕΚΑΑ), σεμινάριο διάρκειας 5 ωρών, στα πλαίσια των ημερίδων Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας «Γ. Παπαδάκης», Αθήνα 6 Φεβρουαρίου 2007.

Συνέδρια

1. «Ο Ανταγωνισμός στα Συστήματα Υγείας», 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Οικονομικών και Διοίκησης Υπηρεσιών Υγείας, Αθήνα, 4-6 Δεκεμβρίου 1991.
2. «Πρακτικά παιδιατρικά θέματα», Παιδιατρική Κλινική Καραμανδάνειο Νοσοκομείο Πατρών, 3^η Εκπαιδευτική Ημερίδα (Πάτρα, Μάρτιος 2002).
3. «Καραβάνι για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την κοινωνική ενσωμάτωση των Ελλήνων τσιγγάνων», Πανελλήνιο διήμερο Συνέδριο (Πάτρα, Μάρτιος 2002).
4. «Αχαϊκές ημέρες Παθολογίας – Τί νεώτερο στην Παθολογία», Διήμερη επιστημονική εκδήλωση της Ιατρικής Εταιρείας Δυτικής Ελλάδος, (Πάτρα, Μάρτιος 2002).
5. «Cardiology update», 4th International cardiology symposium of Patras University, Πάτρα 25 – 27 Απριλίου 2002.
6. «3ήμερο Πρωτοβάθμιας Ψυχιατρικής Φροντίδας», (Ναύπλιο, 7-9 Ιουνίου 2002).
7. «Τί νεώτερο;» Ημερίδα δερματικού μελανώματος, της Ιατρικής

Εταιρείας Δυτικής Ελλάδος, και της κλινικής πλαστικής και Επανορθωτικής Χειρουργικής Γ.Π.Ν. “Ο Άγιος Ανδρέας”.

8. 29^ο Ετήσιο Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο, (Αθήνα 20-24 Μαΐου 2004).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

1. Μέλος της Ομάδας Εθελοντών Διασωστών PUMA Hellas 2004-2005.
2. Ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος του Φιλανθρωπικού Σωματείου «Αρωγός» Πατρών, 2003-2006.
3. Μέλος των «Γιατρών Χωρίς Σύνορα» (2003-2007).
4. Μέλος των «Γιατρών του Κόσμου» (2003-2007).
5. Συνεργασία με το «Ελληνικό Παρατηρητήριο Συμφωνιών του Helsinki» (2005-2006).
6. Συνεργασία με το φιλανθρωπικό σωματείο «Παγγαία» Πατρών για την υποστήριξη αλλοδαπών πολιτικών προσφύγων (2003-2004).
7. Συνεργασία μέσω της φιλανθρωπικής ομάδας «Αρωγός» με την κοινωνική υπηρεσία του Γενικού Νοσοκομείου “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών (2003-2005).
8. Συνεργασία μέσω της φιλανθρωπικής ομάδας «Αρωγός» με το «Εθνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες» για την υποστήριξη αλλοδαπών πολιτικών προσφύγων (2003-2005).
9. Συνεργασία μέσω της φιλανθρωπικής ομάδας «Αρωγός» με τον Ιερό Ναό Αγίας Σοφίας Πατρών και το Σύλλογο Ελληνοσερβικής φιλίας για την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Σερβία (2004).
10. Συνεργασία μέσω της φιλανθρωπικής ομάδας «Αρωγός» με τον Ιερό Ναό Αγίας Σοφίας Πατρών και το Νοσοκομείο “Ο Άγιος Ανδρέας”, Πατρών σε προσπάθεια εξασφάλισης συσσιτίου για αναξιοπαθόντες στην πόλη των Πατρών.
11. Παρεμβάσεις στις κοινότητες ROMA (αθίγγανων) Ρίου, Ριγανόκαμπου, Μακρυγιάννη, Καστελόκαμπου στην Πάτρα και Σαγαϊκων και Κάτω Αχαΐας, νομού Αχαΐας, μέσω της φιλανθρωπικής ομάδας «Αρωγός» (2003-2006).
12. Ενίσχυση της τράπεζας Τροφίμων και Ενδυμάτων του Δήμου Πατρέων (από τη φιλανθρωπική ομάδα «Αρωγός») 2004.
13. Συνεργασία, μέσω της φιλανθρωπικής ομάδας «Αρωγός» με το Συνήγορο του Πολίτη για τη διευθέτηση προβλημάτων κατοικίας των ROMA Πατρών (2005).
14. Μέλος της Ένωσης Καταναλωτών «Ποιότητα Ζωής» (Ε.Κ.ΠΟΙ. ΖΩ) (1997-2001).

15. Διανομή ενδύσεως, τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης, κοινωνική και ιατρική υποστήριξη σε αναξιοπαθούντες στην Πάτρα, με τη φιλανθρωπική ομάδα «Αρωγός» (2003-2005).
16. Γραμματέας του Ιατρικού Συλλόγου Κεφαλονιάς (2011-2013).
17. Μέλος της ομάδας Σαμαρειτών Κεφαλονιάς (2012-1014).
18. Αντιπρόεδρος του Ε.Ε.Ε στο Παράρτημα Κεφαλονιάς 2013.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΡΡΩΣΤΙΑΣ
ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΕΩΣ ΤΗ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ (1865-1945)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Ιατρικής 2014

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. Δρ. **Γεώργιος Αντωνακόπουλος**, Καθηγητής Ανατομίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Επιβλέπων).
2. Δρ. **Δημήτριος Αρβανίτης**, Καθηγητής Ανατομίας-Ιστολογίας-Εμβρυολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
3. Δρ. **Μάρκος Σγάντζος**, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής Ανατομίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Περίληψη

Η έρευνα σε πρωτογενείς (αρχαιακές) και δευτερογενείς δημοσιευθείσες πηγές (εφημερίδες, περιοδικά, αυτοτελείς ειδικές ή ευρύτερες εργασίες) έφερε στη δημοσιότητα ένα πλήθος γιατρών, νοσοκομιακών ή και εκείνων που σε ιδιωτικό επίπεδο άσκησαν το λειτούργημα του γιατρού στα Επτάνησα κατά τη χρονική περίοδο 1864-1940, που ανέρχεται στους 531 καταναημεμένους κατά νησί ως ακολούθως: Ζάκυνθος 193, Κέρκυρα και Παξοί 220, Ιθάκη 45, Λευκάδα 73. Εντοπίσθηκε ένα πλήθος στοιχείων για τις σπουδές τους, την επαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητά τους, τις δημοσιευμένες εργασίες τους.

Επίσης επισημάνθηκαν δημόσια νοσηλευτικά Ιδρύματα (Αστικά Νοσοκομεία, Στρατιωτικά Νοσοκομεία, Ψυχιατρεία), καθώς και κλινικές ιδιωτικού χαρακτήρα, κυρίως στην Κέρκυρα, όπου οι ιδιωτικές κλινικές είχαν αναπτύξει αξιόλογη νοσηλευτική δράση, όπως λ.χ. ήταν οι κλινικές του Γ. Βλάση, του Ν. Αρλιώτη, του Ούγου Γιαλλινά, και στην Κεφαλονιά

του Ξενοκράτη Παξινόπουλου και του Σπύρου Πανά.

Επισημάνθηκε ακόμη η ίδρυση, η οργάνωση και η λειτουργία νοσηλευτικών ιδρυμάτων στην πόλη της Κέρκυρας με ιδιωτική πρωτοβουλία, αλλά με εκπληκτική κοινωνική προσφορά, όπως το Ιατρείο, το οποίο οργανώθηκε από την Ιατροχειρουργική Εταιρεία Κερκύρας το 1876, το Παράρτημα του Πατριωτικού Ιδρύματος Προστασίας του Παιδιού που ιδρύθηκε το 1929 και άρχισε να λειτουργεί το 1930 με εξακτίνωση δραστηριοτήτων και στα περίχωρα, όπως λ.χ. στην περιοχή της Λευκίμης και στην Κοινότητα Ανεμομούλου. Στην οργάνωση και την λειτουργία των περιφερειακών Ιδρυμάτων συχνά συμμετείχαν και τοπικοί παράγοντες, όπως λ.χ. οι κοινοτάρχες, οι ιερείς ή λειτουργούντες σύλλογοι.

Επιδημίες, τέλος, θανατηφόρες, που μάστιζαν κατά την περίοδο αυτή τον ελλαδικό χώρο, ιδιαίτερα τις πόλεις-λιμάνια, όπου προσέγγιζαν πλωτά επιβατηγά ή φορτηγά μέσα, επισημαίνονται και περιγράφονται στα Ιόνια νησιά και καταγράφεται ακόμη ο τρόπος αντιμετώπισής τους, τόσο από τους κρατικούς φορείς, όσο και από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανάδειξη από την έρευνα έργου κοινωνικού, όπως η δωρεά παροχή υπηρεσιών και η παροχή φαρμάκων από γιατρούς και φαρμακοποιούς, παρεχόμενο κυρίως σε παιδικό πληθυσμό, αλλά και ευρύτερα σε άπορες οικογένειες. Επίσης η προσφορά νοσοκομιακού εξοπλισμού από οργανωμένους φορείς ή και απλούς ιδιώτες. Όπως λ.χ. η ίδρυση και ο εξοπλισμός του Διαγνωστικού Κέντρου Ιθάκης.

Τα νέα στοιχεία που επισημάνθηκαν και καταγράφηκαν προσεγγίζουν ποσοτικά το 85%, ενώ κατά ποσοστό 15% περίπου συμπληρώνουν, από παλαιότερη έρευνα, σημειωθείσες περιπτώσεις.

ABSTRACT

Thesis of Nicholas Georg. Moschopoulos, titled: *Prevention and confrontation of illnesses in the Ionian Islands from the Reunion of the islands up to the beginning of the German occupation (1864-1945). Zakynthos - Ithaca - Corfu - Lefkada-Paxos. Epidemics and their treatment - Hospitals-Medical care - Doctors.*

Research in primary (archival) and secondary published sources (newspapers, magazines, special or more general researches/studies) has revealed a great number of hospital doctors, or doctors of the private sector who acted in the Ionian Islands during the period 1864 – 1940. The number of those doctors is 531 and they were located as follows: 193 in Zakynthos (Zante), 220 in Corfu and Paxos, 45 in Ithaca and 73 in Lefkada. The research has also identified a number of elements concerning their studies, their pub-

lished work, as well as their professional and social activity.

In addition, the study has recorded public hospitals (urban hospitals, military hospitals, psychiatric clinics) as well as private clinics, mainly in Corfu. The private clinics of that island, such as those established by G. Vlassis, N. Arliotis and Hugh Ghialinas but also the clinics of Xenokratis Paxinopoulos and Spyros Panas in Kefalonia, had developed remarkable nursing activity. The establishment, organization and function of private medical centers in the city of Corfu, has been also highlighted, emphasizing on their great social contribution. This was for example the case of Iatrio, which was established in 1876 by the surgical Society of Corfu, as well as the Annexe to the Patriotic Institution for the Protection of the Child which was founded in 1929, began its activity in 1930, and offered its services to the people of the city and the suburbs of Corfu (i.e. Lefkimi and the Community of Windmill). The participation of local actors, such as mayors, priests and local clubs to the administration and function of regional medical institutions has been underlined in the research.

The study also records and describes fatal epidemics, ravaging during this period the Greek world, especially port cities, such as the cities of the Ionian Islands, referring to the measures taken by governmental agencies and by private initiative in order to face the problem.

Another interesting point is related to the donation of medical services and medicaments by doctors and pharmacists, offered mainly to children and to needy families. Moreover, the donation of hospital equipment by organized groups or individuals is also noteworthy (i.e. the cost for establishment and equipment of the Diagnostic Center Ithaca was covered by donations).

The new elements coming to the light through this study approach the percentage of 85%, while the percentage of elements completing the information publicized in earlier research, amounts to approximately 15%.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	21-23
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	25-27
Βραχυγραφίες.....	28

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΩΣ ΤΟ 1864.....	31-38
--	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ (1864 -1945)

1. Θεσμικά.....	39-40
2. Επιδημίες.....	40-41
α. Γρίπη.....	41-43
β. Ευλογιά.....	43-46
γ. Ελονοσία.....	46-47
δ. Μηνιγγίτιδα.....	47-48
ε. Διφθερίτιδα.....	48
στ. Τύφος.....	48-50
ζ. Φυματίωση.....	50-51
η. Νύξεις λέπρας, πανώλης, δαγκείου, τραχωμάτων, οστρακιάς.....	51-52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

1. Κρατικά νοσηλευτικά Ιδρύματα.....	53-94
2. Ιδιωτικές κλινικές και διαγνωστικά κέντρα, Σύλλογοι.....	95-105

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ –ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....109-192

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΓΙΑΤΡΟΠΙΘΑΚΗΣ.....193-204

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (και ΠΑΞΩΝ).....205-294

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΛΕΥΚΑΔΑΣ.....395-320

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συμβολή στην Ιστορία της Ιατρικής.....321-323

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Κατάλογος γιατρών Κεφαλονιάς με βάση το βιβλίο του Γερ. Η. Πεντόγαλου «Γιατροί και Ιατρική της Κεφαλονιάς από τα χρόνια της Ένωσης μέχρι τον πόλεμο του 1940 (1864 -1940)», Θεσσαλονίκη 2007 και εικαστικό υλικό.....325-349

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....351-364

A. Αρχεία και αρχειακές συλλογές.....351

B. Βιβλιοθήκες.....352

Γ. Δημοσιευμένες Πηγές.....352-355

Δ. Εφημερίδες.....355-356

E. Περιοδικά.....356-357

ΣΤ. Μελέτες – Δημοσιεύματα.....357-364

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

1. Πατρών.....365-373

2. Εικόνων.....375-376

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η απόφασή μου να ασχοληθώ με την έρευνα σχετικά με την Ιστορία της Ιατρικής δεν είναι πρόσφατη. Αρκετά χρόνια πριν η στενή γνωριμία μου και συχνότατα η συνεργασία μου με θεράποντες γιατρούς του εν λόγω γνωστικού αντικείμενου με ευαισθητοποίησαν προς την κατεύθυνση αυτή. Από τη χρονική ήδη περίοδο της υπηρεσίας μου στο Νοσοκομείο της Πάτρας "Άγιος Ανδρέας" είχα την ευτυχή συγκυρία να βρεθώ κοντά στον καθηγητή Αθ. Διαμαντόπουλο, ο οποίος εκτός του κύριου γνωστικού αντικείμενου του της Νεφρολογίας εντρυφούσε με περισσή αγάπη στον χώρο της Ιστορίας της Ιατρικής και υπήρξε πολυγραφότατος στο εν λόγω αντικείμενο. Ο κ. Αθ. Διαμαντόπουλος με ιδιαίτερο ενδιαφέρον με ενθάρρυνε προς την ιστορική έρευνα που αφορούσε τον ιατρικό χώρο. Λίγο νωρίτερα ο καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών οφθαλμίατρος και διδάκτωρ της Ιστορίας της Ιατρικής Ιωάννης Γ. Λασκαράτος είχε συμβάλει, νομίζω, αποφασιστικά ώστε να γνωρίσω τις αρχικές ερευνητικές αναζητήσεις. Τότε, ακριβώς, ήταν, όταν με δική του ενθάρρυνση συνέθεσα την πρώτη σχετική με την Ιστορία της Ιατρικής δημοσίευσή μου στο περιοδικό *Ιατρικά Χρονικά*, τόμ. 16, τεύχ. 3(1992), σσ. 235-243, για την επιδημία της χολέρας στην Κεφαλονιά το έτος 1855 με τον ακριβή τίτλο: «Χολέρα στην Κεφαλονιά (1855). Ένα χρονικό με βάση ανέκδοτα έγγραφα του Ιστορικού Αρχείου Κεφαλονιάς».

Τις σχετικές πληροφορίες για την πρώιμη αυτή εργασία μου άντλησα από το Ιστορικό Αρχείο της Κεφαλονιάς με την καθοδηγητική συνδρομή του αείμνηστου καθηγητή Γεράσιμου Πεντόγαλου, αλλά και του πατέρα μου, που είχε, κατά την περίοδο αυτή, την ευθύνη (ως προϊστάμενος) του εν λόγω Ιστορικού Αρχείου.

Από την περίοδο, βέβαια, της υπηρεσίας μου ως ειδικευόμενου, όπως ανέφερα παραπάνω, στο Νοσοκομείο της Πάτρας "Άγιος Ανδρέας" η στενή συνεργασία μου με τον διδάκτορα της Ιατρικής, συμπατριώτη μου, και τότε διευθυντή του Νοσοκομείου Καλαβρύτων Νικόλαο Ραζή, που υπηρετούσε (και υπηρετεί) και τον επιστημονικό χώρο της Ιστορίας της Ιατρικής δημοσιεύοντας άρθρα και αυτοτελείς εργασίες σχετικά με το γνωστικό αυτό αντικείμενο, με βοήθησε να εργασθώ με περισσότερο ζήλο προς την κατεύθυνση αυτή, λαμβάνοντας μέρος σε σχετικά συμπόσια τόσο στον χώρο της ιδιαίτερης πατρίδας μου, όσο και της χώρας γενικότερα.

Αποφασιστικής και γόνιμης, βέβαια, σημασίας ήταν η στενή επαφή μου με τον γνωστό καθηγητή της Ιστορίας της Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης Γεράσιμο Πεντόγαλο, στον οποίο αναφέρθηκα και

παραπάνω. Κοντά του αγάπησα την Ιστορία της Ιατρικής και κοντά του μνήθηκα στην έρευνα και γνώρισα τις πλέον χρησιμότερες για την επιστήμη αυτή πρωτογενείς πηγές, τα ιστορικά αρχεία της Επτανήσου, αλλά και άλλα αρχεία της χώρας, όπου –όπως ό ίδιος μου υπογράμμιζε- φυλάσσεται, πάντοτε, ανέκδοτο αρχειακό υλικό για μια δημοσίευση.

Ο τελευταίος, οπωσδήποτε, υπήρξε και ο αποφασιστικής σημασίας καθοδηγητής μου προς την κατεύθυνση της επιλογής του θέματος της υπό κρίση διατριβής μου, όπως αναλυτικότερα περιγράψω αμέσως παρακάτω, στην ακολουθούσα εισαγωγή μου. Ο καθηγητής Γεράσιμος Πεντόγαλος, γνώστης του ερευνητικού χώρου της Επτανήσου, συγγραφέας πλουσιότατων και αξιόλογων, πέρα των άλλων, αυτοτελών βιβλίων και δημοσιεύσεων για τον Ιόνιο χώρο, μεταξύ των οποίων, είναι, βέβαια, και η επί υφηγεσία διατριβή του για την Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας, γνώριζε τα επιστημονικά κενά (χρονικά και τοπικά) και σε συνεργασία με τον καθηγητή κ. Γεώργιο Αντωνακόπουλο, τώρα επιβλέποντα στο πόνημά μου, προσδιόρισε χρονικά και τοπικά το θέμα μου και συνέβαλε τελικά στην οριστική επιλογή αυτού.

Πρέπει ακόμη να προσθέσω ότι η αναφερόμενη εδώ βιβλιογραφία, αδημοσίευτων πηγών και των ευρύτερων ή βραχύτερων δημοσιευμάτων, έχει εξολοκλήρου χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία.

Τελειώνοντας αυτή την προσπάθεια σύνθεσης της εργασίας μου για την Ιατρική στην Επτανήσο, τις επιδημίες και την αντιμετώπισή τους, τα νοσηλευτικά Ιδρύματα –κρατικά και ιδιωτικής πρωτοβουλίας- τους γιατρούς και τα σχετικά προβλήματα για τα συμπεριλαμβανόμενα νησιά, όπως ορίζονται στην εισαγωγή που ακολουθεί και για τη χρονική περίοδο 1864 (Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα) -1940 (εμπλοκή της χώρας στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο), αισθάνομαι και εκφράζω από τη θέση αυτή τον άπειρο σεβασμό μου στη μνήμη του καθηγητή της Ιστορίας της Ιατρικής Γερ. Η. Πεντόγαλου, που παρακολούθησε την εργασία μου επιμόνως και εκ του σύνεγγυς έως το τέλος, αλλά που δεν πρόλαβε, λόγω του αιφνίδιου πρόσφατου θανάτου του, να ιδεί το αποτέλεσμα της προσφοράς του. Πάντοτε θα έχω στη μνήμη μου τη μέθοδο των παρεμβάσεών του και των σχολαστικών διορθώσεων, αλλά και των προς την έρευνα των πηγών οδηγιών του, σ' όλες τις φάσεις της έρευνας και της σύνθεσης, μια μέθοδο πραγματικού και γόνιμου δάσκαλου.

Τον επιβλέποντα καθηγητή και στενό συνεργάτη τού Γερ. Πεντόγαλου κ. Γεώργιο Αντωνακόπουλο, που συνέχισε το έργο της παρακολούθησης της εργασίας μου με την ίδια αγάπη και περισσή φροντίδα, θερμά ευχαριστώ. Τα ίδια συναισθήματα αισθάνομαι και για τα δύο ακόμη μέλη της τριμελούς Επιτροπής, τον καθηγητή κ. Δημήτρη Αρβανίτη και τον επίκουρο καθηγητή κ. Μάρκο Σγάντζο, και εκφράζω τις ευχαριστίες μου

προς αυτούς, σεβόμενος τον πολύτιμο χρόνο τους που κατανάλωσαν διαβάζοντας το παρόν πόνημά μου, και κατ' εξοχήν εκτιμώ τις γόνιμες υποδείξεις τους επί του κειμένου μου σε προηγούμενη φάση, για τις οποίες ιδιαίτερα τους ευχαριστώ.

Τον σεβασμό μου επίσης εκφράζω στη μνήμη του καθηγητή τότε Ιωάννη Γ. Λασκαράτου, αλλά και τις πολλές ευχαριστίες μου στον διδάκτορα Νικόλαο Ραζή, που πάντοτε βρίσκονταν κοντά μου ως καλός και γόνιμος σύμβουλος.

Ευχαριστίες επίσης οφείλω στη διευθύντρια των Γενικών Αρχείων του Κράτους, στην Αθήνα, κυρία Αμαλία Παπά-Καραπιδάκη, και στο προσωπικό της εν λόγω υπηρεσίας, που διευκόλυναν την έρευνά μου στο αρχειακό υλικό του εν λόγω αρχείου και μου χορήγησαν φωτογραφικά αντίγραφα των τεκμηρίων που επισήμανα. Ακόμη ευχαριστίες εκφράζω στη διευθύντρια της Βιβλιοθήκης Λευκάδας κυρία Μαρία Ρούσου, στο προσωπικό των ΓΑΚ-Αρχείων Ν. Λευκάδας και ιδιαιτέρως στη κυρία Ελένη Γράφα, στους υπεύθυνους της Δημοτικής Χαραμογλείου Βιβλιοθήκης, επίσης στην πόλη της Λευκάδας, και στη διευθύντρια του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων κυρία Κατερίνα Δεμέτη. Σε όλους αυτούς ο σεβασμός μου θα μείνει διαρκής και αμέριστος. Τέλος, στον πατέρα μου Γεώργιο Ν. Μοσχόπουλο, πρώην καθηγητή της Νεότερης Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών, που διάβασε το κείμενό μου, οφείλω τις όποιες γλωσσικές βελτιώσεις.

Δεν πρέπει ακόμη να παραλείψω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τα λοιπά μέλη της συσταθισόμενης Επταμελούς Επιτροπής για τη συμμετοχή τους στη σχετική διαδικασία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για την υγεία στον Ιόνιο χώρο, τις επιδημίες και γενικότερα τις ασθένειες, την αντιμετώπισή τους, τους γιατρούς και τα κάθε είδους νοσηλευτικά ιδρύματα, υπάρχουν, οπωσδήποτε, αρκετές μαρτυρίες, σε βάθος χρόνου, και όχι σπάνια ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις, γνωστές, βέβαια, στους ειδικούς και περισσότερο γνωστές στους επτανησιολόγους. Πρόκειται, ωστόσο, για προσεγγίσεις ενταγμένες κυρίως σε ευρύτερου θεματικού χαρακτήρα ιστοριογραφικές συνθέσεις για το σύνολο των Ιόνιων νησιών ή και σε επιμέρους τοπικές, κατά νησί, ιστορικές εκδόσεις. Το βάθος του χρόνου για τις εν λόγω προσεγγίσεις, όσον αφορά πάντοτε στα νησιά του Ιονίου, δεν φτάνει, οπωσδήποτε, πριν της περιόδου της μακρόχρονης βενετικής κυριαρχίας, πριν από την εγκατάσταση των βενετικών στρατιωτικών δυνάμεων στο Ιόνιο, με την κατάληψη αρχικά της Κέρκυρας το 1386.

Εκτός από το πλήθος των δημοσιεύσεων για την υγεία στην Επτάνησο γενικά σε περιοδικά επιστημονικού χαρακτήρα, συνήθως επτανησιακά, καθώς και από πολλές προσεγγίσεις σε γενικότερες επτανησιακές ιστοριογραφίες, όπως είναι του Παναγιώτη Χιώτη¹, του Ερμάννου Λούντζη², του Κων. Καιροφύλα³, του Λ. Χ. Ζώη⁴, του Ν. Κατραμής⁵, του Κ. Μαχαιρά⁶, του Ηλία Τσιτσέλη και των νεότερων Πάνου Ροντογιάννη⁷, Γεωργ. Ν. Μοσχόπουλου⁸, Σπύρου Γασπαρινάτου κ.ά., υπάρχουν, βέβαια, και οι ειδικότερες για την υγεία, ιδιαίτερα για την Ιατρική, στην Επτάνησο μονογραφίες αυτοτελείς εκδόσεις, όπως του Σπύρου Αρδαβάνη-Λιμπεράτου, *Οι Επτανήσιοι Ιατροί διακριθέντες εις την πολιτικήν και τα Γράμματα*, Κέρκυρα 1938, του Γεωργίου Κεφαλλονίτου, *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας*, Κέρκυρα 1940, του Μιχαήλ Λυκίσσα, *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι και γιατροί στην πολιτική*, Αθήνα 1989, του

¹ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα Επτανήσου*, τ. 6, εν Ζακύνθω 1887, τ. 7, 1900.

² Λούντζης Ερμ., *Περί πολιτικής καταστάσεως της Επτανήσου επί Ενετών*, εν Αθήναις 1856.

³ Καιροφύλας Κ., *Η Επτάνησος υπό τους Βενετούς*, Αθήναι 1942.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Ιστορικών και Λαογραφικών Ζακύνθου*, τ. Α' (Ιστορικών - Βιογραφικών), τ. Β' (Λαογραφικών), Αθήναι εκ του Εθνικού Τυπγραφείου 1963.

⁵ [Κατραμής Ν.], *Φιλολογικά Ανάλεκτα Ζακύνθου, υπό Νικολάου Κατραμής*, Αρχιεπισκόπου Ζακύνθου, Εν Ζακύνθω 1880.

⁶ Μαχαιράς Κ., *Λευκάς και Λευκάδιο επί Αγγλικής προστασίας*, 1810-1864, Κέρκυρα 1940.

⁷ Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, τ. Α', Αθήνα 2006 και τ. Β', Αθήνα 1982.

⁸ Μοσχόπουλος Γ., *Ιστορία της Κεφαλονιάς (1797-1940), Πολιτική Ιστορία-Πολιτισμός Παιδεία Γράμματα-Τέχνες* (Περιέχεται και η ύλη του εξαντλημένου Β' τόμου), Αθήνα 2010.

Παναγιώτη Θ. Κουνιάκη, *Η νήσος Λευκάς από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς κ.λπ.*, τεύχ. Α, 1928, χ.τ.ε., του Ιδίου, *Η σύγχρονος Λευκάς 1890-1936* κ.λπ, εν Πάτραις 1937, της Σμύρνης Φ. Μαραγκού, *Ο γιατρός του χωριού*, Αθήνα 1986, της Βασιλικής Δ. Φατούρου, *Δημογραφική καταγραφή των ασθενών του νοσοκομείου Λευκάδας από το 1904 έως το 1940*, 2010 (δακτυλόγραφη έκδοση), του Π. Γ. Ροντογιάννη, *Ιστορία της νήσου Λευκάδος*, τόμ. Β', Αθήνα 1982, των Σπύρου και Φώτη Χαροκόπου, *Η Επτανησιακή Ιατρική, ιστορική και ιατροκοινωνική μελέτη*, Αθήνα 1976, του Νικολάου Αλιβιζάτου, *Τι προσήνεγκεν η ιατρική της Επτανήσου και ίδια της Κεφαλληνίας εις την παγκόσμιον Ιατρικήν*, Αθήνα 1915, και των νεοτέρων του Ιωάννη Λασκαράτου, *Πρόληψη της αρρώστιας και κοινωνική προστασία στα Επτάνησα επί αγγλοκρατίας 1815-1864*, διδακτορική διατριβή, Αθήνα 1985, του Ιωάννη Γ. Βίτσου, *Η Ιατρική εις την Επτάνησον και η συμβολή των Επτανησίων ιατρών εις την πνευματικήν και κοινωνικήν εξέλιξιν της Ελλάδος*, διδακτορική διατριβή, Αθήνα 1979, και κυρίως του καθηγητή της Ιστορίας της Ιατρικής Γερασίμου Η. Πεντόγαλου, *Η Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας (1824-1828, 1844-1865)*, διατριβή επί Υψηγεία, Θεσσαλονίκη 1980, και το δίτομο έργο του, που καλύπτει το χρονικό διάστημα από τη βενετοκρατία στην Κεφαλονιά έως την έναρξη του ιταλοελληνικού πολέμου (1500-1940), που βασίζεται κυρίως σε αρχειακή εξαντλητική έρευνα και σε πλουσιότατη παλαιότερη και νεότερη βιβλιογραφία (αλλά μόνο για την Κεφαλονιά), με τους τίτλους α) *Γιατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς στα χρόνια των ξενικών κυριαρχιών (1500-1864)*, Θεσσαλονίκη 2004 και β) *Γιατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς από τα χρόνια της Ένωσης μέχρι τον πόλεμο του 1940 (1864-1940)*, Θεσσαλονίκη 2007.

Όπως προκύπτει από τη σύντομη και ενδεχομένως επιλεκτική αυτή αναδρομή στην υπάρχουσα για την υγεία στην Επτάνησο βιβλιογραφία μένει πάντοτε ένα κενό. Δεν καλύπτεται η περίοδος 1864, από την Ένωση δηλαδή της Επτανήσου με την Ελλάδα, ως το 1940, την έναρξη του Ιταλοελληνικού πολέμου, με εξαίρεση βέβαια, για την υγεία στην Κεφαλονιά, που εξαντλητικά παρουσιάζεται με το δεύτερο βιβλίο του Γερ. Πεντόγαλου.

Αυτό το κενό ακριβώς είχε επισημάνει ο Καθηγητής Γερ. Πεντόγαλος και σε συνεργασία με τον επίσης καθηγητή της Ιατρικής κ. Γεώργιο Αντωνακόπουλο, θεώρησε σκόπιμο να μου αναθέσει να καλύψω, υποδεικνύοντας, βέβαια, και τις πρώτες πηγές της έρευνάς μου, τόσο σε χώρους αρχειακούς, όσο και στο πλαίσιο της υπάρχουσας βιβλιογραφίας.

Μετά, λοιπόν, τη δέουσα, κατά το δυνατόν, βιβλιογραφική ενημέρωση επί του ορισμένου πια αντικειμένου της εργασίας μου για τις επιδημίες, τα νοσηλευτικά ιδρύματα και τους γιατρούς της Επτανήσου 1864-1940, πλην βέβαια, τα αφορώντα την περίοδο αυτή την Κεφαλονιά (που όπως

ανέφερα κάλυψε ο Γερ. Πεντόγαλος), αλλά και την υγεία στα Κύθηρα, που ανήκουν πια, ως γνωστόν στον νομό Αττικής, επισκέφθηκα τα Κρατικά Αρχεία της Επτανήσου, της Κεφαλονιάς, της Λευκάδας, της Ιθάκης και της Κέρκυρας, επισήμανα το σωζόμενο σχετικό αρχειακό υλικό και διεξήγαγα έρευνα, όσο, βέβαια, οι συνθήκες εκάστοτε επέτρεπαν. Δεν κατέστη δυνατή, βέβαια, ευρύτερη αρχειακή έρευνα στο Αρχείο Ζακύνθου, για τον απλό λόγο, ότι, όπως είναι γνωστό, το εν λόγω Αρχείο καταστράφηκε κατά τους σεισμούς του 1953 και κήκε από την επακολουθήσασα πυρκαϊά στο νησί. Έτσι, η αρχειακή έρευνα στο εν λόγω νησί περιορίστηκε σε επιβιώσασες, περιορισμένης εκτάσεως, ιδιωτικές αρχειακές συλλογές.

Η έρευνα, ωστόσο, ενισχύθηκε με αξιόλογες ειδήσεις που προσέφερε ο τοπικός τύπος της εποχής, οι εφημερίδες και τα περιοδικά, έρευνα, βέβαια, που πραγματοποιήθηκε στα Ιόνια νησιά, που περιλαμβάνονται στην παρούσα εργασία. Θα ήθελα, ακόμη, να υπογραμμίσω ότι αυτός ο τοπικός τύπος κατέστη ιδιαίτερα χρήσιμος και «σωτήριος» για τη συλλογή υλικού από εκείνα τα νησιά, τα οποία δεν ευτύχησαν να έχουν εργασίες στον τύπο του βιογραφικού λεξικού, όπως συμβαίνει στη Ζάκυνθο με την περίπτωση του Π. Χιώτη και κυρίως του Λ. Χ. Ζώη και στην Κεφαλονιά με το έργο βιογραφιών του Ηλία Α. Τσιτσέλη, *Κεφαλληνιακά Σύμμικτα*, τ. Α'.

Η περίπτωση της Κεφαλονιάς αντιμετωπίστηκε με κατάλογο των γιατρών της εν λόγω περιόδου (1864 -1940) στηριγμένο στο βιβλίο του Γερ. Πεντόγαλου “Γιατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς από τα χρόνια της Ένωσης μέχρι τον πόλεμο του 1940 (1864-1940)”, επειδή ο εν λόγω καθηγητής, όπως είναι γνωστό, έχει προβεί σε εξαντλητική βιβλιογραφία, που τεκμηριώνει απόλυτα το δημοσιευμένο υλικό του. Κατά συνέπεια, λοιπόν, ο ερευνητής μπορεί να ανατρέχει, εκάστοτε, στην εργασία του Γερ. Πεντόγαλου.

Ωστόσο, παραθέτω εδώ, όπως ανέφερα παραπάνω, κατάλογο των γιατρών από το βιβλίο του Γερ. Πεντόγαλου ως απλή ενημέρωση και διευκόλυνση των ενδιαφερομένων ερευνητών του εν λόγω αντικειμένου και κατά την συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Πρέπει ακόμη να προσθέσω ότι άφθονο υλικό συλλέχθηκε κυρίως από τη Ζάκυνθο, την Κέρκυρα και τη Λευκάδα (στην τελευταία η έρευνα υπήρξε κυρίως αρχειακή). Απεναντίας ελάχιστα στοιχεία εντοπίστηκαν για τους γιατρούς της Ιθάκης και των Παξών, για τα νησιά εκείνα δηλαδή, στα οποία και η νοσηλευτική δραστηριότητα ήταν πάντοτε και εξ αντικειμένου περιορισμένη, αφού είχε, ως γνωστόν, εξαρτηθεί από την Κεφαλονιά και την Κέρκυρα αντίστοιχα.

Εντοπίστηκαν, βέβαια, και γιατροί, σ' όλο το πλάτος του Ιονίου χώρου, για τους οποίους τα στοιχεία υπήρξαν ελάχιστα.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΚ = Αναγνωστική Εταιρεία Κερκύρας

ΒΒ = Βιβλιοθήκη Βουλής

ΓΑΚ = Γενικά Αρχεία του Κράτους

ΔΒΖ = Δημόσια Βιβλιοθήκη Ζακύνθου

ΔΒΛ = Δημόσια Βιβλιοθήκη Λευκάδας

ΔΚΒΚ = Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κερκύρας

ΔΚΒΛ = Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Τυπάλδων Ιακωβάτων Ληξουρίου

ΕΙΕ - Κ.Β.Ε. = Ελληνικό Ίδρυμα Ερευνών - Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών

ΕΛΙΑ = Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο

ΙΧΕΚ = Ιατροχειρουργική Εταιρεία Κερκύρας

ΚΒ = Κοργιαλένιος Βιβλιοθήκη Αργοστολίου

ΚΝΕ - ΕΙΕ = Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών - Εθνικού Ίδρυματος Ερευνών

(ε) = εντόπιση γιατρού στην πηγή ή στη βιβλιογραφία

c. = circa

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΩΣ ΤΟ 1864

Η Επτάνησος, μετά τις ολιγόχρονες και προσωρινές κατακτήσεις των δυτικών τυχοδιωκτών (Νορμανδοί, Ορσίνι, Ανδηγαυοί, Τόκκοι)¹ ενταγμένη, από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα, στην καλούμενη βενετοκρατούμενη Ανατολή, στο γεωγραφικό δηλαδή τόξο που αρχίζει από τις ακτές της Αδριατικής, καταλαμβάνει επίσης ορισμένες νότιες ακτές της Στερεάς Ελλάδας και της Πελοποννήσου και, βέβαια, ολόκληρο τον Ιόνιο χώρο (τη Λευκάδα μετά το 1684) και καταλήγει στο Αιγαίο με γεωγραφικά σημεία εκεί αναφοράς κυρίως την Κρήτη και την Κύπρο, είχε, οπωσδήποτε, ευνοϊκότερη και προνομιούχα τύχη στον τομέα της υγείας, σε σύγκριση πάντοτε με τον τουρκοκρατούμενο κύριο ελλαδικό χώρο².

Κατ' αρχάς, κατά την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας, από το έτος 1386, όταν καταλαμβάνεται από τις βενετικές δυνάμεις η Κέρκυρα, ως το 1797, με την εισβολή στον Ιόνιο χώρο των δυνάμεων των Δημοκρατικών Γάλλων, για μια μακρόχρονη δηλαδή περίοδο τετρακοσίων και πλέον χρόνων, όπως η παλαιότερη και νεότερη ιστορική έρευνα αναδεικνύει, η θεσμική – θεωρητική φροντίδα και η πράξη για την υγεία, τηρουμένων, βέβαια, των χρονικών αναλογιών, περιγράφονται έχουσες αποτελεσματική λειτουργικότητα ως προς την προστασία του πληθυσμού, κατακτητών και κατακτηθέντων, του Ιονίου χώρου³.

Από τη μητρόπολη του εκτεταμένου βενετικού κράτους εκείνης της περιόδου, από την πόλη δηλαδή των Δόγηδων και των τεναγών, ως το βάθος της βενετοκρατούμενης Ανατολής, είχε επιβληθεί και είχε λειτουργήσει με ιδιαίτερη επιτυχία το ίδιο, πάντοτε, σύστημα πρόληψης των ασθενειών, συνήθων ή επιδημιών, καθώς και ιατρικής αντιμετώπισης αυτών.

¹ Για τις σύντομες αυτές κατακτήσεις από τους δυτικούς τυχοδιώκτες βλ. Miller W., *Ιστορία της Φραγκοκρατίας* σσ. 35-50. Μαλτέζου Χρύσα στο άρθρο της στην *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* της εκδοτικής Αθηνών, τόμ. Θ', σ. 260. Λούντζης Ερμ., *Περί πολιτικής καταστάσεως*, σσ. 57-58, 72-74, 77. Σάθας Κ., *Μνημεία*, τ. 5, σ. 55. Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 2, σ. 371, τ. 3, σ. 237. Μοσχόπουλος Γ., *Ιστορία της Κεφαλονιάς*, τ. 1, σσ. 62-72.

² Πλουμίδης Γ., *Βενετοκρατούμενες ελληνικές χώρες*.

³ Λούντζης Ερμ., *Περί πολιτικής καταστάσεως*, σσ. 32, 130, 149 και 229-230. Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, Β', σ. 425. Μοσχόπουλος Γ., *Ιστορία της Κεφαλονιάς*, τ. 1, σσ. 182-186.

Κεντρικό σημείο αναφοράς ολόκληρου του προστατευτικού υγειονομικού αυτού συστήματος υπήρξε, ως γνωστόν, ο θεσμός του Υγειονομείου, μιας δηλαδή ιδιαίτερης σημασίας υπηρεσίας Υγείας, η οποία ήταν, πάντοτε, συνδεδεμένη με τους ειδικούς υγειονομικούς υπαλλήλους¹.

Με επικεφαλής τον Υγειονόμο (Proveditore alla Sanità) και τον διευθυντή του Υγειονομείου (Priore) η εν λόγω υπηρεσία, τέλεια δομημένη και οργανωμένη με άλλους υπαλλήλους, όπως λ.χ. τους έκτακτους ή βοηθητικούς υγειονόμους, τον γραμματέα του Υγειονομείου (Cancellier alla Sanità), τον βοηθό (Coadiutor di Sanità) τους επιτρόπους του Νοσοκομείου (Procuratori all Ospedal), τους επιμελητές τροφίμων, τους Αγορανόμους, τους Ταμίες κ.ά., και με ιδιαίτερη αυστηρότητα και πειθαρχία λειτουργούσα, προσέφερε υψηλής ποιότητας υγειονομική προστασία στα Ιόνια νησιά (και βέβαια σ' ολόκληρη τη βενετοκρατούμενη Ανατολή) σε μια δύσκολη, μάλιστα, περίοδο, κατά την οποία οι κάθε είδους επιδημίες (πανώλη, χολέρα, ευλογία κ.λπ.) μάστιζαν τις εν λόγω περιοχές, επιβηθούμενες, ως γνωστόν, από τη συχνή μετακίνηση του πληθυσμού ανάμεσα στα νησιά και από την εμπορική σχέση αυτών με τις ανατολικές χώρες, όπου οι επιδημίες ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένες².

Πολύ καλά οργανωμένη, συγκριτικά με την τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, παρουσιάζεται, κατά την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας, και η νοσοκομειακή περίθαλψη στην Επτάνησο. Σ' όλα τα νησιά, από το δεύτερο ήμισυ του 17ου αιώνα και αργότερα ιδρύονται και λειτουργούν νοσοκομεία: στην Κέρκυρα, εκτός του Αστικού, ιδρύεται και στρατιωτικό, ενώ από ένα αστικό φαίνεται να λειτουργεί στη Ζάκυνθο (ίδρυση 1678), στη Λευκάδα (1686), στην Κεφαλονιά (1717), ενώ παράλληλα επισημαίνεται η ίδρυση και η λειτουργία Φρενοκομείων. Άλλα επίσης φιλανθρωπικά ιδρύματα, που ιδρύονται κατά την ίδια χρονική περίοδο, ενισχύουν οπωσδήποτε, την περίθαλψη του κοινωνικώς αδύναμου πληθυσμού των νησιών³.

Η ιατρική περίθαλψη, βέβαια, κατά την πρώιμη αυτή περίοδο της

¹ Λούντζης Ερμ., *Περί πολιτικής καταστάσεως*, σσ. 170 229-230. Ζώης Λ., *Λεξικόν*, σ. 671, στο λήμμα Υγειονόμος. Μοσχόπουλος Γ.- Ζαπάντη Στ., *Υγειονομείο Κεφαλληνίας*, τ. 1, σσ. 7-9. Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σσ. 44-47. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη αρρώστιας*, σσ. 16-17. Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς 1500-1864*, σσ. 19-39 και 427-440, ο οποίος (στη σ. 39) σε φωτογραφική δημοσίευση εκδίδει προκήρυξη των προνοητών Υγείας του βενετικού κράτους (1791).

² Λούντζης Ερμ., *Περί πολιτικής καταστάσεως*, σσ. 32 και 149. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σσ. 16-19. Ζώης Λ., *Λεξικόν*, Β', σ. 671, στο λήμμα Υγειονόμος, όπου για τις υπηρεσίες του Υγειονομείου και ειδικότερα για τη δραστηριότητά του στη Ζάκυνθο.

³ Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σσ. 28-35. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Ν. Σ., *Νοσοκομεία εν Επτανήσω*, σσ. 728-729. Καιροφύλας Κ., *Η Επτάνησος υπό τους Βενετούς*, σ. 336.

βενετικής κυριαρχίας, καλύπτεται κυρίως από εμπειρικούς γιατρούς, ενώ ένας δημόσιος γιατρός (ο αρχίατρος) σε κάθε νησί, με αυξημένα προσόντα, (πέρα δηλαδή του ιατρικού πτυχίου), έχει την ευθύνη του για την επιτυχή προσφορά ιατρικής περίθαλψης. Ωστόσο και από αυτή την πρώιμη περίοδο δεν λείπουν και οι διπλωματούχοι γιατροί, παιδιά κυρίως ευπόρων οικογενειών, που σπουδάζουν στη Δύση και οι οποίοι παρερχομένων των ετών, προς τους 17^ο και 18^ο αιώνες, πυκνώνουν, όταν δηλαδή η πρόσβαση προς τα πανεπιστήμια της Ιταλίας γίνεται, οικονομικά, ευχερέστερη. Εξαιρετική είναι η προσφορά προς την κατεύθυνση αυτή των περίφημων πανεπιστημίων στην Πάδοβα, στη Νεάπολη, στο Λιβόρνο, στη Φλωρεντία κ.ά. Οι γιατροί της εποχής αυτής, οι διπλωματούχοι αυτών ή και άλλων πανεπιστημίων της Δύσης, έχουν κυρίως τον τίτλο “Ιατροφιλόσοφοι”, λόγω της ευρύτερης παιδείας που λαμβάνουν από τα ως άνω πανεπιστήμια, ενώ παράλληλα συναντάμε και τους χειρουργούς, που στις πηγές αναφέρονται “surgeons”, *geroichi*.

Στον χώρο, βέβαια, της προστασίας της υγείας είναι και τα φάρμακα, τα φαρμακεία, οι φαρμακοποιοί, που κατά την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας στο Ιόνιο, σταδιακά, λαμβάνουν υπόσταση οργανωμένη, κυρίως μετά το 1565, όταν με ειδικό βενετικό διάταγμα απαγορεύθηκε η λειτουργία φαρμακείου δίχως την ειδική άδεια. Είναι καταπληκτικό, μάλιστα, το γεγονός ότι, κατά την ίδια περίοδο, κάθε χρόνο στα Ιόνια νησιά δημοσιεύεται κατάλογος των αναγνωρισμένων γιατρών, των οποίων μόνο συνταγές μπορούσαν να εκτελούν οι φαρμακοποιοί, με επιβολή τιμωρίας, αν συνέβαινε το αντίθετο¹.

Γενικότερα για τη προστασία της υγείας στη βενετοκρατούμενη Ανατολή ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Γεώργιος Πλουμίδης χαρακτηριστικά σημειώνει: «[...] Από το πλήθος των ιατρών που υπηρετούν στις βενετοκρατούμενες χώρες και από τη γενικότερη νοσοκομειακή πρόνοια που υπάρχει, όπως τα έγγραφα μας πληροφορούν, μπορούμε να θεωρήσουμε τους ελληνικούς πληθυσμούς αρκετά προστατευμένους στα θέματα της υγείας»².

Η παραπάνω ιατροφαρμακευτική κάλυψη της υγείας του επτανησιακού πληθυσμού, έτσι οργανωμένη, συνιστά ένα ισχυρό, με νομοθεσία στηριγμένο, σύστημα (και με την εκτελεστική εξουσία πάντοτε παρούσα), που περνά αλώβητο –και βέβαια ενισχυόμενο– στις επόμενες περιόδους του συμπλέγματος των Ιόνιων νησιών, στις διαδοχικές δηλαδή ολιγόχρονες κατακτήσεις του Ιονίου χώρου από τους Γάλλους

¹ Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σ. 8.

² Πλουμίδης Γ., *Βενετοκρατούμενες ελληνικές χώρες*, σ. 9. Μοσχόπουλος Γ., *Ιστορία Κεφαλονιάς*, τ. 1, σ. 186.

Δημοκρατικούς (1797-1800), στην υψηλή προστασία των Ρώσων και των Τούρκων κατά την Επτάνησο Πολιτεία (1800-1807), τη δεύτερη γαλλική κατοχή, των Αυτοκρατορικών Γάλλων (1807 -1809), και, συνέχεια, στη σχετικά μακρόχρονη περίοδο της αγγλικής κατοχής (1809-1815) και της Βρετανικής Προστασίας αμέσως (1815-1864). Κατά τις επόμενες, βέβαια, (μετά τη Βενετοκρατία) ολιγόχρονες ή μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας κατακτήσεις των νησιών το παραδιδόμενο σύστημα υγείας υφίσταται αλλαγές, που υπαγορεύει, εκάστοτε, το κοινωνικό status της υγείας και των οργάνων αυτής ή επισημαίνονται προσθήκες στην οργάνωση του συστήματος, αλλά η βασική δομή της περιόδου της ενετικής κυριαρχίας παραμένει σεβαστή. Κατά την ολιγόχρονη λ.χ. περίοδο της παρουσίας των Αυτοκρατορικών Γάλλων στην Επτάνησο, σύμφωνα με πληροφορίες του Σ. Βλασσόπουλου, δημοσιευμένες το 1977 στα *Κερκυραϊκά Χρονικά*, αναφέρεται ο θεσμός του αγροτικού γιατρού για την κάλυψη του αγροτικού πληθυσμού εκάστου νησιού, καθώς και η ίδρυση νέων φαρμακείων και η απαλλαγή σταδιακά του χώρου της υγείας από τους εμπειρικούς γιατρούς¹. Κατά τις αρχές εξάλλου της επτάχρονης περιόδου της Επτανήσου Πολιτείας (1800-1807), η βασική κύρια Αρχή της Υγείας της βενετικής περιόδου, το γνωστό Υγειονομείο, φαίνεται ότι αντικαθίσταται (το 1802) με το Ιατρικό Κολλέγιο – Collegio Medicale ή αλλιώς Ιατρικό Σύλλογο, που ιδρύεται στην Κέρκυρα και που εξακτινώνεται στ' άλλα Ιόνια νησιά με τα κατά νησί ιδρυσόμενα Υγειονομικά Κομητάτα, τα παραρτήματα, κατά τινα τρόπο, της κεντρικής υπηρεσίας, του Ιατρικού Κολλεγίου της Κέρκυρας. Κι αυτές, όπως κι οι αναφερθείσες, της προηγούμενης (της βενετικής) περιόδου, υγειονομικές Αρχές έχουν την ευθύνη όλου του φάσματος της Υγείας (άδειες ασκήσεως του ιατρικού λειτουργήματος, φάρμακα και φαρμακεία, περίθαλψη των φτωχών κ.λπ.), γεγονός που μαρτυρεί οπωσδήποτε τη διαχρονική παράδοση της ιατρικής φροντίδας στα Ιόνια νησιά².

Στο εξής ειδικός κανονισμός αυτού του Κολλεγίου (και, βέβαια, των παραρτημάτων αυτού) διέπει τη λειτουργία του. Ένας πρόεδρος, ένας αντιπρόεδρος κι ένας γραμματέας βρίσκονται στην κορυφή της λειτουργίας αυτού του πυραμιδοειδούς συστήματος. Κυρίως τα άρθρα 21, 23, 25,

---

¹ Βλασσόπουλος Σ., *Στατιστικά και ιστορικά ειδήσεις*, σσ. κθ'-37 και 122-123. Πρβλ. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σ. 20.

² Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6, σ. 230. Βλασσόπουλος Σ., *Στατιστικά και ιστορικά ειδήσεις*, σσ. κθ'-37 και 122-123. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σσ. 20-22. Για το Ιατρικό Κολλέγιο που ίδρυσε το 1802 ο Ιωάννης Καποδίστριας μαζί με εξέχουσες προσωπικότητες της εποχής βλ. ενδιαφέρουσες πληροφορίες στο Αργυρός Παν., *Επτανησιακή Ιατρική, Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, έτος 14, τ. 14 (1977), σσ. 47-62, κυρίως σσ. 51-52.

29, 31-33, 42, 51 παραπέμπουν στην καλή λειτουργία του συστήματος υγείας σχετικά με την αντιμετώπιση των επιδημιών, αλλά και των άλλων ασθενειών.

Το άρθρο 26 λ.χ. αναφέρει ειδικότερα (με επί μέρους κανονισμό) τις ενέργειες του συστήματος σχετικά με την επιδημία της πανώλης, αναλύοντας τον τρόπο εξάπλωσης αυτής, καθώς και τη μέθοδο απομόνωσης και απομάκρυνσής της. Ενώ τα άρθρα 31 και 32, που αφορούν την εποπτεία εκ μέρους του Ιατρικού Κολλεγίου των φαρμακείων και των φαρμάκων των περιοχών του Ιόνιου χώρου, εκπλήσσουν με την οργανωμένη φροντίδα της εποχής, που θα τη ζήλευε, νομίζω, η αντίστοιχη μεταγενέστερων χρονικών περιόδων. Προβλέπουν τα εν λόγω άρθρα επίσκεψη των ειδικών στα φαρμακοπωλεία δύο φορές τον χρόνο, με σκοπό «την καταστροφή των παλιών αλλοιωμένων και περιττών φαρμάκων και τη σύνταξη μιας εθνικής φαρμακοποιίας [...]»¹. Ο καθηγητής Ιωάννης Λασκαράτος στη διδακτορική διατριβή του, επιβεβαιώνοντας την επιβίωση του βενετικού συστήματος υγείας και στις επόμενες κατοχικές περιόδους των νησιών, χαρακτηριστικά σημειώνει: «Ορισμένες επίσης σπάνιες και άγνωστες δηλοποιήσεις της εποχής εκείνης, που βρίσκονται σε διάφορα αρχεία, μας πείθουν ότι, σε γενικές γραμμές, διατηρήθηκαν τα μέτρα των Βενετών για την προστασία της υγείας του πληθυσμού των Ιονίων Νήσων»².

Ειδικότερα με το Σύνταγμα του 1817, κατά την περίοδο της Βρετανικής Προστασίας, κατοχυρώνεται ακόμη ασφαλέστερα η προστασία της υγείας, καθώς με το άρθρο 1 του Τμήματος Ε΄ του εν λόγω Συντάγματος ολόκληρη η λειτουργία του συστήματος υγείας τίθεται υπό την εποπτεία της ανώτατης βρετανικής Αρχής του Ιόνιου χώρου, του Λόρδου Μεγάλου Αρμοστή «όστις [...]προσδιορίζει τον αριθμόν των αναγκαιών υπαλλήλων και εκλέγει τους κατά νήσον Διευθυντάς του Υγειονομείου εκ Βρετανών ή Ιονίων [...]»³.

Μια ενδιαφέρουσα προσθήκη (ενίσχυση) του συστήματος υγείας της εν λόγω περιόδου είναι ο θεσμός που αφορά τον Αρχίατρο ή Πρωτογιάτρο (Protomedico), ο οποίος εποπτεύει τη δημόσια υγεία σε κάθε νησί του Ιόνιου χώρου και ο οποίος, κατά τη διατύπωση του καθηγητή της Ιστορίας της Ιατρικής Γεράσιμου Η. Πεντόγαλου, «παρά τις διακηρύξεις περί εκλογής του μεταξύ υποψηφίων είναι ουσιαστικά επιλογή της Γερουσίας

¹ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6, σ. 230. Βλασσόπουλος Σ., *Στατιστικά και ιστορικά ειδήσεις*, σσ. 121-122. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σσ. 20-22.

² Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σ. 25.

³ Σύνταγμα 1817 του Ηνωμένου Κράτους Ιονίων νήσων, τμήμα Ε΄, *Περί Υγειονομείου*, άρθρο 1, σσ. 74-75. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σ. 53. Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς 1500-1864*, σ. 55-56.

με τη σύμφωνη γνώμη του Γενικού Εφόρου για την Υγεία»¹. Ορισμένα καθήκοντα του εν λόγω Αρχιάτρου, σύμφωνα με τους καθηγητές Ιωάννη Λασκαράτο και Γεράσιμο Πεντόγαλο, ήταν η εξέταση και η παρακολούθηση των ευρισκομένων εκάστοτε στο Λοιμοκαθακτήριο, η φροντίδα για την υγεία των φυλακισμένων, η φροντίδα των νοσηλευόμενων φτωχών στα νοσοκομεία, αλλά και ορισμένες υποχρεώσεις ιατροδικαστικού χαρακτήρα². Ο Γεράσιμος Πεντόγαλος, μάλιστα, υπογραμμίζει ιδιαίτερα τη σημασία της αυξημένης φροντίδας των νέων κατοχικών Αρχών για την υγεία: «Δύο τομείς είναι στο ιδιαίτερο ενδιαφέρον της βρετανικής ηγεσίας του Υγειονομείου, αλλά και των δημοσίων γιατρών. Ο όσο το δυνατόν ευρύτερος δαμαλισμός του παιδικού πληθυσμού του νησιού [η αναφορά στην Κεφαλονιά] και ο έλεγχος των εκδιδόμενων γυναικών για την αποφυγή διάδοσης αφροδισίων νοσημάτων. Προς την κατεύθυνση αυτή θα ληφθούν σειρά από μέτρα [...]»³.

Ο J. Hennen, που ασχολήθηκε ιδιαίτερα και με την ιατρική στην Επτάνησο κατά την περίοδο της βρετανικής Προστασίας, υπογραμμίζει ένα ακόμη νέο μέτρο για την υγεία, που προστίθεται στο κληρονομηθέν σύστημα από την εποχή της βενετοκρατίας. Πρόκειται για την «κυκλική εφημερία» των γιατρών και των φαρμακοποιών. Κι ο Ιωάννης Λασκαράτος συγκεκριμενοποιεί: «[...] δύο από τους οποίους [ενν. τους γιατρούς] εναλλάξ ήταν υποχρεωμένοι να διατηρούν ένα φως αναμμένο πάνω από την πόρτα τους όλη τη νύκτα, που δήλωνε ότι ήταν διανυκτερεύοντες και ήταν υποχρεωμένοι να παρέχουν τις υπηρεσίες τους κατά τη διάρκεια της νύκτας. Τα ονόματα αυτών των γιατρών υπήρχαν σε ανηρτημένο πίνακα στην πρόσοψη του θεάτρου». Και ο Λασκαράτος υπογραμμίζει ιδιαίτερα την άποψη του Hennen (σε μετάφραση): «Είναι ένα μέτρο που πρέπει να υιοθετήσουν και οι πολιτισμένες χώρες»⁴.

Έχουμε, λοιπόν, μια σταθερή, χωρίς κραδασμούς, βελτιωτική πορεία του συστήματος της υγείας, μετά την κληρονομιά, που άφησε στην Επτάνησο η σοφή φροντίδα της Βενετικής Πολιτείας. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, και κατά την επόμενη περίοδο, μετά την Ένωση της Επτανήσου με την ελεύθερη Ελλάδα (μετά δηλ. το 1864) η κύρια δομή του συστήματος υγείας παραμένει και πάλιν σεβαστή, ενώ βέβαια, προστίθενται οι νέες επιτεύξεις των καιρών και της προόδου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει, οπωσδήποτε, να γίνει μνεία της λειτουργίας

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς 1500-1864*, σ. 56.

² Hennen J., *Sketches*, II, σ. 204. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σ. 55. Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς 1500-1864*, σ. 56.

³ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς 1500-1864*, σ. 60.

⁴ Hennen J., *Sketches*, II, σ. 204. Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη της αρρώστιας*, σ. 60.

της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας, του πρώτου πανεπιστημιακού ιδρύματος στον ελλαδικό χώρο μέχρι να ιδρυθεί το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1837. Η Ιόνιος Ακαδημία ιδρύθηκε το 1823 από τον φιλέλληνα Φρειδερίκο Νορθ κόμητα Γκύλφορντ και λειτούργησε 40 χρόνια μέχρι το 1864. Με απόφαση της Γερουσίας της 24ης Μαΐου 1824 καθωρίστηκαν οι 4 σχολές της Ακαδημίας, Θεολογίας, Νομικής, Φιλοσοφίας και Ιατρικής. Η ίδρυση αυτής της Ιατρικής Σχολής διαδραμάτισε αξιόλογο επιστημονικό ρόλο, στο πλαίσιο του όλου ιδρύματος της Ακαδημίας, γιατί λειτούργησε σε μια περίοδο κατοχικής ιδιοσυστασίας στον Ιόνιο χώρο, όταν οι αγώνες των Επτανήσιων για εθνική και κοινωνική ανεξαρτησία αναζητούσαν παιδευτική υποδομή και εμπνευσμένα στελέχη για την αντιμετώπιση των συνεχώς επιβαλλόμενων και επαναλαμβανόμενων περιοριστικών μέτρων της Βρετανικής λεγόμενης “Προστασίας”¹.

Η λειτουργία της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας, λαμβάνει χώρα σε δύο περιόδους: 1824-1828 και 1844-1865.

Το 1824 η Σχολή ιδρύθηκε με απόφαση της Γερουσίας του Ηνωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων στις 24-5-1824 η οποία συμπλήρωνε την από 29-5-1823 απόφαση της Βουλής να ιδρυθεί Πανεπιστήμιο στην Κέρκυρα². Το 1828, ενώ διατηρούνται 4 κλάδοι (Σχολές) στην Ακαδημία, με το άρθρο 8 του νόμου 16/31-5-1828³ αναστέλλεται η λειτουργία της Ιατρικής Σχολής για αόριστο χρονικό διάστημα. Η επανίδρυση της Σχολής θα πραγματοποιηθεί 16 χρόνια αργότερα, το 1844, και η λειτουργία της θα σταματήσει οριστικά, μαζί με την λειτουργία των άλλων σχολών του Ιδρύματος, αμέσως μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, το 1865, με τον Νόμο ΡΗ/20-12-1865, ο οποίος δημοσιεύεται στο ΦΕΚ 61/2901201865, και ο οποίος με το άρθρο 1 καταργεί την Ιόνιο Ακαδημία⁴.

Τη δυναμική της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας και την ευρύτερη ακτινοβολία της υπογραμμίζουν βέβαια οι αξιόλογες προσωπικότητες που δίδαξαν τα μαθήματα της Ιατρικής στο Ίδρυμα αυτό. Αναφέρουμε ενδεικτικά τους καθηγητές της Σχολής της δεύτερης περιόδου (1844-1865) από τους οποίους οι περισσότεροι εργάστηκαν και στην περίοδο που

¹ Μια πρώιμη αξιόλογη προσέγγιση της Ιονίου Ακαδημίας πραγματοποιείται από τον Γεώργιο Τυπάλδο Ιακωβάτο με τον τίτλο *Ιστορία της Ιόνιας Ακαδημίας*, που είχε μείνει ανέκδοτη και εκδόθηκε το 1982, με εισαγωγή του ιστορικού Σπύρου Ασδραχά, ο οποίος εντόπισε το χειρόγραφο στο Αρχείο των Τυπάλδων Ιακωβάτων στην Ιακωβάτειο Βιβλιοθήκη Ληξουρίου.

² *Gazzetta degli Stati Uniti delle Isole Ionie*, num. 335/1824, σ. 1.

³ *Atti Emanati dal 3zo Parlamento degli Stati Uniti delle Isole Ionie sotto le Costituzione del 1817, durante la sua 1ma Sessione tenuta nell' anno 1828, Corfù Nella Stamperia del Governo*, 1828, σσ. 56-62. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 40.

⁴ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 91.

εξετάζουμε στην παρούσα εργασία:1) Σπυρίδων Αρβανιτάκης, διδάσκει Γενική Παθολογία, Ειδική Παθολογία, Υγιεινή και Θεραπευτική, 2) Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος, διδάσκει Ανατομία, Φυσιολογία, Μαιευτική και Ιατροδικαστική, 3) Άγγελος Κογεβίνας, Χειρουργικές εισηγήσεις, και Ιατρική (Παθολογική) και Χειρουργική Κλινική, 4) Χριστόφορος Λαβράνος, διδάσκει Φαρμακολογία και αργότερα Θεραπευτική και Βοτανική, 5) Χαράλαμπος Τυπάλδος Πρετεντέρης, διδάσκει Γενική και Ειδική Παθολογία, 6) Ηλίας Πολίτης διδάσκει Χημεία και «Φαρμακεία»¹.

Η Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας θα παράσχει στον ιατρικό παιδευτικό χώρο της Επτανήσου, αλλά και ευρύτερα του ελληνικού κράτους Έλληνες γιατρούς με παιδεία στη γλώσσα τους και σύμφωνη, πάντοτε, με τις αντιλήψεις που επικρατούσαν για την ιατρική εκπαίδευση στον ευρωπαϊκό χώρο αυτή τη χρονική περίοδο. Οι απόφοιτοι γιατροί αυτού του Ιδρύματος θα αναδειχθούν αργότερα λαμπροί ακαδημαϊκοί δάσκαλοι και τόσο αυτοί όσο και εκείνοι που εργάστηκαν ως γιατροί στον Ιόνιο χώρο θα επηρεάσουν την ιατρική στη χώρα μας και, βέβαια, θα καταστούν αξιόλογη υποδομή της περαιτέρω, χρονικά, ιατρικής παιδείας, που θα επηρεάσει, με τη σειρά της, και τη χρονική περίοδο που εξετάζουμε εδώ, ήτοι τα χρόνια μετά την Ένωση (1864) και ως την εμπλοκή της χώρας μας, το 1940, στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο².

---

¹ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σσ. 133-145.

² Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σσ. 9-10. Πρβλ. και παλαιότερο δημοσίευμα Διαμάντη Κ., *Η Ιόνιος Ακαδημία του Κόμητος Γκίλφορντ*, και νεότερη έκδοση του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας Henderson G., *Η Ιόνιος Ακαδημία*. Αργυρός Παν., *Η Ιόνιος Ακαδημία και η Ιατρική της Σχολή*, σσ. 168-187.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΈΝΩΣΗ (1864 -1940)

1. Θεσμικά

Το 1864, η χρονολογία δηλαδή της Ένωσης της Επτανήσου με τον κύριο κορμό της ελεύθερης Ελλάδας, συνιστά, οπωσδήποτε, αποφασιστικής σημασίας σταθμό για τον χώρο της ιατρικής προστασίας των Ιόνιων νησιών, αλλά και ευρύτερα για την όλη πολιτική και πολιτισμική κατάσταση των Επτανησίων και κατ' επέκταση ολόκληρου του ελλαδικού χώρου, αν λάβουμε υπ' όψη μας την είσοδο των Επτανησίων πληρεξουσίων στο ελληνικό Κοινοβούλιο και την επιρροή τους στη διαμόρφωση του πολιτικού status της χώρας.

Ο σταθμός αυτός, ως γνωστόν, παραπέμπει τώρα σε θεσμούς και πρακτικές πια μιας ελεύθερης Επτανήσου, για πρώτη φορά, ανεξάρτητης, όσο τουλάχιστον ισχύει για τη μορφή και το περιεχόμενο της πολιτικής και της κοινωνικής ελευθερίας του ελληνικού Βασιλείου.

Το νέο πολιτικό status του Ιονίου χώρου ορίζεται με τον νόμο ΡΝ «Περί εισαγωγής εν Επτανήσω της εν τω λοιπώ Βασιλείω ισχυούσης νομοθεσίας», που ψηφίσθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων στις 20 Ιανουαρίου του έτους 1866¹.

Καταργείται, για πρώτη φορά, τουλάχιστον θεσμικά, η ξένη προστασία και η όποια ξένη διοικητική Αρχή. Κορυφή του νέου θεσμικού διοικητικού συστήματος σε κάθε νησί είναι ο Νομάρχης, ως εκπρόσωπος του ελληνικού κράτους.

Η νέα πολιτική κατάσταση, οπωσδήποτε, επηρεάζει θετικά και ουσιαστικά τον χώρο της Υγείας επί τα βελτίω, χωρίς, βέβαια, να αγνοείται η υπάρχουσα και λειτουργούσα δομική μορφή σε γενικές γραμμές της ιατρικής πραγματικότητας. Δύο κυρίως άρθρα του ως άνω νέου ρυθμιστικού νόμου (ΡΝ) μαρτυρούν ορισμένες θετικές επεμβάσεις. Στο άρθρο 13 λ.χ. ρυθμίζεται και βελτιώνεται η οικονομική κατάσταση, καθώς από τα εισοδήματα της "Εγχωρίου Περιουσίας" καλύπτονται τα έξοδα των νοσοκομείων εκάστου νησιού, ενώ το υπ' αριθ. 20 άρθρο κατακυρώνει το δικαίωμα της ασκήσεως του λειτουργήματος των ως τώρα εργαζομένων γιατρών, φαρμακοποιών και μαιών, όταν, βέβαια, οι εν λόγω εργαζόμενοι

¹ Πρακτικά Βουλής, (1866). Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί και Ιατρική (1864-1940)*, σ. 25.

έχουν τα απαιτούμενα από την ελληνική νομοθεσία τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, και έχουν εξασφαλίσει την έγκριση του Ιατροσυνηδρίου, της Αρχής δηλαδή, που έχει θεσπισθεί για τον έλεγχο των όποιων λειτουργιών της υγείας. Έτσι, σύμφωνα πάντα με την έρευνα του καθηγητή Γεράσιμου Πεντόγαλου, οι εργαζόμενοι “εμπειρικοί γιατροί” δεν διατηρούν το ως τότε δικαίωμα ασκήσεως του επαγγέλματός τους (με εξαίρεση, όπως επίσης σημειώνει ο Πεντόγαλος, οι ασκούντες το επάγγελμα του υποχειρουργού, που είχαν συγχρόνως και την ιδιότητα του φαρμακοποιού), και απεναντίας δίδονται από τη Νομαρχία¹.

Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι η λειτουργία του υπαγορευμένου από την κρατική νομοθεσία συστήματος υγείας και στον Ιόνιο χώρο επηρεάζεται και από τις υπάρχουσες και σε κάθε νησί χωριστά ιδιαίτερες εκάστοτε τοπικές (οικονομικές, κοινωνικές κ.λπ.) συνθήκες, όπως λ.χ. είναι οι παρεμβάσεις (επί τα βελτίω πάντοτε) των αγαθοεργών ιδρυμάτων, της τοπικής εκκλησίας, των κληροδοτημάτων· παρεμβάσεις που παραπέμπουν εν συνεχεία και σε νέους κατά νησί διοικητικούς σχηματισμούς, όπως λ.χ. είναι τα οργανωμένα “Αδελφάτα” σ’ ολόκληρη την Επτάνησο, τα οποία διοικούνται από διακεκριμένες προσωπικότητες εκάστου νησιού, κατέχουσες, εν πολλοίς, την ιδιότητα του γιατρού ή του φαρμακοποιού, αλλά και ευρύτερα οιαδήποτε ιδιότητα του επιστημονικού ή και του πολιτικού χώρου.

2. Επιδημίες στην Επτάνησο

Η νέα περίοδος των Ιόνιων νησιών, που κλείνει με την εμπλοκή της χώρας στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και, στη συνέχεια, την υπαγωγή της (και βέβαια και της Επτανήσου) στο νέο καθεστώς κατάκτησης του Άξονα, δεν παρουσιάζει, βεβαιότατα, τη νοσηρότητα των προηγούμενων περιόδων, όταν οι επιδημίες (πανώλη, χολέρα, ευλογιά κ.ά.) μάστιζαν τον ελληνικό πληθυσμό και κυρίως, λόγω γεωγραφικής θέσεως, τους Επτανησίους. Τα μέτρα της περιόδου της βρετανικής Προστασίας, αυστηρότατα και μεθοδευμένα, είχαν θέσει φραγμό στη μετάδοση των επιδημιών και είχαν κληροδοτήσει σχετικά ασφαλές πεδίο υγείας. Σχετικά, σε συμπερασματική διατύπωση για την προστασία της υγείας των Επτανησίων κατά την προ της Ενώσεως περίοδο, ο Πεντόγαλος σημειώνει ότι «η ιατρική βρισκόταν στο καλύτερο δυνατό επίπεδο και ως προς την άσκησή της και ως προς την επιστημονική συγκρότηση των γιατρών που την υπηρετούσαν [...]». Αν εξαιρέσουμε [συμπληρώνει ο ίδιος] το χαμηλό επίπεδο νοσοκομειακής φροντίδας, σε όλους τους άλλους τομείς βρισκόταν στα ευρωπαϊκά επίπεδα

---

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 25-26.

αυτών των χρόνων»¹. Ωστόσο οι ίδιες εκείνες ασθένειες, επιδημικού ή μη χαρακτήρα, σε μικρότερη πάντως έκταση, επισημαίνονται και στην ακολουθούσα εβδομηκονταπενταετία (1864-1940). Από την Κέρκυρα στο δυτικό Ιόνιο ως τα μακρινά Κύθηρα (που τώρα, βέβαια, έχουν προσαρτηθεί διοικητικά στον νομό Αττικής και δεν εξετάζονται στην παρούσα εργασία), σ' ολόκληρο το σύμπλεγμα των Ιονίων νησιών, οι επιδημικού χαρακτήρα ασθένειες που κυριαρχούν είναι η ευλογιά, κατά κύριο λόγο, η γρίπη, η μηνιγγίτιδα, η οστρακιά, ο τυφοειδής πυρετός, η φυματίωση και σε σπανιότητες περιπτώσεις η πανώλη και η λέπρα.

α. Γρίπη: Παρατηρούμε, από την ως τώρα έρευνα, ότι η γρίπη με επιδημικό χαρακτήρα παρουσιάζεται σε ένταση κατά τα χρόνια 1918-1920 σ' όλα σχεδόν να Ιόνια νησιά. Στην Κέρκυρα, όπου είχε ως συνέπεια τον θάνατο πλέον των 100 ατόμων, υποχρεώνει τον Νομάρχη να προβεί στο κλείσιμο των σχολείων κατά την αρχή του χειμώνα του 1918. Η τοπική εφημερίδα της Κέρκυρας *Κερκυραϊκή Ηχώ*, με τον τίτλο «Η γρίπη εν Κερκύρα» σχετικά σχολιάζει: «*Κατ' επίσημον ανακοινωθέν της Νομαρχίας, θεωρείται όλως αδικαιολόγητος η παρατηρουμένη συγκίνησης, διότι η Νομαρχιακή Αρχή, παρακολουθούσα την εξέλιξιν της νόσου, έλαβε και εξακολουθεί λαμβάνουσα πάντα τα μέτρα προς περιστολήν αυτής. Διετάχθη ήδη το κλείσιμον των σχολείων εν Λευκίμη, Μεσαρά και Παξοίς (sic.), θα διαταχθή δε και ενταύθα, εάν ήθελεν αναγνωρισθή υπό των αρμοδίων ιατρών ως αναγκαίον και επιβεβλημένον*». Μετά ένα μήνα, μάλιστα, η ίδια εφημερίδα προβαίνει σε πλέον συγκεκριμένο και αυστηρότερο σχόλιο, όπου καταγράφεται ο αριθμός νεκρών από την εν λόγω ασθένεια: «*Και η μεν γρίπη, κατά τας βεβαιώσεις των ιατρών, ευρίσκεται εις τελείαν ύφεσιν εν τη πόλει. Αλλ' εκ της εξοχής μάς έρχονται ειδήσεις εις άκρον απελπιστικά. Εάν αι πληροφορίες μας είναι ακριβείς, εις τους Καρουσάδες απεβίωσαν 56 άτομα, εις τους Μαλακιούς 35 και εις τα χωριά του Ποταμού περί τα 50. Μας παραπονούνται δε ότι τα πλείστα των εξοχικών κέντρων στερούνται ιατρών και φαρμάκων. Υποθέτομεν ότι οι αρμόδιοι έχουν επιτακτικόν καθήκον να λάβουν μέτρα σύντονα και ριζικά. Η εξοχή μας ευρίσκεται υπό τας δυσμενεστάτας των συνθηκών και υπό περιστάσεις υποβοηθούσας μάλλον την επέκτασιν της επιδημίας. Έχομεν καθήκον να υποβοηθήσωμεν μάλιστα συντόμως λαμβάνοντες μέτρα τα οποία υποδεικνύει η επιστήμη*»². Ένα ακόμη σχετικό δημοσίευμα, που παραπέμπει σε παρενέργειες προφανώς της επιδημίας της γρίπης και στον πανικό των κατοίκων της Κέρκυρας δύο χρόνια αργότερα, το 1920, και το οποίο, νομίζουμε ότι έχει ενδιαφέρον από επιστημονική άποψη, στο

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 21.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 4/14-10-1918, σ. 2 και φ. 13/14-11-1918, σ. 2.

πλαίσιο εκείνης της εποχής. Πρόκειται για δημοσίευμα με τον εξής τίτλο «Η νέα ασθένεια του ύπνου»: «Πολλά διαδίδονται περί της νέας ασθένειας του ύπνου ή νόνας. Κάποιο κρούσμα παρατηρήθη και ενταύθα και ο κόσμος ετρόμαξε. Ιδού περί τίνος πρόκειται· καθώς μας πληροφόρησαν οι ιατροί η “νόνα” δεν είναι η ασθένεια του ύπνου των τροπικών που έχει ιδιαίτερον μικροοργανισμόν· είναι μια ναρκοληψία με καταληψίαν που την προκαλεί το βακτηρίδιον της γρίπης, ήτοι είναι εντόπις της γρίπης εις τον εγκέφαλον· ώστε δεν πρόκειται περί νέας νόσου, αλλά πάντοτε περί της γρίπης, η οποία κάποτε προσβάλλει τα εγκεφαλικά κύτταρα του φλοιού. Εις την επιδημίαν γρίπης του Μιλάνου εσχάτως παρατηρήθησαν περί τας 80 περιπτώσεις της “νόνας”, ήτις επιστημονικώς καλείται ληθαργική γριπώδης εγκεφαλίτις. Η τοιαύτη μορφή της γρίπης είναι ευτυχώς ουχί πάντοτε θανατηφόρος [...].», και το δημοσίευμα συνεχίζει παρέχοντας συμβουλές στον πληθυσμό για προληπτικά προφυλακτικά μέτρα: αποφυγή συνωστισμού, καθαριότητα, αερισμός δωματίων, αντισηψία του φάρυγγα και της ρινός δια καταλλήλων φαρμάκων, και συνιστά τελικά οι αντιλαμβανόμενοι κάτι σχετικό να πληροφορούν τον γιατρό ή «την Ιατρικήν Εταιρείαν, αν έχη τον καιρόν της να καταγίνεται με ληθάργους, ληθαργούσα!»¹.

Σε ένταση βρίσκεται κατά την ίδια περίοδο η επιδημία της γρίπης και στους γειτονικούς Παξούς, όπου σε διάστημα δέκα ημερών σημειώνονται 13 θάνατοι. Στο δημοσίευμα της ίδιας κερκυραϊκής εφημερίδας υπογραμμίζεται ο πανικός των κατοίκων του μικρού νησιού: «Κατά τας πληροφορίας επιβατών εκ Παξών, η νόσος γρίπη προσέλαβε ήδη οξυτάτην μορφήν. Ιδία εις την Κοινότητα Λογγού η νόσος θερίζει καθημερινώς. Επί πληθυσμού της Κοινότητος 500 ατόμων εσημειώθησαν εν διαστήματι μόλις δέκα ημερών 13 θάνατοι. Η νόσος λαμβάνει επί πλέον διαστάσεις και εις τας λοιπάς Κοινότητας της Νήσου λίαν επικινδύνως. Μεγίστη συγκίνησις επικρατεί μεταξύ του πληθυσμού της Νήσου»².

Κατά την ίδια επίσης χρονική περίοδο (1920) επιδημία γρίπης επισημαίνεται στην Ερικούσα, στο βορειότερο νησάκι του Ιονίου, πλάι στην Κέρκυρα. Τότε, μάλιστα, σύμφωνα με την Κερκυραϊκή Ηχώ, αποστέλλεται από την Κέρκυρα στην Ερικούσα για βοήθεια προς αντιμετώπιση της εν λόγω επιδημίας ο γιατρός Μαντάς. Αξίζει να παραθέσουμε εδώ το σχετικό δημοσίευμα της εφημερίδας, που είναι λίαν κολακευτικό για τη συμπεριφορά των κατοίκων της μικρής αυτής νησίδος: «Επ'ευκαιρία της γρίπης, ήτις εμάστιζε τους κατοίκους της ωραίας νησίδος, εις την ουσίαν, κατόπιν ενεργειών του Προέδρου της Κοινότητός της κ. Μάνεση, δια του Συλλόγου των Φιλελευθέρων, εστάλη, διαταγή του Υπουργείου, ο ιατρός

¹ Εφημ. Κερκυραϊκή Ηχώ, φ. 128/27-2-1920, σ. 2.

² Εφημ. Κερκυραϊκή Ηχώ, φ. 3/10-10-1918, σ. 2.

κ. Μαντάς, μας παρέχεται η αφορμή να εξάρωμεν με όλον τον θαυμασμόν μας την φιλοξενίαν των κατοίκων της, την άκραν ολοκλήρου της νησίδος καθαριότητα και το απαράμιλλον νοικοκυρευτικόν πνεύμα των μελών της Κοινότητος. Ο κ. Μαντάς, επανελθών εκείθεν, εκδηλοί παντοιοτρόπως τον θαυμασμόν του, θαυμασμόν, όστις εμφανίζει, και πολύ δικαίως, τους κατοίκους της νήσου ως πρότυπον πολιτών, αξίους να τύχωσιν ευρυτέρας μερίμνης [...]»¹.

Στην Κεφαλονιά επιδημία γρίπης σημειώνεται από τον ιστοριοδίφη της εποχής Ηλία Τσιτσέλη κατά το έτος 1896: «Δεινή και πολύνεκρος ανά πάσαν την νήσον επιδημία ινφλουέντζας»². Επίσης το 1918 η επιδημία της *ισπανικής γρίπης* έπληξε το νησί με μεγάλο αριθμό θανατηφόρων κρουσμάτων. Η Νομαρχία συγκρότησε επιτροπές υγείας στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι και η Επιτροπή του Βαλλιανείου Κληροδοτήματος προσέφερε οικονομική βοήθεια για την αντιμετώπισή της³.

Κατά την ίδια περίοδο (1918) επιδημία γρίπης παρουσιάζεται και στη Ζάκυνθο. Στην τοπική εφημερίδα *Ο Ζάκυνθος* δημοσιεύεται πληροφορία για επιδημία γρίπης στην πόλη της Ζακύνθου, αλλά και στα χωριά του νησιού, που χαρακτηρίζεται ως θανατηφόρα και η οποία υποχρέωσε τις Αρχές του τόπου να κλείσουν επί ορισμένο χρονικό διάστημα τα σχολεία⁴.

β. Ευλογία: Ωστόσο οι κατ' εξοχήν επιδημικές νόσοι, που είχαν προξενήσει τον πανικό στον πληθυσμό της Επτανήσου και κατά τους προηγούμενους αιώνες είναι, οπωσδήποτε, η ευλογία, η πανώλη, η χολέρα και η λέπρα.

Πληροφορίες σχετικά με την παρουσία επιδημίας ευλογιάς στην Κέρκυρα έχουμε για τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με τις ειδήσεις της τοπικής εφημερίδας *Επόπτης*, κατά τη διετία 1881-1882 σημειώνεται έντονη παρουσία της ευλογιάς από τον Ιούνιο του 1881 ως τον Οκτώβριο του 1882, όταν εντοπίζονται κρούσματα της εν λόγω επιδημίας στο χωριό Αυλιώτης της Κέρκυρας και λαμβάνονται δραστήρια μέτρα για την αντιμετώπισή της⁵. Είχαν, βέβαια, επισημανθεί δύο κρούσματα της εν λόγω επιδημίας στο *Στρατιωτικό Νοσοκομείο* της Κέρκυρας, στο τέλος του έτους 1880, όπως σημειώνει επίσης η τοπική

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 132/16-4-1920, σ. 1.

² Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Β', σ. 462. Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 44.

³ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 66.

⁴ Εφημ. *Ο Ζάκυνθος*, φ. 3/13-11-1918, σ. 2.

⁵ Εφημ. *Επόπτης*, φ. 323/6-6-1881, σ. 4, φ. 326/20-6-1881, σ. 4, φ. 336/23-8-1881, σ. 4, φ. 395/29-10-1882, σ. 3. Για την ευλογία στην Κέρκυρα παλαιότερα και ως τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, Καποδόχας Δημ., Η λοιμική, σ. 73-84 και του Ιδίου, Η ανακάλυψις του Δαμαλισμού, σσ. 159-164.

εφημερίδα *Σφιγξ*¹.

Στα 1891 επανεμφανίζεται η ευλογιά, οπότε σημειώνονται συνολικά 84 κρούσματα², ενώ την επόμενη χρονιά (1892) αραιά κρούσματα σημειώνονται στο νησί³. Την ίδια επίσης χρονιά υπάρχουν πληροφορίες ότι ιδιαίτερη έκταση η επιδημία αυτή έλαβε στο χωριό Καστελλάνοι της Κέρκυρας⁴.

Στην απειλή της ευλογιάς σχετικά με το νησί της Κεφαλονιάς εμμένει ιδιαίτερα ο Πεντόγαλος, σημειώνοντας χαρακτηριστικά ότι η εν λόγω επιδημία απειλούσε κάθε στιγμή το νησί. Μεγαλύτερη έκταση, κατά την πληροφωρία του Πεντόγαλου, έλαβε η ευλογιά το 1873 και εννιά χρόνια αργότερα, το 1882, αλλά και το 1883, όταν σημειώθηκαν θανατηφόρα κρούσματα σ' ολόκληρη την Κεφαλονιά, αλλά ιδιαίτερα στην περιοχή της κωμόπολης της Σάμης και ο Πεντόγαλος υπογραμμίζει ότι τα κύρια αίτια της επέκτασης της εν λόγω επιδημίας στο νησί: «[...] ο ανεπαρκής δαμαλισμός και αναδαμαλισμός του πληθυσμού, που με δυσφορία αποδεχόταν τα μέτρα αυτά, αλλά και η ανεπάρκεια του κράτους, όπως για παράδειγμα να καλύψει τις ανάγκες σε δαμάλειο λύμφη και εμβολιαστές, όπως μαρτυρείται από έγγραφα αυτών των χρόνων [...]»⁵. Επανεμφάνιση στην Κεφαλονιά της ευλογιάς σημειώνεται στα χρόνια 1888, 1905, 1906 (που μάλιστα συνυπάρχει με την επιδημία του τύφου), και τον Ιανουάριο του 1908 με πολλά κρούσματα. Για την αντιμετώπισή της το Αδελφάτο των ΦΚΚ ενέκρινε την ανέγερση δύο οικοδομών μίας στο Αργοστόλι και μίας στο Ληξούρι για τη νοσήλεια των προσβεβλημένων από την ασθένεια, με την χρηματική υποστήριξη του Βαλλιανείου Κληροδοτήματος που απέστειλε 500 λίρες για το σκοπό αυτό. Επίσης επιδημία σημειώνεται και τον Απρίλιο του 1913 με πολλαπλά μάλιστα κρούσματα, που αναστάτωσε τους κατοίκους του νησιού⁶.

Στη Ζάκυνθο κρούσματα ευλογιάς επισημαίνονται το 1877, χρονιά

¹ Εφημ. *Σφιγξ*, φ. 2/11-11-1880, σσ. 3-4.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 222/9-11-1891.

³ Εφημ. *Η Φωνή*, φ. 1397/13-3-1892.

⁴ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 229/102-1892.

⁵ Πεντόγαλος Γ., *Πατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 32, που παραπέμπει σε ανέκδοτα έγγραφα της Νομαρχίας Κεφαλονιάς, Θ. ΔΒ/4, φάκ. Ευλογιά-Εμβολιασμοί 1868 – 1875. (Το υλικό στα ΓΑΚ Αρχεία Ν. Κεφαλονιάς). Πρβλ. και Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Β', σ. 461. Για την αντιμετώπιση ευλογιάς στην Κεφαλονιά στην οποία αναφέρεται εμπεριστατωμένα εδώ ο Πεντόγαλος θα αναφερθούμε στην οικεία ενότητα στη συνέχεια.

⁶ Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Β', σ. 474. Πεντόγαλος Γ., *Πατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 41-43, 61, που παραπέμπει στα Πρακτικά των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κεφαλονιάς, των ετών 1912-1913, αρ. Πρακτικού 10/13-5-1913), καθώς και στα Πρακτικά του Δήμου Παλέων 1906-1907.

για την οποία υπάρχουν πληροφορίες ότι η ασθένεια αυτή εξακολουθεί να μαστίζει το νησί¹, ενώ το 1892 εντοπίζεται εκεί μεταφερθείσα από τη Σμύρνη, από τους Εβραίους². Επανεμφάνιση επίσης σημειώνεται με τον καταστρεπτικό σεισμό τις 19 Ιανουαρίου 1893 στη Ζάκυνθο, όπου παρουσιάσθηκαν αρκετά κρούσματα ευλογιάς. Σημειώνεται μάλιστα σε φύλλο της τοπικής εφημερίδας *Ελπίς* ότι η εν λόγω ασθένεια διαπιστώθηκε σε κάτοικο της Ζακύνθου, ο οποίος έφτασε στο νησί από την Πάτρα και ο οποίος, απομονώθηκε στο Λοιμοκαθαρτήριο του νησιού και τελικά δεν επέζησε³. Στην ίδια εφημερίδα (φ. 893/21-2-1893) διαβάζουμε τα αίτια εξάπλωσης της επιδημίας: «Όσον επί προσβολής της υγείας της πόλεως εύλογοι και δυστυχώς πραγματικοί φόβοι αυξάνουσιν, επί τοιούτων αυξάνει και η εν ταις πλατείαις Γεωργίου και Αμμου άστοχος συμπύκνωσις του κόσμου, δια νέων ήδη κατασκευαζομένων παραπηγμάτων (τα οποία κατασκευάζονται για να στεγάσουν το πλήθος των αστέγων) και η αμέλεια των αρμοδίων περί την καθαριότητα και την απολύμανσιν της πανταχού οξούσης πόλεως»⁴. Προ της επικινδύνου εξαπλώσεως της νόσου ο γιατρός Ιάκωβος Θωμόπουλος, ως μέλος της τοπικής Επιτροπής για τη φροντίδα των σεισμοπαθών, αποφάσισε να εμβολιασθούν όλοι οι κατοικούντες στα παραπήγματα διαφορετικά να αποβάλλονται από αυτά⁵. Το έργο του δαμαλισμού ανέλαβαν τότε ο υγειονομικός γιατρός Δημήτριος Σιγούρος και οι επιτετραμμένοι γιατροί Δημήτριος Στουπάθης και Αντώνιος Γαϊτάς⁶. Ο υγειονομικός μάλιστα γιατρός Δημήτριος Σιγούρος με έκθεσή του προς τη Νομαρχία δίνει οδηγίες για την καθαριότητα της πόλης και σημειώνει τις ενέργειες που πρέπει να κάνει ο Δήμος για να αποφευχθεί η εξάπλωση της ευλογιάς στα πυκνοκατοικημένα παραπήγματα που δεν έχουν ούτε την απαραίτητη υγειονομική φροντίδα⁷. Η επιδημία της ευλογιάς στη Ζάκυνθο έπληξε πιο πολύ τα χωριά Άγιο Κήρυκα, Εξωχώριο και Μπελουσι⁸. Αλλά και αργότερα, στο ίδιο νησί, έχουμε πληροφορίες για την παρουσία της ευλογιάς. Στην εφημερίδα Ζακύνθου *Κουτούζης*, στο (φ. 300/19-8-1905), διαβάζουμε ότι ο Ιταλικός Σύλλογος Ζακύνθου “Η πριγκίπισσα Ζολάνδα”, λόγω της εμφάνισης κρούσματος ευλογιάς στο νησί, ζητεί από τον κεντρικό (ομόλογό του) Σύλλογο της Ρώμης να σταλεί ποσότητα δαμαλίτιδος

¹ Εφημ. *Αγών*, φ. 2/6-12-1873.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν*, τ. Β', σ. 151.

³ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 892/14-2-1893, σσ. 2-3, φ. 894/28-2-1893, σ. 3, 905/16-5-1893, 914. 18-7-1893, σ. 3, φ. 919/22-8-1893, σ. 2.

⁴ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 893/21-2-1893, σ. 2.

⁵ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 903/2-5-1893, σ. 2.

⁶ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 905/16-5-1893, σ. 3.

⁷ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 914/18-7-1893, σ. 3 και φ. 915/25-7-1893, σ. 3.

⁸ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 894/28-2-1892.

για τον εμβολιασμό των μελών του συλλόγου. Το σχετικό δημοσίευμα έχει ως εξής: «Ο αξιότιμος Πρόεδρος του ενταύθα Ιταλικού Συλλόγου “Η πριγκίπισσα Ζολάνδα” κ. Α. Σαλούτσης ως και τα μέλη τα αποτελούντα το διοικητικόν συμβούλιον αυτού, άμα τη ειδήσει ότι κρούσμα της επαράτου νόσου ευλογιάς ανεφάνη και ενταύθα τηλεγραφικώς έσπευσαν να ζητήσουν παρά του Κεντρικού Συλλόγου της Ρώμης αρκετήν ποσότητα δαμαλίτιδος, όπως δια ταύτης εμβολιασθώσι πάντα τα μέλη του Συλλόγου ως και τα τέκνα αυτών, τα οποία εντός ολίγου θέλουσιν εισαχθή εις την ιδρυθησομένην Ιταλικήν Σχολήν [...]»¹. Επίσης σύμφωνα με τον ιστοριοδίφη του νησιού Λ.Χ. Ζώη σημειώνονται κρούσματα ευλογιάς κατά το 1913². Ο συντάκτης της τοπικής σατιρικής εφημερίδας *Κουτούζης*, σε ποιητική μορφή, κάνει επίσης μνεία της ευλογιάς, που μαστίζει το νησί αυτή την χρονιά με τον τίτλο “Εις την βλογιά δύο λόγια είδος μοιρολόγια”: «Ηλθες πάλιν, αδελφή και φίλη της πανώλους/να διαταράξης όλους/και να μας βάλης σε μπελά πάντες ν’αναγκασθώμεν/να εμβολιασθώμεν [...]»³. Το 1920, κατά την άνοιξη, σύμφωνα με ειδήσεις από το περιοδικό της Ζακύνθου *Αι Μούσαι*, διαπιστώνεται ευλογία στο νησί και αυτή τη φορά, πάλι, μεταδιδόμενη από την Πάτρα και τίθεται σε δράση ο μηχανισμός αντιμετώπισης με αναδαμαλισμό⁴.

γ. Έλονοσία: Εντοπίζεται σε έξαρση στην Κέρκυρα την περίοδο 1930-1936. Για την αντιμετώπισή της ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1931 Κρατικό ανθελονοσιακό Κέντρο, « [...]εις το Ιατρείον του οποίου γίνονται δεκτοί ασθενείς πάσχοντες εξ ελονοσίας [...]Η εξέτασις αίματος και διανομή καταλλήλων φαρμάκων και η θεραπεία δωρεάν». Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, τον Σεπτέμβριο του 1936, σε άρθρο της για την ελονοσία αναφέρεται επίσκεψη του Νομάρχη στην ύπαιθρο του νησιού και περιγράφεται η κατάσταση των κατοίκων: «παντού αντίκρουσε (ο Νομάρχης) πρόσωπα καχεκτικά, πρόσωπα μαραμένα, ανθρώπους τέλος, που όπως λέγει ο κόσμος να μυρίζουν από χώμα[...]. Υπαίτιος της καταστάσεως αυτής είναι ένας άορατος εχθρός, [...]είναι το μικρόβιον της ελονοσίας»⁵.

Στην Κεφαλονιά για την αντιμετώπιση της επιδημίας της ελονοσίας, το 1929, το *Ανθελονοσιακόν Συνεργείον Κεφαλληνίας*, στο οποίο προϊστάται ο γιατρός Γεράσιμος Ι. Πυλαρινός, θα αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα σε όλες τις περιοχές του νησιού. Το 1930 ο επικεφαλής της αρμοδίας *Επιθεωρήσεως επί της Ελονοσίας* στο Υπουργείο Υγιεινής Κεφαλονίτης

¹ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 300/19-8-1905, σ. 2.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν*, τ. Β', σ. 151.

³ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 449/7-5-1913.

⁴ *Αι Μούσαι*, φ. 646-7/1-3-1920 και φ. 648/15-3-1920.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 180/16-11-1930, σ. 3 και φ. 455/9-9-1936, σ. 1.

γιατρός Γεράσιμος Π. Αλιβιζάτος επισκέπτεται το νησί και σε συνεργασία με τον Πυλαρινό οργανώνει τον ανθελονοσιακό αγώνα, ο οποίος είχε θετικά αποτελέσματα στον τομέα της εξυγίανσης¹.

Η επιδημία ελονοσίας στη Ζάκυνθο έλαβε μεγάλες διαστάσεις το 1935, οπότε ο *Οργανισμός Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Ζακύνθου* (ΟΦΙΖ), με ανακοίνωσή του στον τοπικό τύπο ενημερώνει το κοινό για την απόφασή του να λειτουργήσει εξωτερικό ιατρείο στο Νοσοκομείο, με στόχο την εξέταση απόρων σχετικά με επιδημία της αρρώστιας, αλλά και γενικότερα για την προστασία των απόρων οικογενειών του νησιού: «*Απεφασίσθη η σύσταση εξωτερικού Ιατρείου εις το Νοσοκομείον του Οργανισμού δια τους πάσχοντες από ελονοσίαν απόρους κατοίκους της Νήσου[...]. Θα γίνεται Ιατρική εξέταση των προσερχομένων ασθενών και αναλόγως της πορείας της ασθένειας θα παρέχεται δωρεάν κιννίνη του Κράτους*»².

δ. Μηνιγγίτιδα: Ο Πεντόγαλος, παραπέποντας σε ανέκδοτες πηγές, επισημαίνει μηνιγγίτιδα στην Κεφαλονιά κατά τη διετία 1870 -1871 και σημειώνει χαρακτηριστικά: «Μια αρρώστια που συχνά έκανε την εμφάνισή της στο Αργοστόλι, αλλά και στα χωριά ήταν η μηνιγγίτιδα. Τα κρούσματα ήταν συνήθως σποραδικά, αλλά το 1870 οι Δήμαρχοι στα έγγραφά τους στη Νομαρχία κάνουν λόγο για επιδημία μηνιγγίτιδας. Πολλά κρούσματα σημειώθηκαν στο Αργοστόλι, σύμφωνα με έκθεση του δημοϊατρού Κρανίων Π. Ζερβού, στη Σάμη, στα χωριά της περιφέρειάς της και στην Πύλαρο. Πολλά κρούσματα θα σημειωθούν και τον επόμενο χρόνο (1871) στο Αργοστόλι»³.

Για εγκεφαλομηνιγγίτιδα γίνεται λόγος και για τη Ζάκυνθο, όπου επισημαίνεται δέκα περίπου χρόνια αργότερα (1879-1880), σύμφωνα με δημοσιεύματα της τοπικής εφημερίδας *Ο Ζάκυνθος*. Σύμφωνα με την εν λόγω εφημερίδα επισημαίνονται τότε κρούσματα στο χωριό Λιθακιά, ενώ οι γιατροί της Ζακύνθου Ι. Αγγελίδης (στρατιωτικός γιατρός της εκεί φρουράς) και Έκτορας Σιγούρος εμπλέκονται στην αντιμετώπισή της⁴.

Στην Κέρκυρα λ.χ. επισημαίνεται ως επιδημία η εγκεφαλίτιδα το 1920. Η τοπική εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ* σχετικά δημοσιεύει: «*Μετά μεγάλης μας λύπης μανθάνομεν ότι επήλθεν εις την πόλιν μας νέα επιδημία συγγενής με την εν Ευρώπη εγκεφαλίτιδα, καθ' όσον το σύμπτωμά της είναι*

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 75.

² *Εφημ. Καθημερινή* (Ζακύνθου), φ. 74/14-8-1935, σ. 4.

³ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 33, που παραπέμπει στο υλικό της Νομαρχίας Κεφαλονιάς, Θυρ. ΔΒ/επιδημίες-νόσοι 1870-1871 που βρίσκεται στα ΓΑΚ - Αρχεία Ν. Κεφαλονιάς.

⁴ *Εφημ. Ο Ζάκυνθος*, φφ. 3/1-12-1879, 11/8-2-1880. Βλ. και *εφημ. Αγών*, φ. 182[14]/ 21-11-1879, σ. 3 και στην ίδια *εφημ.* φ. 188 [20]/6-2-1880, σ. 4.

εγκεφαλικόν. Η νόσος αύτη παρουσιάζεται υπό μορφή φοβίας, ονομάζεται δε αύτη βλασφοβία. Ευτυχώς ένα μέρος μόνον των κατοίκων μας προσέβαλε, ως εκ θαύματος πολλούς των ιατρών μας μόνον. Ευαρεστούμεθα όμως να πιστεύωμεν ότι εντός ολίγου η νόσος αύτη θέλει εκλείψει, καθ'όσον οι εξ αυτής πάσχοντες παν μέτρον καταβάλλουσι όπως την καταπολεμήσωσι. Ας μας επιτρέψωσιν όμως να τους συμβουλευώμεν να μεταχειρίζονται μέσα πλέον επιστημονικά, όπως ωφεληθή ο λοιπός λαός». Υπογραφή Χ.¹.

ε. Διφθερίτιδα: Στην Κέρκυρα, το 1897, κάνει την παρουσία της και επιδημία διφθερίτιδας σε έντονη μορφή, που εξαναγκάζει την Ιατροχειρουργική Εταιρεία της Κέρκυρας να συγκαλέσει έκτακτη συνεδρίαση για την αντιμετώπισή της και να διανείμει στους κατοίκους του νησιού ειδικά φυλλάδια με σχετικές οδηγίες².

στ. Τύφος: Ο εξανθηματικός τύφος, που συχνά επισημαίνεται σε επιδημική μορφή στα νησιά, μαρτυρείται στην Κέρκυρα το 1919, όπου αναφέρεται ότι μέτρα αντιμετώπισής του έλαβε το εκεί στρατιωτικό νοσοκομείο³. Τους πρώτους μήνες του 1923 μετά τη Μικρασιατική καταστροφή η επαναστατική Κυβέρνηση προώθησε και στα Ιόνια νησιά πλήθος εξαθλιωμένων προσφύγων, οι περισσότεροι των οποίων ήταν άρρωστοι από οξεία και χρόνια νοσήματα, χωρίς να λάβει καμιά απολύτως υγειονομική πρόνοια φιλοξενίας, με συνέπεια να κινούνται ελεύθεροι στην πόλη και τα χωριά. Λόγω της καταστάσεως αυτής τα προβλήματα υγείας που ήταν πιεστικά στα προηγούμενα χρόνια, κατέστησαν εντονότερα. Έτσι στην Κέρκυρα την περίοδο αυτή εξαπλώθηκε ο εξανθηματικός τύφος σ' ολόκληρο το νησί με συνέπεια να υπάρξουν πολλά θύματα, τόσο από τους πρόσφυγες, όσο και από τον ντόπιο πληθυσμό, ελλείψει επαρκούς περιθάλψεως⁴. Μια επταετία περίπου αργότερα (1930-1931) συχνές περιπτώσεις τυφοειδούς πυρετού επισημαίνονται επίσης στην Κέρκυρα. Κατά το έτος 1930 σημειώνονται κρούσματα τύφου στα χωριά του νησιού Μαγουλάδες (όπου τα κρούσματα έφτασαν στον αριθμό των 60), στις Νύμφες, στους Κυπριανάδες και στους Καρουσάδες, σχεδόν ταυτόχρονα γίνεται αορίστως αναφορά για αθρόα εμφάνιση κρουσμάτων τόσο μέσα στην πόλη, όσο και στα περίχωρα αυτής, που είχε ως αίτιο, όπως προκύπτει από μικροβιολογική εξέταση, που ανέλαβε στο εργαστήριό του ο γιατρός Κων. Προβατάς, την μόλυνση του πάγου των παγοποιείων Μαργαρίτου και Δημουλίτσα, ενώ, σύμφωνα με την τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, ο Νομιάτρος του νησιού υποβάλλει στη Νομαρχία σχετική έκθεση για την πορεία και την αντιμετώπισή

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 163/14-7-1920, σ. 2.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 486/28-9-1897.

³ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 43/6-3-1919, σ. 2 και φ. 44/10-2-1919, σ. 2.

⁴ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 42.

της επιδημίας. Την επόμενη, μάλιστα, χρονιά (1931), ο παιδίατρος του νησιού Κωνσταντίνος Γουλής, δημοσιεύει στην ως άνω τοπική εφημερίδα εμπεριστατωμένο άρθρο υπογραμμίζοντας τα κυρίως αίτια της μετάδοσης της νόσου και τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης αυτής¹. Αλλά και επτά χρόνια αργότερα, το έτος 1938, επισημαίνεται τυφοειδής πυρετός στην πόλη της Κέρκυρας, καθώς και στα προάστια Μαντούκι και Γαρίτσα, όπου τα αίτια αποδίδονται στο ακάθαρτο νερό, το οποίο καταναλώνουν οι κάτοικοι. Ιδιαίτερα για τα χωριά η εφημερίδα *Κέρκυρα* χαρακτηριστικά υπογραμμίζει: «*Η επάρατος αυτή ασθένεια κατήντησε πλέον εις την εξοχήν ενδημική, όπως η ελονοσία. [...] Όπως και άλλοτε εγράψαμεν, όλα τα πηγάδια από τα οποία προμηθεύονται νερό προς πόσιν οι αγρόται μας ευρίσκονταν εις ελεεινήν και αθλίαν κατάστασιν, προκαλούσαν την φρίκην*»².

Στην Κεφαλονιά επιδημία τύφου παρουσιάζεται στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι το 1905. Στην τοπική εφημ. *Ζιζάνιο* τον Νοέμβριο του 1905 δημοσιεύεται η είδηση: «*[...] ο τύφος εγενικεύθη. Τα κρούσματα υπερβαίνουν τα εκατό. Η συνοικία Πλάκας έχει τα περισσότερα*». Η επιδημία του τύφου και συγχρόνως της ευλογιάς που παρουσιάστηκαν αυτή την περίοδο στις δύο πόλεις του νησιού, Αργοστόλι και Ληξούρι, σύμφωνα με πληροφορίες του Γερ. Πεντόγαλου «είχε βέβαιη αιτία το κακό σύστημα ύδρευσης που το απαρτίζανε για το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων τα κοινόχρηστα πηγάδια»³.

Στην Ζάκυνθο επιδημία τύφου εντοπίζεται την περίοδο 1933-1935. Τον Νοέμβριο του 1933, στην τοπική εφημερίδα *Επτάνησος* επισημαίνεται ο κίνδυνος εξάπλωσης της ασθένειας: «*Από δεκαπενθήμερου και πλέον ασθενεί σημαντικός αριθμός από της Πλατείας Σολωμού και εκείθεν[...]. Οι θεράποντες ιατροί θεωρούσιν τα κρούσματα ταύτα ως ύποπτα τυφοειδούς πυρετού[...]. Ευχής θα ήτο το έργον, εάν οι θεράποντες Ιατροί έφερον εγκαίρως εις γνώσιν τα κρούσματα εις την Υγειονομικήν του τόπου Υπηρεσίαν*» και τονίζει η εφημερίδα ότι η αιτία είναι η «πεπαλαιωμένη» ύδρευση της πόλης. Τον Ιούλιο του 1935 στην τοπική εφημερίδα *Καθημερινή* διαβάζουμε: «*Καθημερινώς έχομεν και νέα κρούσματα τύφου. Εις τοιαύτας επιδημίας επιβάλλεται υποχρεωτικώς ο εμβολιασμός των κατοίκων πόλεως και υπαίθρου και η λήψις γενικότερων μέτρων προς καταπολέμησιν της οσημέραι εξαπλώσεώς των. Το Υπουργείον Υγιεινής δεν πιστεύομεν να*

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φύλλα 170/4-8-1930, σ. 3, φ. 171/15-5-1930, σ. 2, φ. 173/30-8-1930, σ. 3, φ. 213/27-8-1931, σ. 1, φ. 214/4-9-1931, σ. 3.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 515/5-9-1938, σ. 3, και φ. 516/17-9-1938, σ. 1, όπου και το δημοσιευμένο απόσπασμα.

³ Εφημ. *Ζιζάνιο*, φ. 379/5-11-1905.

καλυσιεργή δια την αποστολήν ορού»¹.

ζ. Φυματίωση: Ειδικός, ίσως, λόγος πρέπει να γίνει για τη φυματίωση στην Κέρκυρα, που είχε, ως φαίνεται λάβει επιδημικό χαρακτήρα για την οποία επίσης, στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* τον Ιανουάριο του 1928, υπογραμμίζεται ότι «η νοσηρότης και θνητότης κατέχει ολόκληρη την Ελλάδα», κατά την περίοδο αυτή. Επίσης σε άρθρο του σχολιάστρου Γ. Μαντά, που δημοσιεύεται στην ίδια εφημερίδα τον Δεκέμβριο του 1931, αναφέρεται: «Εκτός των άλλων κοινωνικών πληγών υπό τον οποίων μαστίζεται η Κέρκυρα και ιδία της φυματίωσης η εκ της οποίας νοσηρότης και θνητότης κατέχει ατυχώς την β^{αν} και γ^{ιν} σειράν εξ όλων των μεγαλύτερων πόλεων της Ελλάδος[...]». και σε άλλο άρθρο του ίδιου για την φυματίωση στα αναφερόμενα αίτια υπογραμμίζεται: «Η κακή συνήθεια του πτύειν κατά γης, ήτις είναι τόσοσ παρ' ημίν ερριζωμένη και η μεγάλη ρυπαρότης και απλυσία, ήτις είναι σαν κάτι τι φυσικόν μας, είναι τα μάλλον δυσκολώτερα ελαττώματα που μπορούν να εξαλειφθούν και τα οποία αναμφισβήτητα είναι και οι κυριότεροι λόγοι της διασποράς της φθίσεως [...]»².

Για τη εξάπλωση της φυματίωσης στην Κεφαλονιά, κάνει λόγο ο Γερ. Πεντόγαλος, και σημειώνει ότι επέφερε στο νησί «σοβαρές διαταραχές στον κοινωνικό ιστό»³. Το Αδελφάτο των ΦΚΚ από τις αρχές του αιώνα είχε αναλάβει πρωτοβουλίες για την καταπολέμησή της. Ο μεγάλος ευεργέτης του νησιού Μ. Βαλλιάνος από τη Μασσαλία, τον Αύγουστο του 1901, απέστειλε στο Αδελφάτο των ΦΚΚ ένα μεγάλο ποσό για την ανέγερση σανατορίου φθισικών στον Αίνο. Τον Ιούνιο του 1907 αποφασίζεται από το Αδελφάτο η ίδρυση *Περιπτέρου φθισιώντων*. Το περίπτερο θα ιδρυθεί τα επόμενα χρόνια. Το 1909 αποφασίζεται επίσης από το Αδελφάτο των ΦΚΚ η οικοδόμηση οικήματος διωρόφου για τη νοσηλεία των φυματιώντων δυναμικότητας 40 κλινών. Το 1914 αρχίζει η λειτουργία του *περιπτέρου των φυματιώντων* στο Νοσοκομείο σε ρόλο ασύλου πασχόντων και όχι θεραπευτικής μονάδας.

Ωστόσο η κατάσταση στο Άσυλο φυματικών στο Νοσοκομείο ήταν πάντα προβληματική, λόγω ελλείψεως πόρων και αναγκαίας ιατρικής περίθαλψης. Το 1933 ο Νομάρχης Κεφαλονιάς Γ. Χ. Γεωργίου συγκροτεί 20/μελη Επιτροπή για ίδρυση *Σανατορίου Φυματιώντων*. Με ενέργειες αυτής της Επιτροπής θα αποφασιστεί η ανέγερση κτηρίου γι' αυτό τον σκοπό στον Αίνο. Παράλληλα το Υπουργείο Κρατικής Υγιεινής και

¹ Εφημ. *Επτάνησος*, φ. 408/25-11-1933, σ. 1 και *Καθημερινή Ζακύνθου*, φ. 54/20-7-1935, σ. 1.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 73/21-1-1928, σ. 4, φ. 212/18-8-1931, σ. 2, φ. 213/27-8-1931, σ. 4 άρθρο του παιδίαστρου Κωνσταντίνου Γουλή με τίτλο «*Η φυματίωσις των παιδιών*», και φ. 227/22-12-1931, σσ. 1-2, άρθρο του Γ. Μαντά.

³ Πεντόγαλος Γ., *Πατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 47-48.

Αντιλήψεως αποφασίζει την χορηγία 1.500.000 δρχ. για επέκταση του *Ασύλου φυματιώντων* του Νοσοκομείου¹.

η. Νύξεις λέπρας, πανώλης, δαγκείου, τραχωμάτων οστρακιάς: Σπανιότερα, οπωσδήποτε, ως επιδημία κάνει την εμφάνισή τους η λέπρα, για την οποία γίνεται μάλιστα μνεία σε έκθεση του Ζακύνθιου γιατρού Δημητρίου Σιγούρου το 1888, ενώ σημειώνεται η παρουσία της στο χωριό Αγαλά της Ζακύνθου, όπως μας πληροφορεί δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας *Ελπίς*, τον Φεβρουάριο του 1893². Επίσης στην ίδια εφημερίδα, με αριθ. φ. 897/21-3-1893, αναγράφονται ως ανακριβείς οι ειδήσεις που δημοσιεύονται στις αθηναϊκές εφημερίδες περί της υπαρχούσης νόσου λέπρας και προστίθεται ότι κατά τον υγειονομικό γιατρό Δ. Σιγούρο η «νόσος αυτή προ 50τίας περίπου υφίστατο σποραδικώς εις τινα των χωρίων της νήσου περιοριζομένη εις ευαρίθμους μόνον οικογενείας, εξέλιπε δε βραδύτερον εκ των πεδινών χωρίων και περιωρίσθη μόνον εις το χωρίον Αγαλά του Δήμου Ναφθίων [...]. Κατόπιν η νόσος μετεδόθη και εις το χωρίον Μουζάκι του Δήμου Λιθακιωτών, αλλά από τας νέας πληροφορίας εξηκριβώθη ότι και ο πάσχων εις Μουζάκι έφερε την νόσον από πολλών ετών [...]»³.

Η πανώλη εντοπίζεται στη Λευκάδα το 1866, σύμφωνα με μονόφυλλο που καταγράφει στη βιβλιογραφία του ο Φίλιππος Ηλιού⁴. Ο Πεντόγαλος, που μελετά τους γιατρούς και την ιατρική στην Κεφαλονιά κατά την ίδια περίοδο (1864-1940), υπογραμμίζει τη σπανιότητα της επιδημίας αυτής για την περίοδο μετά την Ένωση, τονίζοντας ότι είχε μπει φραγμός στην εξάπλωσή της, καθώς και της χολέρας από την περίοδο της Αγγλοκρατίας στα Επτάνησα: «Σειρά από αυστηρά μέτρα είχαν βάλει φραγμό στην εισβολή της πανώλης και της χολέρας που πρόσβαλαν παλαιότερα το νησί»⁵ και ότι ορισμένες υποψίες για την εμφάνισή της σε ασθενούντας, μετά την ιατρική εξέταση, απέβησαν αρνητικές.

Κρούσματα πανώλης εντοπίστηκαν στην Κέρκυρα την περίοδο 1924-1928. Σε τοπική εφημερίδα του νησιού, τον Ιούλιο του 1928, δίδεται η είδηση: «*Δια τρίτην φοράν εν διαστήματι Αετίας μας επισκέπτεται η επάρατος και επικίνδυνος νόσος. Δυστυχώς η πρώτη αυτής εστία εξεδηλώθη εις το Εθν. Οικοτροφείον, ένθα διαβιούσιν εκατοντάδες νεανίσκων*», και στην ίδια εφημερίδα μετά από μία εβδομάδα επισημαίνεται ανακοίνωση

¹ Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Β', σ. 467. Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 48, 54, 66, 79, 80.

² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 894/28-2-1893, σ. 3.

³ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 897/21-3-1893, σ. 2.

⁴ Ηλιού Φ., *Ελληνική Βιβλιογραφία*, τ. Α', σ. 168, αρ. 185 «Η παράκλησις δια την παύσιν της πανώλου νόσου».

⁵ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 47

σχετική με την νόσο: «Πανώλης. Κατόπιν των ληφθέντων μέτρων υπό των αρμοδίων Αρχών η πανώλης ενετοπίσθη εις το Εθνικόν Οικοτροφείον όπως και ενεφάνη. Ήδη ευτυχώς από δεκαήμερον ουδέν νεώτερον κρούσμα ανεφάνη. Εκ των 17 προσβληθέντων απεβίωσαν πέντε»¹.

Τράχωμα. Περιπτώσεις τραχωμάτων των οφθαλμών επισημαίνονται στην Κέρκυρα το έτος 1931 που λαβαίνουν διαστάσεις επιδημίας στους μαθητές τόσο στην πόλη όσο και στα προάστια Μαντούκι και Ανεμόμυλος, καθώς και στην περιοχή της Λευκίμης στα χωριά Ριγγλάδες, Περιβόλιο, Αργυράδες. Για την καταπολέμηση της επιδημίας λειτουργούν 2 αντιτραχωματικά ιατρεία στην πόλη και στο Μαντούκι με κινητά συνεργεία και ένα στη Γαρίτσα, που ιδρύθηκε με ιδιωτική πρωτοβουλία. Επίσης λειτούργησε μαθητικό αντιτραχωματικό Ιατρείο από τον Ερυθρό Σταυρό².

Ο δάγκειος. Ως επιδημία, επισημαίνεται στην Κέρκυρα το έτος 1928. Σε τρία φύλλα της τοπικής εφημερίδας *Κέρκυρα*, εντοπίζουμε σχετικές ανακοινώσεις από τις 25 Αυγούστου έως τις 13 Νοεμβρίου του έτους αυτού. Σε μία από τις εν λόγω ανακοινώσεις, με χρονολογία 5-10-1928, διαβάζουμε: «*Δάγκειος.[...] Πληροφορούμεθα ο Δάγκειος εξαπλούται εις ολόκληρον την Νήσον, εδώ εις την Πόλιν τα κρούσματα ανέρχονται εις 2000 και πλέον, ευτυχώς μέχρι σήμερον ουδείς θάνατος*». Και σε επόμενη ανακοίνωση η ίδια εφημερίδα (13-10-1928): «*[...] τα κρούσματα ανέρχονται εις τρεις και πλέον χιλιάδες. Δυστυχώς αυτάς τας ημέρας έχομεν και ολίγους θανάτους*»³.

Οστρακιά. Στην Κέρκυρα, επίσης, σε δύο χωριά, στα Χλωμός και Κορακιάνα, επισημάνθηκε τον Οκτώβριο του 1933 η οστρακιά. Στο πρώτο χωριό αναφέρονται πενήντα κρούσματα, ενώ στο δεύτερο τα κρούσματα περιορίζονται στα οκτώ. Η τοπική εφημερίδα, που δημοσιεύει την είδηση, σημειώνει για τα μέτρα που ελήφθησαν: «*Η Νομισιατρική υπηρεσία Κερκύρας ενεργεί δια δύο συνεργείων εξ ιατρών προληπτικόν αντιστρακιάδη εμβολιασμόν εις τον Χλωμό και Αργυράδες, εν αναμονή εμβολίου θέλει διενεργηθεί τοιούτος και εις Κορακιάνα*»⁴.

Στην Κεφαλονιά αναφέρεται πολύνεκρος επιδημία οστρακιάς στο Ληξούρι το 1902⁵.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 86/21-6-1928, σ. 2 και φ. 87/30-6-1928, σ. 3.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 227/22-12-1931, σσ. 1-2., φ. 228/2-1-1932, σ. 4.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 91/25-8-1928, σ. 3, φ. 94/16-9-1928, σ. 3, φ. 96/5-10-1928, σ. 3, φ. 97/13-10-1928, σ. 3 και φ. 101/13-11-1928, σ. 3.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 331/28-10-1933, σ. 3.

⁵ Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Β', σ. 469.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Η αντιμετώπιση των ασθενειών, επιδημιών ή όχι, κατά την περίοδο που εξετάζουμε, την περίοδο της ελεύθερης Επτανήσου (1864-1940), είναι ευνόητο ότι περιγράφεται πληρέστερη και ασφαλέστερη σε σύγκριση με τις προηγούμενες κατοχικές περιόδους του Ιόνιου χώρου. Οι λόγοι, οπωσδήποτε, αυτής της διαφοροποίησης είναι προφανείς: βελτίωση της ιατρικής επιστήμης, καλύτερες σπουδές των Επτανησίων γιατρών σε πανεπιστήμια αξιόλογα του ευρύτερου ευρωπαϊκού χώρου (προσφέρονται καλύτερες συνθήκες σπουδών στους Επτανησίους στα Ιταλικά, Γαλλικά κ.ά. ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια), αλλά και στο ιδρυθέν Πανεπιστήμιο Αθηνών, βελτίωση, βέβαια, του επιπέδου διαβίωσης μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, ένταξη του όλου συστήματος υγείας στην κρατική μέριμνα και υπαγωγή αυτού στην ελληνική σχετική νομοθεσία.

1. Κρατικά νοσηλευτικά Ιδρύματα. Αστικά νοσοκομεία και άλλα ιδρύματα (στρατιωτικά νοσοκομεία, φθισιατρεία, φρενοκομεία) που υπήρχαν σ' ολόκληρο τον Ιόνιο χώρο, βελτιούμενα και εμπλουτιζόμενα με τον πλέον σύγχρονο νοσηλευτικό εξοπλισμό (κυρίως προερχόμενο από την Ευρώπη), με επίσης βελτιωμένη στελέχωση, περνούν στη νέα περίοδο για να τεθούν στην υπηρεσία του Επτανήσιου πολίτη και στην αντιμετώπιση των ασθενειών της εποχής.

Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας. Στην Κέρκυρα, από την περίοδο ήδη της βενετικής κυριαρχίας, φαίνεται ότι λειτουργούν και κληροδοτούνται βελτιούμενα δύο νοσοκομειακά ιδρύματα δημόσιου χαρακτήρα, το καλούμενο Αστικό Νοσοκομείο, που ιδρύθηκε το 1698 πλησίον της βασιλικής πύλης, και το Στρατιωτικό Νοσοκομείο, ευρισκόμενο, τότε, στην Ακρόπολη της Κέρκυρας¹. Το 1726 (πάλι επί βενετοκρατίας), σημειώνεται επανίδρυση του Αστικού Νοσοκομείου με δωρεά του ηπειρώτη ιερέα Νικολάου Δούη, ο οποίος την 14^η Ιουλίου 1715 άφησε ένα αξιόλογο ποσό χρημάτων στον έμπορο Ιωάννη Δηλώτη με την επιθυμία να ιδρυθεί άσυλο για την περίθαλψη των φτωχών². Ο δεύτερος, μια δεκαετία περίπου αργότερα, το 1726, συμπλήρωσε την εν λόγω δωρεά και με δική του

¹ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6, σ. 267. Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σ. 48.

² Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 9.

επιχορήγηση και έκτισε στην πλατεία των παλαιών δικαστηρίων μικρό οίκημα, όπου στεγάστηκε το Νοσοκομείο. Ο Δηλότης τότε ανέλαβε «*την εξ ιδίων προμήθειαν εφ'όρου ζωής, πάντων των αναγκαιούντων φαρμάκων και την πληρωμήν δύο Ιατροχειρουργών*». Η Διοίκηση του εν λόγω Ιδρύματος ανετέθη στην αδελφότητα της Beata Vergine del Rosario, αλλά ο Δηλότης διατήρησε τα κτητορικά του δικαιώματα¹. Στη συνέχεια, ορισμένες προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την ανοικοδόμηση καταλληλότερου απέτυχαν. Σύμφωνα με πληροφορίες του Γ. Κεφαλλονίτη, ο Ιάκωβος Φραγκίσκος Κανάλ λ.χ. στη διαθήκη του είχε αφήσει χρηματικό ποσό για την κατασκευή κτηρίου, και ο Σταμάτιος Ρούφος εξέφρασε επιθυμία το 1759, να προσφέρει το ήμισυ της δαπάνης για την ανέγερση του νοσοκομείου, αλλά δεν επήλθε συμφωνία με την αδελφότητα του Rosario και οι προσπάθειες απέτυχαν². Στις αρχές του επόμενου (19^{ου}) αιώνα, κατά την περίοδο της αγγλικής κυριαρχίας στον Ιόνιο χώρο, η κτηριακή, η οικονομική και γενικότερα η διοικητική κατάσταση του Αστικού Νοσοκομείου της Κέρκυρας υφίστανται συνεχείς μεταβολές. Το 1820, με τον υπ' αριθ. 32 νόμο του πρώτου Κοινοβουλίου, που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (αριθ. φ. 127/22-5-1820), η υπάρχουσα τότε περιουσία του Νοσοκομείου δημεύεται και περιέρχεται στη λεγόμενη Εγχώριο Περιουσία. Η Κυβέρνηση τότε παραχωρεί αρκετά ευρύχωρο κτήριο στο προάστιο Μαντούκι για να χρησιμεύσει ως Νοσοκομείο και αναλαμβάνει τις δαπάνες συντήρησής του.

Τρεις περίπου δεκαετίες αργότερα, τον Ιούλιο του 1851, το Νοσοκομείο μεταφέρθηκε σε κτήριο που ανοικοδομήθηκε πλησίον του Σωφρονιστηρίου με σκοπό να γίνει Νοσοκομείο των καταδίκων³. Στη συνέχεια, μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, με τον νόμο περί αφομοίωσης ΡΝ/20 -1-1866, τη διοίκηση του Νοσοκομείου αναλαμβάνει Διαχειριστική Επιτροπή.

Μια δεκαετία αργότερα, το 1876, όταν διανέμεται η Εγχώριος Περιουσία, αποδίδεται στο Ίδρυμα το ποσό των 625.119.03 δρχ⁴. Αλλαγές στον τρόπο διοίκησης και στη διαχείριση της περιουσίας του Ιδρύματος επισημαίνονται προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα αρχικά και συγκεκριμένα το 1887 με βάση τις διατάξεις της νομοθεσίας, που αφορούσε τους δήμους και τις κοινότητες

¹ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σσ. 9-10.

² Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σσ. 13-18.

³ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σσ. 27-28.

⁴ *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, 1951, σσ. 201-203, δημοσίευμα ανώνυμο με τον τίτλο «Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα», όπου σημειώνεται ότι η πράξη του Δηλότη βρήκε μμητές και ότι το 1773 ο Ιάκωβος Φραγκίσκος Κανάλ άφησε ολόκληρη την περιουσία του με την εντολή από τους τόκους να συγκεντρωθεί ποσό προς ίδρυση νέου κτηρίου του Αστικού Νοσοκομείου.

του ελληνικού κράτους (ΑΦΙ/28-5-1887) και μετά αρκετές δεκαετίες αργότερα, στις αρχές της τετάρτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, όταν με τον νόμο 5910/1933 το Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας καθίσταται αυτοδιοικούμενος οργανισμός και τη διοίκησή του ασκεί πενταμελής Αδελφάτο προεδρευόμενο από τον εκάστοτε Δήμαρχο Κερκυραίων¹.

Για την εύρυθμη, βέβαια, λειτουργία του κύριου αυτού νοσηλευτικού Ιδρύματος στην Κέρκυρα, συντάσσονται κατά καιρούς και τίθενται σε εφαρμογή σχετικοί Κανονισμοί. Από την υπάρχουσα βιβλιογραφία επιστημαίνονται: Ο πρώτος Κανονισμός που συντάσσεται το 1866 από τον τότε διευθυντή του Χριστόφορο Λαβράνο και ψηφίστηκε τις 30-8-1867. Την 7^η Αυγούστου 1888 ψηφίστηκε νεότερος κανονισμός *Κανονισμός του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας*. Τύποις Ι. Ναχαμούλη [1888]. Τρεις δεκαετίες αργότερα, ένας νέος Κανονισμός του πρέπει να συντάχθηκε το 1919 με την πρωτοβουλία του γιατρού Βόγγολη², και αργότερα επίσης ένας νεότερος που αναφέρει ο Φίλιππος Ηλιού στην *Ελληνική Βιβλιογραφία*³.

Για το Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας και για την περίοδο που εξετάζουμε, υπάρχουν πολλές ενδιαφέρουσες ειδήσεις. Από την έρευνα γνωρίζουμε ότι: το 1864 υπηρετεί εκεί ως γιατρός ο Φραγκίσκος Δαμασκηνός, που τότε βραβεύθηκε στο Παρίσι⁴, ενώ το 1874, διευθυντής του χρημάτισε ο γιατρός Ηλίας Πολίτης, η θητεία του οποίου έφτασε ως το 1915⁵ και ο οποίος αναφέρεται ως πεπειραμένος παθολόγος και χειρουργός⁶, και συγχρόνως ως καθηγητής στο εκπαιδευτήριο *Καποδίστριας* του Α. Βλάχου⁷. Ενώ το 1891 εντοπίζεται να εργάζεται στο ίδιο Νοσοκομείο ο γιατρός Ι. Κοσκινάς, το 1892 και το 1895 ο γιατρός Σπυρίδων Σανσών⁸, που συναντάται και το 1927 ως διευθυντής του Νοσοκομείου. Το 1899, φαίνεται ότι υπηρετούσε ο χειρουργός Κ. Βραχλιώτης, που τότε αναφέρεται να παραιτείται.⁹

¹ Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα, *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, 1951, σ. 202.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 34/3-2-1919, σ. 3.

³ Για τον πρώτο Κανονισμό βλ. Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 41. Για τον δεύτερο Ηλιού Φ., *Ελληνική Βιβλιογραφία*, τ. Β', σ. 2171, αριθ. 533 και Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, τ. Γ', σ. 152, αριθ. 8556, (αντιτ. στην ΑΕΚ), τον τρίτο βλ. εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 34/3-2-1919, σ. 3, για τον τέταρτο βλ. Ηλιού Φ., *Ελληνική Βιβλιογραφία*, τ. Γ', σ. 3659, αριθ. 252 χ.χ.

⁴ Εφημ. *Ελλάς*, φ. 6/29-8-1864.

⁵ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 229 και Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός, 1905-1906*, σ. 789.

⁶ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 369/30-6-1895.

⁷ Εφημ. *Επόπτης*, Κέρκυρα, φ. 109/26-6-1876, σ. 2.

⁸ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 240/21-5-1892 και φ. 369/30-6-1895.

⁹ Εφημ. *Η Φωνή της Κερκύρας*, φ. 1345/15-3-1891 και *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 566/25-5-1899.

Το 1919 το Αστικό Νοσοκομείο φαίνεται ότι εμπλέκεται στις προσπάθειες των πολιτικών για πολιτική εκμετάλλευση. Η εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ* στις αρχές Φεβρουαρίου του 1919, σχολιάζουσα τις πολιτικές παρεμβάσεις και αναφερόμενη σε κλίκες πολιτικού χαρακτήρα, υπογραμμίζει την αποδοτική λειτουργία του: «*Το Νοσοκομείον εις διάστημα εννέα μόνον μηνών, κατά τους οποίους ετέλεσεν υπό τον νέον νοσοκομειακόν καθεστώς, το αποδοκιμασθέν παρά του κ. υπουργού των Εξωτερικών, κατώρθωσε να εισπράξῃ από επί πληρωμή νοσηλευθέντας, χωρίς το παράπαν να ελαττωθῇ ο αριθμός των δωρεάν νοσηλευομένων απόρων, το ποσόν των 20.000 δραχμῶν [...]*», και εκθειάζει την άριστη και αποτελεσματική, από άποψη επιστημονική, λειτουργία των τμημάτων χειρουργικής, γυναικολογίας και παθολογικού του εν λόγω Νοσοκομείου, κατονομάζοντας μάλιστα, και τους γιατρούς που συνέβαλαν στην εν λόγω άριστη λειτουργία του ιδρύματος: Σπ. Σανσών, Ι. Δεσύλλας, Ουγ. Παλλινάς, Παζινός, «*οίτινες ηκολούθησαν τας υπαγορεύσεις της συνειδήσεώς των και επρόικισαν το τόπον των με ένα τέλειον Νοσοκομείον*»¹.

Κατά την ίδια περίοδο το Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας δέχεται οικονομική ενίσχυση και από άλλες πηγές και κυρίως από φορείς και ιδιώτες ιδιαίτερα Κερκυραίους, αλλά και ξένους. Η τοπική εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ* δημοσιεύει ευχαριστίες της Επιτροπής του «Πατριωτικού Ιδρύματος Περιθάλψεως» προς τους χορηγούς του διοργανωθέντος από την ίδια την Εταιρεία Λαχείου υπέρ του Αστικού Νοσοκομείου². Την ίδια χρονιά η εν λόγω εφημερίδα δημοσιεύει προσφορά 1275 δρχ., ποσό που συγκεντρώθηκε από το Γαλλικό Λαχείο με πρωτοβουλία του αντισυνταγματάρχη Ρισσάρ, διοικητή των Γαλλικών στρατευμάτων στην Κέρκυρα, ποσό που εγχειρίζει στον πρόεδρο του Πατριωτικού Ιδρύματος Περιθάλψεως προς τον σκοπό αυτόν, και η *Κερκυραϊκή Ηχώ* σημειώνει: «*Ο επιφανής και εκλεκτός φίλος της πατρίδος μας ευεργέτησε συχνάκις τον τόπον μας, μη παραλείψας ποτέ ευκαιρίαν δια να εκδηλώσῃ και εμπράκτως τα φιλικὰ αισθήματά του προς την χώραν μας*»³. Το 1926, σύμφωνα με επώνυμο άρθρο στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, «*Το Νοσοκομείο Κερκύρας ευρίσκεται εις αθλίαν κατάστασιν*».

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 34/3-2-1919, σσ. 2-3.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 40/24-2-1919. Αναφέρουμε τα ονόματα των χορηγών: Διονύσιος και Ανδρέας Δημουλίτσας δρχ. 1000, μέλη του συνδέσμου Καφεπωλών και Ζαχαροπλαστών 348, τα μέλη της Φιλαρμονικής Εταιρείας ο Μάντζαρος, ως πρώτη εισφορά 238, οι ασθενείς του Γαλλικού Νοσοκομείου "Αχιλλείο" 100, Αικατερίνη Μιλ. Μαργαρίτη 100, Ειρήνη Γεωργίου Καλαβρέντζου 100, οι εταίροι της Τεκτονικής Εταιρείας ο Φοίνιξ 500, και άλλα μικρότερα ποσά οι Άρης Βαρνάκος, Καίτη Παλατιανού κ.ά.

³ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 41/27-2-1919.

Το εν λόγω άρθρο αναφέρεται τόσο για τον περιβάλλοντα χώρο, όσο και για το ίδιο το κτήριο, ενώ αντίθετα επαινετικά λόγια εκφράζονται για το επιστημονικό προσωπικό και τον διευθυντή του Νοσοκομείου Σαμπάτη. Σημειώνεται χαρακτηριστικά: «Από επιστήμονας ιατρούς το Νοσοκομείον μας ευρίσκεται ήδη εις θέσιν ζηλευτήν, διότι εκτός του Δ/ντού, όστις πατρικώτατα μεριμνά δια τους ασθενείς του, και οι λοιποί ιατροί κ.κ. Παξινός, Σορδίνας και η δις Δημισιάνου καταβάλλουν κάθε προσπάθεια δια την θεραπείαν των ασθενών». Εξάλλου το 1927 σημειώνεται γενική ανακαίνισή του. Η Κερκυραϊκή Ελπίς σχετικά σημειώνει: «Το Αστικόν Νοσοκομείον μετά την τελείαν ανακαίνισιν ήρξατο και πάλιν λειτουργούν υπό την δεξιάν διεύθυνσιν του διαπρεπούς και ρηξικελεύθου επιστήμονος ιατρού κ. Σπυρ. Σανσών»².

Μετά μια περίπου τριετία, το έτος 1931, καταγγέλλεται το κλείσιμο του εν λόγω Νοσοκομείου. Η σχετική μαρτυρία, στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, έχει ως εξής: «Τα τρία Φιλανθρωπικά της Κερκύρας Ιδρύματα, το Ορφανοτροφείον, το Πτωχοκομείον και το Νοσοκομείον, τα οποία επί ολοκλήρους γενεάς αφειδώς παρείχον πολυτίμους υπηρεσίας εις τον Κόσμον των ατόμων της Νήσου μας, από μηνός έκλεισαν ερμητικώς τας θύρας των»³, και ο αρθρογράφος της εφημερίδας αποδίδει μεγάλη ευθύνη στη Διοίκηση των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων, ενώ σε επόμενο φύλλο της ίδιας εφημερίδας για το αυτό πρόβλημα χαρακτηριστικά σημειώνει: «Τα Αδελφάτα περιήλθαν εις την σημερινήν των κατάστασιν λόγω της κακής διοικήσεως. Τα Αδελφάτα με το σημερινόν Ζαβιτσιανικόν κατασκευασμά των επιβαρύνουν με πολλαπλάς δαπάνας προσωπικού ως και μισθούς αργομισθιών[...]»⁴.

Ένας ενδιαφέρων πίνακας κινήσεως νοσηλευομένων δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Κέρκυρα* τον Ιανουάριο του 1935⁵, τον οποίο υπογράφουν ο Διευθυντής του Νοσοκομείου Σ. Σανσών και ο Επιμελητής γιατρός Σ. Μπαλός:

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 15/3-11-1926, σσ. 1-4, εκτενέστατο άρθρο με τον τίτλο «Το Αστικό Νοσοκομείον» του Ν. Κλαδά, όπου αναφέρονται ο Σπυρίδων Παξινός ως διευθυντής Τμήματος Αφροδισίων νοσημάτων, ο Θεόδωρος Σορδίνας ως χειρουργός και η Μ. Δημισιάνου ως εσωτερικός γιατρός.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ελπίς*, φ. 17/22-12-1927, σ. 1.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 204/20-6-1931, σ. 3.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 205/27-6-1931, σ. 1.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 397/26-1-1935, σ. 3.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΣΤΙΚΟΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Έτος	Ενοσηλεύθησαν	Εισήχθησαν Ψυχορραγούντες	Απεβίωσαν
1928	530		38
1929	643		54
1930	564	1	47
1931	497	1	34
1932	452	2	35
1933	465	8	51
1934	423	7	56

Εν Κερκύρα τη 1^η Ιανουαρίου 1935

Ο Ιατρός Διευθυντής του
Αστικ. Νοσοκομείου Κερκύρας
Σ. ΣΑΝΣΩΝ

Ο Επιμελητής Ιατρός
Σ. ΜΠΑΛΟΣ

Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, όταν πια εξανεμίσθηκε η περιουσία του Ιδρύματος (ακίνητα και χρεώγραφα), το Νοσοκομείο της Κέρκυρας, όπως και τα άλλα νοσοκομεία της χώρας, λειτουργούσε με επιχορηγήσεις από το Υπουργείο Υγιεινής¹. Δέκα χρόνια μετά την εμπλοκή της χώρας μας στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, το 1951, το εν λόγω νοσηλευτικό ίδρυμα διέθετε 100 κλίνες με τα τμήματα Παθολογικό, Χειρουργικό, Μαιευτικό-Γυναικολογικό, Απομονωτήριο λοιμωδών νόσων, Ακτινολογικό, Μικροβιολογικό².

¹ Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα, *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, Κέρκυρα 1951, σ. 201-203.

² Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα, *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, Κέρκυρα 1951, σ. 202-203.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Χρονολογία	Όνοματεπώνυμο	Τεκμηρίωση
1842 -	Άγγελος Κογεβίνας	<i>Ιόνιος Εφημερίς</i> , αριθ. 538/14-2-1842, αναφέρεται ότι αναλαμβάνει ως Διευθυντής.
1863- 1867	Χριστόφορος Λαβράνος	[1863;]- 25-2-1867, Κεφ., σ. 41.
1867-1891	Πολίτης Ηλίας	1-3-1867 - Ιούνιο 1891, Κεφ. σ. 41, <i>Εφημερίς των Ειδήσεων</i> , φφ.203/8-6-1891.
1891	Ιωάννης Αθανασίου δ/ντης του Στρατ. Νοσοκ.	Ιούνιος-Οκτώβριος 1891, εφημ. <i>Εφημερίς των Ειδήσεων</i> , φφ.203/8-6-1891 και 218/ 10-10-1891.
1892	Αριστείδης Αραβαντινός	Οκτώβριος 1891 – Μάιος 1892, Κεφ. σ. 41.
1892-1896	Ηλίας Πολίτης	Μάιος 1892 – 4-1-1896, Κεφ. 41.
1896	Σπυρίδων Ζαβιτσιάνος	Ιανουάριος 1896 έως το θάνατό του Δεκέμβριο 1896, Κεφ. σ. 41.
1897 -1899	Νικόδημος Ζαβιτσιάνος	Ιανουάριος 1897 – Μάιος 1899, Κεφ. σ. 41.
1899-1915	Ηλίας Πολίτης	Μάιος 1899 έως το θάνατό του 1915.
1915-1918	Αλέξανδρος Δαμασκηνός	1915 έως 1918, Κεφ. σ. 41.
1918-1922	Σπυρίδων Σανσών	Κεφ. σ. 42.
1922	Δημήτριος Βασιλάς	1922 –192[;]
192[;]- 1926	Γ. Βαγιανός	έως τον Απρίλιο του 1926, Κεφ. σ. 43.
1926	Λ. Σαμπάτης	Εντοπίζεται το Μάιο του 1926, εφημ. <i>Κέρκυρα</i> , φ. 14/26-10-1926, και φ. 15/3-11-1926.
1927-1936	Σπυρίδων Σανσών	Εφημ. <i>Κερκυραϊκή Ελπίς</i> , φ. 17/22-12-1927 το παραιτείται τον Αύγουστο του 1936 , εφημ. <i>Κέρκυρα</i> , φ. 453/29-8-1936, σ. 3.

[Κεφ. = Γ. Κεφαλλονίτης, *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας*, Κέρκυρα 1940.]

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΣΘΗΚΑΝ ΝΑ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ
ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ**

Όνοματεπώνυμο	Χρονολογία	Τεκμηρίωση
Βόγγολης Γεώργιος	1918-1919	Εφημ. <i>Κερκυραϊκή Ηχώ</i> , φ 34/3-2-1919, σ.2.
Βραχλιώτης Κων/νος	1898-1899	<i>Εφημερίς των Ειδήσεων</i> , φ. 542/8-11-1898, φ. 566/25-5-1899 παραίτησή του.
Βρυάκος Χριστόδουλος	1888-1890	14-2-1888 έως 3-11-1890, Κεφ. σ. 38.
Γιαλλινάς Ούγος	1918-1922, 1923 -1951.	Εφημ. <i>Κερκυραϊκή Ηχώ</i> , φ. 21/12-12-1918 και φ. 34/3-2-1919, σσ. 2-3. Το 1951 είναι διευθυντής του Μαιευτικού Τμήματος, <i>Κερκυραϊκά Χρονικά</i> 1951, σ. 202.
Δαμασκηνός Φραγκίσκος,	1864	Εφημ. <i>Ελλάς</i> , φ. 6/29-8-1864.
Δεσύλλας Ιωάννης	1919	Εφημ. <i>Κερκυραϊκή Ηχώ</i> , φ. 34/3-2-1919, σσ. 2-3.
Δημησιάνου Μ.	1923-1932	Εσωτερική γιατρός Νοσοκομείου, εφημ. <i>Κέρκυρα</i> , φ. 14/26-10-1926, σ. 4 και φ. 15/3-11-1926, σ. 4, 254/16-7-1932.
Καρύδης Αντώνιος	1930	Εφημ. <i>Κέρκυρα</i> , φ. 170/4-8-1930
Μαυρογιάννης Παναγιώτης	1889 -1919	10-6-1889 βοηθός, Κεφαλ., σ. 38. <i>Εφημερίς των Ειδήσεων</i> , φ.203/8-6-1891, φ. 240/21-5-1892, φ. 369/30-6-1895, <i>Κερκυραϊκή Ηχώ</i> , φ. 34/3-2-1919.
Παξινός Σπυρίδων	1919 - 1926	Εφημ. <i>Κερκυραϊκή Ηχώ</i> , φ. 34/3-2-1919, σσ. 2-3, <i>Κέρκυρα</i> φ. 15/3-11-1926, σ. 4, όπου αναφέρεται ως δ/ντής του Τμήματος των Αφροδισίων Νοσημάτων.
Σανσών Σπυρίδων	1890 -1891	Διορισμός του το 1890 στη θέση του Χριστόδουλου Βρυάκου, παραιτήθηκε τον Ιούνιο του 1891 και αντικαταστάθηκε από τον Παναγ. Μαυρογιάννη, Κεφ. σ. 38.

Σορδίνας Θεόδωρος	1926-1951	Τμηματάρχης του Χειρουργικού Τμήματος τον Νοέμβριο του 1926, εφημ. <i>Κέρκυρα</i> φ. 15-3-11-1926. Απολύθηκε από το νοσοκομείο τον Μάρτιο του 1930. Εντοπίζεται ως διευθυντής του Χειρουργικού Τμήματος το 1951, <i>Κερκυραϊκά Χρονικά</i> , 1951, σ. 202.
Σπάθας Σπυρίδων	1888-	14-2-1888 διορισμός, Κεφαλ., σ. 38.

1. Το κτήριο του παλιού Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας.
Ανακαινίσθηκε και στεγάζεται σ' αυτό Λύκειο της Β/θμιας Εκπαίδευσης.

2. Το Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας (1838). Το παλαιό φρούριο.
Σώζεται ακόμη τώρα στην Κέρκυρα.

Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας. Ανάγει την αρχική λειτουργία του, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στην περίοδο της βενετικής κυριαρχίας στα Ιόνια νησιά, και υπήρξε και νοσηλευτικό Ίδρυμα των Άγγλων, αποκλειστικά για την νοσηλεία των στρατιωτών. Το 1874 συναντάμε εκεί διευθυντή τον Γ. Πλαϊτή¹ και αργότερα, το 1892, όταν επισημαίνεται μάλιστα η άριστη κατασκευή του κτηρίου του μέσα στο Φρούριο, σημειώνεται η παρουσία του εκεί αρχιάτρου Ι. Αθανασίου, ο οποίος συνέβαλε στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της τότε εξαπλωμένης επιδημίας της ευλογιάς². Η Κέρκυρα, βέβαια, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, επηρεάζεται άμεσα από τις εξελίξεις του Α΄ παγκόσμιου πολέμου και κατακλύζεται από στρατεύματα της Αντάντ, επειδή το νησί θεωρήθηκε ως βάση υψίστης σημασίας για την επικοινωνία του στόλου της Αντάντ με την εγγύς Ανατολή. Κατά περιόδους στρατεύματα σερβικά, γαλλικά, ιταλικά, βρετανικά στρατοπεδεύουν εκεί και στήνουν τα προσωρινά νοσοκομειακά τους καταλύματα και αναρρωτήρια. Τότε ήταν (το 1916), που οι Γάλλοι κατέλαβαν το Αχιλλείο και εγκατέστησαν εκεί οργανωμένο στρατιωτικό νοσοκομείο, ενώ αργότερα, το 1917, οι Βρετανοί εγκατέστησαν τα δικά τους αναρρωτήρια. Αναφέρεται μάλιστα ότι ένα βρετανικό νοσηλευτικό αναρρωτήριο 200 κλινών οργανώθηκε στα Μωραΐτικα, όταν από τους 1033 στρατιώτες, που αποβιβάστηκαν, οι 941 βρέθηκαν ασθενείς, ταλαιπωρημένοι από το μέτωπο της Θεσσαλονίκης³. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, την Κατοχή και την Απελευθέρωση διαλύθηκε το Στρατιωτικό Νοσοκομείο επειδή δεν στρατοπέδευεν εκεί πλέον στρατός⁴.

Το Φρενοκομείο. Από τις αρχές, βέβαια, του 19^{ου} αιώνα προστίθεται στη νοσηλευτική κάλυψη των κατοίκων του νησιού και το Δημόσιο Φρενοκομείο⁵.

Το ίδρυμα ιδρύεται το 1838 επί αγγλικής κυριαρχίας με την πρωτοβουλία του Αρμοστή των Ιονίων Νήσων Sir Howard Douglas και θεωρείται το αρχαιότερο ψυχιατρείο της Βαλκανικής Χερσονήσου. Πρώτοι διευθυντές του υπήρξαν οι Άγγλοι γιατροί Hadway και Bonici. Το φρενοκομείο Κερκύρας ανοικοδομήθηκε στα ερείπια παλιού ενετικού φρουρίου στο

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 229.

² Εφημ. *Η Φωνή*, φ. 1403/1-5-1892.

³ Πλουμίδης Σπ., Το Βρετανικό Αναρρωτήριο, σσ. 245-258. Βεντήρης Γ., *Η Ελλάδα του 1910-1920*, σσ. 103, 105, όπου σχετικές πληροφορίες για τα πολεμικά γεγονότα της εποχής.

⁴ Αργυρός Παναγ., Η Ιατρική στην Κέρκυρα, σ. 359.

⁵ Γενικά για το Φρενοκομείο βλ. στις δημοσιευθείσες Στατιστικές του Χρ. Τζηριγώτη ετών 1878-1884. Πλουμίδης Ν., *Ιστορία της Ψυχιατρικής στην Ελλάδα*, «Το Φρενοκομείο της Κέρκυρας», σσ. 24 και στο ίδιο βιβλίο «Η εξέλιξη του Ψυχιατρείου της Κέρκυρας ως Ελληνικού Ιδρύματος».

προάστιο του Αγίου Ρόκου. Το 1838 και συγκεκριμένα την 4^η Ιουλίου άρχισε η λειτουργία του, δημοσιευθέντος του πρώτου «Κανονισμού Ασύλου Φρενοβλαβών» στην εφημερίδα του Ηνωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων την 2-7-1838. Μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα το Ίδρυμα περιήλθε στο Ελληνικό Δημόσιο το οποίο ανέλαβε εξ ολοκλήρου τα έξοδα συντηρήσεως και λειτουργίας αυτού. Το 1874 στο *Ημερολόγιον Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν* του Κ. Δηλιγιάννη αναφέρεται σχετικά με το Φρενοκομείο: «*Τούτο υπάγεται εις το υπουργ. των Εσωτερ. και δέχεται τους απόρους και τους πληρώνοντας ευκαταστάτους, ων ο αριθμός αναβαίνει κατά το έτος 1872 εις 116 άνδρ. και 45 γυν. Ανετέθη δε η διευθ. εις τον ιατρόν κυρ. Σ. Κεφαλάν*»¹. Τον Αύγουστο του 1877 ανέλαβε τη διεύθυνση του Φρενοκομείου ο γιατρός Χ. Τσηριγιώτης ο οποίος παρέμεινε στη θέση αυτή έως το 1887². Σύμφωνα με τις πληροφορίες του δραστήριου και εμπνευσμένου αυτού διευθυντή του Ιδρύματος όσες κτηριακές προσθήκες έγιναν ως το 1880 στο φρενοκομείο διατήρησαν την αρχική δομή. Το 1880 λόγω της αλματώδους αυξήσεως του αριθμού των ψυχοπαθών, κατεβλήθη προσπάθεια επεκτάσεως για την ανέγερση των κτηρίων, η οποία ολοκληρώθηκε μόλις το 1904. Κατά την περίοδο 1865-1892 εντοπίζονται ως διευθυντές του Φρενοκομείου οι γιατροί : Σπυρίδων Ναράντζης (1865), ο οποίος παρασημοφορήθηκε με τον αργυρό Σταυρό του Σωτήρος για την όλη δραστηριότητά του³, ο γιατρός Χρ. Τσηριγιώτης 1877-1887⁴, ο γιατρός Ιωάννης Σκάρπας (1889)⁵. Το 1892 αναλαμβάνει ως Διευθυντής ο Σπυρίδων Ζαβιτζιάνος προσωρινά στη θέση του Ι. Σκάρπα⁶.

Πολύ αργότερα, το 1926, σκάνδαλο οικονομικού χαρακτήρα, όπως προκύπτει από δημοσίευμα στην εφημερίδα *Κέρκυρα*, με τον τίτλο «*κρείττον το σιγάν*» ταρασσει το Φρενοκομείο της πόλης. Κατηγορείται ο υποδιευθυντής του εν λόγω Ιδρύματος, αλλά απαλλάσσεται με βούλευμα, το οποίο ωστόσο σχολιάζει δυσμενώς ο αρθρογράφος που υπογράφει ως «Τ» και καταλήγει ως εξής: «*Η περαιτέρω έρευνα των ζητουμένων αυτών είναι λίαν οδυνηράν δι' ημάς και λίαν επικίνδυνη δι' αυτούς. Τα απαλλακτικά βουλευμάτα λόγω αμφιβολιών ή ελλείπει επαρκών στοιχείων, δεν αποσβεννύουν την ηθικήν αυτών, τουλάχιστον, ευθύνην, ήτις είναι μεγίστη και δυστυχώς αναμφίλεκτος*»⁷.

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 229.

² Εφημ. *Επόπτης*, (Κερκύρας), φ. 162/21-8-1877.

³ Εφημ. *Ελλάς*, (Κερκύρας), φ. 53/6-11-1865.

⁴ Γκούσης Α., Χρ. *Τσηριγιώτης: Ο πρώτος Έλλην Ψυχίατρος*, Κέρκυρα 1960.

⁵ Εφημ. *Η Φωνή*, φ. 1266/14-9-1889.

⁶ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 255/12-9-1892.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 21/18-12-1926, σσ. 1-2.

3. Το Ψυχιατρείο Κερκύρας που κτίσθηκε επί Αγγλοκρατίας και λειτούργησε από τότε ως «Άσυλον Φρενοβλαβών».

Το 1939 με βασιλικό διάταγμα (11-1-1939/ ΦΕΚ 22/Α/1939) ορίστηκε το καταστατικό του Οργανισμού του Δημόσιου Ψυχιατρείου Κερκύρας με μία Ψυχιατρική Κλινική μέχρι 650 κλίνες, καθώς και προβλεπόμενο Ακτινολογικό και Μικροβιολογικό εργαστήριο. Το 1956 αναμορφώθηκε ο οργανισμός και μετονομάστηκε σε «Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κέρκυρας» με τη ταυτόχρονη σύσταση δύο ψυχιατρικών κλινικών.

Κίνηση για τη δημιουργία Φθισιατρείου στην Κέρκυρα το 1931. Το εν λόγω Ίδρυμα προγραμματίζεται να ανοικοδομηθεί και να λειτουργήσει χάρη στη μεγάλη δωρεά του Κερκυραίου Λεωνίδα Σερεμέτη, φίλου και οπαδού του γνωστού πολιτικού επίσης Κερκυραίου Γεωργίου Θεοτόκη. Σε δημοσίευμα υπό τύπο νεκρολογίας, στο τοπικό τύπο τον Ιούλιο του 1931, αναφέρεται η μεγάλη δωρεά. Η μαρτυρία έχει ως εξής: «Ο θάνατός του έρχεται ήδη να μας αποκαλύψη ποίου ανθρώπου εστερήθη η Κερκυραϊκή κοινωνία. Διαθέτει ολόκληρον σχεδόν την περιουσίαν του δια την ίδρυσιν εν Κερκύρα Φθισιατρείου. Η δωρεά αυτή είναι η ωραιότερα, πρακτικότερα και η ευεργετικότερα δωρεά των δωρεών προς την Κέρκυρα. Δια της δωρεάς αυτής πρόκειται να πολεμηθή μια επάρατος ασθένεια, η οποία δυστυχώς τόσο τραγικά κατ'έτος βυθίζει εις το πένθος και εις την οικονομικήν καταστροφήν εκατοντάδες Κερκυραϊκών οικογενειών [...]». Σε άλλη στήλη του ίδιου φύλλου της εφημερίδας αναφέρεται για τη δωρεά του Λεωνίδα Σερεμέτη: «[...]Εισέτι δεν καθωρίσθη εις τι ποσόν ανέρχεται η δωρεά, πάντως όμως θα ανέλθη περί τα 9-10 εκατομμύρια. Την ίδρυσιν του φθισιατρείου αναθέτει εις επιτροπήν αποτελουμένην από τον εκάστοτε Δήμαρχον Κερκυραίων και από τους συμπολίτας μας κ.κ. Δημ. Κόλλαν, ιατρόν Σκάρπαν, ιατρόν Δαμασκηνόν και Παρμενίδην»¹. Μάλιστα μερικές ημέρες αργότερα, στις 11-7-1931, το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης ονομάζει προς τιμή του δωρητή μια των μεγαλυτέρων οδών της Κέρκυρας με το όνομά του². Ωστόσο, όπως φαίνεται για την καλύτερη λειτουργία του το 1937, σύμφωνα με πληροφoρία της εφημ. *Κέρκυρα*, αποφασίζεται από την Κυβέρνηση η ανέγερση του Φθισιατρείου «εις τόπον ορισθησόμενον υπό των κατοίκων της πόλεως»³. Το Φθισιατρείο τελικά λειτούργησε ως παράρτημα του Νοσοκομείου σε ένα ισόγειο κτήριο, στον λόφο του Γηροκομείου⁴.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 206/4-7-1931, σ. 1.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 207/11-7-1931, σ. 3.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 484/18-8-1937, σ. 4.

⁴ Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα, *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, 1951, σ. 203.

Στη Λευκάδα το Αστικό Νοσοκομείο αρχικά ιδρύεται δύο χρόνια μετά την απελευθέρωση του νησιού από τους Τούρκους και την κατάληψη από τους Βενετούς, κυρίαρχους ήδη και των λοιπών νησιών του Ιονίου χώρου, δηλαδή το 1686. Τότε ο νέος κατακτητής (με ειδικό διάταγμα τού προβλεπτού τού νησιού Πέτρου Βαβο) μέσα στο φρούριο της Λευκάδας, όπως αναφέρει ο ιστορικός του νησιού Κ. Μαχαιράς, θέτει σε λειτουργία το πρώτο νοσοκομείο του νησιού με δυναμικότητα 80 κλινών και με δύο αρχικά γιατρούς, ένα παθολόγο και ένα χειρουργό¹.

Στις αρχές του επομένου, του 18^{ου} αιώνα, επισημαίνεται επέκταση και βελτίωσή του. Εξάλλου, ως γνωστόν, καθ' όλη την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας στα νησιά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μαρτυρείται, σταδιακά, βελτίωση γενικότερα της ιατρικής περιθάλψεως και αντιμετώπιση των προκυπτόντων προβλημάτων.

Αλλά και κατά την επόμενη περίοδο, στα χρόνια της αγγλικής κυριαρχίας, μαρτυρείται μέριμνα των Αρχών για βελτίωση του Νοσοκομείου της Λευκάδας. Γνωρίζουμε ότι το Επαρχιακό Συμβούλιο του νησιού, αποτελούμενο από τους Λευκάδιους Σπύρο Σέρβο, Αστέριο Βερύκιο, Μάρκο Τσαρλαμπά, Ιωάννη Καββαδά και Ιωάννη Χαμοσφακίδη, ζητεί από τη Γερουσία την ίδρυση νέου νοσοκομείου, υπογραμμίζοντας ότι το ιδρυθέν από τους Βενετούς δεν επαρκούσε για τις ανάγκες του νησιού².

---

¹ Μαχαιράς Κ., *Η Λευκάς επί Ενετοκρατίας*, σ. 62. Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σ. 48.

² Μαχαιράς Κ., *Λευκάς επί Αγγλικής προστασίας*, σ. 119. Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, τ. Β', σ. 365. Φατούρου Βασιλική, *Δημογραφική καταγραφή των ασθενών του νοσοκομείου Λευκάδας από το 1904 έως το 1940*, σσ. 14-15.

4. Το Υγειονομείο της Λευκάδας. Γκραβούρα του J. Cartwright.

5. Το νησάκι του Αγίου Νικολάου (παλιό λοιμοκαθαστήριο) γύρω στα 1960.
Διακρίνεται το σπίτι του Άγγελου Σικελιανού.

Για την περίοδο που εξετάζουμε (1864-1940) χρήσιμες πληροφορίες για το Νοσοκομείο της Λευκάδας έχουμε από το αρχαικό υλικό (κυρίως από τα βιβλία Πρακτικών, Πρωτόκολλα κ.ά) που έχουν παραδοθεί στο Ιστορικό Αρχείο του νησιού (ΓΑΚ-Αρχεία Ν. Λευκάδας) και καλύπτουν την περίοδο 1819-1946, σύμφωνα με τον κατάλογο καταγραφής του εν λόγω Αρχείου¹.

Σύμφωνα λοιπόν, με τις υπάρχουσες πληροφορίες, το Νοσοκομείο Λευκάδας υπάγεται διοικητικά μαζί με το Ορφανοτροφείο του νησιού στο Αδελφάτο Λευκάδας. Στην πρώτη συνεδρίαση του Αδελφάτου του έτους 1879 (28 Φεβρουαρίου) διαβάζουμε τους απαρτίζοντες τη διοίκηση: πρόεδρος ο Δήμαρχος Πάνος Μπογδάνος και μέλη ο ποιητής Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, ο Επαμεινώνδας Κονιδάρης, ο Επαμεινώνδας Σταματόπουλος (ταμίας) και ο Ευάγγελος Τσαρλαμπάς. Ο διορισμός της εν λόγω επιτροπής έγινε με τον νόμο 9/ΨΖΣΤ, όπως σημειώνεται στο υπ' αριθ. 879 έγγραφο του Επάρχου. Προτού συσταθεί το Αδελφάτο τη διοίκηση του Νοσοκομείου ασκούσε Διαχειριστική Επιτροπή, μέλη της οποίας ήταν τότε οι Σπυρίδων Λεκατσάς, Μάρκος Καλκάνης, Ανδρέας Βλαντής και Θεμιστοκλής Τριανταφύλλου². Στη συνέχεια και ως το 1940, πλην των αναφερομένων παραπάνω μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Αδελφάτου, αναφέρονται κατά διαστήματα οι ακόλουθοι: Δημήτριος Κονιδάρης, Ιωάννης Βαλαωρίτης, γιος του ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, Πέτρος Σταύρου, Φίλιππος Καλκάνης, Ζαφείριος Σέρβος, Πάνος Δ. Φίλιππας, Ευστάθιος Βερροιώτης, Ανδρέας Θεριανός, Σπ. Βερύκιος, Επαμεινώνδας Καλυβιώτης, Ιωάννης Μανιάκης, Σοφοκλής Ψυλιανός, Αθανάσιος Θέμελης, Βασίλειος Σκυριανός, Ευάγγελος Γιαννουλάτος, Βασίλειος Κορφιάτης, Ευστάθιος Βρεττός, Θεόδωρος Ποταμιάνος, Δημοσθένης Βουκελάτος, Μιχαήλ Μελάς, Ευάγγελος Χόρτης, ο Μητροπολίτης Λευκάδος και Ιθάκης Δημήτριος Γιαννουλάτος, γιος του παραπάνω Ευαγγ. Γιαννουλάτου, Διονύσιος Σκληρός, Δημήτριος Χαραμόγλης, Ευάγγελος Σολδάτος, Ιωάννης Βρεττός.

Ορισμένοι από τους επισημανθέντες, που τότε ασκούσαν το αξίωμα του προέδρου του Αδελφάτου υπηρετούσαν ως εκλεγμένοι Δήμαρχοι, όπως οι Πάνος Μπογδάνος, Επαμ. Σταματόπουλος, Φίλιππος Καλκάνης, Ευστάθιος Βερροιώτης, Ευστάθιος Βρεττός. Οι πρόεδροι και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Αδελφάτου είχαν κατά το πλείστον την ιδιότητα του γιατρού, πλην ορισμένων περιπτώσεων που ήταν καταξιωμένα άτομα της Λευκαδικής κοινωνίας³.

¹ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, Κατάλογος Νοσοκομείου Λευκάδας.

² ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, *Βιβλίο Πράξεων του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδος*, 1879-1883, σσ. 1-2 και συνεδρίαση 2/16-6-1879 αντιστοίχα.

³ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, βλ. τις σχετικές συνεδριάσεις στα βιβλία πράξεων υπ' αριθ. 1 (1879-1883), 2 (1884-1889), 3 (1893-1901), 4 (1902-1907), 7 (1933-1937).

Κατά την ίδια χρονική περίοδο και ως το 1940, σύμφωνα πάντα με τις πληροφορίες από τις παραπάνω αρχειακές πηγές (Πρακτικά των Συνεδριάσεων του Αδελφάτου), επισημαίνεται αξιόλογο επιστημονικό προσωπικό -γιατροί διαφόρων ειδικοτήτων- να εργάζονται στο εν λόγω νοσοκομείο και να καλύπτουν τις ανάγκες του: α) Ο **Χαράλαμπος Κοντογούρης**, ο οποίος υπηρετούσε ως γιατρός του νοσοκομείου από το 1877, έτος που πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από το Πανεπιστήμιο Αθηνών¹. Και που τον Ιούνιο του 1883 εντοπίζεται σε πρακτικό συνεδρίασεως του Αδελφάτου να υποβάλλει αίτημα για την ανάγκη πρόσληψης ενός νοσοκόμου, ενώ ο ίδιος τον Φεβρουάριο του 1889 αναφέρεται ως διευθυντής του ιδρύματος². Το 1901 λόγω ασθένειας παίρνει αναρρωτική άδεια για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Τον Ιούλιο του ίδιου έτους υποβάλλει αίτηση στο Αδελφάτο για την επανατοποθέτησή του, επειδή βελτιώθηκε η υγεία του³. β) Ο **Ευστάθιος Δ. Δίπλας** (1901-1904), ο οποίος αντικαθιστά για ένα χρονικό διάστημα τον Χαράλαμπο Κοντογούρη στην υπηρεσία του με μισθό 50 δρχ. Στο βιβλίο Πρακτικών του Αδελφάτου στη πράξη 79/28-10-1901 συζητείται η αναφορά του Ευστάθιου Δίπλα για την άμεση ανάγκη της επισκευής της στέγης του Νοσοκομείου και την αποπεράτωση της επισκευής του Παραρτήματος, που χρησίμευε ως κατοικία των πτωχών⁴. Το 1904 ο Ε. Δίπλας απολύεται από το Νοσοκομείο⁵. γ) Ο **Θεόδωρος Γαβαλάς** (1904-1905, 1933) και δ) ο **Περικλής Σουμέτας** (1904), που αντικατέστησαν τον Ευστάθιο Δίπλα⁶. Ο Θεόδωρος Γαβαλάς, μάλιστα, που, απευθυνόμενος στη Νομαρχία Λευκάδας, ζητεί να αναλάβει τη διεύθυνση του Νοσοκομείου αμισθί, το 1905 απολύεται από το Νοσοκομείο λόγω συχνής απουσίας του από τα καθήκοντά του⁷. Ωστόσο φαίνεται ότι ο Γαβαλάς επανέρχεται αργότερα στο Νοσοκομείο, γιατί το 1933 επισημαίνεται ιατρική γνωμάτευσή του ως γιατρού του Ιδρύματος με χρονολογία 9-5-1933, καθώς και απόφαση πληρωμής μισθοδοσίας του⁸. Με απόφαση του Αδελφάτου ο εν λόγω

¹ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 4, πράξη 75/14-9-1901, φ. 154r, όπου αναφέρεται ότι ο Κοντογούρης υπηρετούσε στο νοσοκομείο επί 25 χρόνια «με ζήλο και προθυμία».

² ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 1, συνεδρίαση 16/22-6-1883, σ. 54 και πράξη 2-12-1889, τελευταία σελίδα.

³ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 4, πράξη 68/25-7-1901, φ. 150r.

⁴ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 4, πράξη 73/29-7-1901, φ. 151v και πράξη 79/28-10-1901, φ. 156r.

⁵ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 4, πράξη 111/3-1-1904, φ. 180r.

⁶ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 4, πράξη 111/3-1-1904, φ. 180r.

⁷ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 4, πράξη 143/20-4-1905, φφ. 204v - 270r.

⁸ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, πράξη 8/25-6-1933, σ. 37.

γιατρός απολύεται από το Νοσοκομείο το 1933¹. Ακολουθούν ο Νίκανδρος Κουκουλιώτης (εντοπίζεται το 1933)², ο Π. Σουμέτας (1904, 1933)³, ο Μιχαήλ Μελάς (1933), ο οποίος, όπως φαίνεται, είναι από τους πλέον δραστήριους γιατρούς της Λευκάδας: υπόσχεται στο Αδελφάτο ότι, αν του δοθεί η διεύθυνση του Νοσοκομείου, σε μικρό χρονικό διάστημα θα το καταστήσει εφάμιλλο των νοσοκομείων των μεγάλων πόλεων «αφ' ενός μεν δια της ιδρύσεως Τμημάτων εν αυτώ, αφ' ετέρου δε δια της δωρεάς παροχής προς επιστημονικήν εξυπηρέτησιν των απόρων της χρήσεως των Ηλεκτοθεραπευτηρίων του (Ακτίων, Διαθερμίας, Γαλβανικού και Φαραδικού ρεύματος)», και ως προσόντα του αναφέρει τη μακρά κλινική εμπειρία του και την επί πενταετία υπηρεσία του στη κλινική Χριστομάνου⁴. Το Αδελφάτο δέχεται την αίτησή του και τον διορίζει διευθυντή του Νοσοκομείου και του Ορφανοτροφείου με αμοιβή 2.000 δρχ. μηνιαίως. Πέντε μήνες, περίπου, αργότερα ο Μελάς με αναφορά του προς το Διοικητικό Συμβούλιο του Αδελφάτου ενημερώνει για τις δραστηριότητές του ως Διευθυντής, και επισημαίνει την άμεση ανάγκη προμήθειας χειρουργικών εργαλείων για την εύρυθμη λειτουργία του χειρουργικού Τμήματος του Νοσοκομείου. Προς τον σκοπό αυτό συνυποβάλλει σχετικό κατάλογο των εν λόγω εργαλείων υπολογίζοντας το κόστος 4.500 δρχ. και υποδεικνύοντας την αγορά τους από τους φαρμακεμπορικούς οίκους των Αθηνών. Η πρόταση έγινε παμψηφεί δεκτή⁵.

Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι κατά χρονικά διαστήματα και περιπτώσιακά η ηγεσία του Νοσοκομείου, προκειμένου να εξυπηρετήσει τις επιστημονικές ανάγκες αυτού, προσέτρεχε σε εξαιρετικούς γιατρούς ζητώντας την παροχή υπηρεσιών τους ή αντιθέτως πάλιν, γιατροί εξωτερικοί, προσέτρεχαν και παρείχαν χειρουργικές υπηρεσίες χωρίς την πρόσκληση του Αδελφάτου και εκ των υστέρων ζητούσαν αμοιβή ή από τον ασθενή ή και από το Νοσοκομείο, όπως λ.χ. ήταν ο γιατρός Δημοσθένης Γράψας, που στις 3-6-1934 προβαίνει σε αίτησή του προς το Αδελφάτο ζητώντας “εγχειρίστρα”, ενώ το Διοικητικό Συμβούλιο του φορέα αυτού απορρίπτει το αίτημα, διότι δεν είχε λάβει ο εν λόγω γιατρός άδεια προς τούτο⁶, ή ο

¹ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, πράξη 4/29-10-1933, σ. 91.

² ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, συνεδρίαση 4/14-3-1933, πράξη 17, σ. 12.

³ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, συνεδρίαση 13/29-8-1933, πράξη 111, σ. 71.

⁴ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, συνεδρίαση 14/29-10-1933, πράξη 34, σ. 91-92.

⁵ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, συνεδρίαση 6/1-3-1934, πράξη 82, σ. 210.

⁶ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7 συνεδρίαση 11/5-6-1934, πράξη 132, σ. 247 και συνεδρίαση 13/5-7-1934, πράξη 182 σσ. 269-271, όπου σημειώνεται απόφαση του Αδελφάτου να εισέρχεται στο Νοσοκομείο ο γιατρός Δημοσθένης Γράψας κατόπιν ειδικής άδειας του προέδρου ή του αντιπροέδρου του Αδελφάτου.

Σπύρος Χαραμόγλης για τον οποίο το Αδελφάτο σε συνεδρίασή του, αρχές Αυγούστου του 1908, σημειώνει άλλη παράβαση¹.

Αξιόλογες επίσης πληροφορίες για τη συγκρότηση του Αδελφάτου, την οργάνωση και τη λειτουργία του Νοσοκομείου, έχουμε και από Κανονισμούς που συντάσσονται και εγκρίνονται από την Επιτροπή του Αδελφάτου, όπως λ.χ. είναι οι Κανονισμοί του 1884 και 1933, που έχουν καταχωρισθεί σε συνεδριάσεις του Αδελφάτου².

Η επιστημονική κατάρτιση και η προσφορά των νοσοκομειακών γιατρών της Λευκάδας στην αποτελεσματική λειτουργία του Νοσοκομείου συχνά εκθειάζονται από το συμβούλιο του Αδελφάτου. Το 1934, μάλιστα, σημειώνεται ιδιαίτερη χαρακτηριστική απόδοση τιμής σε Λευκάδιο γιατρό, στον Δήμαρχο Ευστάθιο Βερροιώτη. Αξίζει να δημοσιεύσουμε εδώ σχετικό απόσπασμα πράξεως του Συμβουλίου του Αδελφάτου, που δηλώνει τόσο την φροντίδα του ίδιου του Συμβουλίου προς την κατεύθυνση αυτή, όσο, βέβαια, και τη μεγάλη προσφορά του τιμηθέντος Ευσταθίου Βερροιώτη. Ιδού το εν λόγω απόσπασμα από την πράξη 93 της υπ' αριθ. 9/8-5-1934 συνεδρίασης: «[...] Ο πρώην Δήμαρχος Λευκαδίων και Πρόεδρος του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδος, αείμνηστος Ευστάθιος Βερροιώτης, ιατρός, εν τη αδιαλείπτω μερίμνη αυτού, όπως το Ίδρυμα του ενταύθα Νοσοκομείου καταστή αντάξιον του υψηλού προορισμού του ήτο εκείνος όστις προέβη εις την ανοικοδόμησιν ενός μεγάλου τμήματος των κτιρίων αυτού και κατέστησε τούτο ευπρόσωπον και κατάλληλον δια Νοσοκομείον, εν τω υπερμέτρω δε ενδιαφέροντι αυτού και εκ του υστερήματός του ακόμη εκληροδότησεν υπέρ αυτού και το χρηματικόν ποσόν των δραχμών εικοσακισχιλίων, αίτινες εισί καταβεβλημένα παρά τη Εθνική Τραπέζη της Ελλάδος». Για τους λόγους αυτούς το Συμβούλιο ομόφωνα ανακηρύσσει τον Ευστάθιο Βερροιώτη μέγα ευεργέτη του Νοσοκομείου και αποφασίζει να γραφεί το όνομά του με χρυσά γράμματα στην παρά την κεντρική είσοδο του Νοσοκομείου τοποθετημένη μαρμάρινη πλάκα των μεγάλων ευεργετών του Νοσοκομείου³.

¹ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 5, πράξη 259/4-8-1908, φφ. 17v-18r.

² ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 2, πράξεις με χρονολογία 13-12-1884, φφ. 22r και 25r-30v και Βιβλ. 7, συνεδρίαση 5/19-11-1933, σσ. 107-114.

³ ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Λευκάδας, Πρακτικά, Βιβλίο 7, συνεδρίαση 9/8-5-1934, στην πράξη 93, σ. 226.

Στη **Ζάκυνθο**, όπως και στα άλλα νησιά του Ιονίου, η ίδρυση του πρώτου Νοσοκομείου ανάγεται στην περίοδο της βενετοκρατίας και λειτούργησε αρχικά ως Νοσοκομείο ειδικά για τους φτωχούς ασθενείς. Ο τότε Βενετός αξιωματούχος, ο προβλεπτής Ανδρέας Corner, έδωσε εντολή για την ίδρυσή του το έτος 1678. Η λειτουργία, ωστόσο, άλλαξε και κατέστη νοσοκομείο με μεταγενέστερα διατάγματα των ετών 1694, 1716, 1718 κ.ά., όπως σημειώνει ο Λ. Χ. Ζώης γράφοντας για την ιστορία του νησιού¹. Ο ίδιος ο Ζώης στο Λεξικό του αναφέροντας ως χρονολογία ανοικοδόμησης (προφανώς επανίδρυσης) το 1817 σχετικά σημειώνει: «Νοσοκομείο και Σπιτάλιο, Ospedale, ιδρύθη διαταγή του Γεν. Προβλ. Θαλάσσης Α. Κορνέρ προς περίθαλψιν των πτωχών ασθενών. Διάφοροι διατάξεις ελήφθησαν εκάστοτε δια την κανονικὴν λειτουργίαν αυτού, ανοικοδομηθέντος το 1817»².

Το Αρχείο του εν λόγω Νοσοκομείου και γενικότερα το Ιστορικό Αρχείο της Ζακύνθου θα είχαν πολλά να πουν για τη νοσοκομειακή φροντίδα του νησιού, αλλά, ως γνωστόν, ο σεισμός και στη συνέχεια η φωτιά του 1953, μας στέρησαν πολύτιμες πληροφορίες. Ωστόσο έχουμε ορισμένες μνείες για την περίοδο που εξετάζουμε.

Από την τοπική εφημερίδα *Η Φωνή του Έλληνα* μαθαίνουμε ότι το 1866 το Νοσοκομείο Ζακύνθου λειτουργούσε πολύ καλά και διέθετε αρκετές κλίνες για τους νοσηλευόμενους. Η εν λόγω εφημερίδα, σχολιάζοντας την είδηση που αναφέρεται στο υπ' αριθ. 13 φ. της εφημ. *Ομόνοιας* για την προσφορά τεσσάρων γιατρών της Λευκάδας, που ζητούσαν αμισθί να αναλάβουν τα καθήκοντα δημοτικού γιατρού στο εν λόγω Νοσοκομείο εκ περιτροπής ανά τριμηνία για να ελαφρώσουν τα έξοδα του Δήμου, τονίζει ότι τούτο δεν είναι δυνατόν να γίνει στη Ζάκυνθο, η οποία έχει πληθυσμό τριπλάσιο της Λευκάδος και ότι ο Δημοτικός γιατρός έχει στη φροντίδα του και το Νοσοτροφείο που διαθέτει η Ζάκυνθος, και στη συνέχεια εκθειάζει την αποτελεσματική δραστηριότητα του εργαζομένου ήδη στο Νοσοκομείο Ζακυνθίου δημοτικού γιατρού και την όλη λειτουργία του ιδρύματος: «[...]μη θέλοντες εδώ να πλέξωμεν στέφανον επαίνου εις τον νυν αξιότιμον δημοτικόν ιατρόν, αίσθημα δικαιοσύνης

¹ Ζώης Λ., *Ιστορία Ζακύνθου*, σ. 408. Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σ. 49.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 481.

και αμεροληψίας ωθεί ημάς να ομολογήσωμεν ότι εξετέλεσε και εκτελεί τα καθήκοντά του με την μεγαλύτεραν δραστηριότητα και φιλανθρωπία, και ότι καθημερινώς απασχολείται όπως βελτιώση την κατάστασιν των δύο τούτων αναγκαίων καταστημάτων (εννοεί και του νοσοτροφείου Ζακύνθου) παραλείποντες δε τας άλλας υπηρεσίας, ας παρέχει ως δημοτικός ιατρός, οφείλει εις αυτόν έπαινον και ευγνωμοσύνην η πατρίς»¹. Επίσης την ίδια χρονιά η εφημ. *Ομόνοια* δημοσιεύει τον προϋπολογισμό του Δήμου, στον οποίο έχει προβλεφθεί ποσό 20.000 δραχμών για τη συντήρηση του Νοσοκομείου και τη μισθοδοσία γιατρών. Στο τέλος του δημοσιευόμενου προϋπολογισμού σημειώνει: «Εμάθομεν ότι ιατροί προσεφέρθησαν ίνα δωρεάν θεραπεύωσιν εν τω νοσοκομείω. Τίνος ένεκεν η επιτροπή δεν απεδέχθη την αίτησιν αυτών;»².

Αρκετά χρόνια αργότερα (1890), στην εφημερίδα *Ελπίς* διαβάζουμε ότι διανεμήθηκε στο κοινό της Ζακύνθου «πολύφυλλος» έκθεση του Αδελφάτου των Αγαθοεργών Καταστημάτων (Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου) επί του Προϋπολογισμού των ως άνω Καταστημάτων χρήσεως 1890, η οποία συντάχθηκε από τον διευθυντή αυτών γιατρό Ιάκωβο Θωμόπουλο³. Στην ίδια εφημερίδα, λίγες μέρες αργότερα, διαβάζουμε: «Εκ της εισηγητικής εκθέσεως ην υπέβαλε προς το Δημοτικόν Συμβούλιον το Αδελφάτον του παρ' ημίν Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου ευχαρίστως παρατηρήσαμεν ότι το Νοσοκομείον προεμηθεύθη εκ Βιέννης τα απαραίτητα χειρουργικά εργαλεία, και επιστημονικάς συσκευάς, ων εντελώς εστερείτο. Δια της προμηθείας αυτών όχι μόνον οι εντός του Νοσοκομείου θέλουσι πολλάκις σώζεσθαι εκ κινδύνου, αλλά και πάντες οι εν τη ημετέρα κοινωνία τυχόν, ό μη γένοιτο, περιελθόντες εις νόσους ων η θεραπεία δια των τοιούτων επιτυγχάνεται. Δια της προμηθείας αυτών, ως ευλόγως παρατηρούσι τα μέλη του Αδελφάτου, θέλουσιν ελαττωθή και αυτά τα έξοδα του Νοσοκομείου, καθόσον πολλοί ασθενείς ένεκα ελλείψεως των εργαλείων και των θεραπευτικών συσκευών, διέμενον εντός αυτού διπλάσιον και τριπλάσιον χρόνον προς ίασιν [...]»⁴.

¹ Εφημ. *Φωνή του Έλληνο*, φ. 27/10-5-1866, σ. 4.

² Εφημ. *Ομόνοια*, φ. 23/16-7-1866, σ. 2.

³ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 729/5-5-1890, σσ. 1-2.

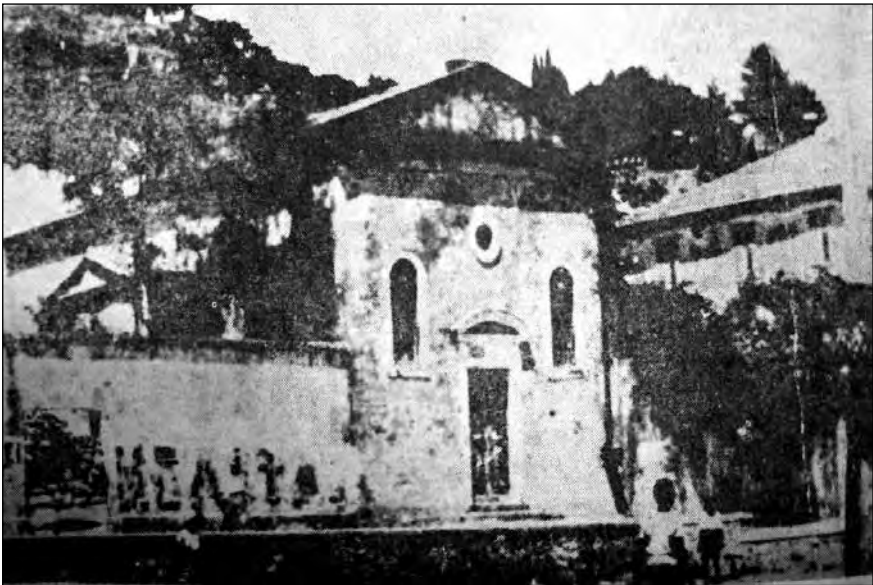
⁴ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 73013-5-1890, σ. 2.

Κατά την επίσκεψη της βασιλικής οικογένειας στη πληγείσα από τον σεισμό του 1893 Ζάκυνθο, η Βασίλισσα επισκέφθηκε και το Νοσοκομείο και μετά από εμπειριστατωμένη παρουσίαση της κατάστασης του Ιδρύματος από τον αρμόδιο γιατρό εξέφρασε την επιθυμία να γίνει «αρρωγός εις το Νοσοκομείον δαπανώσα εξ ιδίων προς επισκευήν του κτιρίου» και η εφημερίδα καταλήγει στην ευχή «*Ευχόμεθα και ελπίζομεν ότι επί τη ευκαιρία ταύτη η Υψηλή προστάτις δεν θέλει περιορισθή εις απλήν και τοπικήν επισκευήν του κτιρίου ως έχει αλλ' [...] θέλει προσλάβει διά τινων ριζικών μεταρρυθμίσεων το κτίριο τούτο αληθή όψιν Νοσοκομείου, συντελουμένης της εσωτερικής μεταρρυθμίσεως, ήτις αρξαμένη προ τινων ετών υπό την άμισθον, αφιλοκερδή, νοήμονα και έξοχον επιμέλειαν του τέως διευθυντού ιατρού Ιακώβου Θωμόπουλου, έμεινε δυστυχώς ένεκα διαφόρων λόγων ημιτελής*»¹. Η βασίλισσα αμέσως μετά την επίσκεψή της στο Νοσοκομείο, ανέθεσε στον τέως επόπτη Ζακύνθου, ταγματάρχη του μηχανικού Αμπελά, να συντάξει προϋπολογισμό για την επισκευή².

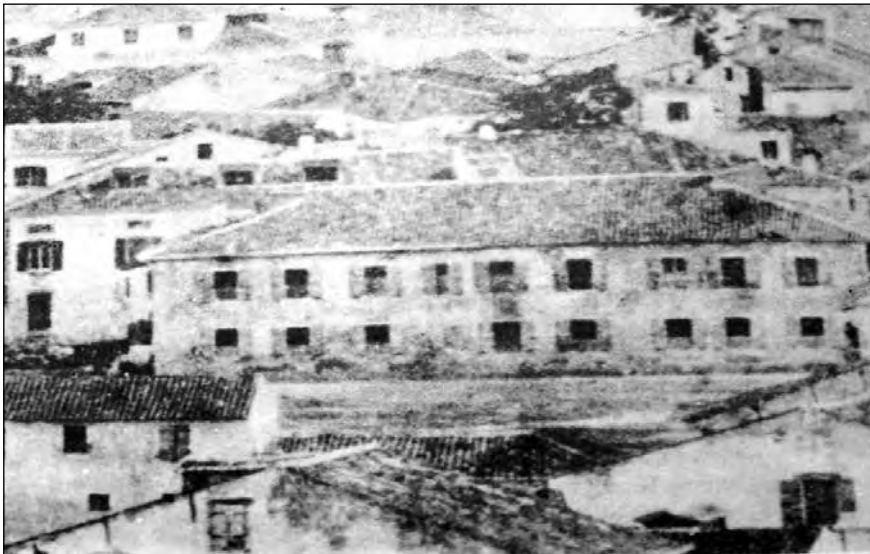
---

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 894/11-3-1993, σ. 2.

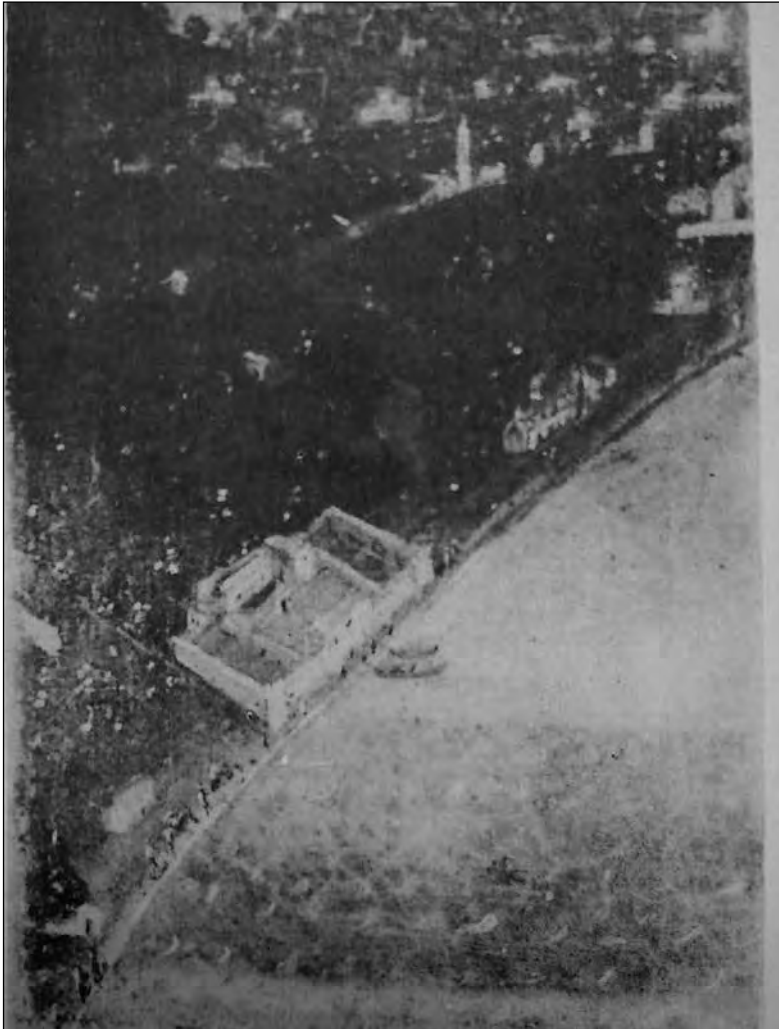
² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 895/3-3-1893.

6. Η Μονή της Παναγίας των Χαρίτων στη Ζάκυνθο, που για ένα χρονικό διάστημα χρησιμοποιήθηκε ως Νοσοκομείο. Δεν υπάρχει σήμερα.

7. Το παλιό Νοσοκομείο Ζακύνθου.

8. Το λοιμοκαθαρητήριο Ζακύνθου στον Αγ. Κωνσταντίνο από παλιά ελαιογραφία.
(Μουσείο Ζακύνθου)

Τον Απρίλιο του 1893 ο Ερυθρός Σταυρός απέστειλε στην πληγείσα από τους σεισμούς Ζάκυνθο τον ιατρό Ιούλιο Γαλβάνη με μεγάλη ποσότητα φαρμάκων και χειρουργικών υλικών για τη βοήθεια των τραυματισμένων και με την εντολή να κατασκευασθεί ξύλινο παράπηγμα για την μεταφορά των ασθενών του Νοσοκομείου¹. Πράγματι, σε ιδιωτικό γήπεδο που χρησίμευε για γυμναστήριο άρχισε η κατασκευή Νοσοκομείου δίπλα στο υπάρχον ήδη παράπηγμα του Πτωχοκομείου². Την κατασκευή ανέλαβε εξ ολοκλήρου ο Κυβερνήτης και το πλήρωμα του αγγλικού θωρηκτού *Inflexible*, που είχε προσαράξει στο λιμάνι της Ζακύνθου για να προσφέρει βοήθεια στους πληγέντες από τον σεισμό Ζακυνθίου. Στην τοπική εφημερίδα *Ελπίς* φ. 902/25-4-1893 διαβάζουμε: «Πολλάς υπηρεσίας προσέφευεν εις τον κατεστραμμένον τόπον μας το επί εικοσαήμερον διαμείναν ενταύθα Αγγλικόν θωρηκτόν "Inflexible". Ο πλοίαρχος αυτού *Van der Meulen* προθύμως προσεφέρθη ίνα ξυλουργοί και ναύται του πλοίου κατασκευάσωσι διάφορα παραπήγματα δια το Πτωχοκομείον "Πρόνοια", δια το δημοτικό Νοσοκομείον και δια άλλα προς κατοικίαν οικογενειών [...]»³, και στην ίδια εφημερίδα, σε άλλη στήλη, αναφέρεται η παράδοση του κατασκευασθέντος παραπήγματος του Νοσοκομείου προς την επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού. Η παράδοση έγινε με επίσημη τελετή, κατά την οποία ομίλησε ο γιατρός Ιω. Μάργαρης ευχαριστώντας τον Κυβερνήτη και το πλήρωμα του θωρηκτού⁴.

Στην εφημερίδα *Πατριώτης* τον Ιούλιο του 1893 σημειώνεται επιχορήγηση 30.000 δραχμών από τη συσταθείσα Τοπική Επιτροπή προς ενίσχυση των σεισμοπαθών για την οικοδόμηση νέου αντισεισμικού Νοσοκομείου⁵ και ορίζονται οι γιατροί Ι. Θωμόπουλος και Σ. Καραμαλικής να εποπτεύσουν τη διάθεση του εν λόγω ποσού και την καλύτερη χρησιμοποίησή του⁶.

Τρία χρόνια αργότερα το 1896, σε δημοσίευμα της ίδια εφημερίδας, δίδεται η πληροφορία, ότι στο νέο Νοσοκομείο οι εισαγωγές των ασθενών φθάνουν στους 160 ετησίως, εν αντιθέσει με παλαιότερη δυνατότητα εξυπηρέτησης, όταν οι εισαγωγές έφταναν μόνο στις 50. Στο εν λόγω δημοσίευμα τονίζεται η αφιλοκερδή προσφορά του γιατρού Ιακώβου Θωμόπουλου που μαζί με το γιατρό Σ. Καραμαλική επέπτενε την πορεία των εργασιών για την ανοικοδόμηση του Νοσοκομείου και έδωσε το καλό παράδειγμα στο Αδελφάτο να συνεχίσει το έργο του⁷.

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 900/11-4-1893, σ. 4. Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 14/15-4-1893.

² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 901/18-4-1893.

³ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 902/25-4-1893, σ. 2.

⁴ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 902/25-4-1893, σ. 3. Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 22/10-6-2893.

⁵ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 30/29-7-1893.

⁶ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 42/21-10-1893.

⁷ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 170/25-4-1896.

Την ίδια χρονιά, κτίζεται παράρτημα του Δημοτικού Νοσοκομείου της Ζακύνθου με τη μέριμνα της Βασιλίσσας Όλγας. Το νέο κτήριο του εν λόγω νοσηλευτικού ιδρύματος με την ονομασία “Άγιος Διονύσιος” στέγασε το χειρουργικό Παράρτημα του Νοσοκομείου Ευαγγελισμός και ιδρύθηκε με τις οδηγίες του γνωστού ζακυνθίου καθηγητή ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και διευθυντή του χειρουργικού τμήματος του Ευαγγελισμού Ιουλίου Γαλβάνη¹.

Ο Λ.Χ. Ζώης μας πληροφορεί ότι το 1899 επειδή το Αδελφάτο αντιμετώπιζε πολλές οικονομικές δυσκολίες η Κυβέρνηση ανέλαβε την εκμίσθωση των αλυκών του νησιού που ανήκαν στο Νοσοκομείο και το Εκθετοτροφείο για το ποσό των 3.200 ετησίως².

Κατά την τέταρτη δεκαετία του επομένου (20^{ου}) αιώνα φαίνεται ότι ετοιμάζεται η ανοικοδόμηση νέου κτηρίου του Νοσοκομείου Ζακύνθου. Ο Όμιλος Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Ζακύνθου (ΟΦΙΖ) το 1935 σχετικά δημοσιεύει στον τοπικό τύπο: «[...] Ο μετακληθείς ενταύθα μηχανολόγος υγειονολόγος κ. Φληράς εκ της επιτοπίου εξετάσεως την οποίαν έκαμεν εις διάφορα μέρη προς εξεύρεσιν των καταλληλοτέρων για την ανοικοδόμησιν Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου, Γηροκομείου, δεν αμφιβάλλομεν ότι, μόνον εις την ιερότητα του σκοπού αποβλέπων, θα υποδείξη τα όντως κατάλληλα από πάσης απόψεως μέρη είτε εντός της πόλεως ευρίσκονται ταύτα, είτε εκτός, επί των οποίων θα αναγερθώσι τα ειρημένα Φιλανθρωπικά Ιδρύματα. Αλλά πάντως θα προτιμηθούν μέρη κείμενα μακρά του θορύβου της πόλεως³». Και άλλες δημοσιεύσεις του Ομίλου Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Ζακύνθου παρέχουν, κατά την ίδια χρονιά, ειδήσεις για το εν λόγω Νοσοκομείο. Αναφέρεται λ.χ. η ίδρυση και λειτουργία εξωτερικού ιατρείου του Νοσοκομείου, για την εξέταση απόρων σχετικά με επιδημία ελονοσίας, αλλά και γενικότερα για την προστασία των απόρων οικογενειών του νησιού⁴. Ο ίδιος Όμιλος, μάλιστα, για την καλύτερη οργάνωση του Νοσοκομείου καλεί, σε ανακοίνωσή του, τους ενδιαφερόμενους νέους και νέες του νησιού, αν επιθυμούν, να σταλούν, με έξοδα ακριβώς του Ομίλου, για να σπουδάσουν νοσοκόμοι στο Νοσοκομείο Αθηνών Ευαγγελισμός ή στον *Ερυθρό Σταυρό*⁵.

Τις 21 Μαΐου 1939, σύμφωνα με της πληροφορίες του Λ.Χ. Ζώη, θεμελιώθηκε το νέο μεγάλο Νοσοκομείο Ζακύνθου: «Δια Νόμου, αντηλλάγη το Καραμπίνειον Δημ. Σχολείον μετά του Νοσοκομείου του ΟΔΑΖ και διετέθησαν υπό του Υπουργ. Κρατικής Υγιεινής 3.500.000 δρχ.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 481. Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 172/9-5-1896.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 481.

³ Εφημ. *Καθημερινή*, φ. 24/12-10-1935, σ. 1.

⁴ Εφημ. *Καθημερινή*, φ. 74/14-8-1935, σ. 2, φ. 75/15-8-1935, σ. 2.

⁵ Εφημ. *Καθημερινή*, φ. 118/5-10-1935, σ. 2, όπου η σχετική ανακοίνωση του Ομίλου.

δια την ανέγερσιν Νέου Νοσοκομείου του Οργ. Δημοσ. Αντιλήψεως»¹.

Στο Νοσοκομείο Ζακύνθου υπηρέτησαν αξιόλογοι γιατροί, εκτός από τους παραπάνω αναφερθέντες Ι. Θωμόπουλο και Σ. Καραμαλίκη αναφέρονται ενδεικτικά οι: Α. Μαρκεσίνης² (1893, 1897), Ανδρέας Πλατυμέσης (1893)³, Γ. Καρρέρ (1897)⁴, που υπηρετεί μάλιστα στο Νοσοκομείο δωρεάν, κ.ά.

Για το Νοσοκομείο της Κεφαλονιάς, για την ίδρυση και την όλη λειτουργία του, για τους γιατρούς που υπηρέτησαν σ' αυτό κατά την περίοδο που εξετάζουμε, αλλά και κατά τις προηγούμενες, βέβαια, περιόδους, για τις εκάστοτε διοικήσεις αυτού και την προσφορά του στον λαό της Κεφαλονιάς, εξονυχιστική, ως γνωστόν, έρευνα σε αρχεία, βιβλιοθήκες και στην τότε υπάρχουσα βιβλιογραφία έχει κάνει ο καθηγητής της Ιστορίας της Ιατρικής Γεράσιμος Η. Πεντόγαλος, ο οποίος εκτός των όσων άλλων δημοσιεύσεων του σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, τα τελευταία χρόνια είχε, ως αναφέρθηκε συχνά παραπάνω, δώσει στη δημοσιότητα τα δύο αξιόλογα βιβλία για τους γιατρούς και την Ιατρική στην Κεφαλονιά από το 1500 έως το 1940. Για την συγκεκριμένη περίοδο 1864-1940 εκτενής λόγος γίνεται στο δεύτερο βιβλίο του Γιατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς (1864-1940).

Από το πλουσιότατο υλικό του Πεντόγαλου σχετικά με το Νοσοκομείο (στο οποίο, βέβαια, και παραπέμπουμε για περισσότερα στοιχεία) σταχυολογούμε εδώ ειδήσεις – σταθμούς για την πορεία του εν λόγω νοσηλευτικού Ιδρύματος του νησιού, ώστε να δώσουμε, κατά το δυνατόν, μια συνοπτική εικόνα στο πλαίσιο του *corpus* για τα νοσηλευτικά Ιδρύματα της περιόδου 1864-1940, σ' ολόκληρη την Επτάνησο.

Αμέσως, μετά την αποχώρηση των Βρετανών από το νησί, στα 1864, σημειώνει ο Πεντόγαλος: «τα προβλήματα του Αστικού Νοσοκομείου, μοναδικού νοσηλευτικού ιδρύματος στο νησί, είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των υγειονομικών αξιωματούχων. Ο Αρχίατρος Νικόλαος Σ. Ιγγλέσης με έγγραφό του, τον Δεκέμβριο του 1864, προς το Εγχώριο Συμβούλιο, βεβαιώνει ότι η οικία [...] η κατεχόμενη προς χρήσιν Νοσοκομείου Πολιτικού είναι ετοιμόρροπος», και συμπληρώνει, λίγο παρακάτω: «Το Νοσοκομείο που υποτίθεται ότι κάλυπτε τις νοσηλευτικές ανάγκες του νησιού, το γνωστό από παλαιότερα Αστικόν Νοσοκομείον, δεν γνώρισε σημαντικές μεταβολές μέχρι το 1888 που θα πάρει την θέση του το Νοσοκομείο των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κεφαλληνίας. Οι συνθήκες διαβίωσης και περίθαλψης των αρρώστων χειροτερεύουν αντί να βελτιώνονται»⁵.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 481.

² Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 11/25-3-1893 και φ. 207/901-1897.

³ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 47/25-11-1893.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 247/23-10-1897.

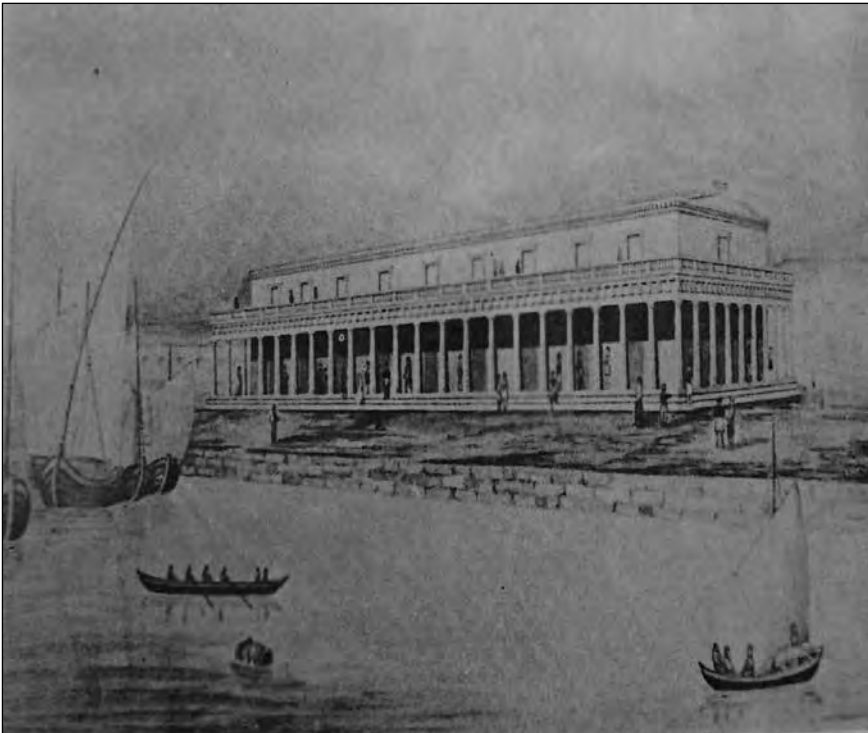
⁵ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 23 και σ. 31 αντίστοιχα.

Figura I.115 - Lazzaretto di Corfù, alzato. En Bussolin, Giovanni

9. Το λοιμοκαθατήριο Κερκύρας.

Από το βιβλίο του Giovanni Bussolin, *Delle Istituzioni di Sanità marittimanel bacino del Mediterraneo*. Trieste 1881.

10. Το “Μαρκάτο”, όπου ήταν η έδρα του Υγειονομείου στο Ληξούρι στα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Σχέδιο του Άγγλου μηχανικού J. P. Kennedy.
Φωτογραφικό Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Αργοστολίου.

11. Το Αργοστόλι τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Το μεγάλο κτήριο στην άκρη αριστερά είναι το Υγειονομείο.
Φωτογραφικό Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Αργοστολίου.

12. Νοσοκομείο Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κεφαλληνίας.
Αρχική εγκατάσταση (οίκημα Μοσχόπουλου με προσθήκες βελτίωσης του).
Φωτογραφικό Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Αργοστολίου.

Το 1886 γίνεται μια προσπάθεια για να αλλάξουν οι συνθήκες της νοσοκομειακής περίθαλψης. Με ενέργειες του Αρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας Γερμανού και του βουλευτή του νησιού ψηφίζεται νόμος ΑΦΚΖ/28-5-1887 «Περί διαχειρίσεως της Εγχωρίου Περιουσίας Κεφαλληνίας και ιδρύσεως δι'αυτής Φιλανθρωπικών Καταστημάτων εν Κεφαλληνία». Με τον νέο νόμο που ψηφίστηκε ανέλαβε την διαχείριση της Εγχωρίου περιουσίας Αδελφάτο, του οποίου Πρόεδρος ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Γερμανός. Με την ευθύνη του Προέδρου, με χρήματα της Εγχωρίου περιουσίας και τη γενναία συνεισφορά των ομογενών του εξωτερικού αγοράστηκε μεγάλο σπίτι ιδιοκτησίας των αδελφών Χ. Μοσχόπουλου κοντά στα κτίσματα των παλαιών στρατώνων: «το κτίσμα με τη συμβουλευτική γνώμη των γιατρών της πόλης υποβλήθηκε σε εκείνες τις κατασκευές και βελτιώσεις που θα του επέτρεπαν να ανταποκριθεί στο ρόλο του, να στεγάσει δηλαδή συγκρότημα νοσοκομείου». Με την ίδρυση του Νοσοκομείου των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων και την στελέχωσή του με νέους γιατρούς, που έχουν σπουδάσει ή έχουν βελτιώσει τις σπουδές τους στην Ευρώπη και συνιστούν φορείς νέων αντιλήψεων βελτιώνονται σημαντικά οι συνθήκες νοσοκομειακής περίθαλψης. Κατά την πρώτη διετία (1888,1889) λειτουργίας του Νοσοκομείου, αναφέρει ενδεικτικά ο Πεντόγαλος, νοσηλεύτηκαν 262 ασθενείς, το 1890, 186, το 1891, 165 το 1893, 187, ενώ δέκα χρόνια αργότερα, κατά τη διάρκεια του 1900 σημειώνονται 228 νοσηλευόμενοι.

Ωστόσο νέες συνθήκες επικρατούν, βελτιωμένες, μετά το 1908. Το 1902 πεθαίνει ο ευεργέτης του νησιού Παναγής Βαλλιάνος, ο οποίος αφήνει ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας του για αγαθοεργούς σκοπούς. Το Αδελφάτο των ΦΚΚ φρόντισε ώστε ένα σημαντικό ποσό να διατεθεί για την ανέγερση νέων κτηρίων για το Νοσοκομείο. Έτσι στις 25-3-1905 τίθεται ο θεμέλιος λίθος και το 1908 έχει ολοκληρωθεί το πρώτο περίπτερο του Νοσοκομείου. Τον Ιανουάριο του 1909 εγκαινιάζονται δύο νέα περίπτερα. Ο Πεντόγαλος στην έρευνά του σημειώνει: «Η άνετη κτηριακή συγκρότηση με οικοδομημένα τρία περίπτερα άριστα εξοπλισμένα, η ικανοποιητική λειτουργία του Παθολογικού Τμήματος και η υψηλής στάθμης παροχής υπηρεσιών στα Τμήματα Χειρουργικό και Οφθαλμολογικό έδωσαν αφορμή στο γιατρό και βουλευτή Νικόλαο Σ. Αλιβιζάτο να υποστηρίξει την ιδέα να ιδρυθεί στο Αργοστόλι Ιατρική Σχολή πανεπιστημιακού επιπέδου». Η ιδέα βέβαια δεν ευδοδόθηκε. Φαίνεται, πάντως, ότι από το 1934, όταν καταβλήθηκε προσπάθεια, από το Υφυπουργείο Υγιεινής, υπαγωγής του Νοσοκομείου στο Υπουργείο, σημειώθηκε κλυδωνισμός στη λειτουργία του Ιδρύματος και ο Πεντόγαλος χαρακτηριστικά σημειώνει: «Η πρόθεση να χειραγωγηθεί από πολιτικούς το Νοσοκομείο ήταν εμφανής και οι

13. Φιλανθρωπικά Καταστήματα Κεφαλληνίας. Βαλλιάνειο Νοσοκομείο.
Τελευταίο στη σειρά περίπτερο του συγκροτήματος.
Φωτογραφικό Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Αργοστολίου.

αντιδράσεις που προκλήθηκαν είχαν ως συνέπεια τελικά την απόσυρση του νομοσχεδίου»¹.

Εμπεριστατωμένη επίσης αναφορά κάνει ο Πεντόγαλος και στη στελέχωση του Νοσοκομείου. Ενδεικτικά σημειώνουμε εδώ γιατρούς που υπηρέτησαν κατά διαφόρους περιόδους σ' αυτό, ή που είχαν την ευθύνη της λειτουργίας του: Π. Ζερβός, Θεόφιλος Καμπίτσης, Σπυρίδων Κ. Ιγγλέσης Τρίκαρδος, Ν. Α. Γιαννουλάτος, Ν. Δελλαπόρτας, Παναγής Φραγκόπουλος, Γεώργιος Ιγγλέσης, Μαρίνος Μεταξάς, Ν. Ραζής, Αιμιλία Περγιγγή, Π. Κουρβισιάνος, Γεράσιμος Βιλάνδος, Γεράσιμος Φαρακλός, Γ. Νιφοράτος και Αντίπας Βαλλιανάτος. (οι πέντε τελευταίοι, με επικεφαλής ως πρόεδρο τον Ν. Γιαννουλάτο, σημειώνονται ως μέλη της Επιτροπής, που διοικεί το Βέγαιο Φρενοκομείο). Αναφέρονται ακόμη οι Σπ. Μαρκέτος, Ν. Σιμωτάς, Γ. Ευθυμιάτος, κ.ά., ενώ στο Νοσοκομείο τραυματιών, που οργανώθηκε κατά την περίοδο του πολέμου του 1897 και που λειτούργησε για ένα τρίμηνο (Μάιος – Ιούλιος 1897) προσφέρουν τις υπηρεσίες τους οι γιατροί Καμίλλος Δελλαδέτσιμας, Νικόλαος Μαρκόπουλος, Γεώργιος Ιγγλέσης, που αναφέρθηκε παραπάνω, Αντώνιος Δελλαπόρτας και Σπ. Ιγγλέσης².

Το Νοσοκομείο των τραυματιών. Συγκροτήθηκε και λειτούργησε για ένα τρίμηνο Μάιο – Ιούλιο του 1897 για να περιθάλψει 138 τραυματίες του πολέμου από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν Κεφαλονίτες. Λειτούργησε στο κτήριο της άλλοτε Αγγλικανικής εκκλησίας και τα έξοδα λειτουργίας του καλύφθηκαν από προσφορές των κατοίκων του νησιού. Στο ιδρυθέν νοσοκομείο προσέφεραν τις υπηρεσίες τους οι γιατροί Καμίλλος Δελλαδέτσιμας, Νικόλαος Μαρκόπουλος, Γεώργιος Ιγγλέσης, Αντώνιος Δελλαπόρτας και Σπ. Μ. Ιγγλέσης³.

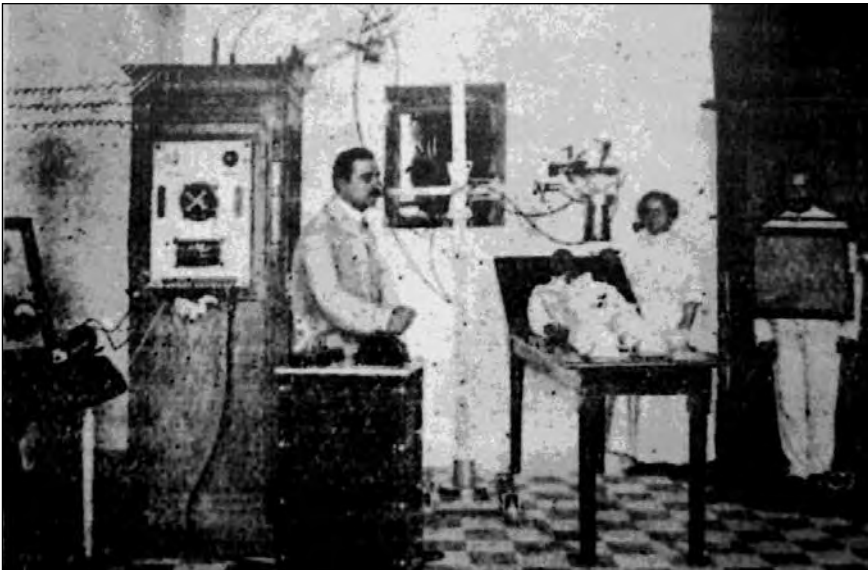
Κατά τον πόλεμο του 1912 ιδρύθηκε νοσοκομείο «*προς νοσηλείαν τραυματισθέντων συμπολιτών, το οποίο ετέθη υπό την προστασίαν του Ερυθρού Σταυρού*». Το νοσοκομείο στεγάστηκε στο τρίτο περίπτερο του Νοσοκομείου των ΦΚΚ, και τα έξοδα κάλυψε η Διαχειριστική Επιτροπή του Κληροδοτήματος Π. Βαλλιάνου, που χορήγησε για τη λειτουργία του το ποσόν των 400 λιρών⁴.

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 38, 44-45, 49, 56-58, στις σσ. 57-58 καταχωρεί αξιόλογα αριθμητικά στοιχεία για νοσηλευθέντες ή και απλώς εξετασθέντες στο Νοσοκομείο κατά τη διετία 1910-1911, σ. 78. Δεμπόνος Α-Δ, Σταθμοί, σσ. 151-243.

² Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 37-82, όπου βέβαια, πλήθος λεπτομερειών για την προσφορά αυτών των γιατρών στη λειτουργία του κυρίως Νοσοκομείου, αλλά και των υπαγομένων στην ίδια Διοίκηση του Αδελφάτου, Φρενοκομείου, Νοσοκομείου τραυματιών κ.ά. και όπου επίσης καταγραφή των ασκούντων ελεύθερο επάγγελμα γιατρών του νησιού κατά την ίδια περίοδο. Βλ. του Ιδίου, *Νοσοκομειακή περίθαλψη 1864-1887*, σσ. 20-23.

³ Μαρκόπουλος Ν., Ιγγλέσης Γ., *Νοσοκομείον Τραυματιών 1897*, σσ. 21-23. Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 48.

⁴ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 60.

14. Φιλανθρωπικά Καταστήματα Κεφαλληνίας. Βαλλιάνειο Νοσοκομείο.
Αίθουσα Ακτινοδιαγνωστικής.
Από το βιβλίο του Γ. Πεντόγαλου, Πατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς, 1864-1940.

15. Το Στρατιωτικό Νοσοκομείο Αργοστολίου, σε νεότερη φωτογραφία,
(όταν στέγαζε το Αγγλικό Προξενείο).

16. Βέγεια Ψυχιατρείο Κεφαλληνίας.
Φωτογραφικό Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Αργοστολίου.

Ψυχιατρείο. Από τις αρχές του αιώνα έγιναν πολλές προσπάθειες για την ίδρυση ασύλου που θα στέγαζε τους φρενοβλαβείς του νησιού, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Το 1914 με τις ενέργειες του ευαισθητοποιημένου Νομάρχη Κεφαλονιάς Ιωάννη Χατζηλουκά παραχωρείται από το Δημόσιο, κτήριο του συγκροτήματος των παλαιών στρατώνων απέναντι από το Νοσοκομείο, αποτελούμενο από δώδεκα δωμάτια και ο Δήμος, το Βαλλιάνειο κληροδότημα και το Αδελφάτο των ΦΚΚ ανέλαβαν τα έξοδα λειτουργίας. Αφού εξασφαλίστηκαν οι παραπάνω συνθήκες συγκροτήθηκε οργανισμός με το όνομα *Ασυλον Φρενοπαθών Κεφαλληνίας*. Την Πρωτοχρονιά του 1915, έγιναν τα εγκαίνια του ασύλου και μπήκαν οι έξι πρώτοι ασθενείς. Στην περίοδο που ακολούθησε σταθερός χορηγός για τη λειτουργία του Ασύλου Φρενοπαθών -που το 1917 πήρε το όνομα *Ασυλον Φρενοπαθών Κεφαλληνίας 'Ο Άγιος Γεράσιμος'*, είναι η Διαχειριστική Επιτροπή του Βαλλιανείου Κληροδοτήματος, πρόεδρος της οποίας ήταν ο μεγαλέμπορος Πλάτων Βέγιας, με πρωτοβουλία του οποίου προκηρύσσεται υποτροφία για την μετεκπαίδευση ενός γιατρού στο εξωτερικό στη Νευρολογία και την Ψυχιατρική. Για την υποτροφία επιλέχθηκε ο γιατρός Μαρίνος Μεταξάς που από το 1919 έως το 1923 μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι και τη Βιέννη, και με την επιστροφή του το 1924 ανέλαβε τη διεύθυνση του φρενοκομείου, την οποία διατήρησε μέχρι το θάνατό του το 1964. Το 1918 πέθανε ο Πλάτων Βέγιας και με τη διαθήκη του αφήνει την περιουσία του για τη δημιουργία σύγχρονου Φρενοκομείου. Το έργο ήταν μεγαλεπήβολο και ξεπερνούσε κατά πολύ τις δυνατότητες του κληροδοτήματος Βέγια. Το κληροδότημα Βαλλιάνου ανέλαβε την ανέγερση του νέου κτηρίου του ιδρύματος που το 1919 μετονομάζεται σε *Βέγειον Φρενοκομείον* προς τιμή του ευεργέτη Βέγια και με ΒΔ της 14^{ης}-4-1921 εγκρίνεται το καταστατικό λειτουργίας του. Προς τον σκοπό αυτό χορηγεί 3.000 λίρες και το 1926 δημοπρατείται η ανέγερση των οικοδομών που θα στέγαζαν το Ίδρυμα βάσει σχεδίων του Αυστριακού αρχιτέκτονα Jost. Το κτήριο του Βεγείου Φρενοκομείου ολοκληρώνεται τον Ιούνιο του 1933 και στις αρχές του 1934 αρχίζει η λειτουργία του με αλλαγή της ονομασίας του σε *Βέγειον Ψυχιατρείον*. Για την ανοικοδόμηση του Ψυχιατρείου δαπανήθηκαν από το Βαλλιάνειο κληροδότημα 17.016 λίρες και 3.750 λίρες για τη συντήρηση και λειτουργία του. Η ετήσια χορηγία θα συνεχιστεί με ποσά που κυμαίνονται από 150 μέχρι και 300 λίρες μέχρι τις μέρες του πολέμου του 1940. Κατά πληροφορίες του Γερ. Πεντόγαλου τον Μάιο του 1939 νοσηλεύονταν στο Ίδρυμα 100 ασθενείς. Το Βέγειο Ψυχιατρείο καταστράφηκε με τους σεισμούς του 1953. Ως Οργανισμός συνέχισε τη λειτουργία του σε ξύλινα παραπήγματα σε άθλιες συνθήκες μέχρι το 1960, οπότε καταργήθηκε ο Οργανισμός και οι τρόφιμοι μεταφέρθηκαν στα Ψυχιατρεία Λέρου και Τρίπολης¹.

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 54, 67-68, 72-73, 75, 77. Δεμπόνος Α-Δ, *Σταθμοί*, σσ. 123-150.

2. Ιδιωτικές Κλινικές και Διαγνωστικά Κέντρα, Σύλλογοι

Εκτός, βέβαια, των Αστικών, Δημοτικών ή Δημόσιων Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων, κατά την εξεταζόμενη περίοδο (1864-1940) στην Επτάνησο, λειτούργησε κατά καιρούς πλήθος ιδιωτικών ιατρείων, που αναλυτικά αναφέρονται στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας, στις βιογραφίες των γιατρών.

Εδώ, θα κάνουμε μόνο αναφορά στις ελάχιστες οργανωμένες κλινικές, που είχαν την δυνατότητα να προσφέρουν ορισμένη νοσηλεία, παρά το γεγονός, βέβαια, ότι η περίθαλψη θα υστερούσε σε σύγκριση με την παρεχόμενη από τους υπεύθυνους δημόσιους οργανισμούς.

Έτσι λ.χ. γνωρίζουμε ότι στην Κέρκυρα λειτούργησε η Χειρουργική Κλινική του Γεωργίου Βλάσση¹ στις αρχές της 3^{ης} δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα. Η εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ* στις 6 Μαΐου του 1920 αναφέρεται στα εγκαίνια της εν λόγω Χειρουργικής Κλινικής μέσα στην πόλη της Κερκύρας: «Μετά πάσης επισημότητας, παρισταμένων των επισήμων αρχών, των περισσοτέρων εκ των ιατρών μας και πλήθους προσκεκλημένων, ετελέσθησαν κατά την παρελθούσαν Κυριακήν τα εγκαίνια της Χειρουργικής Κλινικής του κ. Βλάσση, της κειμένης ακριβώς απέναντι των Γραφείων μας». Στη συνέχεια του δημοσιεύματος η εν λόγω εφημερίδα καταχωρεί τη σύντομη προσφώνηση του ιδιοκτήτη της κλινικής, την οποία θεωρούμε σκόπιμο να δημοσιεύσουμε εδώ: «Είμαι λίαν συγκινημένος από την προθυμίαν με την οποίαν ετιμήσατε τα εγκαίνια της Χειρουργικής Κλινικής. Το επ' εμοί ουδενός θέλω φεισθή όπως αυτή ανταποκριθή τελείως εις τον προορισμόν αυτής. Από νεαράς, σχεδόν παιδικής, ηλικίας μετά πάθους ηγάπησα την ιατρικήν και εις ταύτην μετά φανατισμού επεδόθην παρά την πείσιμονα αντίδρασιν των οικείων μου, οίτινες προς άλλα επικερδέστερα με προώριζον, διαρκώς μελετών και παρακολουθών την οσημέραι καταπληκτικήν εξέλιξιν υπό πάσας τας εκφάνσεις της επιστήμης, της οποίας τας βάσεις έθετο το δαιμόνιον πνεύμα των προγόνων μας από την κοιτίδα του πολιτισμού, την Ιωνίαν, όπου μετά τόσους αιώνας και αύθις εγκαθιστάμεθα εμπλουτίζοντες την ανατολήν. Κρίνατε επιεικώς τας ελλείψεις της κλινικής πεποιθότες ότι αι παντός τρόπου και δια πάσης θυσίας με την προσδοκουμένην αντίληψιν των αξιότιμων συναδέλφων και των δημοσίων και δημοτικών αρχών θέλω επιδιώξη την όσον τον δυνατόν τελειότεραν κατάρτισιν της κλινικής όπως ανταποκριθή εις τας ευλόγους προσδοκίας της κοινωνίας και τας αξιώσεις της επιστήμης»². Την ίδια χρονιά δημοσιεύεται Απολογισμός της χειρουργικής κλινικής του Γ. Βλάσση στην εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ*: «Δημοσιεύομεν κατωτέρω

¹ Για τον ιατροχειρουργό Γεώργιο Βλάσση βλ. στην παρούσα εργασία, σ. 198.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 137/6-5-1920, σ. 2.

πρόχειρον απολογισμόν των γενομένων χειρουργικών επεμβάσεων της Χειρουργικής Κλινικής του Ιατρού Γ. Βλάσση από της 3^{ης} Μαΐου ε.έ., αφ' ης δηλαδή ήρχισεν η λειτουργία αυτής, μέχρι της 31^{ης} λήξαντος Αυγούστου. Εκ του απολογισμού τούτου προκύπτει η πρόοδος της λαμπράς ταύτης Κλινικής ης η ίδρυσις εσημείωσε ένα αληθή επιστημονικόν σταθμόν εν Κερκύρα. *Λαπαροτομίας*. 1) Πτώσεις της μήτρας 2. 2) Σαλπγγίτιδος 3. 3) Φυματίωσις του νεφρού 1. 4) Φυματίωσις των εντέρων 1. 5) Απόστημα του ήπατος 1. 6) Αιμορραγία επιπλόου 1. 7) Μύωμα της μήτρας 1. *Ορθοπαιδικά*. 1) Ισάσματα κυρτώσεως 16. 2) Σκολιώσεις 8. 3) Κοξαλγίας 5. 4) Κατάγματα βραχίονος 2, πλευρών 1, μηρού 3, ποδός 2. 5) Αγκύλωσις γόνατος 1. *Μαστοειδίτιδας* 3. *Καρκινώματα στήθους* 2. *Τραυματική κήλη* 1. *Βουβωνοκήλη* 4. *Περισφιγμένη κήλη* 4. *Εξαιρέσεις τραχηλίων αδένων* 5. *Εξαιρέσεις ισχιακών* 3. *Οστεομυελίτις των κάτω άκρων* 2. *Εξάρθρωμα της κατ'ίσχιον αρθρώσεως* 2. *Αποξάσεις μήτρας* 21 [...]¹».

Το 1921 η κλινική απέκτησε εκτός από το χειρουργικό τμήμα και δεύτερο όροφο με παθολογικό τμήμα². Επίσης έχουμε την πληροφορία από τον Επαγγελματικό Οδηγό των Κυριέρη- Γιαννόπουλου του 1921 ότι η κλινική διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο³.

Άλλες ιδιωτικές κλινικές που εντοπίζονται στην Κέρκυρα είναι η χειρουργική κλινική του Νικολάου Αρλιώτη⁴ και η γυναικολογική-μαιευτική κλινική του Ούγου Γιαλλινά⁵. Στην εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ* (φ. 171/18-8-1920, σ. 2) διαβάζουμε ευχαριστήριο του ανθυπασπιστή Κατσινά προς τους γιατρούς της κλινικής Ν. Αρλιώτη και Αλέξανδρο Δαμασκηνό που έσωσαν τη σύζυγό του.

Στην Κεφαλονιά, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Πεντόγαλου, ιδρύθηκαν και λειτούργησαν δύο ιδιωτικές κλινικές. Η πρώτη, της οποίας η έναρξη λειτουργίας πραγματοποιείται τον Αύγουστο του 1915, ιδρύθηκε από

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 180/29-9-1920, σ. 2.

² *Πρόσκοπος του Ιονίου*, έτος Β', αρ. φ. 77/11-3-1926, σ. 3, όπου σε διαφήμιση που καταχωρείται της κλινικής αναφέρονται και οι τιμές νοσηλείας. Για την 1η θέση 100 δρχ. για τη Β' 90 και για τη Γ' 75 δρχ.

³ Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Βλ. και εφημ. *Κέρκυρα*, φφ. 25/14-1-1926, σ. 3 και 247/29-5-1932, σ. 2, όπου σχετική ανακοίνωση για την εν λόγω κλινική. Βλ. και εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φφ. 170/12-8-1920, 174/28-8-1920 και 186/20-10/1920, όπου ευχαριστήρια κατοίκων της Κέρκυρας προς τον ιδιοκτήτη της κλινικής Γ. Βλάσση για επιτυχείς εγχειρήσεις και θεραπείες ασθενών.

⁴ Τον συναντάμε να ασκεί το επάγγελμα του χειρουργού στην Κέρκυρα από το 1916. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777. Έχει δική του κλινική και ηλεκτροθεραπευτήριο, Κυριέρης, Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

⁵ Είχε δική του γυναικολογική-μαιευτική κλινική στην Κέρκυρα, Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

τον γιατρό Ξενοκράτη Παξινόπουλο και χαρακτηρίζεται ως Παθολογική, Χειρουργική, Μαιευτική-Γυναικολογική Κλινική, και σύμφωνα με διαφημιστικό δημοσίευμα, το οποίο μνημονεύει ο Πεντόγαλος, νοσήλευε ασθενείς (πλην φυματικών) σε δωμάτια πρώτης, δευτέρας και τρίτης θέσης. Στην κλινική αυτή εργάστηκε ο γιατρός Παναγής Φραγκόπουλος, που αναλάμβανε τα χειρουργικά περιστατικά, ενώ τη διεύθυνση του Μαιευτικού Τμήματος είχε διπλωματούχος μαία ερχόμενη από την Αθήνα. Η λειτουργία της εν λόγω κλινικής φτάνει ως το 1928, δηλαδή δύο χρόνια μετά τον θάνατο του ιδρυτή της (το 1926) υπό την εποπτεία της συζύγου του και με διευθυντή τον γιατρό Νικόλαο Πανά και στη συνέχεια με τον Σωκράτη Καμηλάτο¹. Η δεύτερη κλινική που λειτουργεί στο Αργοστόλι αναφέρεται ως “Νέα Κλινική” και χρονολογικά είναι συνέχεια της πρώτης, ενώ ιδρυτής της υπήρξε ο γιατρός Νικόλαος Πανάς, ο οποίος είχε χρηματίσει διευθυντής στην κλινική του Παξινόπουλου μετά τον θάνατο του ιδρυτή της, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Για τη δεύτερη αυτή κλινική ο Πεντόγαλος σημειώνει: «Το 1931 η πολλά υποσχόμενη Κλινική Ν. Πανά, μετά την παρουσία σ’ αυτή του μετεκπαιδευμένου στη Μαιευτική και την Παιδιατρική στο Παρίσι Σπύρου Ν. Πανά, θα αναστείλει τη λειτουργία της μετά τον τραγικό θάνατο του τελευταίου»².

Στην Ιθάκη μαρτυρείται να λειτουργεί *Διαγνωστικό Κέντρο Ιθάκης*. Το 1932 ο ομογενής της Αυστραλίας Αντώνιος Ι. Λεκατσάς, ίδρυσε με δωρεά του το φιλανθρωπικό αυτό Ίδρυμα κοινής ωφελείας. Σκοπός του ήταν να παρέχει σε απόρους δωρεάν ιατρική διάγνωση και θεραπεία. Η παρουσία του Ίδρυματος κατετέθη στην Εθνική Τράπεζα και ανήρχετο στις 1.150 λίρες Αγγλίας. Στην εφημερίδα Κερκύρας *Επτάνησος* τον Δεκέμβριο του 1938 δημοσιεύεται η είδηση ότι παραιτείται ο Πρόεδρος του Διαγνωστικού Κέντρου Ιθάκης, Κ. Πεταλάς, λόγω των πολλαπλών ασχολιών του, με τα αφορώντα την Κοινότητα Ιθάκης ζητήματα και στη θέση του το Συμβούλιο της Κοινότητας εξέλεξε παμψηφεί τον γιατρό Γεώργιο Κουβαρά, καταγόμενο από τη βόρεια Ιθάκη, απ’ όπου καταγόταν και ο ευεργέτης και ιδρυτής του Κέντρου Α. Λεκατσάς³.

Παράλληλα είχαν ιδρυθεί κατά καιρούς σ’ όλη την Επτάνησο, με την ιδιωτική πρωτοβουλία των γιατρών εκάστου νησιού, Ιατρικές Εταιρείες, Ιατρικοί Σύλλογοι και άλλου είδους σχετικοί όμιλοι, που προσέφεραν αξιόλογες υπηρεσίες στον πληθυσμό των νησιών.

Στην Κέρκυρα με την πρωτοβουλία τριών γιατρών, των Ηλία Πολίτη,

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 65-66, 69, 73.

² Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σ. 75.

³ Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 201/28-12-1938, σ. 2.

Ευγένιου Πογιάγου και Πέτρου Ζώτου ιδρύεται το 1897 η Ιατροχειρουργική Εταιρεία Κερκύρας (ΙΧΕΚ), της οποίας πρώτος Πρόεδρος εξελέγη ο Ηλίας Πολίτης. Η ΙΧΕΚ και η Ιατρική Εταιρεία Αθηνών αποτελούν τις αρχαιότερες επιστημονικές εταιρείες της Ελλάδας. Σκοπός της Εταιρείας σύμφωνα με το καταστατικό της ήταν: «*Η προαγωγή της ιατρικής επιστήμης εν Κερκύρα, η μελέτη των ενδημικών νοσημάτων και των κατά καιρούς αναφαινομένων επιδημιών, η ανίχνευσις των αιτιών αυτών και η υπόδειξις των προς πρόληψιν αυτών σχετικών μέσων, [...] καθώς και η ίδρυσις και λειτουργία Ιατρείων, Σταθμών Πρώτων Βοηθειών κ.λ.π. δια την παροχήν περιθάλψεως εις τας απόρους τάξεις[...]*». Η Εταιρεία δραστηριοποιείται προς διάφορες κατευθύνσεις σχετικά με θέματα Δημόσιας Υγείας και Υγιεινής. Παράλληλα αναλαμβάνει την φροντίδα να συγκεντρώσει και να διαφυλάξει το συγγραφικό έργο των Κερκυραίων γιατρών¹. Τον Ιούνιο του 1899 ιδρύει, σύμφωνα με το καταστατικό της, Σταθμό Πρώτων Βοηθειών με την επωνυμία Ιατρείον και το 1919 Σχολή Νοσοκόμων.

Κατά τη διάρκεια του Ελληνο-Τουρκικού πολέμου του 1897 η Εταιρεία οργανώνει ιατρικά συνεργεία με γιατρούς και εκπαιδευμένους νοσοκόμους για να περιθάλψουν τους τραυματίες στρατιώτες του πολέμου στην απέναντι Ήπειρο και να τους μεταφέρουν στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας. Σε ανακοίνωσή της τον Απρίλιο του 1897 στον τοπικό τύπο αναφέρει: «*Η εν Κερκύρα ιατροχειρουργική Εταιρεία ομοφώνως απεφήνατο όπως οι αποτελούντες αυτήν ιατροί προθύμως προσφέρωσιν την επιστημονικήν αυτών υπηρεσίαν εν η περιπτώσει η Σ. Κυβέρνησις ήθελεν αλλαχού λυσιτελέστερον απασχολήση τους Στρ/κους ιατρούς αντικαθιστώντες αυτούς και αναλαμβάνοντες την Δ/νση και υπηρεσία εν γένει του ενταύθα Στρατ. Νοσοκομείου*»². Ως Πρόεδροι στην Ιατροχειρουργική Εταιρεία από το 1897 έως το 1940, την περίοδο δηλ. που εξετάζουμε, χρημάτισαν κατά σειρά οι γιατροί: Ηλίας Πολίτης, Ευγένιος Πογιάγος, Αρθρούρος Ζαβιτσιάνος, Θεοδόσιος Χρυσοβιτσιάνος, Γεώργιος Βόγγολης, Ιωάννης Δεσύλλας, Αριστ. Μιχαλάς, Σπυρίδων Πολίτης, Λεωνίδας Τόπαλης, Δημήτριος Σοφιανόπουλος, Σπυρίδων Βαραγγούλης.

Το ιδρυθέν από την Ιατροχειρουργική Εταιρεία νοσηλευτικό Ίδρυμα *Ιατρείον* στεγάστηκε στο κέντρο της πόλης, στο σπίτι της κερκυραίας Πολύμνιας Σκαραμαγκά η οποία το παραχώρησε στην Ιατροχειρουργική

¹ Αργυρός Παν., Τα παλαιά Κερκυραϊκά Σωματεία και οι Κερκυραίοι Ιατροί, σ. 340. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 144. Λυκίσσας Μιχ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 52. Σήμερα μια αίθουσα της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κερκύρας φέρει τιμητικά το όνομά του Ηλία Πολίτη. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 52/ 10-4-1919, σ. 1, διαμαρτυρία της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας για την καθαριότητα της πόλης.

² Αργυρός Παν., *Η ιατρική στην Κέρκυρα*, σ. 358. *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 460/10-4-1897.

Εταιρεία για τους σκοπούς της. Το *Ιατρείον* διευθύνεται από Επιτροπή και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Σ' αυτό λειτουργούν δύο τμήματα 1) Χειρουργικό για την παροχή πρώτων βοηθειών και μικρές χειρουργικές επεμβάσεις, 2) Αφροδισιολογικό και δερματολογικό. Οι δαπάνες του Ιδρύματος αντιμετωπίζονται από δωρεές, προαιρετικές εισφορές των νοσηλευομένων, από ετησίους διεξαγόμενους εράνους και από κρατική επιχορήγηση¹. Μεγάλη βοήθεια προσέφερε στο Ίδρυμα η Πολύμνια Σκαραμαγκά με το όνομα της οποίας συνδέεται αναπόσπαστα η όλη προσπάθεια του Ιατρείου και η οποία υπήρξε επί σειρά ετών πρόεδρος της Επιτροπής *Φιλανθρώπων Ιατρείου*. Η Σκαραμαγκά δεν προσέφερε μόνο χρήματα, αλλά επιστράτευσε υπέρ του Ιατρείου και τις διεθνείς γνωριμίες της. Τον πρώτο εξοπλισμό του Ιατρείου αποτέλεσε το χειρουργικό υλικό που πλεόνασε από τον πόλεμο και το οποίο δωρήθηκε στην Εταιρεία από τον *Ημερήσιο Χρονογράφο* του Λονδίνου. Το 1931 το εν λόγω φιλανθρωπικό Ίδρυμα *Ιατρείον*, φαίνεται ότι κλωνίζεται οικονομικά. Μια ειδοποίηση που δημοσιεύεται στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* εκείνης της χρονιάς μαρτυρεί τις οικονομικές δυσκολίες του *Ιατρείου*. Την δημοσιεύουμε εδώ: «*Το εν Κερκύρα Ιατρείον ειδοποιεί ότι από σήμερον πας προσερχόμενος εις το Ιατρείον προς θεραπείαν, πλην των οφθαλμοφανώς απόρων, οφείλει να παρουσιάξη εις την εφημερεύουσαν Έφορον πιστοποιητικόν απορίας. Εις το μέτρον τούτο αναγκάζεται μετά λύτης να προβή η Διοικητική Επιτροπή, διότι αφ' ενός μεν αι πρόσοδοι του Ιατρείου ηλαττώθησαν, αφ' ετέρου δε ο αριθμός των προσερχομένων ημερησίως ηύξησε καταπληκτικώς και δεν είναι δυνατόν να επαρκέση εις τας δια την περίθαλψιν απαιτούμενας δαπάνας*»². Είναι γεγονός, ότι η προσπάθεια του εν λόγω φιλανθρωπικού Ιδρύματος συνεχίζεται παρά τις όποιες δυσκολίες, με την χρηματική προσφορά των ευπορότερων κατοίκων του νησιού, αλλά και με την παροχή εθελοντικής εργασίας. Η μαρτυρία, με χρονολογία 7-6-1932, αντλείται από ευχαριστήριο δημοσίευμα στην ίδια εφημερίδα, απευθυνόμενο αφενός στους δωρητές και αφετέρου προς «*πάσας τας κυρίας και τας δεσποινίδας ως και την Επιτροπήν των κυρίων, αίτινες ευγενώς προσεφέρθησαν να εργασθώσι προς πληρεστέραν επιτυχίαν του έργου*»³.

Το νοσηλευτικό Ίδρυμα *Ιατρείον* για την εξυπηρέτηση των πολιτών ίδρυσε και παράρτημα *Ιατρείον, Σταθμό πρώτων βοηθειών*. Στην τοπική εφημ. *Εφημερίς των Ιονίων*, τον Ιούλιο του 1942, ανακοινώνεται ότι θα γίνουν πολύ σύντομα τα εγκαίνια του οικήματος του φιλανθρωπικού Ιδρύματος «*Ιατρείον Σταθμός πρώτων Βοηθειών*» που η δράση του είχε

¹ Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ίδρύματα, *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, Κέρκυρα 1951, σ. 206.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 219/13-10-1931, σ. 3.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 248/7-6-1932, σ. 4.

διακοπεί λόγω ελλείψεως πόρων. Το κτήριο του ιδρύματος είχε υποστεί σοβαρές ζημιές από τους βομβαρδισμούς του 1940 και αποκαταστάθηκε. Σημειώνεται ακόμη ότι το ίδρυμα διευρύνθηκε με τη δημιουργία κλινικής, η οποία θα συμπληρώνει την ήδη υπάρχουσα στην οδό Καποδιστρίου και με οφθαλμολογικό και ωτορινολαρυγγικό τμήμα. Ο Ιταλός υπίατρος Μάρσικο διορίζεται, τότε, διευθυντής του οφθαλμολογικού τμήματος. Τα όργανα και τα εργαλεία για την κλινική αφίχθησαν από το Μιλάνο με την φροντίδα της ιταλίδας Ροζέττα Παρίνη. Τέλος, Ιταλός αξιωματικός του Υγειονομικού θα τεθεί επικεφαλής του ωτορινολαρυγγικού τμήματος¹.

---

¹ *Εφημερίς των Ιονίων*, έτος 2, αρ. φ. 156/1-7-1942, σ. 2.

17. Το κτήριο της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας
Κερκύρας όπως είναι σήμερα.

Η Σχολή Νοσοκόμων ιδρύθηκε από την Ιατροχειρουργική Εταιρεία στα τέλη του 1919, όταν πρόεδρος της δεύτερης ήταν ο γιατρός Γ. Σανσών και γραμματέας ο Δ. Βρυώνης¹. Οι προσπάθειες για την ίδρυση της Σχολής είχαν αρχίσει 4 χρόνια προηγουμένως με τις ενέργειες του τότε προέδρου της Εταιρείας, του γιατρού Γ. Βόγγολη, ο οποίος ίδρυσε και το φαρμακευτικό Τμήμα της Εταιρείας, αλλά η Σχολή δεν λειτούργησε τότε λόγω του πολέμου². Τα εγκαίνια της Σχολής έγιναν τον Ιανουάριο του 1920. Το πρώτο μάθημα δίδαξε ο γιατρός Πογιάγος. Ιδού η σχετική ανακοίνωση, όπως δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κέρκυρας Κερκυραϊκή Ηχώ: «*Η ενταύθα Ιατροχειρουργική Εταιρεία εγκαινίασε κατά την παρελθούσαν Κυριακήν, εν τη αιθούση του Δημοσίου Γυμνασίου, την Σχολήν Νοσοκόμων. Ο Πρόεδρος ιατρός κ. Σανσών εξήρε την σημασίαν της Σχολής ταύτης, ο δε ιατρός κ. Πογιάγος εδίδαξε προς τους μαθητάς της Σχολής το πρώτον μάθημα διαπραγματευθείς περί νόσων. Η αρχίσασα την λειτουργία της Σχολής έχει ιδρυθεί δυνάμει του καταστατικού της Εταιρείας προ τετραετίας κατά την προεδρίαν του ιατρού Γ. Βόγγολη [...]*»³.

Στην Κέρκυρα επίσης μαρτυρείται το λεγόμενο Κύριο Φαρμακευτικό Σώμα Κερκύρας με πρόεδρο τον Καθηγητή Λαυράνο⁴.

Ιδιαίτερη δράση επίσης, στις αρχές του 20ου αιώνα, ανέπτυξε το Παράρτημα του Πατριωτικού Ιδρύματος Προστασίας του Παιδιού (Π.Ι.Π.τ.Π.), το οποίο συστήθηκε, οργανώθηκε και λειτούργησε μέσα στην πόλη της Κέρκυρας με σχετική εξακρίνιση δραστηριοτήτων και στα περίχωρα, και με στόχο την ιατρική παρακολούθηση και, γενικότερα, την όλη φροντίδα διαβίωσης των παιδιών. Όπως προκύπτει από τις σχετικές πληροφορίες του τοπικού τύπου, το εν λόγω Ίδρυμα ιδρύθηκε στην Κέρκυρα το 1929 και άρχισε να λειτουργεί τον Φεβρουάριο της επόμενης χρονιάς (1930). Στην αρχή λειτούργησαν οι παιδικές εξοχές για τα άπορα παιδιά⁵ και στην πορεία δημιουργήθηκαν 3 τμήματα (Βρεφοκομικοί Σταθμοί): α) το Τμήμα για τη συστηματική παρακολούθηση των υγιών βρεφών (έναρξη λειτουργίας Φεβρουάριος του 1930), β) το Τμήμα για τη θεραπεία των απόρων ασθενών βρεφών και την παροχή δωρεάν γάλακτος (έναρξη λειτουργίας Φεβρουάριος 1934), γ) Τμήμα αντιτραχωματικό (έναρξη λειτουργίας Φεβρουάριος 1934). Στα Τμήματα αυτά εργάστηκαν αφιλοκεδώς οι παιδίατροι Γ. Γουλής και Σπ. Βαραγγούλης και ο οφθαλμίατρος Λ. Τόπαλης, που φρόντιζε για την θεραπεία των τραχωματικών παιδιών⁶.

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 106/3-11-1919, σ. 2.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 119/15-1-1920.

³ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 119/15-1-1920, σ. 3.

⁴ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 387/23-10-1895.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 168/17-1-1930, σ. 1-2, άρθρο του παιδίατρου Κ. Γουλής «Προστατεύσατε τα παιδιά», στο οποίο αναφέρεται η ίδρυση των παιδικών εξοχών στην Κέρκυρα.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φφ. 170/ 4-8-1930, σ. 2, 340/24-2-1934, σ. 2, 389/17-11-1934, σ. 1, 450/15-7-1936, σσ. 1-2, 480/3-7-1937, σ. 4.

Σε άρθρο τοπικής εφημερίδας, τον Ιούλιο του 1936, ο πρώην πρόεδρος του Ιδρύματος σχολίατρος Γεώργιος Μαντάς αναλύει την όλη δράση του Ιδρύματος και χαρακτηριστικά δίνει στατιστικά στοιχεία για την κίνηση των διαφόρων Τμημάτων. Στην στατιστική αυτή αναφέρεται ο αριθμός των προσελθόντων βρεφών κατά το έτος 1935, οι επανελεύσεις και οι ιατρικές επισκέψεις στα σπίτια¹.

1^{ον} Τμήμα υγιών βρεφών	
Εγγεγραμμένα εκ του προηγούμενου έτους	138
Νέα	63
(Σύνολο)	201
Διαγραφαι	82
Παραμείναντα	119
Επανελεύσεις των ανωτέρω βρεφών	3052
Επισκέψεις κατ' οίκον Επισκεπτριών	1009
2^ο Τμήμα ασθενών βρεφών	
Προσελεύσεις	557
Επανελεύσεις	318
Σύνολο εξετάσεων	875

2^ο Τμήμα ασθενών βρεφών	
Προσελεύσεις	557
Επανελεύσεις	318
Σύνολο εξετάσεων	875

3^ο Τμήμα Αντιτραχωματικών	Πόλεως	Μαντουκ.
Εγγεγραμμένα	79	42
Νέα	67	26
(Σύνολο)	146	68
Ιάσεις	71	16
(Σύνολο)	75	52
Επισκέψεις Επισκεπτριών κατ'οίκον	950	

¹ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 450/15-7-1936.

Το Ιούλιο του 1937 σε άρθρο της εφημ *Κέρκυρα* με τον τίτλο «Το πατριωτικόν Ίδρυμα Κερκύρας» σημειώνεται: «*Τέσσερα Τμήματα, καταρτισμένα εις την εντέλειαν, εργάζονται αθόρυβα και αποτελεσματικά, και εις αυτά ευρίσκουν ανακούφισιν, υγείαν και χαράν όχι μόνον τα πτωχά παιδιά αλλά και μεγάλοι οι οποίοι έχουν ανάγκη περιθάλψεως*». Πρέπει, τέλος, να υπογραμμισθεί ότι οι ίδιοι γιατροί, οι παιδίατροι Γ. Γουλής, Σπ. Βαραγγούλης και ο οφθαλμίατρος Λ. Τόπαλης μαζί με τον Νομίατρο Δεσύλα αναπτύσσουν δραστηριότητα, όπου υπάρχει ανάγκη προστασίας του παιδιού, στην ευρύτερη περιφέρεια της Κέρκυρας. Μεταξύ των τόπων χώρων που επισκέπτονται αναφέρουμε δειγματικά την Κοινότητα Ανεμόμυλου Κερκύρας, όπου βοήθησαν την προσπάθεια των κατοίκων και του εκεί ιερέα Δημ. Αρδαβάνη και ιδρύθηκε Βρεφονηπιακός Σταθμός, που στηρίχθηκε οικονομικά στο ιδρυθέν από τον ιερέα και τους κατοίκους του Ανεμόμυλου *Φιλόπτωχο Ταμείο Ανεμομύλου*¹.

Παράλληλα, αξιόλογη δραστηριότητα, ιδρύσεως και λειτουργίας Ιατρικών Συλλόγων παρατηρείται και στην Κεφαλονιά, γεγονός, βέβαια, όπως ισχύει για όλες τις ιατρικές δραστηριότητες εκείνης της περιόδου, που λεπτομερώς και εμπεριστατωμένα περιγράφει ο Γ. Πεντόγαλος. Ο Πεντόγαλος, λοιπόν, σημειώνει χαρακτηριστικά για τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ότι «*Σημαντικό γεγονός για τους γιατρούς του Αργοστολίου είναι η συνάντησή τους το πρώτο δεκαήμερο του 1911 "ίνα θέσωσι τας βάσεις Ιατρικού Συλλόγου"* συνεπεία εγγράφου παρακλήσεως των συναδέλφων τους της πρωτεύουσας», και συμπληρώνει ότι πρόεδρος εκλέχθηκε τότε ο Νικόλαος Δεστούνης.

Ο Πεντόγαλος επίσης σημειώνει δύο χρονολογίες σταθμούς για την ίδρυση και τη λειτουργία των *Ιατρικών Συλλόγων της Κεφαλονιάς*: α) με την έκδοση του Βασιλικού Διατάγματος του 1923 για τη σύσταση Ιατρικών Συλλόγων, οπότε στην Κεφαλονιά ιδρύονται 3 Ιατρικοί Σύλλογοι. 1) *Ιατρικός Σύλλογος Κραναίας* (7-3-1924) με πρόεδρο τον Σπ. Ιγγλέση, 2) *Ιατρικός Σύλλογος Σάμης* (Μάρτιος 1924) με πρόεδρο τον Ξενοφώντα Α. Καββαδία. Ο Σύλλογος αυτός διαλύθηκε με απόφαση 12214/16-6-1926 του Υπουργείου Εσωτερικών. Τα μέλη του Συλλόγου μαζί με τα μέλη του *Ιατρικού Συλλόγου Κραναίας* συγκροτούν ενιαίο Σύλλογο με το όνομα *Ιατρικός Σύλλογος Αργοστολίου*, 3) *Ιατρικός Σύλλογος Πάλλης* (1924) με πρόεδρο τον Βικέντιο Τυπάλδο-Χαριτάτο. Ο Σύλλογος αυτός συγχωνεύθηκε με τον *Ιατρικό Σύλλογο Αργοστολίου* το 1932 με απόφαση του Υπουργού Υγιεινής και συγκροτούν πλέον τον *Ιατρικό Σύλλογο Κεφαλληνίας*. Με τον αναγκαστικό νόμο 1565/1939, ο οποίος προβλέπει

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 204/20-6-1931, σ. 1 και φ. 219/13-10-1931, σσ. 1-2.

τη διάλυση υφισταμένων ιατρικών συλλόγων και συγκρότηση ενιαίων κατά νομούς, ο υπάρχων *Ιατρικός Σύλλογος Ιθάκης* θα διαλυθεί και τα μέλη του θα ενταχθούν στον *Ιατρικό Σύλλογο Κεφαλληνίας*¹.

Στη Ζάκυνθο επίσης σημειώνεται η Ιατρική Εταιρεία Ζακύνθου, που ιδρύθηκε το 1829 από τον Τοποτηρητή Λόρδο Κάρολο Φιλτηρόη με την προτροπή των γιατρών Φ. Καρβελλά και Δημ. Πελεκάση². Ο Φ. Καρβελλάς μάλιστα μαθαίνουμε ότι παρέδιδε μαθήματα χημείας στην εν λόγω Εταιρεία, της οποίας έγινε ισόβιος γραμματέας³. Ακόμη, σύμφωνα πάλι με τις πληροφορίες του Ζώη, ιδρύθηκε Ιατροχειρουργική Εταιρεία το 1832, η οποία προέβη στην σύσταση ιδίου καταστήματος για τους ενδεείς ασθενείς⁴.

Ο Ιατρικός Σύλλογος Ζακύνθου συνεστήθη το 1919 με πρώτο πρόεδρο αυτής τον γιατρό Ιωάννη Αγγελίδη.

Πρέπει να υπογραμμίσουμε εδώ ότι λεπτομέρειες για τη συμβολή εκάστου γιατρού της εν λόγω περιόδου (1864-1940) και κυρίως των ιδιωτών γιατρών θα εκτεθούν στο δεύτερο μέρος, στις βιογραφίες των γιατρών. Εκεί δηλαδή, όπου θα δοθούν και στοιχεία για τις σπουδές και τη δράση τους, αλλά και γενικότερα για την καταγωγή τους και τις πέρα του ιατρικού λειτουργήματος δραστηριότητές τους.

---

¹ Πεντόγαλος Γ., *Γιατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)*, σσ. 54-55, όπου καταχωρούνται και τα ονόματα των άλλων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του ιδρυθέντος πρώτου Ιατρικού Συλλόγου και σσ. 70-73, 76, 78, 81.

² Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6ος, σσ. 264-265, όπου αρκετά στοιχεία για την εν λόγω Εταιρεία.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν*, τ. Α', σ. 273 στο λήμμα Καρβελλάς.

⁴ Ζώης Λ., *Ιστορία Ζακύνθου*, σσ. 369-370.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ -ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

1821 - Κορκός Ιωάννης του Νικολάου

Για τον ιατροφιλόσοφο Ιωάννη Κορκό ελάχιστες πληροφορίες έχουμε. Η Αλόη Σιδέρη τον εντοπίζει στην Πίζα της Ιταλίας, όπου σπουδάζει στο εκεί Πανεπιστήμιο Ιατρική και Φιλοσοφία, κατά τις συνήθειες της εποχής, και αποφοιτά το 1821¹. Μάλιστα ο Ζακύνθιος ιστοριοδίφης Λ. Γ. Ζώης σημειώνει γι' αυτόν ότι κατά τη δαφνηφορία του στο εν λόγω Πανεπιστήμιο κάποιος φίλος του, που μαρτυρείται με τα αρχικά του ονοματεπώνυμού του Ν.Ν., συνέθεσε προς τιμή του –κι αυτό συνήθεια της εποχής- σύντομο δράμα με τον τίτλο «L' alloro» που ανέβηκε στη σκηνή τη χρονιά της αποφοίτησής του².

Ο Κορκός, μετά τις σπουδές του, επιστρέφει στη Ζάκυνθο, όπου ασκεί το λειτούργημα του γιατρού. Τον εντοπίζουμε ως γιατρό στη Ζάκυνθο μόνον από τον κατάλογο του E. Barr, το 1863³.

1823 c.- Πελεκάσης Δημήτριος του Διονυσίου

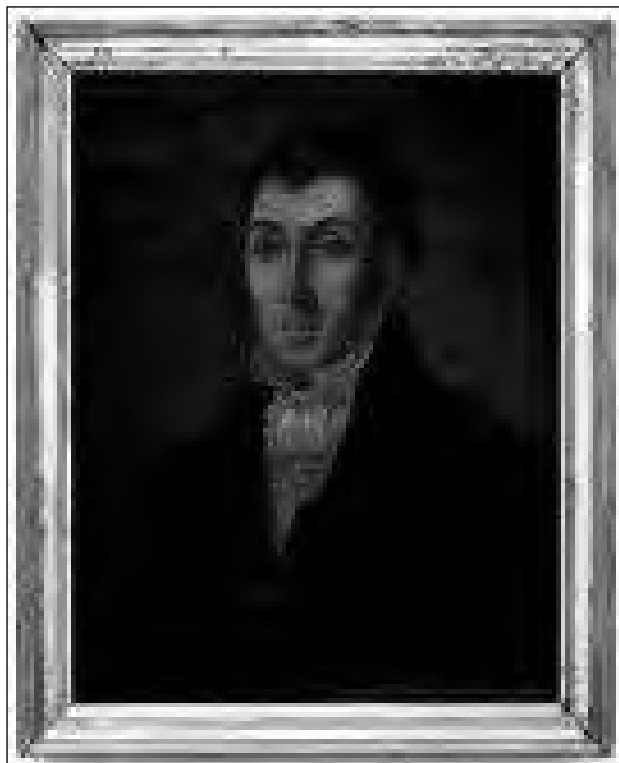
Διακεκριμένη, πράγματι, προσωπικότητα των γραμμάτων γενικότερα, πέρα του κυρίως επαγγέλματός του, υπήρξε ο Δημήτριος Πελεκάσης, γιος του Διονυσίου και της Μαγδαληνής Μιχαλάκη, που γεννήθηκε τις 24 Απριλίου του 1798⁴. Ακολουθώντας κι αυτός τις συνήθειες της εποχής σπουδάζει Ιατρική και Φιλοσοφία στη Μπολόνια και στην Πάδοβα της Ιταλίας και στη συνέχεια διευρύνει τις γνώσεις του σπουδάζοντας στο Παρίσι, όπου μάλιστα αναπτύσσει αξιόλογη φιλολογική δράση, αξιοποιώντας τις φιλοσοφικές γνώσεις του, που έλαβε στην Ιταλία, εντασσόμενος στους κύκλους των λογίων, Ελλήνων και ξένων, στη γαλλική πρωτεύουσα. Ο Γάλλος φιλόσοφος και ελληνιστής Victor Cousin, που εκτίμησε την ευρύτερη και υψηλής στάθμης μόρφωσή του, τον προσλαμβάνει βοηθό του κατά τη μελέτη και ερμηνεία των χειρογράφων του Πλάτωνα, όταν ο

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 425.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 317.

³ Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ Γενικά για τον Πελεκάση βλ. Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7ος, σ. 165. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 523. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 46. Τουλιάτος Δ., *Η Ελληνική Ιατρική*, σ. 328. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 85.

18 . Δημήτριος Πελεκάσης (1798-1867).
Προσωπογραφία από το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων
στη Ζάκυνθοαρ. καταγραφής Μ.Σ. 1966-7-79.
Κάτω δεξιά : «ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Ο ΕΓΓΟΝΟΣ ΤΟΥ Δ. Σ.
ΠΕΛΕΚΑΣΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ».

διακεκριμένος αυτός ελληνοιστής μεταφράζει τα έργα του αρχαίου Έλληνα σοφού και τα εκδίδει στη γλώσσα του. Στο Παρίσι επίσης ο Πελεκάσης γνωρίζει αξιόλογους Έλληνες λογίους, όπως τον Αδαμάντιο Κοραή, τον καθηγητή της Ιονίου Ακαδημίας και συγγραφέα τραγωδιών Νικόλαο Σ. Πίκκολο, τον Παναγιώτη Κοδρικά, που εγκατεστημένος στο Παρίσι από το 1797 ήλθε σε σύγκρουση με τον Κοραή, τον γιατρό και πολιτευτή και, για ένα διάστημα, καθηγητή του Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα, Σταματέλο Πυλαρινό κ. ά.

Το 1826 ο Πελεκάσης, σε ηλικία 28 ετών, αρκετά ώριμος πνευματικά, επιστρέφει στη Ζάκυνθο, όπου ασκεί το λειτούργημα της ιατρικής, αναπτύσσοντας παράλληλα δράση φιλανθρωπική, αλλά και πολιτική. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του ιστοριοδίφη Π. Χιώτη υπήρξε μέλος του Ιατροσυνεδρίου, στο πλαίσιο του οποίου ανέπτυξε γόνιμη δραστηριότητα και κατέβαλε προσπάθεια για την πραγματοποίηση του εμβολιασμού κατά της ευλογιάς¹.

Το 1848 εκλέγεται βουλευτής της ιδιαίτερης πατρίδας του κατά τη σύνθεση της Θ' Βουλής της Επτανήσου. Υπήρξε ακόμη παραγωγικότατος στη λογοτεχνία: γράφει ποιητικά - ερωτικά και σατιρικά-έργα, μερικά των οποίων, μάλιστα, δημοσιεύονται ανωνύμως σε περιοδικά της εποχής του, ιδιαίτερα στο περιοδικό «Ο φίλος της νεολαίας». Το 1847 εξέδωσε φιλελεύθερο έντυπο, τον «Σπινθήρα»².

Όταν πέθανε, στις 6 Ιουνίου του 1867, κατά την κηδεία του στον ναό του Αγίου Ανδρέα στη Ζάκυνθο, εκφωνούν επικηδείους λόγους ο ιερέας Παναγιώτης Κλάδης³, ο γυμνασιάρχης Ν. Πετρής και οι γνωστοί ιστορικοί Παναγιώτης Χιώτης και Γεώργιος Βερύκιος. Για τον θάνατό του, που, όπως σημειώνεται, προήλθε από αποπληξία, η ζακυνθινή εφημερίδα *Φωνή του Έλληνα* (φ. 49/6-6-1867, σ. 4) ακριβώς αναφέρει: «*Ταύτην την στιγμήν ο τόπος ημών εστερήθη του πεπαιδευμένου, εναρέτου και φιλοπάτριδος ιατρού Δ. Πελεκάση, προσβληθέντος εξ αποπληξίας. Περί του πένθους του τόπου και περί του ανδρός προσεχώς*». Νεκρολογίες δημοσιεύθηκαν μετά τον θάνατό του στις ζακυνθινές εφημερίδες *Ομόνοια*⁴, *Φωνή του Έλληνα*⁵ και *Κουτούζης*⁶.

¹ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7ος, σ. 165.

² Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 85.

³ Ο λόγος έχει τυπωθεί σε φυλλάδιο «Λόγος επιτάφιος εκφωνηθείς εν τω ναώ του Αγίου Ανδρέου, κατά την 7 Ιουνίου 1867 επί του νεκρικού φερέτρου του δρος Δημητρίου Πελεκάση, υπό του ελλ. Ιερέως Παναγ. Μ. Κλάδη. Εν Ζακύνθω 1867». Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 299, αριθ. 5032.

⁴ Εφημ. *Ομόνοια*, φ. 67/10-6-1867, σ. 4.

⁵ Εφημ. *Φωνή του Έλληνα*, φ. 50/29-6-1867, σ. 4.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 67/10-6-1867, σ. 4.

Για τη ζωή και το έργο του Δημητρίου Πελεκάση ιδιαίτερα φωτίζει μονόφυλλο, που κυκλοφόρησε, λίγο αργότερα, μετά τον θάνατό του (24-6-1867), με την ευκαιρία του πρώτου μνημοσύνου του. Το εν λόγω μονόφυλλο, που συντάσσει ο Δημήτριος Σπετσιέρης, έχει τον τίτλο «Επιτάφιος λόγος, εκφωνηθείς τη 14 Ιουνίου 1867, εν τω ναώ του Αγίου Ανδρέου υπό Δημητρίου Σπετσέρη, εις το πρώτον μνημόσυνον του αιμνήστου ιατρού Δημητρίου Πελεκάση». Από το εν λόγω μονόφυλλο μαθαίνουμε ότι ο Πελεκάσης είχε διοριστεί, το 1834, από τη Γερουσία, Δημοτικός Σύμβουλος επί της Δημοσίας Εκπαιδύσεως. Εκεί υπογραμμίζεται και η υψηλή κατάρτιση, καθώς και η εμπειρία του στην ιατρική: «*Εν τοις ιατροσυμβουλίαις επί των κρίσιμων περιπτώσεων των νοσούντων προσεκαλείτο ο Δημήτριος και παρά των ατόμων και παρά των ασκληπιαδών δια τας βαθείας γνώσεις του*»¹.

1827 - Βούτος Ιούλιος του Σπυρίδωνος

Για τον Ιούλιο Βούτο οι ελάχιστες πληροφορίες που έχουμε προέρχονται από την Αλόη Σιδέρη και τον κατάλογο του E. Barr. Σύμφωνα με την πρώτη ο Βούτος αποφοιτά από το Πανεπιστήμιο της Πίζας, όπου σπούδασε Ιατρική και Φιλοσοφία τον Ιούνιο του 1827², και ο δεύτερος τον καταγράφει ως χειρουργό στη Ζάκυνθο, το 1863³.

1827 - Διαμαντόπουλος Γεώργιος του Διαμαντίου

Ελάχιστες οι πληροφορίες και γι' αυτόν. Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, απ' όπου αποφοίτησε το 1827⁴. Εντοπίζεται στη Ζάκυνθο να ασκεί το λειτούργημα του γιατρού το 1863⁵.

1827 - Καρβελλάς Σπυρίδων του Δημητρίου

Πρόκειται για ζακύνθιο γιατρό με ποικίλη και αξιόλογη δραστηριότητα τόσο στον χώρο της υγείας, όσο και στον πολιτικό και κοινωνικό τομέα. Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο κατά τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1803⁶.

¹ Επιτάφιος λόγος εκφωνηθείς τη 14 Ιουνίου 1867 εν τω ναώ του Αγίου Ανδρέου υπό Δημητρίου Σπετσιέρη εις το πρώτον μνημόσυνον του αιμνήστου ιατρού Δημητρίου Πελεκάση. Εν Ζακύνθω τη 22 Ιουλίου 1867. Τυπ. Η Αυγή. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 293, αριθ. 4992.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 430.

³ Barr E., *General Catalogue* 1863.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 430.

⁵ Barr E., *General Catalogue* 1863.

⁶ Γενικά βιογραφικά βλ. Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7 σσ. 37-38. Ζώης Λ. *Λεξικόν Α'*, σ. 274. Τουλιάτος Διον., *Η Ελληνική Ιατρική*, σσ. 328-329. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανήσιακή Ιατρική*, σ. 88. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί* σσ. 36-37.

19. Σπυρίδων Καρβελλάς (1803-1878)

Προσωπογραφία από το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, στη Ζάκυνθο.

Παρακολούθησε τα εγκύκλια μαθήματα κοντά στον ιδιώτη δάσκαλο Θ. Δημάδη¹ και στον αββά Μωρατέλλη. Πήρε το δίπλωμα του χειρουργού τον Ιούνιο του 1827 στην Πίζα². Συνέχισε τις σπουδές του στη Μπολόνια και στο Παρίσι. Στη Γενεύη γνώρισε τον Ιωάννη Καποδίστρια με τον οποίο συνεργάστηκε, στη συνέχεια, μέχρι τον θάνατο του δευτέρου. Μετά το τέλος των σπουδών του τον συναντάμε στη Ζάκυνθο ως γιατρό το 1828 να έχει αναλάβει την ταρίχευση του σώματος του φιλέλληνα Φραγκίσκου Άστιγος, ο οποίος πληγώθηκε τις 11 Μαΐου του 1828 στο Ανατολικό και μεταφέρθηκε στη Ζάκυνθο, όπου πέθανε από τέτανο τις 26 Μαΐου, σε ηλικία 34 ετών³. Ο Καποδίστριας, επειδή εκτιμούσε ιδιαίτερα τον Σπ. Καρβελλά, τον κάλεσε κοντά του στο Ναύπλιο ως ιδιαίτερο γιατρό του και του ανέθεσε το αξίωμα του κυβερνητικού αρχιάτρου. Γνωρίζουμε μάλιστα ότι κατά τη δολοφονία του Κυβερνήτη αυτός ο ίδιος πραγματοποίησε τη νεκροψία, ταρίχευσε το σώμα του Καποδίστρια και συνέταξε την ιατροδικαστική έκθεση. Ως ενθύμιο δέχθηκε, από τον αδελφό του Καποδίστρια Αυγουστίνο, το ρολόι και τα αιματοβαμμένα γάντια που φορούσε ο Κυβερνήτης κατά την στιγμή της δολοφονίας του.

Όταν επανήλθε στη Ζάκυνθο, διακρίθηκε ως γιατρός και έγινε πολύ αγαπητός για την φιλάνθρωπη ιατρική του δράση. Όταν μάλιστα ενέσκυψε η επιδημία της χολέρας στα Ιόνια νησιά (1850) ως αρχίατρος επέδειξε μεγάλη αυταπάρνηση. Υπήρξε, κατά την ίδια περίοδο, μέλος της ειδικής Επιτροπής για τη Δημόσια Υγεία (Comitato Medico ή Ιατροσυνέδριο)⁴, που ορίστηκε από τον Έπαρχο και το Εγχώριο Συμβούλιο για την αντιμετώπιση της επιδημίας, και μάλιστα σημειώνεται ότι κατά την ίδια περίοδο «συνέταττε προφυλακτικές συνταγές» και ταυτόχρονα απέστειλε «διατριβές» σχετικά με τις σοβαρές ασθένειες και τη θεραπεία τους.

Εργάστηκε πολύ για την Ένωση της Επτανήσου και συνεργάστηκε με τα Ελληνοϊταλικά κομμάτια. Χρημάτισε ακόμη βουλευτής στην Ιόνιο Βουλή, όπου αγωνίστηκε δυναμικά για την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα. Ως έπαρχος Ζακύνθου, κατά την Ένωση, ύψωσε ο ίδιος την Ελληνική σημαία στο Φρούριο της Ζακύνθου την 21^η Μαΐου 1864 και παρέδωσε το χρυσό κλειδί της πόλης στον βασιλιά Γεώργιο Α', που επισκέφθηκε

¹ Δημάδης Θεοδόσιος, ιερομόναχος από τα Μουδανιά της Μ. Ασίας. Σπούδασε στην Πίζα φιλοσοφικά και φυσικομαθηματικά και εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο, όπου δούλενε ως ιδιωτικός δάσκαλος. Με την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης έφυγε από τη Ζάκυνθο για να βοηθήσει στον ιερό αγώνα, αλλά αρρώστησε και μετέβη στα Κύθηρα, όπου πέθανε το 1824.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 430.

³ Χιώτης Π., *Ιόνιον Κράτος*, Α, σ. 751.

⁴ Πεντόγαλος Γ., *Πατροί Κεφαλονιάς 1500-1864*, σ. 64, 469, 474.

τότε την πόλη. Το 1866 ο βασιλιάς απένειμε στον Σπ. Καρβελλά, για την πολυετή μετά ζήλου προσφορά του, τον χρυσό σταυρό των ιπποτών του βασιλικού τάγματος του Σωτήρος¹. Το 1870 τον συναντάμε ως μέλος της Επιτροπής για την είσπραξη συνεισφορών «υπέρ των παθόντων αδελφών Λευκαδίων» μετά τον καταστρεπτικό σεισμό της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1869².

Πέθανε τις 18 Δεκεμβρίου του 1878. Επικηδείους εξεφώνησαν ο γνωστός Ιστορικός Π. Χιώτης και ο γιατρός Ι. Μ. Μάργαρης³.

1827- 1829 c. Δικόπουλος Λαμπρινός

Η οικογένεια του Λαμπρινού Δικόπουλου, όπως αναφέρει ο Λ. Χ. Ζώης, ανήκει στις «πρωτεύουσες» οικογένειες της Ζακύνθου. Ο ίδιος γεννήθηκε το 1804. Σπούδασε ιατροχειρουργός στη Μπολόνια. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στη Ζάκυνθο. Νέος ακόμη διορίστηκε αστυνομικός γιατρός από την κυβέρνηση της Ιονίου Πολιτείας, μετά όμως από ατύχημα (έχασε το μεσαίο δάκτυλο του δεξιού χεριού του) αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τη θέση του. Ύστερα από μικρό χρονικό διάστημα διορίστηκε Αρχίατρος του νησιού.

Παράλληλα δραστηριοποιείται και στην πολιτική: επί Αγγλικής Προστασίας εξελέγη επιχώριος σύμβουλος και βουλευτής της ΙΑ΄ Βουλής (1857), όταν διακρίνεται ιδιαίτερα για τους αγώνες του υπέρ της Ενώσεως της Επτανήσου. Μετά την Ένωση εκλέγεται δημαρχιακός πάρεδρος το 1866 και δημοτικός σύμβουλος το 1870⁴. Ως ημερομηνία θανάτου του σημειώνεται η 6 Μαΐου 1876⁵. Στην αναγγελία θανάτου του στην τοπική εφημερίδα *Αγών* αναφέρεται : «[...] η επιστημονική ικανότης του μακαρίτου, ο έντιμος και ανεξάρτητος αυτού βίος, η ευγενής προς άπαντας συμπεριφορά αυτού, [...] καθιστούν τον άνδρα αγαπητόν και σεβαστόν τοις Ζακυνθίοις, οίτινες τον ετίμησαν πολλάκις δια της ψήφους των, εκλέξαντες αυτόν βουλευτήν της ΙΑ΄ Βουλής επί Προστασίας, και αναδείξαντες αυτόν μετά την Ένωσιν δημοτικόν σύμβουλον [...]»⁶.

¹ Εφημ. *Ομόνοια*, έτος Α΄, αρ. φ. 15/20-5-1866, σ. 4.

² Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 385, αριθ. 5590.

³ Λόγοι επικηδείου εκφωνηθέντες επί του νεκρού του Ιππότη Σπυρίδωνος Καρβελλά, εν Ζακύνθω, τύποις Παρνασσού 1878, Παπαδόπουλος Θωμάς, *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 566, αριθ. 6855.

⁴ Εφημ. *Αγών*, φ. 100/14-5-1876, σσ. 2-3, όπου δημοσιεύεται επικηδείος λόγος, τον οποίο είχε εκφωνήσει ο γιατρός Ι. Λ. Μάργαρης και από τον οποίο αντλήσαμε τα βιογραφικά στοιχεία.

⁵ Γενικά βιογραφικά στοιχεία βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 164. Χαροκόπος Σπ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 164. Barr E., *General Catalogue* 1863.

⁶ Εφημ. *Αγών*, φ. 99/8-5-1876, σ. 4.

1829 - Φλεμοτόμος Πέτρος του Νικολάου

Ο Πέτρος Φλεμοτόμος ανήκει στις λαμπρότερες προσωπικότητες της Ζακύνθου και κατάγεται από οικογένεια ευγενών, που συναντάται αρχικά το 1264 και εγγράφεται στη Χρυσή Βίβλο της Ζακύνθου το 1650. Ο Λ. Χ. Ζώης υπογραμμίζει τις αρετές του ανδρός ως γιατρού στον χώρο της Ζακύνθου. Οι λαμπρές σπουδές του, αρχικά στην Ιταλία και στη συνέχεια στο Παρίσι, τον καθιέρωσαν επιβλητικότατο στον χώρο της ιατρικής επιστήμης. Από τα φοιτητικά του χρόνια (1827) αποσπά έπαινο Επιτροπής Καθηγητών του Πανεπιστημίου της Μπολόνιας και δύο χρόνια αργότερα (11 Απριλίου του 1829)¹ απονέμεται σ' αυτόν ο τίτλος του «Δόκτορος και το Αριστείον της ιατρικής επιστήμης» από την Ακαδημία της Πίζας, ενώ ο πρότανης Ιάκωβος Μπαρτζελλότι, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ζώη, του εγχειρίζει το δίπλωμα της Ιατρικής με τις εξής κολακευτικές λέξεις γραμμένες επί περγαμηνής: *«Προς τον θαυμάσιον και έξοχον αυτόν άνδρα»*.

Στη Ζάκυνθο, όπου εγκαθίσταται, μετά το πέρας των σπουδών του, ασκεί με ιδιαίτερη επιτυχία το λειτούργημα του γιατρού και παράλληλα διακρίνεται για τη φιλανθρωπική δράση του. Τις 5 Νοεμβρίου του 1834, νυμφεύεται την κόμισσα Στέλλα Αντ. Κουερίνου από τη Βενετία και αποκτά μαζί της τέσσερα παιδιά, τη Μαριέττα, τη Νίνα, τον Νικόλαο και τον Διονύσιο.

Ο Πέτρος Φλεμοτόμος υπήρξε δραστήριο μέλος ιατρικών εταιρειών της εποχής του. Το 1855 όταν η επιδημία της χολόρροιας μάζιζε την Ζάκυνθο ως μέλος της Ιατρικής Εταιρείας Ζακύνθου συνέθεσε και ανακοίνωσε *«σπουδαίαν διατριβήν νέας χρησίμου θεραπείας διακριθείς μεγάλως επί χολορροίας»*. Πέθανε σε ηλικία 60 ετών στη γενέτειρά του².

1830 - Βερέττας ή Μπερέττας Φραγκίσκος του Σπυριδωνος

Η οικογένεια των Μπερέττα της Ζακύνθου, που, κατά πληροφορίες του Λ. Χ. Ζώη, κατάγεται από τη Φλωρεντία, παρέσχε αξιόλογες προσωπικότητες θεράποντες των επιστημών και της γραμματείας γενικότερα, με ιδιαίτερη κλίση προς τις θετικές επιστήμες και κυρίως στην Ιατρική, την οποία σπούδασαν και την οποία υπηρέτησαν επιτυχώς ουκ ολίγοι, όπως λ.χ. ο Σπυριδων (1775-1830) πατέρας του εδώ βιογραφούμενου, ο Πέτρος Βερέττας με ειδικότητα παθολόγου, με σπουδές στη Δύση. Ο εδώ βιογραφούμενος Φραγκίσκος Βερέττας σπούδασε στην Πίζα της Ιταλίας και ειδικεύθηκε στη χειρουργική. Έλαβε το πτυχίο του τον Φεβρουάριο του 1830, σύμφωνα με την πληροφορία της Αλόης Σιδέρη³. Στη Ζάκυνθο,

¹ Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σ. 433.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 684.

³ Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σ. 433.

όπου επέστρεψε, αναφέρεται ως αρχίατρος Ζακύνθου, ενώ στον στρατό υπηρέτησε με τον βαθμό του λοχαγού γιατρού.

Αξιόλογη υπήρξε η συμβολή του Φραγκίσκου Βερέττα στην επανάσταση του 1854, στην Ήπειρο, κατά την οποία προσέφερε σημαντική βοήθεια στους επαναστάτες, μαζί με άλλους Ζακυνθίους. Κατά την περίοδο αυτή συνέγραψε και «Ημερολόγιο των Συμβάντων κατά την επανάστασιν», που σύμφωνα με πληροφορία του ιστορικού Π. Χιώτη, έμεινε ανέκδοτο¹. Ήταν συλλέκτης νομισμάτων. Η πολύτιμη συλλογή του εκλάπη και ανευρέθη στην Κωνσταντινούπολη. Ο Φραγκίσκος Βερέττας πέθανε το 1875².

1830 c. - Γουργουράκης Διονύσιος του Κωνσταντίνου

Ο γιατρός Διονύσιος Γουργουράκης, γιος του Κωνσταντίνου και της Ισαβέλλας Λάζαρη, γεννήθηκε τον Φεβρουάριο του 1805 και σπούδασε στην Ιταλία, όπου σύμφωνα με την καταγραφή της Αλόης Σιδέρη απαντάται στην Πίζα ως φοιτητής της Ιατρικής το 1824. Συνέχισε τις σπουδές του στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Μπολόνιας απ'όπου πήρε και το πτυχίο του. Μετά τις σπουδές του, επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου αναφέρεται ότι ασκεί το λειτούργημά του «φιλανθρώπως». Πέθανε τις 7 Φεβρουαρίου 1889³.

1830 c. Ρώμας Γεώργιος-Δημήτριος του Διονυσίου

Πρόκειται για πολυσύνθετη και κατ' εξοχήν δραστήρια προσωπικότητα, με ιδιαίτερη πνευματική υποδομή, βασισμένη στην ελληνική και ευρύτερα την ευρωπαϊκή γραμματεία.

Ο Γεώργιος Ρώμας, ήταν δευτερότοκος γιος του Διονυσίου και της Ανδριανής Σταυράκη Λοκατέλη, γεννημένος τον Φεβρουάριο του 1805 στην Κέρκυρα, όπου είχε εγκατασταθεί η οικογένειά του.

Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του, έφυγε για την Ιταλία, όπου φοίτησε αρχικά στο Λύκειο των Τολομει στη Σιέννα και στη συνέχεια στην Πάδοβα. Εκεί σπούδασε Ιατρική και Νομική. Συνεχίζει τις σπουδές του στην Μπολόνια και στην Πίζα απ'όπου πήρε πτυχίο στο Αστικό Δίκαιο τις 30 Ιουνίου του 1828⁴.

Μετά τις σπουδές του περιηγείται τη Γαλλία, την Αγγλία, τη Γερμανία,

¹ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6', σ. 332.

² Γενικά για τον Βερέττα βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν*, Α', σ. 87. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 16. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 86. Τουλιάτος Διον., *Η Ελληνική Ιατρική*, σ. 329.

³ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 473. Ζώης Λ., *Λεξικόν*, Α', σ. 138 γενικά βιογραφικά. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 432.

αλλά και πολλές πόλεις τις Ιταλίας, πέρα των πόλεων, που είχε γνωρίσει κατά την περίοδο των σπουδών του. Η γνωριμία και οι σχέσεις του με επιφανείς σοφούς και καλλιτέχνες του ευρωπαϊκού χώρου του προσέφεραν γνώσεις φιλολογικές και καλλιτεχνικές, ώστε «*επιτηδευόμενος τον ζωγράφον*» και «*ευδοκμών εις την κιθαρωδίαν ηγαπάτο δια το χαρίεν ήθος του και την καλήν συμπεριφοράν του*», όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Ζώης. Το 1843 επέστρεψε στη Ζάκυνθο. Είχε την τύχη να νυμφευθεί τη Λουΐζα Γ. Ρώσση, από επιφανή οικογένεια της Ζακύνθου, γεγονός που τον βοήθησε πολύ στο γόνιμο έργο του, καθώς επρόκειτο για γυναίκα “ευπαιδευτον”. Ο Ρώμας αξιοποίησε την πολυδύναμη πνευματική υποδομή του και συνέταξε και δημοσίευσε ωδές, δράματα, ποιήματα, διηγήματα, νουβέλες. Σημειώνονται το *Tre canti sulla Grecia*, Atene 1843 που ήταν αφιερωμένο στον βασιλιά της Ελλάδος Όθωνα, και το δράμα *Maria Antonietta* στην ιταλική γλώσσα, μετά από εισήγηση του Πέτρου Καρρέρ το οποίο όμως παρουσιάστηκε το 1883 μετά τον θάνατό του.

Ο Γεώργιος Ρώμας δραστηριοποιείται επίσης στον χώρο της πολιτικής και εκλέγεται βουλευτής στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Ζάκυνθο. Πέθανε στη έπαυλή του στο νησί τον Οκτώβριο του έτους 1874¹.

1835 - Κοκκίνης Μάρκος του Παναγιώτη

Ελάχιστες πληροφορίες έχουμε γι’ αυτόν. Γνωρίζουμε ότι σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και ότι αποφοίτησε από το εν λόγω Πανεπιστήμιο τις 9 Μαΐου του 1835. Επίσης καταγράφεται ως γιατρός στη Ζάκυνθο το 1863 στον κατάλογο του Barr². Ο κατ’ εξοχήν ιστοριογράφος της Ζακύνθου Λεωνίδας Χ. Ζώης δεν τον αναφέρει, ενώ παρέχει πάμπολλες πληροφορίες για την οικογένεια των Κοκκίνη, και αναφέρονται οι γιατροί Ανδρέας-Διονύσιος του Ιωάννη και Αλοΐζιος Πετροπαύλος του Ιωάννη (1833-1906), που βιογραφούνται παρακάτω.

1839 - Γουργουράκης Ιωάννης του Ευστρατίου

Ο Ιωάννης Γουργουράκης ανήκει στην ίδια οικογένεια από την οποία ήταν και ο γιατρός Διονύσιος Γουργουράκης που βιογραφήθηκε παραπάνω.

Ο Ιωάννης, που συναντάται ως ιατροχειρουργός στη Ζάκυνθο το 1863, σπούδασε στην Πίζα της Ιταλίας, απ’ όπου πήρε δίπλωμα Φιλοσοφίας και Ιατρικής τον Σεπτέμβριο του 1839³. Ο Ζώης παρέχει την πληροφορία ότι ο

¹ Γενικά βιογραφικά βλ. Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7, σ. 184. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α’*, σ. 570. Χαράκοπος Σπ. - Χαράκοπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 438. Barr E., *General Catalogue 1863*.

³ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 444. Barr E., *General Catalogue 1863*.

Ιωάννης Γουργουράκης, το 1844, δημοσιεύει πόνημα με τον τίτλο *Lettera del dottor Giovanni Gurgurachi di Zante all' [...] Cristoforo Lavrano [...]*, Corfù 1844, στην Ιταλική, με παρατηρήσεις και σχόλια για τη θεραπεία της εγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδας¹.

1842 c. - Βερέττας ή Μπερέττας Διονύσιος του Σπυρίδωνος

Τον συναντάμε ως φοιτητή της Ιατρικής στην Πίζα το 1838. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Διακρίθηκε για την προσφορά του στο χολεροκομείο Ζακύνθου κατά την εποχή της χολέρας στη Ζάκυνθο 1854-1855, όπου, μαζί με τους συναδέλφους του Β. Βαρβιάνη και Α. Βερύκιο, συνέταξε έκθεση 31 σελίδων που δημοσιεύθηκε με τον τίτλο: «*Εκθεσις των ιατρών δρ. Διον. Βερέττα, Α. Ι. Βερυκίου, Β. Δ. Βαρβιάνη διευθυνάντων το εν Ζακύνθω χολεροκομείον, εν Ζακύνθω 1856, τυπ. Σ. Χ. Ραφτάνη*». Πέθανε τις 4 Σεπτεμβρίου 1869². Στην κηδεία του εκφωνήθηκαν λόγοι επικήδειοι από τους Π. Χιώτη και Αναστάσιο Βερύκιο. Επίσης συντάχθηκε και δημοσιεύθηκε νεκρολογία από την Αδελαΐδα Τερτσέτη³.

1842 - Μπαχώμης Δημήτριος του Κωνσταντίνου

Η οικογένεια Μπαχώμη εγκαθίσταται στη Ζάκυνθο, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, με προέλευση τα Καλάβρυτα αλλά και την Κορώνη. Ο πατέρας του Δημητρίου Μπαχώμη, Κωνσταντίνος (1781-1855), που σπούδασε στην Ιταλία την ιατρική επιστήμη, εγκαθίσταται στη Ζάκυνθο και ασκεί εκεί το λειτούργημα του γιατρού. Κατά την επιδημία της χολέρας (1854-1855) ανέπτυξε επαινετή ιατρική και φιλανθρωπική δραστηριότητα.

Ο Δημήτριος σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του τις 7 Ιουλίου 1842. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το λειτούργημά του⁴, ενώ παράλληλα ανέπτυξε και πολιτική δραστηριότητα, (μαρτυρείται ως βουλευτής στο νησί).

Πέθανε τις 21 Ιουλίου 1869. Φαίνεται ότι με τις ιατρικές υπηρεσίες που

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 138. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 515, αριθ. 2945.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σσ. 87-88.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 365 «Λόγοι εκφωνηθέντες υπό των κ.κ. Π. Χιώτου διδασκάλου και Αναστ. Βερυκίου ιατρού κατά την κηδείαν του νεκρού του Διον. Βερέττα εν τω ναύ του ευαγγελιστού Μάρκου, τη 5η σεπτ. 1869. Εν Ζακύνθω 1869». Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 362, αριθ. 5452 και στον ίδιο τ. 2ος, σ. 364, αριθ. 5460, «Necrologie, Denis Beretta. Athènes Imprimerie J. Cassandréas. 1869. Adélaide Terzetti.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 447. Για την παρουσία του στο νησί βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 333 «Λόγος εκφωνηθείς παρά του ιατρού Δημητρίου Μπαχώμη», εν Ζακύνθω 1851 και στον κατάλογο του Barr E., *General Catalogue 1863*.

προσέφερε στη Ζάκυνθο, αλλά και με την ευρύτερη δραστηριότητά του είχε καταστεί προσωπικότητα στο νησί του. Έτσι, τουλάχιστον, προκύπτει από τους λόγους που εκφωνήθηκαν κατά την κηδεία του από διακεκριμένους συμπολίτες του, που τυπώθηκαν μάλιστα και κυκλοφόρησαν τότε, ευρύτερα, όπως των Αναστ. Βερύκιου, Π. Ταβουλιάρη, Γ. Ανδρικόπουλου, Σπ. Κυργιατόπουλου, Ιω. Π. Κόκκαλη: «Λόγοι εκφωνηθέντες εν Ζακύνθω την 21 Ιουλίου 1869 επί του νεκρού του ιατρού Δημ. Κ. Μπαχώμη, εν Ζακύνθω 1869»¹.

1843 c. - Λομβάρδος Κωνσταντίνος του Χαραλάμπου

Ο Κωνσταντίνος Λομβάρδος, που γεννήθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 1820², κατάγεται από τη μεγάλη και γνωστή οικογένεια των Λομβάρδων, που εντοπίζεται στη Ζάκυνθο από το τέλος του 15^{ου} αιώνα.

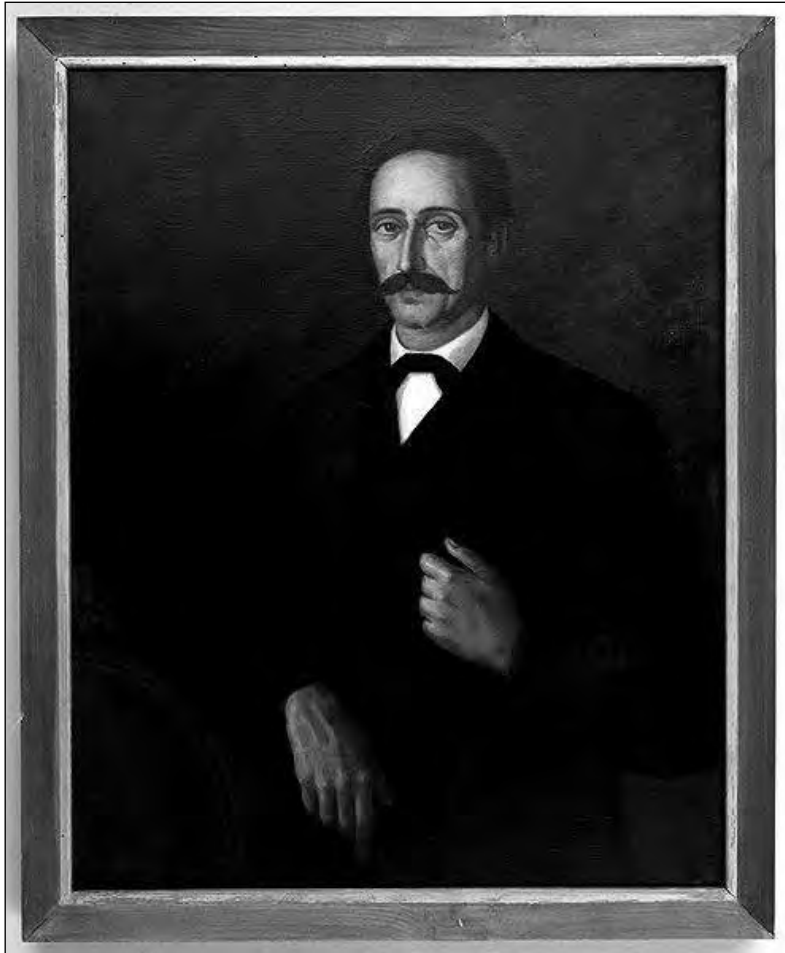
Ο ίδιος, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, ήταν γιος του Χαραλάμπους και της Αικατερίνης Ντελή από την Ήπειρο. Παρακολούθησε μαθήματα κοντά στους δασκάλους του Γένους Ανώγειο, Βάμβα και Φιλητά, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Συνέχισε τις σπουδές του στην Ιατρική Σχολή του Μονάχου απ' όπου πήρε τον τίτλο του διδάκτορα με τη διατριβή «De Spermatoria». Ταξίδεψε στη Γαλλία και στην Ιταλία για συνέχιση των σπουδών του. Καταγόταν από φτωχική οικογένεια και έγινε αγαπητός λόγω της εξασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος στην πατρίδα του με επαινετή φιλανθρωπία. Διακρίθηκε ιδιαίτερα για τη δράση του και την αυταπάνησή του κατά τη διάρκεια της χολέρας του 1855 που μάλιστα το νησί. Χάρη στην ικανότητα και την οξυνοιά του κατόρθωσε να γίνει αρχηγός του ριζοσπαστικού κόμματος. Εκλέχθηκε βουλευτής στην Ι' Ιόνιο Βουλή, τις 16 Ιουνίου 1852. Η δράση του στη Βουλή είναι αξιοθαύμαστη, όχι μόνο για την ικανότητά του, αλλά και για το θάρρος του, γιατί τόλμησε να τεθεί αντιμέτωπος της αγγλικής κυβερνήσεως, στιγματίζοντας τις πιέσεις και τους διωγμούς, τους οποίους επέβαλλε το αγγλικό καθεστώς στους πατριώτες Επτανήσιους. Υπήρξε λαοφιλής και έλαβε μέρος στην ενωτική κίνηση της Επτανήσου. Σε αυτόν οφείλεται και το Ψήφισμα της ΙΑ' Βουλής, τις 20 Ιουνίου του 1857, περί Ενώσεως της Επτανήσου με την Ελλάδα. Αγωνίστηκε για την Ένωση όχι μόνο ως βουλευτής, αλλά και δια του τύπου, με φλογερά άρθρα μέσα από την εφημερίδα που ο ίδιος εξέδιδε *Φωνή του Ιονίου*³ και από άλλες εφημερίδες της εποχής.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 365. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος σ. 362, αριθ. 5451.

² Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7, σσ. 105-109. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 371. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σπ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σσ. 40-41. Χαροκόπος Σπ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 87.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 692. Η «*Φωνή του Ιονίου*», εφημερίδα πολιτική και φιλολογική εβδομαδιαία, αρ. φύλλων 1-50 [17 Μαΐου 1858 – 8 Ιουνίου 1859] και αρ. φ. 51-138 [3 Οκτωβρίου 1859 - 14 Μαΐου 1864] ενώθηκε με την εφημ. «*Ρήγας*» υπό τον τίτλο «*Φωνή του Ιονίου και Ρήγας*».

20. Κωνσταντίνος Λομβάρδος (1820-1888).

Προσωπογραφία από το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, στη Ζάκυνθο.

Έργο του ζωγράφου Χρήστου Ρουσσέα (1965).

Αντίγραφο του πίνακα Διον. Καλυβωκά (1806-1877), ιδιοκτησίας Ιωάννη Στεφ. Παπαδάτου.

Εκτός από τον αγώνα του για την Ένωση της Επτανήσου, αγωνίστηκε και για την απελευθέρωση των υποδούλων λαών της Ανατολής και συνεργάστηκε με τα ελληνοϊταλικά κομιτάτα.

Μετά την Ένωση ο Λομβάρδος μετέφερε το στάδιο της δράσεώς του στην ελληνική Βουλή, όπου διακρίθηκε ως ικανότατος πολιτικός και εξαιρετος ρήτορας. Μαζί με άλλους 70 βουλευτές συντάχθηκε στο πλευρό του Κουμουندούρου. Το 1865 έγινε υπουργός της Παιδείας, κατόπιν των Εσωτερικών και της Δικαιοσύνης. Έγινε υπαρχηγός του κόμματος του Τρικούπη το 1871 και συμμετείχε σε όλες τις κυβερνήσεις αυτού ως τον θάνατό του: υπουργός Δικαιοσύνης, Παιδείας, Εσωτερικών, Πρόεδρος της Βουλής 1875.

Ο Λομβάρδος από το 1870 άρχισε να εκδίδει, σε 6 φυλλάδια, τα «Απομνημονεύματα της Ενώσεως της Επτανήσου» ως το 1875. Οι πολλές πολιτικές ασχολίες του δεν του επέτρεψαν τη συνέχιση του έργου του. Πέθανε στις 25 Αυγούστου του 1888, όταν ήταν υπουργός Εξωτερικών. Η κηδεία του έγινε στη Ζάκυνθο με μεγάλες τιμές. Τον επικήδειο εξεφώνησε ο γνωστός ιστορικός και δάσκαλος Π. Χιώτης¹. Στον τάφο του φιλοτεχνήθηκε προτομή, τα αποκαλυπτήρια της οποίας έγιναν την 1 Σεπτεμβρίου του 1902.

1848 c. - Βερύκιος Αναστάσιος του Ιωάννου

Κατάγεται από οικογένεια, η οποία μετανάστευσε από τη Λευκάδα στα μέσα του 17^{ου} αιώνα. Ο Αναστάσιος γεννήθηκε το 1822 και ήταν γιος του Ιωάννη και της Στυλιανής Βαλσάμου. Σπούδασε στο Heidemberg και στο Μόναχο. Μετά τις σπουδές του πήγε στη Γαλλία και στην Ιταλία για μελέτες. Συνέγραψε διατριβή στη γερμανική γλώσσα με θέμα: «De Spermatoria». Στη Ζάκυνθο άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του το 1851².

Στην επιδημία της χολέρας 1854-1855 στη Ζάκυνθο, ανέλαβε την επιστασία του χολεροκομείου μαζί με τους γιατρούς Βασ. Βαρβιάνη³ και Δ. Βερέττα⁴, αρνούμενος την αμοιβή που του προσφέρθηκε από την Ιόνιο Κυβέρνηση. Μαζί με τους προαναφερθέντες συνέταξε τότε έκθεση 31

¹ «Π. Χιώτου, Προσφώνησις επί του νεκρού Κωνσταντίνου Λομβάρδου», Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 158, αριθ. 8605.

² Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6, σ. 332. Ζώης Λ., *Λεξικόν, Α'*, σ. 89. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 16. Τουλιάτος Διον., *Η Ελληνική Ιατρική*, σ. 329. Χαροκόπος Σ. – Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 86. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252. [1851 χρον. άσκησης επαγγέλματος].

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν, Α'*, σ. 77.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν, Α'*, σσ. 87-88.

σελίδων, για τη χολέρα¹, η οποία τυπώθηκε σε φυλλάδιο στο τυπογραφείο Ραφτάνη με τον τίτλο «*Εκθεσις των ιατρών δρ. Διον. Βερέττα, Α. Ι. Βερυκίου, Β. Δ. Βαρβιάνη διευθυνάντων το εν Ζακύνθω χολεροκομείον, εν Ζακύνθω 1856*». Γνώστης φυσικής και χημείας, υποκίνησε τη δημιουργία συνεταιρισμού οινοπνευματικής Εταιρείας με την επωνομασία «Η Μέλισσα» στην ιδιαίτερη πατρίδα του².

Υπογραμμίζονται ιδιαίτερα οι αγώνες του, ως ριζοσπάστη, για την Ένωση της Επτανήσου. Επίσης συνέβαλε με την παρουσία του στο Ηπειρωτικό κίνημα του 1854 και απεστάλη από το ελληνο-ιταλικό κοιτάτο πρώτα στην Αθήνα και μετά στην Ιταλία για να συνεννοηθεί για την από κοινού εξέγερση Ελλάδας και Ιταλίας με στόχο την αποτίναξη του ζυγού των υπόδουλων ακόμη επαρχιών των δύο αυτών χωρών³. Για την πατριωτική του δράση μάλιστα τιμήθηκε από τον βασιλιά Βίκτωρα Εμμανουήλ με χρυσό δακτυλίδι. Στις 5 Σεπτεμβρίου του 1869 είχε εκφωνήσει επικήδειο λόγο στην κηδεία του συμπατριώτη του γιατρού (που είχε δραστηριοποιηθεί μαζί του κατά την περίοδο της χολέρας), Διονυσίου Βερέττα⁴. Τον Μάιο του 1876 διορίστηκε ως γιατρός του Σωφρονιστηρίου σε αντικατάσταση του απολυθέντος Αντωνίου Γαίτα Φωσκάρδη.

Λίγους μήνες αργότερα, στις 14 Αυγούστου του 1876, πέθανε σε ηλικία 54 ετών. Άφησε έξι ανήλικα παιδιά. Στην εφημερίδα *Αγών Ζακύνθου* διαβάζουμε την αναγγελία θανάτου του: «*Χθες περί την 1 μ.μ. απεβίωσεν ο καλός ημών συμπολίτης και ικανός ιατρός κ. Αναστάσιος Βερύκιος. Ο μακαρίτης υπήρξεν αγαθός και έντιμος οικογενειάρχης, ευσεβής χριστιανός και πρόθυμος αρωγός του πλησίον, παρέχων φιλανθρώπως εις πάντας της επιστήμης αυτού συνδρομήν [...]*»⁵. Στην κηδεία του εκφωνήθηκαν επικήδειοι λόγοι, οι οποίοι έχουν τυπωθεί σε φυλλάδια, από τον Χ. Μελετόπουλο, νομάρχη Ζακύνθου, και τους συμπατριώτες του Ιω. Ι. Δομενεγίνη, Αν. Γαίτα, Ν. Μινώτο. Επίσης κυκλοφόρησε μονόφυλλο: «*Ένα δάκρυ επί του τάφου του ιατρού Αναστασίου Βερυκίου, εν Ζακύνθω*

¹ Ζώης Λ. *Λεξικόν Α'*, σ. 181, «*Εκθεσις των ιατρών δρ. Διον. Βερέττα, Α. Ι. Βερυκίου, Β. Δ. Βαρβιάνη διευθυνάντων το εν Ζακύνθω χολεροκομείον. Εν Ζακύνθω 1856, τυπ. Σ. Χ. Ραφτάνη*», σ. 31.

² Ζώης Λ. , *Λεξικόν Α'*, σ. 495, «*Εγκύκλιος. Οιοπνευματική Εταιρία Η Μέλισσα, τη 19/31 Αυγούστου 1859*». Α. Ι. Βερύκιος, σ. 86.

³ Kerofillas C., *Italia e Grecia nel Risorgimento Italiano*, Firenze 1918.

⁴ «*Λόγοι εκφωνηθέντες υπό των κ.κ. Π. Χιώτου διδασκάλου και Αναστ. Βερυκίου ιατρού κατά την κηδείαν του νεκρού του Διον. Βερέττα εν τω ναώ του Ευαγγελιστού Μάρκου, τη 5η Σεπτ. 1869, εν Ζακύνθω 1869*».

⁵ Εφημ. *Αγών*, φ. 99/8-5-1876, σ. 3 και φ. 114/4-8-1876, σ. 4.

τη 14 Αυγούστου 1876»¹. Έγραψε επιστημονικά έργα: «Χλωρίδα και Βοτανολογία» και «Θεραπεία περί χολέρας».

1848 - Ναράντζης ή Νεράντζης Γεώργιος του Κωνσταντίνου

Η οικογένεια, με την επωνυμία Ναράντζη ή Νεράντζη ή Νεράντση, κατάγεται από τα Χανιά της Κρήτης. Ο Γεώργιος ήταν γιος του Κωνσταντίνου και της Ρουμπίνας Βούλτζου και πρόκειται για διακεκριμένη και πολυδιάστατη προσωπικότητα των γραμμάτων, αλλά και ευρύτερα κοινωνικού χαρακτήρα. Γεννήθηκε τις 30 Ιουνίου του 1822. Σπούδασε στην Πίζα απ' όπου πήρε το πτυχίο του στις 19 Μαΐου του 1848. Μετά το τέλος των σπουδών του εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Σημειώνεται ως ιατροχειρουργός Ζακύνθου στον κατάλογο του Barr το 1863².

Το 1854 τον συναντάμε στην Κωνσταντινούπολη ως γιατρό διαφόρων προκρίτων Τούρκων και πασάδων. Κατά τον Κριμαϊκό πόλεμο διορίστηκε από την Αγγλική πρεσβεία διευθυντής του νοσοκομείου των Ρώσων αιχμαλώτων. Για τις υπηρεσίες του, στη θέση αυτή, ο αυτοκράτορας της Ρωσίας Αλέξανδρος ο Β' του απένειμε αδαμαντοκόλλητο παράσημο και τον ευχαρίστησε με αυτόγραφο επιστολή. Κατόπιν διορίστηκε από την τουρκική κυβέρνηση μέλος της υγειονομικής επιτροπής και τιμήθηκε από τον Σουλτάνο με παράσημο. Έλαβε μέρος ως αρχιγραμματέας στο διεθνές Ιατρικό Συνέδριο κατά των λοιμωδών νόσων που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Διορίστηκε καθηγητής της παθολογίας στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης και απεστάλη στη Μεσοποταμία για να μελετήσει σοβαρή άγνωστη επιδημία που είχε παρουσιασθεί εκεί. Από το ταξίδι του αυτό δημοσίευσε και σχετική έκθεση με τον τίτλο: *Rapport sur l'epidemie de Hindie dans l'Irak-Arabien en 1867*, Constantino-ple 1868. Τέλος ταξίδεψε στη Θεσσαλονίκη, όπου διοργάνωσε το εκεί Λοιμοκαθατήριο. Από υπερκόπωση έγινε νευρασθενής και αυτοκτόνησε το 1877. Κηδεύτηκε στην Κωνσταντινούπολη με μεγάλες τιμές. Βιογραφία του δημοσίευσε ο Φάρος Βοσπόρου³.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 365: «Λόγοι επικήδειοι εις Αναστάσιον Βερύκιον, εν Ζακύνθω 1876», σ. 8. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 524, αριθ. 6555 [αντιτ. στα ΓΑΚ, αρχείο Βλαχογιάννη, Φ. 183/63].

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 453. Barr E., *General Catalogue 1863*.

³ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7ος, σ. 153. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 468, Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 45.

1850- Κουλουμπάρδος ή Κουλουμβάρδος Γεώργιος του Διονυσίου

Ελάχιστες πληροφορίες γνωρίζουμε για τον Γεώργιο Κουλουμβάρδο. Η οικογένεια με την επωνυμία αυτή εμφανίζεται κατ'αρχάς το 1522. Ο Γεώργιος πιθανότατα είναι γιος του Διονυσίου, δικηγόρου και γραμματέα του Επάρχου Ζακύνθου. Σύμφωνα με τις πληροφορίες της Αλόης Σιδέρη, σπούδασε Ιατροχειρουργική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας της Ιταλίας, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του στις 25 Ιουνίου του 1850. Εντοπίζεται στη Ζάκυνθο, ως χειρουργός, από τον κατάλογο του Barr το 1863¹. Πέθανε πολύ νέος τις 28 Μαΐου 1867. Στην τοπική εφημερίδα *Φωνή του Έλληνας* δημοσιεύεται νεκρολογία για τον Γεώργιο Κουλουμβάρδο από συμπατριώτη του διαμένοντα στην Αθήνα με τα αρχικά Ν. Δ. Μ., από την οποία αντλούμε αρκετά βιογραφικά στοιχεία. Αξίζει να δημοσιεύσουμε απόσπασμα της νεκρολογίας: «*Την 28 άρτι λήξαντος Μαΐου, δύνων ο Ήλιος έφερεν επί των χρυσών αυτού ακτίνων την αγαθήν ψυχήν του διακεκριμένου ιατρού Γεωργίου Δρ. Κουλουμβάρδη [...], αλλά χίλια επί χιλίων φωνών περιβομβούσι πέριξ της πλακός [...]. Είναι οι κλαυθμοί των μητέρων, εις τας οποίας συν τη ίδια ζωή απέδωκε ζώντα και τα τέκνα, άτινα εφάινοντο υπό της φύσεως καταδεδικασμένα ίνα συν τη μητρί εν τη κοιλία αυτής αποθάνωσιν. Είναι οι οδυρμοί των συζύγων και πατέρων, οίτινες εις αυτόν χρεωστούσι την ζώην συζύγου και τέκνων [...]*»².

1850 c. - Μαρκόπουλος Σπυρίδων του Ανδρέα

Γιος του Ανδρέα και της Αικατερίνης το γένος Καρακίτσου Μαυριανού. Γεννήθηκε τον Αύγουστο του 1826. Σπούδασε στην Ευρώπη. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου το 1850 έκαμε έναρξη επαγγέλματος³ και εργάστηκε ως γιατρός στο Νοσοκομείο Ζακύνθου. Την 31^η Μαρτίου του 1867 για τις υπηρεσίες του στην πατρίδα τιμήθηκε με το παράσημο του Σωτήρος. Την είδηση διαβάζουμε στην τοπική εφημερίδα *Φωνή του Έλληνας*: «*Συγχαίρομεν τον αξιότιμον συμπολίτην ημών κ. Δρ. Σπυρίδωνα Μαρκόπουλον τον γνωστόν δια τε την ικανότητα και τα φρονήματά του τιμηθέντα δια βασιλικού διπλώματος την 31^η Μαρτίου απιόντος με το παράσημον του Σωτήρος*»⁴.

Επί πολλά χρόνια εργάστηκε ως γιατρός του Υγειονομείου και ως μέλος της Υγειονομικής Επιτροπής χωρίς μισθό. Απολύθηκε το 1874, όπως αναφέρεται σε σχετική είδηση στην τοπική εφημερίδα *Αγών*, όπου

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 457, 495. Barr E., *General Catalogue 1863*.

² Εφημ. *Φωνή του Έλληνας*, φ. 49/6-6-1867, σ. 4.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 397, γενικά βιογραφικά. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

⁴ Εφημ. *Φωνή του Έλληνας*, φ. 49/6-6-1867, σ. 4.

κατακρίνονται οι αρμόδιοι για την εν λόγω απόλυση: «Διατελέσας επί πολυετίαν ιατρός του Υγειονομείου και μέλος της υγειονομικής επιτροπής, καίτοι άνευ μισθού, ο κ. Μαρκόπουλος διεκρίθη επί δραστηριότητι και ειλικρινεία περί το καθήκον του χάριν της υγείας του τόπου, μάλιστα δε εν καιροίς κινδύνου, ότι δηλονότι ηρείλει την Νήσον μας η βροτολογός (sic) χολέρα, διό και επαξίως εξετιμήθη παρά του τόπου εμφιλκύσας τον δίκαιον έπαινον [...]» και καταλήγει «Οι εργάται πάσης ανομίας ενόμισαν ότι έβλαψαν υλικώς τον κ. Μαρκόπουλον απομακρύναντες αυτόν εκ του Υγειονομείου, πλην δεν έπραξαν άλλο ει μη να διακυβεύσωσι και αυτήν την υγεία του τόπου»¹.

Ο Μαρκόπουλος, άνθρωπος των γραμμάτων, διετέλεσε πρόεδρος της Επιτροπής εορτασμού για τα 100 χρόνια του Σολωμού. Το 1890 τιμήθηκε για την όλη δράση του με τον Χρυσό Σταυρό του Σωτήρος, όπως ανακοινώνεται στην τοπική εφημερίδα *Ελπίς*: «Ο συμπολίτης ημών και διακεκριμένος ιατρός κος Σπυρίδων Α. Μαρκόπουλος προήχθη εις τον χρυσούν σταυρόν του Σωτήρος δια της υπέρ της δημοσίας υγείας υπηρεσίας του»².

Πέθανε την 17η Αυγούστου 1899. Λόγους επικηδείους εκφώνησαν οι Κώστας Τσάλας, Ανδρέας Μπαμπάκος, Ναθαναήλ Δομενεγίνης, Άγγελος Μωρέττης³.

1851 - Χαλικιάς Δημήτριος του Νικολάου

Για την οικογένεια Χαλικιά (και αρχαιότερα Χαλικιά κατά μαρτυρία του Ηλία Τσιτσέλη, όσον αφορά τον κλάδο της Κεφαλονιάς), πληροφορίες παρέχει ο Λ. Χ. Ζώης. Ο Δημήτριος Χαλικιάς ήταν γιος του δικηγόρου και βουλευτή της Ιονίου Βουλής Νικολάου και είχε αδελφό τον Ιωάννη, που σπούδασε και αυτός στην Ιταλία γιατρός και πέθανε στην ηλικία των 64 ετών στις 27 Απριλίου 1899. Ο εδώ βιογραφούμενος, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, γεννήθηκε το 1828. Σπούδασε την Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας της Ιταλίας, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του στις 20 Δεκεμβρίου του 1851, και μετά τις σπουδές του, επιστρέφει στη Ζάκυνθο όπου ασκεί το λειτούργημά του⁴.

¹ Εφημ. *Αγών*, φ. 23/12-6-1874, σ. 4.

² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 746/28-8-1890, σ. 4.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 365. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 320, αριθ. 9912, «Λόγοι επικήδειοι εκφωνηθέντες επί του νεκρού του [...] Σπυρ. Α. Μαρκοπούλου, εν Ζακύνθω 1899».

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 697, γενικά βιογραφικά. Σιδέρη Α., *Επτανήσιοι Φοιτητές*, σ. 459. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον* 1874, σ. 252, όπου ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος αναγράφεται το 1853.

Ο Δημήτριος Χαλικιάς ήταν μέλος του Στρατολογικού Συμβουλίου από το οποίο απολύθηκε το 1877. Στην τοπική εφημ. *Αγών* σημειώνεται σχετικά: «*Απελύθη εκ της θέσεως μέλους του Στρατολογικού Συμβουλίου, ο αξιότιμος ιατρός κ. Δημ. Χαλικιάς, ουχί δε δι' άλλην τινά έλλειψιν αυτού, καθ' όσον μετά ζήλου και άκρας τιμιότητος εξήσκει τα ανατιθέμενα αυτώ δημόσια καθήκοντα, αλλά διότι έχει το αμάρτημα να ανήκει εις την μερίδα του κ. Λομβάρδου. [...]*»¹.

Πέθανε το έτος 1877. Για τον θάνατό του η ίδια τοπική εφημ. *Αγών* σημειώνει χαρακτηριστικά για τις ικανότητες και το ήθος του ανδρός: «*Η ημετέρα κοινωνία βαρέως ελυπήθη ευρεθείσα αίφνης ενώπιον κενού, όπερ αφήκεν η πρόωρος αρπαγή ανδρός ευφρούς και πολυμαθούς, ιατρού ικανού και διακεκριμένου, του ημετέρου συμπολίτου Δημητρίου Χαλικιά. Ο μακαρίτης ούτος αληθής εραστής και λάτρης της ιπποκρατείου επιστήμης [...] προσήρχετο πάντοτε πρόθυμος αρωγός εις τον πάσχοντα πλησίον [...]*». Στο εν λόγω δημοσίευμα αναφέρεται ότι τον επικήδειο του Χαλικιά εξεφώνησε ο γιατρός Ι. Μάργαρης².

1853c. - Κοκκίνης Ανδρέας - Διονύσιος του Ιωάννου

Ο γιατρός Ανδρέας-Διονύσιος Κοκκίνης κατάγεται από την ευγενή βυζαντινή οικογένεια των Κοκκίνη ή Κοκκινιανών, η οποία εμφανίζεται στη Ζάκυνθο το 1501, προερχόμενη από την Κρήτη³.

Ο Ανδρέας-Διονύσιος, γιος του Ιωάννη και της Κλελίας Σπετσιώτη (που καταγόταν από την Μπολόνια της Ιταλίας) γεννήθηκε το 1828 και σπούδασε Ιατρική στη Φλωρεντία. Ειδικεύθηκε στη Χειρουργική και έγινε αξιόλογος χειρουργός. Πέρα της ιατρικής προσφοράς του στο νησί, όπου κυρίως δραστηριοποιείται το 1854, κατά την επιδημία της χολέρας, ανέπτυξε εξαιρετική πολιτική δράση ως ριζοσπάστης.

Συνδέθηκε, τότε, πολιτικά με τον Κωνσταντίνο Λομβάρδο και εξελέγη βουλευτής της ΙΒ' περιόδου της Ιονίου Βουλής και της ΙΓ' και συνυπέγραψε το ψήφισμα της Ενώσεως. Παντρεύτηκε την Ουρανία Τσελεντίνα Καντακίτη με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον Ιωάννη, μηχανικό 1862-1928, και τον Νικόλαο, φαρμακοποιό 1863-1900.

Ο Ανδρέας-Διονύσιος πέθανε τον Μάιο του έτους 1897. Η τοπική εφημερίδα της Ζακύνθου *Πατριώτης*, που αναφέρεται στον θάνατό του, χαρακτηρίζει τον Κοκκίνη ως θερμό πατριώτη, που ασκούσε το λειτούργημα του στη Ζάκυνθο για 40 χρόνια⁴.

¹ Εφημ. *Αγών*, φ. 94/27-3-1876, σ. 3.

² Εφημ. *Αγών*, φ. 134/9-7-1877, σ. 4.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 299. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική* σ. 89, γενικά βιογραφικά στοιχεία.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 226/ 29-5-1897.

1854 c. - Πλέσσας Νικόλαος του Δημητρίου

Ο Νικόλαος Πλέσσας, που χαρακτηρίζεται ως άριστος επιστήμονας και εξαιρετικός πατριώτης, καταγόταν από οικογένεια που έφτασε στη Ζάκυνθο μέσω Κεφαλονιάς κατά το έτος 1514.

Ο Νικόλαος, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο την 13^η Σεπτεμβρίου του 1830. Σπούδασε την ιατρική επιστήμη στο Παρίσι, από το Πανεπιστήμιο του οποίου έλαβε και το πτυχίο της Ιατρικής. Μετά το πέρας των σπουδών του παρέμεινε στη γαλλική πρωτεύουσα, όπου εργάστηκε στα εκεί νοσοκομεία για πολλά χρόνια, γεγονός που του εξασφάλισε άρτια ιατρική κατάρτιση και υψηλής ποιότητας εμπειρία, με συνέπεια, όταν επέστρεψε στη Ζάκυνθο και στη συνέχεια μετέβη και παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη, να εργαστεί επωφελώς και να προσφέρει άριστες ιατρικές υπηρεσίες. Πέθανε σε ηλικία 68 ετών, στις 13 Φεβρουαρίου 1898¹.

1857 c. - Μαρκεσίνης Αναστάσιος-Αριστείδης του Νικολάου

Πρόκειται για διακεκριμένη προσωπικότητα, που πέρα της Ιατρικής είχε αποκτήσει ευρύτερη καλλιτεχνική και κοινωνιολογική μόρφωση και ανέπτυξε σχετική δραστηριότητα. Γεννήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1832 στη Ζάκυνθο².

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα, στην Ιταλία και στη Γαλλία. Εξάσκησε το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο. Στο κατάλογο του Barr του 1863 αναφέρεται ως χειρουργός Ζακύνθου³. Εργάστηκε ως έμμισθος γιατρός του νοσοκομείου⁴.

Μετά από τον σεισμό που έπληξε το νησί στις 19-1-1893, προσέφερε στους συμπατριώτες του με αυταπάρνηση τις υπηρεσίες του. Τις 27-1-1893 έλαβε μέσω της Ιονικής Τράπεζας από τον Διευθυντή του Ερυθρού Σταυρού Ιούλιο Γαλβάνη το ποσό των 4.000 δρχ., που συγκεντρώθηκε άμεσα, για την περίθαλψη των σεισμοπαθών. Από τον τοπικό τύπο δίνεται η πληροφορία ότι ανέλαβε ως υπεύθυνος του ΕΕΣ την ευθύνη για να μοιραστούν τα συγκεντρωθέντα βοηθήματα στους πληγέντες από τους σεισμούς Ζακυνθίους. Μαζί με τους συναδέλφους του Π. Κοκκίνη και Π. Κάνδηλα και τον υγειονομικό γιατρό Ζακύνθου Δημήτριο Σιγούρο ανέλαβε να επισκέπτεται αφιλοκερδώς τους ασθενείς που βρισκόταν στα παραπήγματα.

Τις 5-4-1893 νέος μεγάλος σεισμός έπληξε το νησί - τότε έφθασαν για

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 534. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 90.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 397, Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική* σ. 88.

³ Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 11/25-3-1893.

βοήθεια στο νησί 3 στρατιωτικά χειρουργεία και 2 γιατροί. Τα χειρουργεία εγκαταστάθηκαν 1 στην πλατεία Γεωργίου, 1 στο Νεοχώρι και 1 στο Γαητάνι. Στη νέα επιτροπή για τη βοήθεια των σεισμοπαθών ως μέλος πάλι υπήρξε ο γιατρός Μαρκεσίνης, στον οποίο μάλιστα αποδόθηκαν οι ευθύνες για την διάδοση της ευλογιάς από το μη έγκαιρο εμβολιασμό των κατοικούντων στα παραπήγματα ¹.

Τον Δεκέμβριο του 1895, μαζί με τον συνάδελφό του Διονύσιο Σιγούρο, γίνεται μέλος της επιτροπής του Νοσοκομείου-Ορφανοτροφείου. Τον Ιούλιο του 1897 απολύθηκε από τη θέση του έμμισθου γιατρού, από το Αδελφάτο του Νοσοκομείου, και αντ' αυτού ανέλαβαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους χωρίς μισθό οι γιατροί Γ. Καρρέρ και Α. Πλατυμέσης². Πέθανε τις 9 Απριλίου του 1917³.

1858 c. - Ζερβός Νικήτας

Η οικογένεια Ζερβού της Ζακύνθου έφτασε στο νησί από τρεις διαφορετικές αφετηρίες: από την Κεφαλονιά, τα Κύθηρα και τη Μάνη. Ο Νικήτας Ζερβός άρχισε τη σταδιοδρομία του ως δάσκαλος στη Ζάκυνθο, όπου διατηρούσε αξιόλογο ιδιωτικό εκπαιδευτήριο και κατά τον ιστορικό Λ. Χ. Ζώη «[...]ευφυής και γλωσσομαθής μετέβη εις Παρισίους και εσπούδασεν την Ιατρικήν γενόμενος δρ. μετ' επαίνων». Υπηρέτησε στο γαλλικό στρατό ως χειρουργός κατά τον γαλλο-ιταλικό πόλεμο του 1859. Το 1865 δημοσίευσε στο Montpellier ενδιαφέρουσα επιστημονική εργασία με τίτλο *L'art et la science en médecine*⁴. Το 1866 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος και στη συνέχεια επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το λειτούργημά του με επιτυχία⁵.

1859 - Καντακίτης ή Κανδακίτης Λεωνίδας - Ευγένιος του Αντωνίου

Η οικογένεια Κανδακίτη, που εγκαθίστανται στη Ζάκυνθο το 1670, προερχόμενη από την Κρήτη, έδωσε στο νησί αξιόλογα μέλη της, που διέπρεψαν στις επιστήμες και ανήλθαν σε υψηλά αξιώματα.

Ο γιατρός Λεωνίδας -Ευγένιος Καντακίτης, ήταν γιος του δικαστή

¹ Εφημ. Ελπίς, φ. 888/27-1-1893. Εφημ. Πατριώτης (Ζακύνθου), φ. 4/4-2-1893, φ. 8/4-3-1893, φ. 13/8-4-1893, φ. 13/8-4-1893.

² Εφημ Πατριώτης (Ζακύνθου), φ. 152/14-12-1895 και φ. 235/31-7-1897.

³ Εφημ. Αι Μούσαι (Ζακύνθου), φ. 578/15-4-1917.

⁴ Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 214. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σπ., Επτανήσιοι Ιατροί, σ. 28. Τουλιάτος Δ., Η Ελληνική Ιατρική, σ. 328. Χαροκόπος, Σπ. - Χαροκόπος Φ., Επτανησιακή Ιατρική σ. 86.

⁵ ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 53. Δηλιγιάννης Κ., Ημερολόγιον 1874, σ. 253, που αναφέρει ως χρονολογία έναρξης του επαγγέλματός του το 1866.

Αντωνίου και της Στυλιανής Φράγκου. Γεννήθηκε στην Κεφαλονιά το 1835. Ήταν σπουδαστής στην Αθήνα, όταν εξερράγη η επανάσταση της Ηπείρου και έσπευσε να πολεμήσει υπό τον Γρίβα. Μετά την αποτυχία του κινήματος μετέβη στην Ιταλία, όπου σπούδασε ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Πίζας από όπου αποφοίτησε το 1859. Ταξίδεψε στη Γαλλία και επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου εργάστηκε ως γιατρός. Ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος αναφέρεται, στο *Ημερολόγιον Ιατρικό και Φαρμακευτικό* του Κ. Δηλιγιάννη, το 1861¹.

Ο ιστορικός Π. Χιώτης αναφέρει για τον Καντακίτη: «*Εις Ζάκυνθον πρώτος εισήγαγε διάφορα αγγεία θεραπευτικά, ων εποιείτο χρήσιν εν νοσοκομείοις και κλίναις ασθενών*»². Από τον τοπικό τύπο δίνεται η πληροφορία ότι τον Ιούνιο του 1874 διορίστηκε γιατρός του Υγειονομείου. Από τη θέση αυτή απολύθηκε τον Μάιο του 1875 λόγω αλλαγής της κυβέρνησης και αντ' αυτού διορίστηκε ο Δ. Στουπάθης³.

Λόγω της μεγάλης του δημοτικότητας, στις δημοτικές εκλογές του 1879 εξελέγη δημοτικός σύμβουλος Ζακύνθου, μόνος αυτός από την παράταξη του αντιλομβαρδιανού κόμματος. Ως γιατρός διακρίθηκε για τη διαγνωστική του ικανότητα και την φιλανθρωπική του δράση.

Ο Λεωνίδας-Ευγένιος δεν υστέρησε και ως συγγραφέας. Συνέθεσε και δημοσίευσε μελέτες ιατρικές και πολιτικού περιεχομένου. Το 1878 εξέδωσε το έργο του *Σύμμικτα ιατρικά παραγγέλματα*⁴, επίσης δημοσίευσε: *Μαθήματα πρακτικής υγιεινής*, το πολιτικό φυλλάδιο *Τις δεν πταίει*, άρθρα στα περιοδικά «Επιθεώρησις» και Ζακ. «Ανθών», λόγους πανηγυρικούς και επιμνημόσυτους, όπως: «*Το κατά την 20 οδούντος ...μνημόσυνον ... πρωτοβουλία της Λέσχης "ο Ζάκυνθος" [...] υπέρ Σπυριδώνος Α. Μάργαρη [Α. Γαίτας, Leon Contakitis-Memnon Martzokis], 1878*»⁵, «*Επιτάφιος αποχαιρετισμός κατά την κηδεία του Νικολάου Λούντζη*», 16 Ιανουαρίου 1885, «*Λόγος πανηγυρικός εις την επέτειον των ελευθέρων τεκτόνων, υπό Λεων. Καντακίτου ιατρού, εν Ζακύνθω 1887*»⁶.

Πέθανε το 1890 σε ηλικία 55 ετών. Η κηδεία του υπήρξε πολύ συγκινητική. Στην τοπική εφημερίδα Ελπίς δημοσιεύεται νεκρολογία

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 466. Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 263 γενικά βιογραφικά. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

² Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7ος, σ. 39.

³ Εφημ. *Αγών*, φ. 24/22-6-1874, σ. 4, και φ. 61/14-5-1875, σ. 4.

⁴ Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 623. Βλ. επίσης Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 573, αριθ. 6945 και 6946.

⁵ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 573.

⁶ Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 368 και 623. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 94, αριθ. 8093 και σ. 133, αριθ. 8400.

με πολλά στοιχεία για τη ζωή και το έργο του, καθώς και περιγραφή της κηδείας του. Ειδικά για το κοινωνικό έργο του στην εν λόγω νεκρολογία σημειώνεται: «*Αλλ' ο Καντακίτης δεν διεκρίθη μόνον ως επιστήμων, αλλ' ως πρόμαχος παντός κοινωφελούς και φιλανθρώπου έργου. Συνταχθείς εις την κατ' εξοχήν φιλάνθρωπον εταιρίαν, μετέσχε και εις τας υπέρ των πτωχών οικογενειών των εφένδρων και εις τας υπέρ των παθόντων εκ του σεισμού, και άλλας φιλανθρώπους επιτροπάς, αγωνιζόμενος πάντοτε προς επούλωσιν των οδυνηρών πληγών, ας αι πανταίαι στερήσεις διήνοιγον [...]»¹. Για τους λόγους που εκφωνήθηκαν στην κηδεία δημοσιεύθηκε φυλλάδιο: «*Λόγοι εκφωνηθέντες προ ...νεκρού... Λεωνίδου Καντακίτου...εν Ζακύνθω [1890] [F. Carrer, Spiridion Th. Caramalikis, Costantin Sygouros]*².*

1860- Σιγούρος Δημήτριος του Ε.

Η οικογένεια Σιγούρου (Seguro, Securo, Sicuro) ανήκει στις αρχαιότερες και επιφανέστερες οικογένειες της Ζακύνθου και κατάγεται από προγόνους Νορμανδούς. Πολλά μέλη της οικογένειας, σύμφωνα με τις αξιόλογες και πλούσιες πληροφορίες του Λ. Χ. Ζώη, ανέπτυξαν ποικίλλου είδους δραστηριότητες και αναδείχθηκαν σε πολλούς τομείς της ζακυνθινής και ευρύτερα της ελληνικής κοινωνίας.

Ο γιατρός Δημήτριος Σιγούρος γεννήθηκε το 1836³ και, μετά τις εγκύκλιες σπουδές του, φοίτησε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του τις 11-6-1860⁴. Ακολουθεί, στη συνέχεια, μεταπτυχιακές σπουδές στη Φλωρεντία και το 1862, αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές του, επιστρέφει στη Ζάκυνθο, όπου ασκεί, πια, το λειτούργημα του γιατρού⁵.

Τον Αύγουστο του 1879 διορίζεται ως γιατρός του Υγειονομείου στη θέση του απολυθέντος Διονυσίου Στουπάθη. Το 1888 παρουσιάστηκαν κρούσματα λέπρας στη Ζάκυνθο, στο χωριό Αγαλά του Δήμου Ναφθίων. Ως υγειονομικός γιατρός ο Δημήτριος Σιγούρος συντάσσει έκθεση για την παρουσιαζόμενη ασθένεια⁶.

Τον Φεβρουάριο του 1890 διορίστηκε ως γιατρός των φυλακών. Ωστόσο τον διορισμό του αυτό δεν τον απεδέχθη, επειδή την ίδια χρονιά ήταν νομαρχιακός σύμβουλος⁷.

Στις τοπικές εφημερίδες της Ζακύνθου αναφέρονται οι δραστηριότητες

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 712/21-1-1890, σ. 2, αριθ. 8824.

² Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 185.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 587. Χαρακόπος Σπ. - Χαρακόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 88.

⁴ ΔΠ 1837-1866/1867, σ. 24.

⁵ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

⁶ Εφημ. *Αγών*, φ. 170/22-8-1879, σ. 2. Εφημ. *Ελπίς*, φ. 894/28-2-1893 και φ. 897/21-3-1893, σ. 2.

⁷ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 718/25-2-1890, σ. 2, και φ. 724/8-4-1890, σ. 3.

του ως γιατρού το 1893 (χρονιά κατά την οποία είχε συμβεί στη Ζάκυνθο ο τρομερός σεισμός, 19-1-1893). Μάλιστα η τοπική εφημερίδα *Ελπίς*, σε συνεχή φύλλα της, από τον Φεβρουάριο ως και τον Ιούλιο του 1893, ιδιαίτερα υπογραμμίζει την συμβολή του στην αντιμετώπιση της επιδημίας της ευλογιάς που ενέσκηψε στο νησί, με τον εμβολιασμό των κατοίκων των σκηνών και των παραπηγμάτων καθώς και με τις συνεχείς εντολές του για τη διατήρηση της καθαριότητας¹. Έτσι, ενδεικτικά, αναφέρουμε την είδηση: «Κατά την γενομένην κατά τας ημέρας ταύτας υπό του υγειονομικού ιατρού κ. Δημ. Σιγούρου εξέτασιν εις τα παραπήγματα και τας σκηνάς, ιδίως δε κατά την συνοικίαν Άμμου και Βερναδέικα, η υγεία της πόλεως έχει καλώς. Αναγκαίον όμως κρίνει ο ανωτέρω ιατρός [...] την κατασκευήν ενός αφοδευτηρίου. Ο δαμαλισμός των κατοίκων εκ μέρους του ανωτέρου υγειονομικού ιατρού και των λοιπών επιτετραμμένων τοιούτων κ.κ. Δ. Στουπάθη και Αντ. Γαήτα βαίνει μετά δραστηριότητος προς παρεμπόδιον της οσημέραι επεκτεινομένης ευλογιάς»².

Παράλληλα ο Δημήτριος Σιγούρος ασχολήθηκε και με τη συγγραφή επιστημονικών μελετών, όπως «Cenni sopra la vita e gli scritti ... di Andrea Vesalio compilati da Demetrio Sicuro, Firenze 1861». Αντίτυπο της μελέτης σώζεται στην Αναγνωστική Εταιρία Κερκύρας και στη Βιβλιοθήκη της Βουλής. Ο Θωμάς Παπαδόπουλος, στην *Ιονική Βιβλιογραφία* του, αναφέρει επίσης και άλλο πόνημα του Δημητρίου Σιγούρου, με τον τίτλο: «Περί διάρκειας [...] αναβιώσεως [...] νεκροφανείας [...] Δημ. Ε. Σιγούρου. Εν Ζακύνθω 1882», αντίτυπο του οποίου φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη της Κέρκυρας³. Πέθανε στην Αθήνα.

1861 - Κοκκίνης ή Κοκκινάκης Παναγιώτης του Μάρκου

Πιός του γιατρού Κοκκίνη Μάρκου του Παναγιώτη, σπούδασε και αυτός όπως και ο πατέρας του στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας από όπου πήρε το πτυχίο του τον Ιούνιο του 1861⁴.

Σύμφωνα με το *Ιατροφαρμακευτικό Ημερολόγιο* του Κ. Δηλιγιάννη του 1874 άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο το 1863⁵.

Το 1871 αναχώρησε από το νησί και εγκαταστάθηκε στην Ξάνθη. Εκεί

¹ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 4/4-3-1893. Εφημ. *Ελπίς*, φ. 889 /7-2-1893, φ. 894/28-2-1893, σ. 3, φ. 905/16-5-1893, σ. 3, φ. 914 /18-7-1893, σ. 3, φ. 915/25-7-1893, σ. 3.

² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 905/16-5-1893.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 136, αριθ. 4047 και 3ος, σ. 31, αριθ. 7634.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 467.

⁵ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252 αναφέρεται ως Κοκκίνης Παναγιώτης.

προσέφερε τις υπηρεσίες του για την καταπολέμηση της χολέρας. Για τις πολύτιμες υπηρεσίες του και την αυταπάρνησή του τιμήθηκε με παράσημο από τη Σερβική κυβέρνηση και από τον Σερβικό Ερυθρό Σταυρό.

Το 1917 επανήλθε στη Ζάκυνθο. Πέθανε κατά τον Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς¹.

1861 - Μουζάκης Ανδρέας του Χρήστου

Ελάχιστα στοιχεία έχουμε για τον Ανδρέα Μουζάκη. Σπούδασε ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Πίζας απ' όπου πήρε το πτυχίο του τις 23 Μαρτίου του 1861².

Πέθανε τις 17 Αύγουστου του 1877 σε πολύ νεαρή ηλικία από χρόνια νόσημα. Στην τοπική εφημερίδα *Αγών* αναφέρεται η είδηση του θανάτου του: «[...] χρόνιον νόσημα έφερεν εις τον τάφον και τον ιατρόν Ανδρέα Μουζάκην [...]. Ο μακαρίτης τυχών επιμελημένης αγωγής εν τη Εσπερία, ένθα της Ιποκρατείου επιστήμης εμνήθη τα μυστήρια, ενεφορείτο υπό φιλελευθέρων και ευγενών αισθημάτων και αληθούς προς την Πατρίδα έρωτος. Ευγενής το ήθος και γλυκός τους τρόπους προς πάντας εν γένει τους συμπολίτας του, ηγαπάτο και υπολήπτετο υπό της ημετέρας κοινωνίας, ήτις δικαίως ελυπήθη δια την πρόωρον αυτού στέρησιν [...]»³.

1861 - Φραγκόπουλος Γεώργιος του Δημητρίου

Ελάχιστες πληροφορίες έχουμε γι' αυτόν. Η Αλόη Σιδέρη τον εντοπίζει να σπουδάζει Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, απ' όπου παίρνει το πτυχίο του στις 24 Ιουνίου του 1861. Ενώ από το *Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν Ημερολόγιον* του Δηλιγιάννη γνωρίζουμε ότι άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο το 1862⁴.

Ο Γεώργιος Φραγκόπουλος δεν αναφέρεται από τον ιστορικό Λ. Χ. Ζώη, ο οποίος μάλιστα στο Λεξικό του αναφέρεται εκτενώς στην οικογένεια των Φραγκόπουλων: «οικ. εκ των επιφανεστέρων του Βυζαντίου», όπως ο ίδιος σημειώνει.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 298.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 467.

³ Εφημ. *Αγών*, φ. 140/20-8-1877, σ. 4.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 467. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

1862 -Κοκκίνης Πέτρος-Παύλος του Ιωάννου

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 22 Ιουνίου του 1833. Πιος του Δρος Ιωάννη Κοκκίνη και της Κλέλιας Σπετζιώτη από τη Μπολόνια¹. Το 1857 τον συναντάμε ως φοιτητή της Ιατροχειρουργικής στην Πίζα. Στο Αρχείο του Πανεπιστημίου της Πίζας βρίσκεται εκτός από το αντίγραφο πράξεως βαπτίσεώς του, πιστοποιητικό καλής διαγωγής του, το οποίο είχε εκδοθεί από τον Τοπικό Διευθυντή της Εκτελεστικής Αστυνομίας Ζακύνθου προφανώς για την εγγραφή του στο Πανεπιστήμιο, με ημερομηνία 19 Οκτωβρίου 1857: «*Τοπ. Διευθυντής Ε. Αστυνομίας, - Ζακύνθω 19 Οκτωβρίου 1857. Η Τοπική Διεύθυνσις της Εκτ/κής Αστυνομίας πιστοποιεί ότι ο Κύριος Πέτρος Κοκκίνης του Δρος Ιωάννου, εξ ευγενούς οικογενείας ταύτης της Νήσου πάποτε δεν ανεμείχθη εις τε Πολιτικά ή Κυβερνητικά πράγματα ων υπήρξε αείποτε αμέτοχος, ούτε έλαβε πάποτε ποινικήν καταδίωξιν, αλλά διετέλεσε μέχρι τούδε πολίτης χρηστός, ειρηνικός και ανεπιλήψιμος. Π. Πισκοπόπουλος -Προσ. Τοπ. Διευθυντής -της Εκτ/κής Αστυνομίας*»².

Μετά το τέλος των σπουδών του, το 1862, όπως μαθαίνουμε από το *Ημερολόγιον Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν* του Κ. Δηλιγιάννη, επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το λειτούργημά του³. Παντρεύτηκε την Ανδριάννα Στραβοπόδη και απέκτησε έναν γιο, τον Αντώνιο, μηχανικό.

Όταν ο σεισμός του 1893 (19 Ιανουαρίου) έπληξε τη Ζάκυνθο, μαζί με τους συναδέλφους του Α. Μαρκεσίνη και Π. Κάνδηλα, ανέλαβε να επισκέπτεται και να συνδράμει αφιλοκερδώς τους ασθενείς που βρισκόταν στα παραπήγματα⁴.

Πέθανε τον Μάιο του 1906, όπως μας πληροφορεί η τοπική εφημερίδα *Κουτούζης*: «*Εν προβεβηκνία ηλικία απεβίωσεν την παρελθούσαν εβδομάδα ο συμπαθής και σεβαστός ιατρός Πέτρος Κοκκίνης*»⁵.

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 564, όπου καταχωρείται αντίγραφο πράξεως βαπτίσεως του Πέτρου Κοκκίνη, από το Βιβλίο Βαπτίσεων της Υπεραγίας Θεοτόκου Ευαγγελιστρίας Ζακύνθου και το οποίο βρίσκεται στο Αρχείο του Πανεπιστημίου της Πίζας (Α.Σ.Ρ., Università, D I 17, No 11).

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 480 και σ. 585, όπου δημοσιεύεται το πιστοποιητικό καλής διαγωγής με παραπομπή Α.Σ.Ρ. Università, D I 17, No 11.

³ Δηλιγιάννης Κ, *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252. Barr E., *General Catalogue 1863*. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου) φ. 4/4-3-1893, και φ. 208/16-1-1897, όπου υπογράφει μαζί με τους άλλους γιατρούς της Ζακύνθου τηλεγράφημα συμπαραστάσης προς τον καθηγητή Ιούλιο Γαλβάνη για τα σε βάρος του επεισόδια από φοιτητές.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 4/4-2-1893.

⁵ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 299. Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 320/5-5-1906, σ. 4.

1862 - Κυβετός Σπυρίδων του Νικολάου

Ο Λ. Χ. Ζώης παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για την οικογένεια Κυβετού και των διακλαδώσεων αυτής στη Ζάκυνθο. Ο ίδιος καταγράφει πολλά μέλη αυτής της οικογένειας, χωρίς να αναφέρει ωστόσο τον γιατρό Σπυρίδωνα. Για τον τελευταίο η Αλόη Σιδέρη σημειώνει ότι ήταν φοιτητής της Ιατροχειρουργικής στο Πανεπιστήμιο της Πίζας της Ιταλίας κατά το έτος 1857. Από το *Ημερολόγιον Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν* του Κ. Δηλιγιάννη, γνωρίζουμε ότι άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο το 1863¹.

Ο Κυβετός ήταν ανηψιός του Κόντε - Σολωμού. Τον Ιούνιο του 1876, σύμφωνα με την τοπική εφημερίδα *Αγών*, διορίζεται ως νεκροσκόπος του δήμου Ζακύνθου: «*Δια αποφάσεως του εξοχωτάτου Νομάρχου κ. Μελετοπούλου, απελύθησαν οι μέχρι τούδε εν τω δήμω Ζακυνθίων έξ νεκροσκόποι, [...] και αντικατεστάθησαν δι ενός και μόνου προσώπου, του ιατρού Σπ. Κυβετού, ανηψιού του Κόντε Σολωμού. Ενός και μόνου Από της Ενώσεως οι διοριζόμενοι νεκροσκόποι ήταν φλεβοτόμοι, και τοιούτοι όντες οι απολυθέντες [...], τώρα [...] όπως αναμορφωθή η υπηρεσία της νεκροσκοπίας διοριζόμενου ειδικού επί τούτου και ικανωτάτου ιατρού [...]*»².

1862 c. - Χαλικιάς Ιωάννης του Νικολάου

Γιος του δικηγόρου και βουλευτή της Ιονίου Βουλής Νικολάου Χαλικιά και αδελφός του γιατρού Δημητρίου, τον οποίο βιογραφήσαμε παραπάνω. Τον συναντάμε να σπουδάζει Φαρμακευτική στην Πίζα το 1859 και καταγράφεται από την Αλόη Σιδέρη στους φοιτητές χωρίς πτυχίο. Από πληροφορίες του ιστορικού Λ. Ζώη³, σπούδασε, όπως και ο αδελφός του, ιατρική στην Ιταλία. Τον εντοπίσαμε ως γιατρό στη Ζάκυνθο το 1897, σε δημοσιευμένο στην τοπική εφημερίδα *Πατριώτης*, φ. 208/16-1-1897, τηλεγράφημα συμπάραστασης των γιατρών Ζακύνθου προς τον καθηγητή της Ιατρικής, συμπατριώτη τους, Ιούλιο Γαλβάνη για τα εις βάρος του επεισόδια από τους φοιτητές της Σχολής. Πέθανε τις 27 Απριλίου του 1899 σε ηλικία 64 ετών.

1863-1864 c. - Γαλβάνης Ιούλιος του Ιωάννου

Η οικογένεια Γαλβάνη (κοινώς Γκαρβάνη) εμφανίζεται στη Ζάκυνθο το 1772. Ο γιατρός Ιούλιος Γαλβάνης, γιος του Ιωάννου και της Ναταλίας Δομενεγίνη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο την 14^η Οκτωβρίου 1838⁴. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του στο νησί έφυγε για το Παρίσι (1858), όπου σπούδασε χειρουργική. Το 1868 συμμετείχε με επιτυχία στις πρακτικές

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 480. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον* 1874, σ. 252.

² Εφημ. *Αγών*, φ. 103/ Ιούνιος 1876, σ. 4.

³ Σιδέρη Α', *Επτανήσιοι Φοιτητές*, σ. 480. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 697.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 115. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 86.

εξετάσεις του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε για λίγο καιρό το επάγγελμά του¹. Νυμφεύθηκε την Ανδριανή Ρώμα.

Το 1872 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και διακρίθηκε ως εξάιρετος χειρουργός. Η εφαρμογή νέων χειρουργικών μεθόδων εκτόξευσε τη φήμη του, με αποτέλεσμα να διορισθεί διευθυντής του Χειρουργικού Τμήματος του Ευαγγελισμού, με πρόταση της βασίλισσας Όλγας.

Στις 15 Ιουνίου 1881 διορίστηκε Έκτακτος Καθηγητής της Χειρουργικής Παθολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, αλλά απολύθηκε τον επόμενο χρόνο, 22 Απριλίου 1882, για πολιτικούς λόγους. Κατέλαβε ξανά την έδρα της χειρουργικής μετά τον θάνατο του καθηγητή Αρεταίου, η έδρα του οποίου διαχωρίστηκε σε δύο, την πρώτη θέση κατέλαβε ο Γαλβάνης τις 27 Απριλίου 1893². Κατά την τοπική εφημερίδα *Ελπίς*, φ. 903/2-5-1893, η οποία δημοσιεύει την είδηση του διορισμού του ως καθηγητή: «ο κ. Γαλβάνης δια της εις το Πανεπιστήμιον εισόδου του, ου μόνον δεν θα εγκαταλείψει και το φιλάνθρωπον εν τω νοσοκομείω του Ευαγγελισμού έργον του, αλλά θα επιδιώξη όπως ιδρυθή και δευτέρα χειρουργική κλινική». Τον ίδιο χρόνο εξελέγη Αντεπιστέλλον μέλος της Χειρουργικής Εταιρείας των Παρισίων.

Όταν οι σεισμοί του έτους 1893 (19-1-1893) έπληξαν τη Ζάκυνθο, ο Γαλβάνης από τους πρώτους δραστηριοποιήθηκε για να προσφέρει βοήθεια προς τους πληγέντες συμπατριώτες του. Στην τοπική εφημερίδα *Ελπίς*, τις 27-1-1893, δημοσιεύεται η πληροφορία ότι ο γιατρός Ιούλιος Γαλβάνης, Διευθυντής του Ερυθρού Σταυρού, συγκέντρωσε το ποσό των 4.000 για τους σεισμοπαθείς και μέσω της Ιονικής Τράπεζας το έστειλε στη Ζάκυνθο προς το γιατρό Αναστάσιο Μαρκεσίνη για την περίθαλψη των σεισμοπαθών. Όταν, στο δεύτερο μεγάλο σεισμό, τις 5 Απριλίου, κατεριπώθηκε, μεταξύ των άλλων, και το Νοσοκομείο της Ζακύνθου, ο Ιούλιος Γαλβάνης, ως εκπρόσωπος του Ερυθρού Σταυρού, έρχεται από την Αθήνα στο νησί, για να προσφέρει τις υπηρεσίες του, με μεγάλη ποσότητα φαρμάκων και χειρουργικών υλικών για τη βοήθεια των τραυματισμένων, επίσης και με την εντολή να κατασκευασθεί εκ μέρους του Ερυθρού Σταυρού ξύλινο παράπηγμα για τη μεταφορά των ασθενών του κατεστραμμένου νοσοκομείου, του οποίου τη συντήρηση θα αναλάμβανε ο Ερυθρός Σταυρός για ορισμένο χρονικό διάστημα³.

¹ ΑΠ 1866-1867/1868, σ. 87. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον* 1874, σ. 253. Εφημ. *Αγών*, φ. 32/27-8-1874, σ. 2.

² ΜΕΕ, τ. Η', σ. 53. Εφημ. *Ελπίς*, φ. 903/2-5-1903, σ. 3. «Οι Επτανήσιοι Καθηγηταί του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου 1837-1912», Επτανησιακόν Ημερολόγιον Ιστορικών Χρονογραφικών και Ευθυμογραφικών του έτους 1913, σ. 246.

³ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 888/27-1-1893, σ. 4, και φ. 900/11-4-1893, σ. 3. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 14/15-4-1893.

Τον Δεκέμβριο του 1893 ο Γαλβάνης τιμήθηκε με τον χρυσό Σταυρό του Σωτήρος: «Ο αξιότιμος συμπολίτης μας και διαπρεπής επιστήμων κ. Ιούλιος Γαλβάνης προήχθη εις τον χρυσούν Σταυρόν του Σωτήρος δια τας περί προαγωγής της χειρουργίας εν Ελλάδι σπουδαίας αυτού υπηρεσίας»¹.

Το Δεκέμβριο του 1896 ήλθε σε ρήξη με τους φοιτητές του και τους εξέπληξε δριμύτατα: «Είσθε ανάξιοι να κατέχητε τας φοιτητικές έδρας και ατιμάζετε την Ελλάδα και το Ελληνικόν πανεπιστήμιο». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι φοιτητές να αντιδράσουν και με τη συνδρομή και φοιτητών από άλλες σχολές κατέλαβαν το Πανεπιστήμιο απαιτώντας την απομάκρυνση του Γαλβάνη.

Ο πρύτανης Αναστάσιος Χρηστομάνος κάλεσε τη χωροφυλακή και στη συνέχεια το στρατό για να επιβάλουν τη τάξη. Οι αναταραχές κράτησαν 10 ημέρες. Η πρωτεύουσα θύμιζε πεδίο μάχης. Τελικά με την παρέμβαση του καθηγητή της Φιλοσοφικής Γεωργίου Μιστριώτη επήλθε συμβιβασμός και ηρέμησαν τα πνεύματα. Ο Γαλβάνης επέστρεψε στα διδακτικά του καθήκοντα και διατήρησε την έδρα της χειρουργικής μέχρι την ημέρα του αιφνιδίου θανάτου του, τις 2 Σεπτεμβρίου του 1911.

Ο Γαλβάνης διακρίθηκε για την αφοσίωσή του στο καθήκον, την επιμέλειά του, την πρωτοπορία του στην επιστήμη της χειρουργικής στην Ελλάδα. Το 1886 διεξάγει την πρώτη κοιλιακή λαπαροτομία και το 1888 την πρώτη κολπική υστεροκοτομή. Το 1890 εγχείρησε φυματιώδη περιτονίτιδα, το 1895 φυματίωση τυφλού, το 1897 στομαχοτομία, το 1899 νεφροτομία, ενώ το 1900 διεκτομή στομάχου.

Ο ίδιος συνέθεσε πολλές επιστημονικές εργασίες της ειδικότητάς του, όπως: Εγχειρητική, 1884, «Περί σκωληκοειδίτιδος» *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου* τ. 2, «Θεραπεία της φυματιώσεως δια της χειρουργικής» στον ίδιο τόμο, «Σκέψεις τινές περί σωσιμελούς χειρουργίας εν τη θεραπεία των χρον. παθήσεων των οστών», *Πρακτικά Συνεδρίου Ελλήνων Ιατρών*, 1887, «Περί της δι' υδροχλωρικής κοκαΐνης αναλγησίας κατά την μέθοδον Tuffier», *Πρακτικά Α΄ Πανελ. Συνεδρίου*², *Quelques considerations sur la péritonite tuberculeuse chronique*, 1897, *Deux cas d'hydropathie congénitale*, 1898³.

Παράλληλα ασχολήθηκε με αρχαιολογικές μελέτες⁴.

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 936/19-12-1893, σ. 3.

² Μ.Ε.Ε., τ. Η΄, σ. 53.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία* 3ος, σ. 293, αριθ. 9703 και σ. 298, αριθ. 9742.

⁴ Βλ. *Το έργον της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, εν Αθήναις 1938 στη λέξη Χαϊρώνεια.

21. Ιούλιος Γαλβάνης (1838-1911).

1865 c. - Κατραμής Διονύσιος του Νικολάου

Για την οικογένεια Κατραμή στη Ζάκυνθο χρήσιμες πληροφορίες παρέχει ο Λ.Χ. Ζώης, σημειώνοντας χρονολογίες παρουσίας της αρχικά το 1511 και αργότερα το 1619, όταν επισημαίνεται οικογένεια «ετέρα εκ Φιλιατρών».

Ο γιατρός Διονύσιος Κατραμής ήταν γιος του Νικολάου Διον. Κατραμή, του γνωστού μητροπολίτη Ζακύνθου, διακεκριμένου ιερωμένου, ο οποίος προτού γίνει Αρχιεπίσκοπος είχε νυμφευθεί την Κωνσταντίνα Ρήγα, με την οποία είχε αποκτήσει μια κόρη (δεν αναφέρεται το όνομά της) την αργότερα σύζυγο του καθηγητή Σπύρου Μαρίνου, και τον Διονύσιο¹, για τον οποίον δεν έχουμε παρά ελάχιστα στοιχεία. Κατά τον Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιον Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν* 1874, άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο το 1865².

1865 c. - Θεριανός Παναγιώτης του Νικολάου

Γιος του Νικολάου και της Ελένης Ξένου³. Για τον Παναγιώτη Θεριανό έχουμε πολύ λίγα στοιχεία. Στο *“Ημερολόγιον Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν 1874”* του Κ. Δηλιγιάννη, αναφέρεται ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος στη Ζάκυνθο το 1866⁴. Στην τοπική εφημερίδα *Αγών*, το Μάρτιο του 1876 αναφέρεται ο θάνατός του: «Απεβίωσεν τελευταίως ο καλός συμπολίτης μας και ιατρός Π. Θεριανός»⁵.

1865 - Πελεκάσης Διονύσιος του Δημητρίου

Κατά τις πληροφορίες του Λ. Χ. Ζώη, η οικογένεια Πελεκάση της Ζακύνθου προέρχεται από την Αραγωνία (παρουσία εκεί το 1375) και μεταναστεύει στη Ζάκυνθο, όπου την εντοπίζει ο ιστοριοδίφης σε πηγές της εποχής το έτος 1489.

Για τον γιατρό Διονύσιο Πελεκάση οι πληροφορίες είναι πολύ περιορισμένες. Ήταν γιος του ιατροφιλοσόφου Δημητρίου και της Πηγής Ν. Καλλινίκου. Γεννήθηκε τις 9 Δεκεμβρίου 1839. Τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές του στο Λύκειο Ζακύνθου. Σπούδασε Ιατρική στη Φλωρεντία και στην Πίζα.

Στο Αρχείο της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Πίζας η Αλόη Σιδέρη εντόπισε πιστοποιητικό με ημερομηνία 11 Αυγούστου

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 285.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 234.

⁴ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 253.

⁵ Εφημ. *Αγών*, φ. 92/15-3-876.

1959 (επικυρωμένο από το Επαρχείο Ζακύνθου τις 22 Αυγούστου 1959) προερχόμενο από τον Διευθυντή του Λυκείου Ζακύνθου Ιερομόναχο Κωνσταντίνο Στρατούλη, στο οποίο τονίζεται η φιλομάθεια και η άριστη επίδοση του Διονυσίου Πελεκάση ιδιαίτερα στα μαθήματα της Ελληνικής γλώσσας, καθώς και η απόδοσή του στις ενιαύσιες εξετάσεις του Λυκείου με τον βαθμό άριστα.. Επίσης αναγράφεται από την ίδια τη Σιδέρη στον κατάλογο των σπουδαστών χωρίς πτυχίο με έτος εγγραφής το 1859¹.

Το 1866 ο Διονύσιος Πελεκάσης συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών από όπου έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος².

Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στη Ζάκυνθο όπου εξάσκησε το επάγγελμά του. Διακρίθηκε για την μόρφωσή του και τα φιλανθρωπικά του αισθήματα. Πέθανε τον Οκτώβριο του 1882³.

1865 – Σιγούρος Έκτορας του Μαρίνου

Για την επιφανή οικογένεια Σιγούρου έγινε λόγος παραπάνω. Ο γιατρός Έκτορας Σιγούρος, γιος του ιατροχειρουργού Μαρίνου Έκτορα Σιγούρου (1791-1886) και της Ελένης Βασ. Μακρή, γεννήθηκε τις 15 Σεπτεμβρίου 1838⁴. Σπούδασε ιατρική στην Μπολόνια. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1867-1868 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και επέστρεψε στο νησί του, όπου άσκησε με επιτυχία το λειτούργημά του⁵.

Η τοπική εφημερίδα *Ζάκυνθος* αναφέρει ότι το 1879, όταν προέκυψε επιδημία εγκεφαλομηνιγγίτιδας στην περιοχή της Λιθακιάς στη Ζάκυνθο, ο Έκτορας Σιγούρος μαζί με τον συνάδελφό του Ι. Αγγελίδη, στρατιωτικό

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 581, όπου παρατίθεται το πιστοποιητικό με παραπομπή A.S.P., Università, D I 18, No 135 και σ. 480, όπου καταγράφεται ως φοιτητής το 1859 χωρίς πτυχίο.

² ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 52.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 523. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 90.

⁴ Γενικά για τον Έκτορα Σιγούρο βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 588. Χαροκόπος Σπ.-Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 88. Μπουμπουλίδης Φ., Γενεαλογικά, σ. 52. Ο Μπουμπουλίδης αναφέρει ότι τα στοιχεία προέρχονται από τον κώδικα της οικογενείας που υπάρχει στο Αρχείο του ποιητή Μαρίνου Σιγούρου, φ. 110r.

⁵ ΛΠ 1867-1868/1868, σ. 87. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 253.

γιατρό της εκεί φρουράς, προσέφερε τις υπηρεσίες του στους κατοίκους της περιοχής¹. Νυμφεύθηκε τη Μαριάνα Σφόρτσα. Γιος του είναι ο ποιητής Μαρίνος Σιγούρος.

Ο Έκτορας Σιγούρος διακρίθηκε για την ευρεία μόρφωσή του και την φιλανθρωπική του δράση. Άριστος γνώστης της ιταλικής φιλολογίας. Μετέφρασε στην ιταλική γλώσσα διάφορα λογοτεχνικά έργα². Πέθανε στη Ζάκυνθο το 1897³. Νεκρολογία του δημοσίευσε ο Μ. Μαρτζώκης σε μονόφυλλο της εποχής, με τον τίτλο: «Έκτωρ Μ. Σιγούρος, εν Ζακύνθω 2 Ιουνίου 1897».

---

¹ Εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 3/1-12-1879. Στην ίδια εφημερίδα διαβάζουμε ότι στην επιδημία της εγκεφαλομηνιγγίτιδας στη Λιθακιά πέθαναν 8 άτομα, 3 θεωρούνται ύποπτοι και ένας νοσει. Βλ. και εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 11/8-2-1880, στην οποία αναφέρεται ότι υπάρχουν ακόμη κρούσματα μηνιγγίτιδας στη Λιθακιά και για τον λόγο αυτό διακόπηκε λειτουργία του Δημοτικού Σχολείου και του Ειρηνοδικείου.

² Εντοπίσθηκαν στην *Ιονική Βιβλιογραφία* του Θ. Παπαδόπουλου τα εξής: «Lambro del... D. Solomos, traduzione dal testo Greco di Ettore Sicuro», *Ιονική Βιβλιογραφία*, τ. 2ος, σ. 203, αριθ. 4412, στον ίδιο τόμο, σ. 548, αριθ. 6745, «La Bubulina...drama storico...di Cio-rgio Andricopoulo... versione italiana...», σ. 565, αριθ. 6888, «La Bubulina ovvero L'assedio si Tripoli nella guerra contro I Turchi .... Dramma... di Giorgio Andricopoulo» και το μονόφυλλο «All' anima beata di Dorina Messala passata di questa vita nell' eta fiorente... Zante ai 30 di Maggio S.N. Ettore Sicuro 1863», , σ. 165, αριθ. 4191.

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 227/5-6-1897.

22. Έκτορας Σιγούρος (1898-1897).
Προσωπογραφία από το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, στη Ζάκυνθο.
Δωρεά Μαρίνου Σιγούρου.

1866 - Γαήτας Φωσκάρδης Αντώνιος του Δημητρίου

Για την οικογένεια Γαήτα εκτενέστατο λόγο κάνει ο Λ. Χ Ζώης, που μας πληροφορεί ότι η οικογένεια εμφανίζεται στη Ζάκυνθο από αρχαιότατων χρόνων, καταγόμενη από την ιταλική πόλη Gaeta, πλησίον της Νεάπολης, που πιθανώς έφθασε στη Ζάκυνθο επί Σταυροφόρων. Ένας κλάδος της οικογένειας είναι και του Γαήτα Φωσκάρδη, στον οποίο ανήκει και ο γιατρός Αντώνιος, γιος του Δημητρίου Γαήτα Φωσκάρδη, προέδρου της Ιονίου Γερουσίας και της Λάουρας Βαλσάμου, μέλους πολυμελούς οικογενείας, με άλλα έξι παιδιά, τον Ανδρέα Γαήτα Φωσκάρδη, δικηγόρο και βουλευτή, τον Παύλο, τον Διονύσιο, τον Άγγελο, την Αικατερίνη και την Ιωάννα¹.

Ο Αντώνιος σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του τις 11 Μαΐου του 1866, με τον βαθμό «λίαν καλώς». Επίσης στο ίδιο Πανεπιστήμιο τον συναντάμε να συμμετέχει με επιτυχία στις πρακτικές εξετάσεις για την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος κατά το έτος 1866². Κατά την ίδια χρονιά φαίνεται ότι επιστρέφει στη Ζάκυνθο και αρχίζει να εργάζεται ως γιατρός κατά την πληροφορία του Κ. Δηλιγιάννη στο *Ημερολόγιον* 1874, όπου καταγράφει ως ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος το 1866³. Δέκα χρόνια αργότερα, στις 8 Μαΐου 1876, επισημαίνεται να υπηρετεί ως γιατρός στο Σωφρονιστήριο της Ζακύνθου, απ' όπου απολύεται, με πολιτική παρέμβαση. Στο σχετικό, με την ημερομηνία αυτή, δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας *Αγών*, υπογραμμίζεται η πολιτική εις βάρος του παράμβαση: «Απελύθη ο ικανός και δραστήριος ιατρός του Σωφρονιστηρίου κ. Αντ. Γαήτας Φωσκάρδης, αδελφός του βουλευτού της ημετέρας επαρχίας, αντικατασταθείς υπό του κ. Βερυκίου, ανθρώπου της φατρίας των στηλιτών. Ο κ. Γαήτας επί πολλά έτη υπηρετήσας ως ιατρός των φυλακών διεκρίθη δια τον ζήλον αυτού και την επιμέλειαν, ην κατέβαλε υπέρ των δυστυχών εκείνων όντων, των εν ταις φυλακαίς κεκλεισμένων, εκπληρώσας, οπωσδήποτε, πιστώς του αληθούς ιατρού καθήκον». Σε άλλη τοπική εφημερίδα του νησιού, στη Ζάκυνθος, λίγα χρόνια αργότερα, το 1880, σημειώνεται να αναλαμβάνει υπηρεσία ως υγειονομικός γιατρός Ζακύνθου στη θέση του γιατρού Πέτρου Κοκκίνη, που υπηρετούσε στη υπηρεσία αυτή ως τότε⁴.

Κατά τον σεισμό του 1893 (19-1-1893), όπως και οι άλλοι συμπατριώτες του ιατροί, με αυταπάρνηση ασχολήθηκε με το εμβολιασμό των κατοίκων για να αποφευχθεί η εξάπλωση της ευλογιάς, που ήδη είχε παρουσιαστεί

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν*, Α', σσ. 112-113.

² ΛΠ 1837-1866/1867, σ. 28, και ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 52.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον* 1874, σ. 253.

⁴ Εφημ. *Αγών*, φ. 99/8-5-1876, σ. 3. Εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 19/31-5-1880.

στο νησί και λόγω των δυσμενών συνθηκών εξαπλωνόταν με ταχύ ρυθμό. Έτσι τον συναντάμε να ασχολείται με τον εμβολιασμό των κατοίκων των παραπηγμάτων της πόλης μαζί με τους συναδέλφους του Δημ. Σιγούρο, υγειονομικό γιατρό, και Δ. Στουπάθη¹.

1866 - 1867 c. - Ραφτάνης Διονύσιος του Νικολάου

Ο Διονύσιος Ραφτάνης, γιος του Νικολάου και της Μαρίας Μπαχώμη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 4 Απριλίου του 1841. Μετά τα εγκύκλια μαθήματα στη γενέτειρά του, σπούδασε ιατρική στην Ιταλία, όπου παρέμεινε για μερικά χρόνια και εξάσκησε το επάγγελμά του².

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1877-1878 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδειας ασκήσεως επαγγέλματος³. Στη συνέχεια επιστρέφει στη Ζάκυνθο, όπου εργάστηκε με επιτυχία ως γιατρός. Από τις υπάρχουσες πληροφορίες μαθαίνουμε ότι ασχολήθηκε και με μεταφράσεις από την ιταλική γλώσσα, τις οποίες όμως δεν δημοσίευσε. Πέθανε τις 17 Ιουνίου 1900.

1866 - Στουπάθης Διονύσιος του Αγγέλου

Ο Διονύσιος Στουπάθης γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1841, γιος του Άγγελου και της Τζόγιας, το γένος Μουζάκη. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Συμμετείχε με επιτυχία στις πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος κατά το ακαδημαϊκό έτος 1866-1867. Το ίδιο έτος, κατά πληροφορίες του Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιον 1874*, άρχισε να ασκεί το λειτούργημά του στη Ζάκυνθο⁴.

Από την τοπική εφημ. *Αγών* (20-5-1875) έχουμε την πληροφορία ότι διορίστηκε ως υγειονομικός γιατρός Ζακύνθου, μετά την απόλυση του Λ. Κανδακίτου⁵. Το 1879, κατά την αλλαγή της κυβέρνησης, απολύθηκε για πολιτικούς λόγους από γιατρός του υγειονομείου και αντ' αυτού διορίστηκε ο Δημήτριος Σιγούρος. Επίσης απολύθηκε και από τη θέση του γιατρού των φυλακών, που κατείχε αυτήν την περίοδο και αντ' αυτού διορίστηκε ο Π. Κοκκίνης⁶.

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 905/16-5-1893, σ. 3.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 557.

³ ΛΠ 1877-1878/1879, σ. 43.

⁴ ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 52. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 253.

⁵ Εφημ. *Αγών*, φ. 61/20-5-1875, σ. 4.

⁶ Εφημ. *Αγών*, φ. 170/22-8-1879, σ. 2.

Κατά την περίοδο των σεισμών του 1893 δραστηριοποιήθηκε, όπως και οι άλλοι συναδέλφοί του, για να προσφέρει βοήθεια στους δοκιμαζόμενους συμπατριώτες του. Έτσι τον Απρίλιο του 1893 γίνεται μέλος της Επιτροπής Βοηθημάτων. Μαζί με τους συναδέλφους του, τον υγειονομικό γιατρό Δημ. Σιγούρο και το γιατρό Αντώνιο Γαϊτά, ανέλαβε τον εμβολιασμό των κατοίκων των παραπηγμάτων για να αποφευχθεί η εξάπλωση της ευλογιάς που παρουσιάστηκε στο νησί κατά τη δύσκολη αυτή περίοδο¹.

Ο Διονύσιος Στουπάθης εξελέγη δύο φορές δημαρχιακός πάρεδρος (πρώτος πάρεδρος του Δήμου), τον Μάρτιο του 1893 και τον Σεπτέμβριο του 1895². Διετέλεσε αρχαιοφύλακας Ζακύνθου. Πέθανε τις 22 Μαρτίου του 1906 σε ηλικία 65 ετών³.

1867 c. - Σιγούρος Διονύσιος του Ιωάννου

Από τη γνωστή οικογένεια Σιγούρου, που αναφέρθηκε παραπάνω⁴. Τον γιατρό Διονύσιο Σιγούρο τον συναντάμε να μετέχει με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας άσκησης επαγγέλματος το 1867. Στη συνέχεια επιστρέφει στη Ζάκυνθο, όπου ασκεί το επάγγελμά του⁵.

Κατά πληροφορία της τοπικής εφημερίδας Πατριώτης, τον Δεκέμβριο του 1895 γίνεται μέλος της Επιτροπής του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Ζακύνθου μαζί με τον συνάδελφό του Αναστάσιο Μαρκεσίνη⁶.

Πέθανε τον Μάιο του 1908. Στην σατιρική εφημερίδα Ζακύνθου *Κουτουζής* διαβάζουμε: «Απεβίωσε και σεμνοπρεπώς εκηδεύθη ο Διονύσιος Σιγούρος ιατρός διακριθείς καθ' όλον αυτού τον βίον δια την προσήνειαν του, δια την προς τους συναδέλφους του λεπτότητα και εν γένει δια την ευγένειαν των αισθημάτων του[...]»⁷.

1867- 1868 c. - Στρούζας Διονύσιος του Ιωάννου

Σπούδασε ιατρική στην Ιταλία. Το 1869 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 902/25-4-1893, σ. 3. και φ. 905/16-5-/1893, σ. 3. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 27/8-7-1893.

² Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 9/11-3-1893, και φ. 139/14-9-1895.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 616. Εφημ. *Κουτουζής*, φ. 319/9-4-1906, σ. 4.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 588.

⁵ ΛΠ 1867-1868/1868, σ. 87. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 253.

⁶ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 152/14-12-1895.

⁷ Εφημ. *Κουτουζής*, φ. 361/21-5-1908, σ. 4.

την απόκτηση άδειας επαγγέλματος¹.

Επισκέφθηκε δύο φορές την Αμερική. Στη Ζάκυνθο τον συναντάμε να ασκεί το επάγγελμά του την περίοδο 1905-1918. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το έζησε στην Πάτρα, όπου διακρίθηκε για τη φιλανθρωπία του, την ιατρική ικανότητά του και την προθυμία του να προσφέρει δωρεάν τις υπηρεσίες του στους φτωχούς. Στην τοπική εφημερίδα της Ζακύνθου *Αγών*, τον Ιούνιο του 1877, διαβάζουμε αναδημοσίευση από την εφημερίδα *Φιλόδημον Πατρών*, όπου αναφέρεται στον Στρούζα: «*Πληροφορηθέντες περί της φιλανθρωπίας και της προθυμίας μεθ' ης ο αξιότιμος εν τη πόλει μας ιατρός κ. Στρούζας δωρεάν παρέχει την πολύτιμον αυτού αρωγήν εις τους ενδεείς, προς ους πολλάκις και αυτά τα προς συντήρησιν ευγενώς προσφέρει [...]*². Στον Α. Ζώη περιγράφεται ως «*ακούραστος εις φαντασιώδεις διηγήσεις, στωμύλος και θυμηδής*». Πέθανε στη Ζάκυνθο το 1921³.

1868 - Καρβελλάς Διονύσιος του Νικολάου

Η οικογένεια Καρβελλά συναντάται στη Ζάκυνθο από το 1564. Πρόκειται για μεγάλη οικογένεια με πολλές δραστηριότητες μεταξύ των μελών της οποίας υπάρχουν και γιατροί, όπως, πλην του Διονυσίου, ο Φραγκίσκος (γενν. το 1794), ο Σπυρίδων (γενν. το 1803) κ.ά.

Ο Διονύσιος Καρβελλάς πήρε το δίπλωμά του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1868. Ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος στη Ζάκυνθο αναφέρεται από τον Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιον 1874*, το 1871⁴.

Στον Ζώη αναφέρεται ότι άσκησε την επιστήμη του στη Γαστούνη και στον Πειραιά, όπου και πέθανε σε ηλικία 90 ετών περίπου⁵.

1873 - Γκούσκος Φραγκίσκος του Α.

Η οικογένεια ανήκει στις αρχαιότερες της Ζακύνθου με προέλευση την Αρκαδία και πρώτο χώρο εγκατάστασης το 1492 στο Καταστάρι Ζακύνθου.

Ο Φραγκίσκος σπούδασε ιατρική στην Αθήνα απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1873. Το 1887 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος⁶.

Στην τοπική εφημερίδα *Πατριώτης* εντοπίζεται το 1893 να εργάζεται ως γιατρός στο χωριό Καταστάρι⁷.

¹ ΛΠ 1868-1869/1869, σ. 82.

² Εφημ. *Αγών*, φ. 132/25-6-1877, σσ. 2-3.

³ Ζώης Α., *Λεξικόν Α'*, σ. 620.

⁴ ΛΠ 1867-1868/1869, σ. 85. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 253.

⁵ Ζώης Α., *Λεξικόν Α'*, σ. 274.

⁶ ΛΠ 1872-1873/1874 σ. 39 και ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 191.

⁷ Ζώης Α., *Λεξικόν Α'*, σ. 133. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 28/15-7-1893.

1874 - Βερύκιος Ιούλιος του Γεωργίου

Ο γιατρός Ιούλιος Βερύκιος, από τη γνωστή οικογένεια που αναφέραμε παραπάνω, ήταν γιος του γνωστού ριζοσπάστη βουλευτή, δημοσιογράφου, νομάρχη Κεφαλληνίας Γεώργιου Βερύκιου. Γεννήθηκε στις 6 Ιανουαρίου του 1849. Πήρε το δίπλωμά του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1874¹ και μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι ως ιατροχειρουργός.

Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του για μικρό όμως διάστημα. Πέθανε πολύ νέος, σε ηλικία μόλις τριάντα ετών, τις 11 Δεκεμβρίου του 1879. Επικηδείους λόγους εξεφώνησαν ο γιατρός Ιούλιος Μερκάτης και ο Σπ. Χ. Ραφτάνης². Τις 6 Ιανουαρίου του 1880 ο πατέρας του Γεώργιος Γ. Βερύκιος κυκλοφόρησε μονόφυλλο για τον άωρο θάνατο του γιου του: «Ιουλίω Γ. Βερυκίω ιατρώ εν Ζακύνθω γενηθέντι την 6^{ην} Ιανουαρίου 1849 και τελευτήσαντι την 11^{ην} Δεκεμβρίου 1879, επί δεκαετίαν όλην εις Αθήνας και Παρισίους την ιατρικήν μετά πόνου, μόχθου και κόπου πολλού σπουδάσαντι [...]»³.

1875 c. - Αγγελίδης Ιωάννης του Νικολάου

Ο Ιωάννης Αγγελίδης, καταγόμενος από οικογένεια προερχόμενη από την Κύθνο, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1850⁴. Υπηρέτησε ως στρατιωτικός γιατρός. Παντρεύτηκε την Ανδρομάχη Καρβελλά. Άσκησε το επάγγελμά του στο νησί.

Το 1879, κατά την επιδημία εγκεφαλομηνιγγίτιδας που ενέσχυε στην περιοχή της Λιθακιάς, ο Ιωάννης Αγγελίδης στρατιωτικός γιατρός τότε της εκεί φρουράς, μαζί με τον συνάδελφό του Έκτορα Σιγούρο, προσέφερε τις υπηρεσίες του στους κατοίκους. Τότε ακριβώς, οι δύο αυτοί γιατροί, προσπαθούσαν να πείσουν τους κατοίκους να απευθύνονται πια στους κατ' επάγγελμα γιατρούς και όχι στον εμπειρικό γιατρό της περιοχής⁵.

Σύμφωνα με πληροφορίες από τον τοπικό τύπο ο Αγγελίδης διέμεινε επί

¹ ΛΠ 1873-1874/1875, σ. 50. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 89.

² Στην εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 5/15-12-1879 δημοσιεύθηκε «Λόγος επικήδειος από τον ιατρό Ιούλιο Μερκάτη». Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 594, αριθ. 7075, «Λόγος επικήδειος επί του νεκρού Ιουλίου Γ. Βερυκίου ...υπό Σπυριδωνος Χ. Ραφτάνη... 12η Δεκεμβρίου... εν Ζακύνθω»

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 625, αριθ. 7288 (αντίτυπο του μονοφύλλου στη βιβλιοθήκη του Γιάννη Χρυσικόπουλου στη Ζάκυνθο).

⁴ Γενικά για τον Αγγελίδη βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 21.

⁵ Εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 3/1-12-1879. Στην ίδια εφημερίδα διαβάζουμε ότι κατά την επιδημία της εγκεφαλομηνιγγίτιδας στη Λιθακιά πέθαναν 8 άτομα, 3 θεωρούνται ύποπτοι και ένας νοσεί. Βλ. και στην ίδια εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 11/8-2-1880, στην οποία αναφέρεται ότι υπάρχουν ακόμη κρούσματα μηνιγγίτιδας στη Λιθακιά και για τον λόγο αυτό διακόπηκε η λειτουργία του Δημοτικού Σχολείου και του Ειρηνοδικείου.

διετία (1891-1893) στο Παρίσι, όπου στα εκεί νοσοκομεία, συμπλήρωσε τις ιατρικές γνώσεις του: «Μετά διετίας απουσίαν επανήλθεν εκ Παρισίων ο στρατιωτικός ιατρός κ. Ιωάννης Αγγελίδης [...]. Δια της διετούς εν Γαλλία διαμονής του κατέγινε εν τοις νοσοκομείοις των Παρισίων και ιδία μελετών εις συμπλήρωσιν των ιατρικών αυτού γνώσεων. Του ούτω δε κράτιστα καταρτισμένου επιστήμονος την ενταύθα αποκατάστασιν, χαιρετίζομεν μετά ανυποκρίτου χαράς»¹.

Στην εφημ. *Πατριώτης* (Ζάκυνθου), στο φ. 72/19-5-1893, αναφέρεται ότι ο στρατιωτικός γιατρός Ι. Αγγελίδης ορίστηκε και ως γιατρός της αστυνομίας. Το 1895 τον συναντάμε ως μέλος του Συμβουλίου της Φιλαρμονικής Ζακύνθου². Υπήρξε ο πρώτος πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου Ζακύνθου που συνεστήθη τον Μάιο του 1919³.

Πέθανε στη Ζάκυνθο τις 23 Απριλίου 1928 σε ηλικία 78 ετών.

1875 - Νέγκας Γεώργιος του Πέτρου

Ελάχιστες πληροφορίες έχουμε για τον Γεώργιο Νέγκα. Και ο Λεωνίδας Χ. Ζώης περιορισμένα στοιχεία σημειώνει τόσο για τον ίδιο, όσο και γενικότερα για την οικογένεια Νέγκα, την οποία συναντά για πρώτη φορά στη Ζάκυνθο το 1505.

Από τα ελάχιστα του Ζώη, λοιπόν, και από άλλες πηγές, μαθαίνουμε ότι γεννήθηκε τις 28 Δεκεμβρίου του 1849⁴. Σπούδασε την ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του το 1875⁵.

Η τοπική εφημερίδα Ζακύνθου *Αγών*, (φ. 48/26-12-1874), ιδιαίτερη και κολακευτική μνεία κάνει για τον «τελειόφοιτο» γιατρό Γεώργιο Νέγκα, αναφερόμενη σε διάλεξή του στο Φιλολογικό Σύλλογο “Παρνασσός” με θέμα «Η ανατροφή των αρχαίων». Στο εν λόγω δημοσίευμα, μεταξύ των άλλων, αναφέρονται: «Μας αποστέλλουσιν εξ Αθηνών ότι το εσπέρας της 10ης ισταμένου εν τω Φιλολογικώ Συλλόγω Παρνασσώ, ενώπιον πολυπληθούς ακροατηρίου, ωμίλησεν ο συμπολίτης μας κ. Γεώργ. Νέγκας, τελειόφοιτος της ιατρικής Σχολής. Θέμα της ομιλίας του ήτο η ανατροφή των Αρχαίων, λίαν δε εμβριθώς ανέπτυξε τούτο και μετά μεγάλης ακριβείας απέδειξε τας μεγάλας και σπουδαίας ωφελείας της ανατροφής εκείνης επί τε της υγείας του ατόμου και της εν γένει καταστάσεως της πολιτείας [...]]»⁶.

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 910/20-6-1893, σ. 2.

² Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 123/18-5-1895.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 237. Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 147 και 148.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 469.

⁵ ΛΠ 1876-1877/1880, σ. 129.

⁶ Εφημ. *Αγών*, φ. 48/26-12-1874, σ. 4.

Ο Νέγκας μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην πατρίδα του και άσκησε το λειτούργημά του. Το 1890 διορίστηκε ως γιατρός των φυλακών, θέση η οποία είχε προταθεί στον γιατρό Δημήτριο Σιγούρο, ο οποίος δεν μπόρεσε να δεχθεί τον διορισμό, επειδή ήταν νομαρχιακός Σύμβουλος¹. Το Ιανουάριο του 1897, υπογράφει στο τηλεγράφημα συμπαραστάσης των γιατρών Ζακύνθου προς τον καθηγητή Ιούλιο Γαλβάνη για τα εις βάρος του επεισόδια από τους φοιτητές. Το εν λόγω τηλεγράφημα δημοσιεύεται στην εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 208/16-1-1897.

1875 - 1876 c. - Μερκάτης Ιούλιος του Φραγκίσκου

Η οικογένεια Μερκάτη ανήκει στους επιφανείς Ζακυνθίους και η καταγωγή της είναι από τη Φλωρεντία. Στη Ζάκυνθο εμφανίζεται το 1536. Η οικογένεια αυτή έδωσε στο νησί διακεκριμένους πολίτες: γιατρούς, πολιτικούς, νομικούς, μηχανικούς, βιομηχάνους, στρατιωτικούς.

Ο Ιούλιος Μερκάτης, γιος του Φραγκίσκου, επάρχου Ζακύνθου 1852-1857², γεννήθηκε το 1851. Σπούδασε Ιατρική στην Ιταλία. Το 1879 πήρε και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με βαθμό «λίαν καλώς» από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας και την ίδια χρονιά επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άρχισε να ασκεί το λειτούργημά του³. Παράλληλα με την επιστήμη του ανέπτυξε και πλούσια κοινωνική και πολιτική δραστηριότητα. Τον Αύγουστο του 1893 τον συναντάμε ως δημαρχιακό πάρεδρο, οπότε του ανατίθενται καθήκοντα δημοτικού αστυνόμου. Λίγες μέρες αργότερα παραιτήθηκε από τη θέση αυτή⁴. Επίσης το 1894 εκλέχθηκε ως πρώτος Πρόεδρος της Εμπορικής Λέσχης Ζακύνθου⁵.

Στην εφημερίδα *Πατριώτης*, τις 28-3-1897, σημειώνεται ότι ο γιατρός Ιούλιος Μερκάτης αναχώρησε για την Ευρώπη. Στόχος του κυρίως ήταν να μελετήσει την οροθεραπεία της φθίσεως που εφεύρε ο διάσημος Ιταλός γιατρός στη Γένοβα Marigliano⁶. Ο Ιούλιος Μερκάτης κατά πληροφορίες του Α. Ζώη τιμήθηκε με τον Σταυρό του Σωτήρος για την όλη δράση του. Πέθανε τον Μάρτιο του 1906. Στην τοπική εφημ. *Κουτούζης* αναφέρεται η είδηση του θανάτου του: «*Λυπηρόν άγγελμα αστραπιαίως διαθοθέν σήμεραν την πρωϊαν κατέθλιψε την ημετέραν κοινωνίαν. Ο ιατρός Ιουλ. Μερκάτης,*

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 724/8-4-1890, σ. 3.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 417.

³ ΔΠ 1879-1880/1881, σ. 38. Εφημ. *Ζάκυνθος*, φ. 4/8-12-1879.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 32/12-8-1893, και φ. 34/26-8-1893.

⁵ Της Εμπορικής Λέσχης Ζακύνθου τα εγκαίνια έγιναν τις 20 Οκτωβρίου του 1894, βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 190. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 99

⁶ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 218/28-3-1897.

η γλυκεία εκείνη φυσιογνωμία, η ευγενής εκείνη καρδιά, ο ευφραδής και ευχάριστος ομιλητής έκλεισε δια παντός τα μάτια .....»¹.

1878 - Λαγάτωρας Σωκράτης του Ιωάννου

Γόνος οικογενείας από την Ήπειρο, η οποία ήταν γνωστή και με τα παρώνυμα Βλάχου, Νταβαλιά και Ντιγλιντάνη. Ο Ζώης, προφανώς, θεωρεί ότι κατάγεται από το ομώνυμο χωριό Λαγάτορα, της περιοχής της Ηπείρου, νότια των Ιωαννίνων, καθώς παραπέμπει στο οικείο λήμμα στη Μ.Ε.Ε.

Ο Σωκράτης είναι γιος του δασκάλου Ιωάννου Λαγάτωρα και της Αικατερίνης Τζάνε². Γεννήθηκε τις 13 Ιανουαρίου του 1853. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του με τον βαθμό «λίαν καλώς» το 1878. Το 1881 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος³. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο. Τον συναντάμε ως γιατρό στους Δήμους Ελατίων και Μεσογαίων⁴.

Πέθανε στις 25 Μαρτίου 1907. Στην τοπική εφημερίδα Κουτούζης διαβάζουμε την είδηση για τον θάνατό του: «*Σκληρόν τραύμα έπληξε κατ' αυτάς την σεβαστήν οικογένειαν Λαγάτωρα. Ο αγαπητός τοις πάσιν ιατρός Σωκράτης Λαγάτωρας αφηρηπάγη σχεδόν αιφνιδίως έκ των κόλπων αυτής [...]*»⁵.

1879 - Θωμόπουλος Ιάκωβος του Ιωάννου

Γεννήθηκε το 1855 στην Κεφαλονιά⁶. Στην ηλικία των δέκα ετών εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο με την οικογένειά του, όπου και τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα, απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1879. Συνέχισε τις σπουδές του στη Νεάπολη και ύστερα στο Μόναχο. Μετά το τέλος των σπουδών του εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο.

Το 1888, κατά τον Λ. Χ. Ζώη, διορίζεται ως διευθυντής του Νοσοκομείου και του Ορφανοτροφείου Ζακύνθου. Στην τοπική εφημ. Ζακύνθου Ελπίς τον Μάιο του 1890 αναφέρεται: «*Προχθές διενεμήθη εις το Ημέτερον Κοινόν πολύφυλλος έκθεσις του Αδελφάτου των Αγαθοεργών Καταστημάτων της ημετέρας Νήσου Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου επί του προϋπολογισμού*

¹ Εφημ. Κουτούζης, αρ. φ. 315/2-3-1906, σ. 4.

² Γενικά βιογραφικά βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 339

³ ΛΠ 1877-1878/1879, σ. 40 και ΛΠ 1881-1882/1884, σ. 61.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775.

⁵ Εφημ. Κουτούζης, φ. 349/19-4-1907 σ. 4.

⁶ Γενικά για τον Θωμόπουλο, Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 236. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 90.

των άνω Καταστημάτων της χρήσεως 1890, συνταχθείσα υπό του άριστου διευθυντού αυτών ιατρού κ. Ιακ. Θωμόπουλου [...]»¹.

Κατά τους σεισμούς του 1893 προσέφερε ποικιλοτρόπως με αυταπάρηση τις υπηρεσίες του στους πληγέντες κατοίκους του νησιού. Τον Απρίλιο του 1893, με πρόταση του διευθυντή του Αγγλικού Τηλεγραφείου Φόρστερ, γίνεται μέλος της τοπικής Επιτροπής, προς ενίσχυση των σεισμοπαθών και από τη θέση αυτή ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα. Όταν, λόγω των κακών συνθηκών, άρχισε να εξαπλώνεται η ευλογιά στα παραπήγματα, όπου διέμεναν οι σεισμοπαθείς, η Επιτροπή, με πρότασή του, αποφάσισε τη διενέργεια γενικού εμβολιασμού όσων κατοικούσαν στα παραπήγματα. Για τον σκοπό αυτό η εν λόγω Επιτροπή παρήγγειλε τηλεγραφικώς στην Αθήνα μεγάλη ποσότητα δαμαλίδος και άρχισε ο γενικός εμβολιασμός. Ο Θωμόπουλος ως μέλος της Κεντρικής Επιτροπής, επειδή ήδη κυκλοφορούσε η φήμη ότι διεπράχθησαν πολλές καταχρήσεις από κάποια μέλη της εν λόγω Επιτροπής, ζήτησε να διορισθεί μια εξελεγκτική Επιτροπή για να διερευνήσει το θέμα².

Τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου η Τοπική Επιτροπή βοήθειας όρισε το ποσό των 30.000 δρχ. για την ανοικοδόμηση του κτηρίου του κατεστραμμένου Νοσοκομείου και ανέθεσε στους γιατρούς Ιάκωβο Θωμόπουλο και Σπυρίδωνα Καραμαλίκη να εποπτεύουν για τη καλή διάθεση των χρημάτων³.

Μετά τους σεισμούς του 1893 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου διέπρεψε και διακρίθηκε μεταξύ των συναδέλφων του. Το 1894 δημοσίευσε στα γαλλικά μελέτη του περί ελονοσίας, την οποία είχε ανακοινώσει την προηγούμενη χρονιά στην Ιατρική Εταιρεία Αθηνών με τίτλο: *La présence d' infusoires dans le sang des palustres [...]*.

Ο Θωμόπουλος ασχολήθηκε επίσης ερασιτεχνικά με την ιστορία και την γλωσσολογία. Το 1912 δημοσίευσε τα *Πελασγικά*. Στον τόμο αυτόν προσπάθησε με διάφορα επιχειρήματα να αποδείξει ότι η Αλβανική γλώσσα είναι η αρχαία Πελασγική και Κρητική, και το 1940 δημοσίευσε τη μελέτη του *Το κόλπιον ρεύμα του Ατλαντικού*. Άλλες επιστημονικές εργασίες του, που δημοσίευσε σε περιοδικά της εποχής είναι: «Πως ακριβώς ορίζεται εν τη Οδυσσειά η Ιθάκη [...]», *Ηχώ Ζ'*, σ. 89. Στο ίδιο περιοδικό δημοσιεύονται και οι ακόλουθες: «Ερμηνεία περί αρχαίων τοπωνυμίων Κεφαλληνίας» τ. Η', σ. 93. «Ιθάκη και Όμηρος- Συμβολή εις την Ομηρική Γεωγραφία». Πέθανε στην Αθήνα το 1943.

¹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 729/6-5-1890, σ. 1-2.

² Εφημ. *Ελπίς*, στα φφ. 902/25-4-1893, σ. 3, φ. 903/2-5-1893, σ. 2, και φ. 907/30-5-1903, σ. 2.

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 42 /21-10-1893.

1879 - Κοντονής Κωνσταντίνος του Θεοδώρου

Ανήκει στην οικογένεια Κοντονή (Κοντονή, Κονδονή), που η παρουσία της στη Ζάκυνθο αναφέρεται από το 1653.

Ο Κωνσταντίνος, γιος του Θεοδώρου Κοντονή και της Ζωΐσας Παναγοπούλου, αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1879. Μετεκπαιδεύθηκε στο Παρίσι. Το 1885 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής, για την άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος¹. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Πέθανε πολύ νέος, σε ηλικία 35 ετών, την 1^η Απριλίου του 1888².

1879 c. - Μάργαρης Ιωάννης του Λαμπρινού

Ο Λ. Χ. Ζώης εντοπίζει την οικογένεια Μάργαρη, για πρώτη φορά, σε χωριά της Ζακύνθου (Γύρι και Αγ. Λέοντα), κατά το 1509.

Ο Ιωάννης Μάργαρης, γιος του Λαμπρινού και της Ελένης Πελεκάση, γεννήθηκε τις 14 Ιουλίου του 1855³. Μαθήτευσε στο Ιόνιο Γυμνάσιο και συνέχισε τις σπουδές του στη φιλολογία και στην ιατρική. Μετά το τέλος των σπουδών του επισκέφθηκε επιστημονικά κέντρα της Ιταλίας για επιμόρφωση. Υπηρέτησε σε κρατικές υπηρεσίες στη Ζάκυνθο: αστυνομικός γιατρός, γιατρός του νοσοκομείου, το 1905 τον συναντάμε ως «οικονόμο» του νοσοκομείου⁴, γιατρός των φυλακών, απ' όπου παραιτήθηκε το 1890 και στη θέση του διορίστηκε ο Δημήτριος Σιγούρος⁵.

Ο Ιωάννης Μάργαρης, πέρα από την προσφορά του στην ιατρική επιστήμη, ανέπτυξε πλούσια και αξιόλογη κοινωνική δράση: υπηρέτησε ως μέλος ή πρόεδρος σε πολλά κοινωφελή σωματεία και συλλόγους. Το 1895 τον συναντάμε ως αντιπρόεδρο του *Συλλόγου Φιλομαθών*⁶, το 1896 πρόεδρο της Φιλαρμονικής Ζακύνθου⁷, το 1898 πρόεδρο του Πολιτικού Συλλόγου "Λομβάρδος"⁸, το 1901 πρώτο πρόεδρο του Παραρτήματος

¹ ΛΠ 1878-1879/1880, σ. 47 και ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 69.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 314.

³ Γενικά βιογραφικά βλ. Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7ος, σ. 122. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 391. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 88.

⁴ Ιγγλέσης Ν. *Οδηγός 1905-1906*, σ. 773.

⁵ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 718/25-2-1890, σ. 2.

⁶ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 108/2-2-1895.

⁷ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), αριθ. 173/16-1-1896, βλ. και «Διοργανισμός του Νέου Φιλαρμονικού Συλλόγου Ζακύνθου .....», Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 298, αριθ. 9743.

⁸ Μονόφυλλο «Μνημόσυνον Την προσεχή Κυριακή... ο πολιτικός Σύλλογος Λομβάρδος [...] Η εφορία του πολιτικού Συλλόγου Ιωάννης Μάργαρης Πρόεδρος [...]», Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία* 3ος, σ. 1898, αριθ. 9792.

της Εταιρείας Ελληνισμού στη Ζάκυνθο¹, το 1905-1906 πρόεδρο του Πτωχοκομείου “Η Πρόνοια”².

Εξελέγη επίσης δημοτικός Σύμβουλος Ζακύνθου. Για την όλη δράση του τιμήθηκε με τον ελληνικό Σταυρό του Σωτήρος το 1894³. Ξεφώνησε πολλούς εθνικούς και επικηδείους λόγους⁴. Πέθανε στις 10 Δεκεμβρίου του 1911.

1880 - Μινώτος Διονύσιος του Δ.

Ο γιατρός Διονύσιος Μινώτος γεννήθηκε το 1856 στη Ζάκυνθο. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ’ όπου πήρε το πτυχίο του το 1880 με βαθμό «λίαν καλώς». Μετά το τέλος των σπουδών του έφυγε για μετεκπαίδευση στη Νεάπολη της Ιταλίας. Το 1883 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ’ όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «λίαν καλώς»⁵. Στη συνέχεια επέστρεψε στη Ζάκυνθο όπου άσκησε με επιτυχία το επάγγελμά του⁶. Πέθανε το 1912.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν*, σ. 189.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 773.

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 82/4-8-1894.

⁴ Εντοπίσθηκαν τα εξής δημοσιεύματά του: «Ολίγα λέξεις εκφωνηθείσαι επί του νεκρού του Διονυσίου Φλαμπουριάρη», εφημ. *Αγών*, αρ. φ. 35/17-9-1874, σ. 4. Λόγοι επικηδείοι εις Αναστάσιον Βερούκιον ιατρόν, εν Ζακύνθω 1876, Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 529, αριθ. 6602. Νεκρολογία «Αποχαιρετισμός επί του νεκρού του Ιωάννου Σ. Καρβελλά», εφημ. *Αγών*, Ζακύνθος, φ. 85/1-1-1876, σ. 4. «Λόγος Επικήδειος επί του νεκρού του Λαμπρινού Δικόπουλου εκφωνηθείς υπό του ιατρού κ. Ι. Α. Μάργαρη», εφημ. *Αγών*, φ. 100/14-5-1876. Λόγοι επικηδείοι επί του νεκρού του Σπυρίδωνος Καρβελλά. [Παν. Χιώτης, Ι. Α. Μάργαρης]. Εν Ζακύνθω 1878, Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 566, αριθ. 6885. «Λόγος πανηγυρικός της 25ης Μαρτίου εκφωνηθείς εν τω Ναώ των Αγίων Πάντων υπό Ιωάννου Λ. Μάργαρη ιατρού», εφημ. *Αγών*, φ. 194/30-3-1980, σ. 4-6. Λόγος εκφωνηθείς εντολή της εφορίας του Συλλόγου Νέα Αδελφότης υπό Ιω. Μάργαρη ιατρού... εορτήν της 25ης Μαρτίου, εν Ζακύνθω 1881, Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 12, αριθ. 7461 και Ζώης Λ., *Λεξικόν Α’*, σ. 366. «Λόγος απαγγελθείς εν τω ιερῷ ναῷ των Αγίων Πάντων υπό του ιατρού κ. Ι. Μάργαρη, εντολή του Συλλόγου “Νέα Αδελφότης” τη 30η Μαρτ. 1882», Παπαδόπουλος Θ. *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 29, αριθ. 7610, Ζώης Λ., *Λεξικόν Α’*, σ. 365. Αθανάσιος Μπονσινιόρ, [Memnon Martzokis, Jean Margaris, Antoine Comoutos], εν Ζακύνθω 1898. Επίσης αφήκεν ανέκδοτη οικογενειακή βιογραφία.

⁵ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α’*, σ. 426. ΛΠ 1879-1880/ 1881, σ. 37 και ΛΠ 1882-1883/1884, σ. 74 αντίστοιχα.

⁶ Η παρουσία του εντοπίζεται στην Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 58/10-2-1894, Εφημ. *Κουτούζης*, αρ. φ. 300/ 19-8-1905, σ. 4, όπου ευχαριστήριο του Διον. Ρουκανά στους γιατρούς Κουμάνη Δημήτριο Α., Σπυρ. Καραμαλίκη, Αντώνιον Στρούζαν και Δ. Μινώτον για την επιτυχή έκβαση εγχειρήσεως στη γυναίκα του. Πιθανόν οι αναφερθέντες γιατροί είναι γιατροί του Νοσοκομείου. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775.

1882 - Καραμαλίκης Σπυρίδων του Θεοδώρου

Ο Σπυρίδων Καραμαλίκης ήταν γιος του Θεοδώρου και της Αδαμαντίνης Βούλτζου¹. Σπούδασε στο Λύκειο V. Emmanuelle της Νεάπολης, από το οποίο αποφοίτησε ως γιατρός τις 30 Ιουνίου του 1882. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1885-1886 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος². Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στο νησί και άσκησε το επάγγελμά του³.

Πολύ δραστήριο και κοινωνικό άτομο, ασχολήθηκε, με τα κοινά του τόπου. Το 1893 εκλέγεται πρώτος δημοτικός σύμβουλος Ζακύνθου και πάρεδρος. Το 1906 διορίστηκε προξενικός πράκτορας της Ιταλίας στη Ζάκυνθο. Το 1907 στις δημοτικές εκλογές εξελέγη ξανά δημοτικός σύμβουλος⁴.

Κατά τους σεισμούς, που έπληξαν το νησί στις 19-01-1893, προσφέρει με αυταπάρνηση τις υπηρεσίες του στους κατοίκους της Ζακύνθου. Στην τοπική εφημ. Πατριώτης, τον Οκτώβριο του 1893, δημοσιεύεται η είδηση ότι η Τοπική Επιτροπή βοήθειας των σεισμοπαθών, επειδή από τους σεισμούς καταστράφηκε το Νοσοκομείο Ζακύνθου, όρισε το ποσό των 30.000 δρχ, για την οικοδόμηση του κτηρίου και ανέθεσε στους γιατρούς Ιάκωβο Θωμόπουλο και Σπυρίδωνα Καραμαλίκη να εποπτεύουν για τη καλή διάθεση των χρημάτων⁵. Πιθανώς οι δυο αυτοί γιατροί να εργάζονται αυτή την περίοδο στο Νοσοκομείο Ζακύνθου.

Επίσης εντοπίζεται ως γιατρός του Νοσοκομείου από τον τοπικό τύπο κατά τα έτη 1897 και 1905. Το 1897 κατά τη διάρκεια του ελληνοτουρκικού πολέμου, μαζί με τους συναδέλφους του Ιούλιο Μερκάτη και Γεώργιο Καρρέρ, πάλι, με ιδιαίτερη φροντίδα προσέφερε αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες του στους τραυματίες οι οποίοι μεταφέρθηκαν για νοσηλεία στη Ζάκυνθο⁶. Πέθανε στις 9 Δεκεμβρίου 1908.

¹ Γενικά βιογραφικά βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 271.

² ΛΠ 1885-1886, σ. 93.

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 3/28-1-1893, φ. 131/20-7-1895, φ. 208/16-1-1897, Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 247/7-12-1903, σ. 3 και σ. 4, φ. 300/19-8-1905, σ. 4, Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός*, 1905-1906, σ. 775.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 271. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 3/28-1-1893. Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 327/15-9-1906, σ. 4. και φ. 346/7-7-1907, σ. 2.

⁵ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 3/28-1-1893. Εφημ. *Ελπίς*, φ. 888/27-1-1893, σ. 1-3. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζάκυνθου), φ. 42 /21-10-1893.

⁶ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου) φ. 227/5-6-1897. Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 300/19-8-1905, σ. 4, όπου ευχαριστήριο του Διον. Ρουκανά στους γιατρούς Κουμάνη Α., Σπυρ. Καραμαλίκη, Αντώνιον Στρούζαν και Διον. Μινώτο για την επιτυχή έκβαση εγχειρήσεως στη γυναίκα του.

1883 - Κακολύρης Στασινός Νικόλαος ή Κέκος

Κατάγεται από το χωριό Μαχαιράδο της Ζακύνθου. Σπούδασε στην Αθήνα από όπου πήρε το πτυχίο του το 1883. Αμέσως μετά το τέλος των σπουδών του διορίστηκε βοηθός του καθηγητή Μακά στην παθολογική κλινική του Νοσοκομείου Ελπίς. Το 1884 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος και επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου εργάστηκε ως γιατρός για μερικά χρόνια¹. Επίσης, κατά τις πληροφορίες του Ζώη, είχε διοριστεί για ένα διάστημα Αρχαιοφύλακας Ζακύνθου και Διευθυντής των Φυλακών. Αργότερα φεύγει για την Αμερική, όπου διαπρέπει ως καθηγητής Ανατομίας στο Πανεπιστήμιο του Πόρτλαντ, πρωτεύουσας της Πολιτείας του Ορέγκον των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, το 1921, όπου και πέθανε².

1884 - Πλατυμέσης Ανδρέας του Διονυσίου

Σύμφωνα με πληροφορίες του Ζώη, ο Ανδρέας Πλατυμέσης ήταν γιος του Διονυσίου και της Αικατερίνης Γραμματικοπούλου³. Γεννήθηκε τον Μάιο του 1860. Σπούδασε ιατροχειρουργική και μαιευτική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απ' όπου αποφοίτησε το 1884. Κατά το χρονικό διάστημα 1884-1887 υπηρέτησε στη Λευκάδα ως στρατιωτικός γιατρός και μετά ως βοηθός του γιατρού Ι. Γαλβάνη στην Αθήνα στο Νοσοκομείο Ευαγγελισμός. Το 1887 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος⁴ και επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε με αφιλοκέρδεια το επάγγελμά του. Ως γιατρός ήταν πολύ αγαπητός στο νησί.

Το 1889 παντρεύτηκε την Μαρία Ν. Μπαγδατοπούλου. Για το παιδί τους, που γεννήθηκε την επόμενη χρονιά (1890) και πέθανε αμέσως συνέθεσε ποίημα αποτελούμενο από πέντε τετράστιχα ο Ζακύνθιος ποιητής Ανδρέας Μαρτζώκης, το οποίο δημοσιεύθηκε σε μονόφυλλο της εποχής⁵.

Υπήρξε πολύ δραστήριο και κοινωνικό μέλος του νησιού. Το 1893 διορίστηκε από το δημοτικό συμβούλιο ως μέλος του Αδελφάτου του

¹ ΛΠ 1882-1883, σ. 70 και ΛΠ 1883-1884/1885, σ. 103.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 252.

³ Γενικά βιογραφικά βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 537. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

⁴ ΛΠ 1883-1884/1885 σ. 100 και ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 192.

⁵ «Εις τον απαρνήγορτον φίλον Ανδρέα Δ. Πατυμέσην δια τη θλιβερή στέρησι του βρέφους του...», Ζάκυνθος 16 Σεπτεμβρίου 1890», Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 180, αριθ. 8780. (Αντίτυπο στη συλλογή Γιάννη Χρυσικόπουλου).

Νοσοκομείου και του Νοθοτροφείου Ζακύνθου, και το 1895 ως μέλος του συμβουλίου της Φιλαρμονικής Ζακύνθου¹. Επίσης στην τοπική εφημερίδα *Πατριώτης* (φ. 154/28-12-1895), αναφέρεται ως δημόσιος γιατρός Ζακύνθου. Τον Απρίλιο του 1896 στην ίδια εφημερίδα αναγράφεται η είδηση ότι αντικαταστάθηκε από τον στρατιωτικό γιατρό Ζυγουράκη για τον οποίο οι φυλακισμένοι εξέφραζαν πολλά παράπονα². Το 1896 διορίζεται ως αστίατρος στη θέση του στρατιωτικού γιατρού Ιωαννίδη³. Από τον τοπικό τύπο παίρνουμε την πληροφορία ότι τον Ιούλιο του 1897 ο Ανδρέας Πλατυμέσης, μαζί με το συνάδελφό του Γ. Καρρέρ, ανέλαβε δωρεάν να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο Νοσοκομείο Ζακύνθου, μετά την απόλυση από το Αδελφάτο του Νοσοκομείου του έμμισθου γιατρού Α. Μαρκεσίνη⁴.

Ο Διονύσιος Πλατυμέσης πέθανε τις 13 Απριλίου 1913 από εξανθηματικό τύφο, που του μετέδωσαν Τούρκοι αιχμάλωτοι, τους οποίους περιέθαλπε με αυταπάρηση επί πέντε μήνες ως αστίατρος, στο Φρούριο της Ζακύνθου. Στην εφημ. Κουτούζης αναγράφεται για τον θάνατό του: «*Μία έτι εξέλιπεν εκ του προσκαίρου τούτου κόσμου εκλεκτή κοινωνική φυσιογνωμία, ο Ανδρέας Πλατυμέσης ιατρός εκ των εγκριτοτέρων. Ούτε της επιστήμης τα μέσα, ούτε αι παρακλήσεις των τεθλιμμένων συγγενών του ίσχυσαν όπως μη αποκοπή το νήμα της ζωής του. Ο αείμνηστος, λειτουργός ων της ιπποκρατείου επιστήμης, επέδειξεν όλην την επιστημονικήν του μόρφωσιν εις διάφορα επιστημονικά εγχειρήματα και ενταύθα, όπου επί 25ετίαν μετήλθε το ιατρικόν επάγγελμα, και αλλαχού. Αλλά και ως αστίατρος της πόλεως ενήργει μετά δραστηριότητος και αμεροληψίας φροντίζων δια την υγείαν των πολιτών, έμελλε δε να αποθάνη ως πιστός στρατιώτης του καθήκοντος. Την κηδείαν του μετά μεγαλοπρεπείας παρηκολούθησε πλήθος κόσμου εν προφανεί συγκινήσει διατελούντος. Τας ταινίας του φερέτρου ανείχον οι κ. Ευστάθιος Γιαννόπουλος, κτηματίας, Αριστείδης Δεσύλλας, δικηγόρος, Αντώνιος Καντακίτης, ιατρός και Δημήτριος Κουμάνης, ιατρός [...]*»⁵.

1884 - Κοντονής Χαράλαμπος του Σπυριδωνος

Ο γιατρός Χαράλαμπος Κοντονής κατάγεται από το χωριό Βανάτο της Ζακύνθου. Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών

¹ Εφημ. *Πατριώτης*, (Ζακύνθου), φ. 47/25-11-1893. Εφημ. *Ελπίς*, φ. 933/28-11-1893, σ. 2. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 123/18-5-1895.

² Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 167/-4-1896.

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 192/26-9-1896.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 235/31-7-1897.

⁵ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 449/7-5-1913, σ. 4.

το 1884¹. Μετά τις σπουδές του εγκαταστάθηκε στον Πύργο, όπου άσκησε το επάγγελμά του για μια οκταετία. Το 1904 επέστρεψε στη Ζάκυνθο². Τον 1906 θέτει υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές και αποτυγχάνει. Σε Παράρτημα της εφημ. Κουτούζης, τέλη Μαρτίου 1906, διαβάζουμε για την υποψηφιότητά του τους εξής στίχους.

*Εύχομαι σ' τον Χαραλάμπην
σ' τον γιατρό τον Κοντονή,
να τον κάμουν πρώτο οι κάμποι
κι η χώρα κι οι βουνοί.
Μεσα στη βουλή ν' αστράψη
Σαν αστέρι φωτεινό,
φλόγαις και φωτιαίς ν' ανάψη
μ' ένα λόγο του τρανό³.*

1885 - Κάνδηλας Παύλος του Νικολάου

Ο γιατρός Παύλος Κάνδηλας, γιος του Νικολάου και της Αγγελικής, κατά τις πληροφορίες του Λ. Ζώη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο περί το 1858⁴. Σπούδασε στην Αθήνα απ' όπου πήρε το δίπλωμά του με τον βαθμό «λίαν καλώς» το 1885⁵. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο όπου άσκησε το επάγγελμά του⁶.

Κατά τον σεισμό που έπληξε τη Ζάκυνθο, τον Ιανουάριο του 1893, προσέφερε τις υπηρεσίες του στους πληγέντες Ζακυνθίους. Κατά πληροφορία της τοπικής εφημερίδας *Πατριώτης*, μαζί με τους συναδέλφους του Π. Κοκκίνη και Α. Μαρκεσίνη, ανέλαβε να επισκέπτεται αφιλοκερδώς τους ασθενείς που βρισκόταν στα παραπήγματα, όταν ήδη είχε ενσκήψει η επιδημία της ευλογιάς⁷. Κατά τον Λ. Ζώη πέθανε τις 11 Οκτωβρίου του 1908, «καταληφθείς από μελαγχολία»⁸.

¹ ΛΠ 1883-1884/1885, σ. 99.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 314.

³ Παράρτημα της εφημ. *Κουτούζης*, του φ. 318 αχρονολόγητο, τέλη Μαρτίου και φ. 319/9-4-1906, σ. 1.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 263.

⁵ ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 68.

⁶ Συναντάται στις εξής πηγές: Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 4/4-3-1893, φ. 159/15-2-1896. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός*, 1905-1906, σ. 775.

⁷ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 4/4-2-1893.

⁸ *Αι Μούσα* (Ζακύνθου), φ. 374.

1885 – Μυλωνάς - Μαυροειδής Διονύσιος του Θωμά

Ο γιατρός Διονύσιος Μυλωνάς γεννήθηκε στο Γαλάρο της Ζακύνθου τις 10 Ιανουαρίου του 1859¹. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του το 1885 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1886². Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του³. Το 1895 εξελέγη βουλευτής με τον συνδυασμό του Ρώμα. Στις εκλογές του 1899 και του 1902 έθεσε υποψηφιότητα και απέτυχε.

Στη σατιρική εφημ. *Κουτούζης*, τον Ιανουάριο του 1905, όπου γίνεται έμμετρη σατιρική παρουσίαση των υποψηφίων βουλευτών για τις εκλογές του 1905, διαβάζουμε για τον Μυλωνά:

*Ο Μυλωνάς Διονύσιος γιατρός κι αυτός ο τάλας
Μίαν φοράν επιτυχών απέτυχε τας άλλας.
Ως ιατρός γυρίζοντας της νήσου τα χωρία
Εγνώρισεν εις εαυτόν κι αυτός διπλωματία
Και είπε ας καταταχθώ σ' την στάνη των πατέρων
Να σώσω την πατρίδα μου μετά των ημετέρων
Και να μοιράση αν τυχόν μαυρίλα δεν τον εύρη
Σαν ιατρός κλυστήρια, σαν Μυλωνάς αλεύρι.*

Στις εκλογές αυτές ο Μυλωνάς εκλέχθηκε βουλευτής. Στις εκλογές του 1912 έθεσε πάλι υποψηφιότητα για βουλευτής με την παράταξη του Ρώμα⁴. Πέθανε στη Ζάκυνθο, τις 16 Νοεμβρίου 1913.

1885 - Τερτσέτης Δημήτριος Αλοΐσιος του Ανδρέα

Η οικογένεια Τερτσέτη προέρχεται από την Giota, πόλη της Γαλλίας. Στη Ζάκυνθο εγκαταστάθηκε, κατά τον Α. Ζώη, το 1615.

Ο Δημήτριος Αλοΐσιος Τερτσέτης υπήρξε γιος του Ανδρέα και της Αγγελικής Στράτη. Γεννήθηκε τις 28 Μαρτίου 1861⁵. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα, απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1885⁶. Τελειόφοιτος της

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 463. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

² ΛΠ 1884-1885, σ. 67 και ΛΠ 1895-1896/1897, σ. 93.

³ Εντοπίζεται ως γιατρός της Κοινότητας Αρτεμεισίων το 1895 στην εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 113/9-3-1895, όπου αναφέρεται και ως υποψήφιος βουλευτής. Επίσης στους Οδηγούς: Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1905-1906, σ. 775 και *Οδηγός* 1906-1907, σ. 758, ως γιατρός στο χωριό της Ζακύνθου Γερακαρίο.

⁴ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 284/30-1-1905, σ. 3. και φ. 430/25-2-1912, σ. 3.

⁵ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 640. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 91.

⁶ ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 68.

Σχολής το 1884, δημοσίευσε εγχειρίδιο Οφθαλμολογίας . Άσκησε την επιστήμη του στη Ζάκυνθο. Πέθανε στις 22-2-1896. Στην τοπική εφημερίδα *Πατριώτης* δίδεται η είδηση του θανάτου του και η πληροφορία ότι επικηδείους λόγους εξεφώνησαν οι γιατροί Α. Μαρκεσίνης και Θ. Δάφνος¹.

1886 - Κουμάνης Φραγκίσκος του Διονυσίου

Κατά τις μαρυρίες του Λ. Χ. Ζώη, ο Φραγκίσκος Κουμάνης ήταν γιος του Διονυσίου και της Πιερρίνας Κουτούβαλη². Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1886 και το 1887 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος³. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του στα χωριά της Ζακύνθου. Παντρεύτηκε την Μαρία Γράβαρη. Πέθανε στο χωριό Πισινώντα από πνευμονία το 1911. Στην τοπική εφημ. *Κουτούζης* φ. 412/5-2-1911, διαβάζουμε την είδηση: «*Απεβίωσεν εν Πισινώντι ο αγαπητός μας συμπολίτης Φραγκίσκος Κουμάνης ιατρός καταστάς σεβαστός και αγαπητός τοις πάσι δια τα ευγενή της ψυχής του αισθήματα...*»⁴.

1886 - Μπονσινιόρ Διονύσιος του Νικολάου

Η οικογένεια Μπονσινιόρ κατάγεται από την Ιταλία. Στη Ζάκυνθο εντοπίζεται το 1624.

Ο γιατρός Διονύσιος Μπονσινιόρ, γιος του Νικολάου και της Αγγελικής Μάνεση, γεννήθηκε στις 2 Μαρτίου του 1862⁵. Σπούδασε στην Αθήνα ιατρική. Πήρε το πτυχίο του το 1886 και το 1887 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του εν λόγω Πανεπιστημίου για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος⁶. Άσκησε το επάγγελμά του στους δήμους της υπαίθρου του νησιού. Τον συναντάμε γιατρό στο Άνω Γερακαριό⁷. Πέθανε στις 28 Μαρτίου 1932.

1888 - Δάφνος Θεόδωρος του Νικολάου

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 17 Δεκεμβρίου 1859. Γιος του Νικολάου και της Αικατερίνης Βαρζού. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1888. Το 1889 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές

¹ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 161/29-2-1886.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν*, Α', σ. 323.

³ ΔΠ 1884-1885/1886, σ. 67 και ΔΠ 1886-1887, σ. 93.

⁴ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 412/5-2-1911, σ. 4.

⁵ Ζώης Λ., *Λεξικόν* Α', σ. 456.

⁶ ΔΠ 1885-1886/1887, σ. 88 και ΔΠ 1886-1887/1889, σ. 193.

⁷ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 101/15-12-1894. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1905-1906, σ. 758, *Οδηγός* 1916, σ. 758, *Οδηγός* 1930, σ. 1050 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 924.

εξετάσεις του Πανεπιστημίου για την απόκτηση άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος¹.

Στην τοπική εφημερίδα *Ελπίς*, τον Φεβρουάριο του 1890, δίδεται η είδηση: «Ο ημέτερος συμπολίτης κ. Θεόδωρος Δάφνος, μετ' επιτυχίας εξετάσεις έτυχεν της άδειας του μετέρχεσθαι τον ιατρόν εν τη ημετέρα νήσον»². Το 1892 νυμφεύθηκε την Αικατερίνη Α. Ταμαρέση³. Τον Φεβρουάριο του 1896, κατά την τοπική εφημερίδα *Πατριώτης* εκφωνεί επικήδειο λόγο στην κηδεία του συναδέλφου του Δημητρίου Τερτσέτη⁴. Πέθανε στην Αθήνα τις 14 Αυγούστου 1909⁵.

1890 - Μουζάκης Νικόλαος του Ιωάννου [Τζαννέτου]

Επιτυχημένος γιατρός, αλλά και δραστήριος πολιτικός, υπήρξε ο Νικόλαος Μουζάκης, γιος του Ιωάννου (Τζαννέτου) και της Μαργετούλας Μουζάκη⁶.

Γεννήθηκε στο χωριό Γερακαρίο τις 20 Οκτωβρίου 1866. Διπλωματούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1890) με βαθμό πτυχίου «λίαν καλώς»⁷. Μετά την απόκτηση του πτυχίου του, τον Μάρτιο του 1890, αναχωρεί κατά πληροφορίες της τοπικής εφημερίδας *Ελπίς*, για συνέχιση των σπουδών του στη Νεάπολη: «Ανεχώρησεν δια Νεάπολιν προς αποπεράτωσιν των σπουδών του ο με επίζηλον βαθμόν λίαν καλώς αναδειχθείς διδάκτωρ της Ιατρικής συμπολίτης κ. Νικόλαος Μουζάκης»⁸. Το 1891, συμμετέχει με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁹. Κατά το ίδιο έτος άρχισε να εργάζεται ως ιατροχειρουργός στο νησί για μικρό διάστημα και εν συνεχεία αναχωρεί πάλι για το Παρίσι και τη Νεάπολη για συμπλήρωση των μελετών του. Στο εξωτερικό παρέμεινε για ένα έτος. Στη συνέχεια επέστρεψε στην Ελλάδα και μετά την εκπλήρωση της στρατιωτικής του θητείας ως έφεδρος, επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου ανέπτυξε πλούσια κοινωνική και πολιτική δράση και έγινε πολύ αγαπητός.

Εξελέγη κατ' επανάληψη βουλευτής (1905¹⁰, 1906, 1910, 1912¹¹, 1915,

¹ ΛΠ 1887-1888/1890, σ. 181 και ΛΠ 1889-1890/1891, σ. 172.

² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 716/11-2-1890, σ. 3.

³ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 876/4-11-1892, σ. 2.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 161/29-2-1886.

⁵ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 147

⁶ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 214 και Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ. *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 91.

⁷ ΛΠ 1889-1890/ 1891, σ. 167.

⁸ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 720/10-3-1890, σ. 2.

⁹ ΛΠ 1891-1892/1893, σ. 203.

¹⁰ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 289/27-2-1905, σ. 3.

¹¹ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 430/25-2-1912, σ. 3.

1920). Κατά τις εκλογές του 1905 στη σατιρική εφημερίδα *Κουτούζης*, φ. 284, όπου γίνεται έμμετρη σατιρική παρουσίαση των υποψηφίων βουλευτών, διαβάζουμε για τον Μουζάκη:

*Μουζάκης ο Νικόλαος γιατρός με φαρμακείον
π' ολόκληρο συνάζεται το χωρικόν στοιχείον.
Δεν ξέρω πως ενόησε κι η τούτου εξοχότης
πως είναι όσο και γιατρός τόσο και πατριώτης
κ' εκτίθεται το δεύτερον τας ψήφους να γυρεύση
ίνα και ούτος τας πληγάς του κράτους θεραπεύση.
Μου μέλλει δε να λυπηθώ για τούτον ινοστάντε
γιατί αν γείνη βουλευτής θα χάσω τον κουράντε.
Ψηφίσατέ τον όλοι σας και με τα δυο σας χέρια
γιατί θα δώση αν γενή στους εκλογείς μπραγιέρια¹.*

Στην ίδια εφημερίδα το 1906 γίνεται έμμετρη σατιρική παρουσίασή του ως υποψηφίου βουλευτή². Το Νοέμβριο του 1905 παντρεύτηκε τη Στέλλα Παναγιωτοπούλου³.

Διετέλεσε πρόεδρος του πολιτικού Συλλόγου “Λομβάρδος”. Το 1914 διορίστηκε υποπρόξενος της Ισπανίας. Το 1917 τον συνέλαβαν ως γερμανόφιλο βασιλόφρονα, βασανίστηκε και απελάθηκε διαδοχικά στην Αθήνα, το Κερατσίνι και την Κρήτη. Το 1925 έθεσε υποψηφιότητα για Δήμαρχος Ζακυνθίων με την αντιβενιζελική παράταξη⁴, αλλά απέτυχε. Το 1932 εξελέγη γερουσιαστής. Πέθανε το 1955.

¹ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 284/30-1-1905 σ. 2.

² Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 317/16-3-1906, σ. 3.

³ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 306/21-11-1905, σ. 4, όπου ευχές της σύνταξης για το γάμο του.

⁴ Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 55/2-10-1925, σ.1.

23. Ο Ζακύνθιος γιατρός Νικόλαος Μουζάκης (1866-1955).

1892 c. - Ζέζας Καίσαρ του Σπυρίδωνος

Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Λ. Ζώη, ο Καίσαρ Ζέζας, γιος του Σπυρίδωνος και της Πηγής Λογοθέτου¹, γεννήθηκε στις 6-7-1867. Σπούδασε ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1893-1894 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος². Στη συνέχεια μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι και το 1905 επέστρεψε οριστικά στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του³. Παράλληλα με την επιστήμη του ασχολήθηκε και με την πολιτική και τα γράμματα. Στις δημοτικές εκλογές του 1907 εξελέγη πάρεδρος⁴. Εξελέγη επίσης βουλευτής κατά τη διπλή βουλευτική εκλογή της 28ης Νοεμβρίου 1910 με τη βενιζελική παράταξη. Στην τοπική εφημερίδα *Κουτούζης* διαβάζουμε για την εκλογή του:

.....
*Ως παθολόγος άριστος εδείχθης έως τώρα
 δείξε και της πολιτικής πως σε στολίζουν δώρα.
 Κάμε καλή διάγνωση το σύνταγμα τι έχει,
 τον πόνον που αισθάνεται, το μάρτσο πόθεν τρέχει⁵.*

Το 1912 έθεσε πάλι υποψηφιότητα για βουλευτής⁶. Το 1917 δημοσίευσε επικολυρικό ποίημα *Το φάσμα του Κάλβου*⁷, στη καθαρεύουσα, στην ιδιωματική γλώσσα του Κάλβου εμπνευσμένο από την 17 ωδή του ποιητή. Πέθανε στην Αθήνα την 27 Φεβρουαρίου 1929.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν. Α'*, σ. 214. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ. *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 91.

² ΛΠ 1893-1894, σ. 133

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 107/27-1-1895. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775. *Οδηγός 1916*, σ. 755. *Οδηγός 1918*, σ. 755. Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921* σ. 148. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1370.

⁴ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 346/7-7-1907, σ. 2.

⁵ Εφημ. *Κουτούζης* φ. 409/11-12-1910, σ. 2.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 429/20-2-1912, σ. 1-2 και φ. 430/25-2-1912, σ. 2: «Ο Ζέζας Καίσαρ άριστος του τόπου επιστήμων/ και εις την πόλιν μας γνωστός καθώς και εις κάθε Δήμον. /Ως ιατρός, στον τόπο μας, πλείστους μας έχει γιάνει./ Ως πάρεδρος Δημοτικός πολλάκις εξετέθη/ κι η κάλλη του σφαιριδία λευκά γεμάτη ευρέθη...».

⁷ «*Το φάσμα του Κάλβου*. Ζάκυνθος 1917, τυπογραφείον Η Αυγή, Δ. Ν. Κοντόγιωργα».

1892 - Καρρέρ Γεώργιος του Λουκά

Ο Γεώργιος Καρρέρ ήταν γιος του Λουκά Καρρέρ, δημάρχου επί δωδεκαετία της Ζακύνθου, και της Ανδριανής Στραβοπόδη¹. Διπλωματούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1892) με βαθμό πτυχίου «λίαν καλώς»². Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι³. Παντρεύτηκε την Ελένη Δημητρίου και απέκτησε 2 παιδιά, τον Διονύσιο, ο οποίος εκλέχθηκε βουλευτής, και τον Λουκά, που έγινε δήμαρχος στην Ζάκυνθο το 1943⁴. Άσκησε το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο⁵. Το 1895 στην εφημερίδα *Πατριώτης* (αριθ. φ. 123/18-5-1895) διαβάζουμε ότι ο Γεώργιος Καρρέρ αντιμετώπισε κρούσματα διφθερίτιδας με αντιδιφθεριτικό ορρό που είχε φέρει από το Παρίσι. Το 1897, μαζί με τους συναδέλφους του Σπυρ. Καραμαλίκη και Ιούλιο Μερκάτη, προσέφερε με αυταπάρνηση αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες του στους τραυματίες του τότε διεξαγόμενου ελληνοτουρκικού πολέμου που μεταφέρθηκαν στη Ζάκυνθο για νοσηλεία⁶. Το 1930 τον συναντάμε ως αντιπρόεδρο του Φιλανθρωπικού Ιδρύματος Νοσοκομείο-Ορφανοτροφείο Ζακύνθου⁷.

1892 - Κοκκίνης Διονύσιος του Ανδρέα - Διονυσίου

Ο γιατρός Διονύσιος Κοκκίνης, γιος του γιατρού Ανδρέα - Διονυσίου Κοκκίνη (1828-1898) και της Ουρανίας Τσελεντίνας Καντακίτη, γεννήθηκε το 1865⁸. Διπλωματούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1892) με βαθμό πτυχίου «λίαν καλώς»⁹.

Μετά το τέλος των σπουδών του ο Κοκκίνης επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του¹⁰. Το 1893 διορίστηκε άμισθος πρόξενος της Ελλάδας στο Καστελλαμάρε και αρχειοφύλακας Ζακύνθου, επίσης

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 279.

² ΛΠ 1891-1892, σ. 195.

³ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 111/23-2-1895.

⁴ Ο γιος του Λουκάς χρημάτισε διορισμένος δήμαρχος Ζακύνθου από τον Ιανουάριο του 1943 έως τον Απρίλιο του 1945, διαδεχόμενος τον Αναστάσιο Μερκάτη ο οποίος απολύθηκε από τους Ιταλούς και ήταν αυτός που μαζί με τον μητροπολίτη Χρυσόστομο γλύτωσαν τους Εβραίους της Ζακύνθου από το ολοκαύτωμα. Βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 156 και σ. 279.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775, *Οδηγός 1916*, σ. 755, *Οδηγός 1918*, σ. 755, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 924.

⁶ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 227/5-6-1897.

⁷ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1047.

⁸ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 299.

⁹ ΛΠ 1891-1892/1893, σ. 195.

¹⁰ Εντοπίζεται στους *Οδηγούς*: Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775, *Οδηγός 1916*, σ. 755, και *Οδηγός 1918*, σ. 755.

εργάστηκε ως γιατρός στο Νοσοκομείο του νησιού.

Τον Νοέμβριο του 1901 νυμφεύθηκε τη Στέλλα Παναγιωτοπούλου, κόρη του εμπόρου Σπυρίδωνα Παναγιωτοπούλου¹ και σε δεύτερο γάμο τη Ρόζα Savioz. Απέκτησε 2 κόρες. Τιμήθηκε με τον αργυρό Σταυρό του Σωτήρος. Πέθανε στην Αθήνα.

1892 c. - Κουμάνης Δημήτριος του Αναστασίου

Γιος του Αναστασίου και της Μαρίας Ε. Μακρή από την Κεφαλονιά². Γεννήθηκε το 1868 στη Ζάκυνθο. Σπούδασε στη Νεάπολη και μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι³. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1895-1896 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδείας επαγγέλματος⁴. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στο νησί, όπου άσκησε με μεγάλη επιτυχία το επάγγελμά του⁵. Το 1901 νυμφεύτηκε την Ιουστίνα Δημάκου και το 1924 σε δεύτερο γάμο τη Σταματίνα Αθανασούλη.

Ο Δημήτριος Κουμάνης, παράλληλα με την επιστήμη του, ανέπτυξε κοινωνική και πολιτική δραστηριότητα στο νησί, όπως εξάλλου και οι περισσότεροι γιατροί της εποχής του. Το 1919 εντοπίζεται ως μέλος του νεοϊδρυθέντος Φιλολογικού Συλλόγου «Ιόνιον Πνεύμα»⁶. Υπήρξε πρόεδρος σε πολλά Ιδρύματα και Επιτροπές. Το 1907 και το 1914 στις δημοτικές εκλογές εξελέγη πρώτος δημοτικός σύμβουλος⁷. Το 1916 και το 1920 εξελέγη πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου παμψηφεί⁸. Το 1920 έθεσε υποψηφιότητα για βουλευτής⁹. Από τον Απρίλιο του 1945 μέχρι τον Φεβρουάριο του 1948 υπήρξε Δήμαρχος Ζακύνθου. Δημοσίευσε εργασίες επιστημονικές σε εφημερίδες της εποχής. Πέθανε την 1 Νοεμβρίου 1951.

¹ Εφημ. *Κουτούζης*, αρ. φ. 218/9-11-1901, σ. 3.

² Ζώης Α., *Λεξικόν Α'*, σ. 323. Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89, βιογραφικά στοιχεία.

³ Πληροφορίες για τα ταξίδια του στην Αθήνα και στην Ευρώπη βλ. στις τοπικές εφημερίδες *Καθημερινή*, φ. 62/30-7-1930, *Επτάνησος*, φ. 386/24-6-1933, *Καθημερινή*, φ. 31/23-6-1935.

⁴ ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 201.

⁵ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φφ. 121/4-5-1895, 145/26-10-1895, 208/16-1-1897. Εφημ. *Κουτούζης*, αρ. φ. 300/ 19-8-1905, σ. 4, όπου ευχαριστήριο του Διον. Ρουκανά στους γιατρούς Δημήτριο Α. Κουμάνη, Σπυρίδωνα Καραμαλίκη, Αντώνιο Στρούζα και Δημήτριο Μινώτο για την επιτυχή έκβαση εγχειρήσεως στη γυναίκα του. *Ιγγλέσης Ν.*, *Οδηγός*, 1905-1906, σ. 775, *Οδηγός* 1916, σ. 755, *Οδηγός* 1918 σ. 755, και *Οδηγός* 1925-1926, σ. 1370.

⁶ *Αι Μούσαι*, (Ζανύνθου), φ. 642/15-12-1919.

⁷ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 346/7-7-1907, σ. 2 και στην ίδια εφημ. φ. 456/1-3-1914, σ. 2.

⁸ *Αι Μούσαι*, (Ζανύνθου), φ. 548/15-1-1916 και *Παράρτημα* 15-1-1920.

⁹ *Αι Μούσαι* (Ζακύνθου), φ. 661/7-10-1920.

1892 - Μαρούδας Στυλιανός του Παναγιώτη

Ο γιατρός Στυλιανός Μαρούδας, γιος του Παναγιώτη και της Νικολέτας Μαρούδα, γεννήθηκε στις 5 Ιουνίου 1866. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έλαβε το δίπλωμά του το 1892 με βαθμό «λίαν καλώς»¹. Είχε καταρτίσει σχέδιο περί συστάσεως Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου και Ταμείου Συντάξεως και Αυτασφαλείας των γιατρών, το οποίο δημοσιεύθηκε το 1905 στην “Ψυχιατρικήν και Νευρολογικήν Επιθεώρησιν”. Ζούσε στο χωριό Μουζάκι². Τον συναντάμε να ασκεί το επάγγελμά του στην Κοινότητα Κοιλιωμένου 1916-1926³ και στην Κοινότητα Μουζακίου 1934-1935⁴.

1893 - Κόμης Σπυρίδων του Β.

Η οικογένεια Κόμη πιθανόν εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο προερχόμενη από την Κεφαλονιά. Το 1520 απαντάται στο χωριό Γαϊτάνι. Για τον γιατρό Σπυρίδωνα Κόμη, τον οποίο δεν αναφέρει καθόλου ο Λ. Ζώης, ελάχιστα στοιχεία έχουμε. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ’ όπου αποφοίτησε το 1893 με βαθμό άριστα, και το 1894 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου για την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁵. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Βολίμες το 1916⁶.

1893 - Νέγρης [Δε] Αναστάσιος του Πέτρου

Ο Αναστάσιος Νέγρης κατάγεται από παλιά οικογένεια ευγενών προερχόμενη από τη Γένοβα της Ιταλίας. Γεννήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου του 1869. Σπούδασε γιατρός παθολόγος στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του το 1893⁷ και την ίδια χρονιά εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο, όπου άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του⁸. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1898-1899 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου για την απόκτηση άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος⁹.

¹ ΛΠ 1891-1892, Αθήνα 1893, σ. 198.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σσ. 398-399, βιογραφικά στοιχεία.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός*, 1916, σ. 758, *Οδηγός* 1918, σ. 758, *Οδηγός* 1925-1926, σ. 1371.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1934-1935, σ. 926.

⁵ ΛΠ 1892-1893/1894, σ. 161 και ΛΠ 1893-1894/1895, σ. 134. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 72/19-5-1894.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 757 και *Οδηγός* 1918.

⁷ ΛΠ 1892-1893/1894, σ. 163.

⁸ Εντοπίζεται στις εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 28/15-7-1893 και φ. 98/17-11-1894. Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 364/10-7-1908, σ. 4.

⁹ ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 102.

Αργότερα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Πέθανε στην Τήνο το 1924¹.

1893 -Τσιλιμίγκρας Ιωάννης -Λεονάρδος του Παναγιώτη

Γιος του Παναγιώτη και της Ελισάβετ Θέμελη², γεννήθηκε τις 16 Αυγούστου 1872 και, μετά τη βασική του εκπαίδευση, σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1893 και το 1894 την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος³.

Μετά το τέλος των σπουδών του μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι και εν συνεχεία επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε με επιτυχία το επάγγελμά του⁴. Στην τοπική εφημ. *Κουτούζης*, σε φύλλο του Νοεμβρίου του 1906, διαβάζουμε: «*Ανεχώρησε δια Παρισίους προς ευρύτεραν μελέτην και ιδίως προς επίδοσιν εις τα παιδικά νοσήματα ο ιατρός κ. Ι. Τσιλιμίγκρας. Ο κ. Τσιλιμίγκρας επί φιλομαθεία διακρινόμενος, πεπεισμεθα ότι θέλει πλουτισθή δια επωφελών ιατρικών γνώσεων και θέλει καταστή επωφελής τη κοινωνία ημών*»⁵. Επέστρεψε από τη μετεκπαιδευσή του στο Παρίσι τον Απρίλιο του 1908⁶. Το 1909 αντιπροσώπευσε την ελληνική κυβέρνηση στο Ιατρικό Συνέδριο που έλαβε χώρα στη Βουδαπέστη⁷. Λίγα χρόνια αργότερα, τις 5 Φεβρουαρίου του 1912, νυμφεύθηκε στο μέγαρο Μιραμάρ του Αρχιδούκα Λουδοβίκου Σαλβατέρ, μέλλοντος διαδόχου του αυστριακού θρόνου στο νησί Μαγιόρκα, τη Λουίζα Vives, κόρη του κόμητος, και συγγενή του Αρχιδούκα Α. Vives⁸. Ήταν φύση ποιητική. Έγραψε διάφορα ποιήματα και επιγράμματα, τα οποία δημοσίευε κατά καιρούς σε εφημερίδες και περιοδικά με τα ψευδώνυμα Ίων. Τσάλμας, Τιμίρας⁹.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 152.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 667. Πρβλ. και Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 91.

³ ΛΠ 1892-1893/1894, σ. 165 και ΛΠ 1893-1894/1895 σ. 136. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 87/8-9-1894, όπου δίδεται η είδηση ότι ο Ι. Τσιλιμίγκρας πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με άριστα.

⁴ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 208/16-1-1897, Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775, *Οδηγός 1916*, σ. 755, *Οδηγός 1918* σ. 755.

⁵ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 332/30-11-1906, σ. 4.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 360/30-4-2908, σ. 4: «Αφού επί διετίαν διέμεινεν εις Παρισίους σπουδάζων και καταγινόμενος ιδίως εις τα παιδικά νοσήματα αφίκετο εκείθεν ο ιατρός κ. Ιωάννης Τσιλιμίγκρας».

⁷ Εφημ. *Κουτούζης* φ. 381/24-10-1909, σ. 4.

⁸ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 428/18-2-1912, σ. 4, Εφημ. Ακρόπολις Αθηνών, 15 Μαΐου 1912.

⁹ Εφημ. *Ελπίς*, φ. 581/22-1-1906 σ. 2-3, Λόγος του Τσιλιμίγκρα στον νεκρό του κόμητος Νικολάου Σ. Μεσσαλά, και στην ίδια εφημερίδα, φ. 582/ 29-1-1906, σ. 2 ποίημα του αφιερωμένο στο δάσκαλό του Λ. Βλάχο.

1894 - Μελισσηνός Μάριος του Πέτρου

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο, τις 17 Ιουλίου 1872, γιος του νομικού Πέτρου Μελισσηνού. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του το 1894 με βαθμό «λίαν καλώς», και το 1896 πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος¹.

Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στο νησί, όπου άσκησε το επάγγελμά μέχρι το 1907, όταν εγκαταστάθηκε στην Αθήνα². Έγινε ισόβιος εταίρος του «Συλλόγου προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων». Συνέθεσε ιατρικές εργασίες ποικίλου περιεχομένου. Πέθανε στην Αθήνα κατά τον Ιούνιο του 1908³.

1895 - Μωρέττης Άγγελος του Δημητρίου

Γιος του Δημητρίου Μωρέττη και της Αικατερίνης Δ. Κόντη, γεννήθηκε το 1871. Ο πατέρας του διατηρούσε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο στη Ζάκυνθο με την επωνυμία “Η Αθηνά”⁴. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ’ όπου πήρε το δίπλωμά του το 1895 με βαθμό «λίαν καλώς», και την επόμενη χρονιά πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁵. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Νυμφεύθηκε την Αναστασία Λοΐζου.

Κατά τη διετία 1896-1897, όταν το νησί εμαστίζετο από την επιδημία της ευλογιάς, προσέφερε τις υπηρεσίες του με αυταπάρνηση στους κατοίκους. Στις 5-9-1896, στην τοπική εφημερίδα Πατριώτης, αναγράφεται κατηγορία κατά του Μωρέττη, ότι ως μέλος της επιτροπής για το χρύσωμα της Αγίας Μαύρας, πλαστογράφησε απόδειξη πληρωμής. Στις 12-9-1896 ο Μωρέττης εκδίδει την εφημ. *Νέα Εποχή* υπερασπιζόμενος τον εαυτό του⁶ για την κατηγορία της πλαστογράφησης.

Το 1899 στη εφημερίδα *Κουτούζης*, διαβάζουμε διαφήμιση για φάρμακο που παρασκεύαζε ο ίδιος για την καταπολέμηση του πυρετού και την υπερτροφία της σπλήνας: «*Τα καταπότια του ιατρού Μωρέττη θεραπεύουσιν ωρισμένως και ασφαλώς, εις διάστημα το πολύ τεσσάρων ημερών τους διαλείποντας πυρετούς (θέρμαις) καθώς επίσης και την υπερτροφίαν του σπληνός (σπλήνα). Ωσαύτως επιταχύνουσι τη λύσιν των υφεσίμων και*

¹ ΛΠ 1893-1894/1895, σ. 130 και ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 202.

² Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), αριθ. φ. 146/2-11-1895. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 413.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σσ. 465-466. Χαρακόπος Σ. - Χαρακόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 88.

⁵ ΛΠ 1894-1895/ 1896, σ. 224 και ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 202.

⁶ Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 189/5-9-1896 και φ. 190/12-9-1896.

τυφοειδών πυρετών, διαλύουσι τους πυρετούς των φθισικών καταπαύοντα και τους νυκτερινούς ιδρώτας. Δύο χιλιάδες δραχμαί ωρίσθησαν ως αμοιβή εις ον τινα ήθελε αποδείξει ότι λαβών έν κυτίον εκ των σωτηρίων αυτών καταποτίων και πάσχων από διαλείποντας πυρετούς δεν ιάθη εντελώς. Δια περισσότερας πληροφορίας απευθυντέον εις τον ιατρόν Μωρρέτην (Ζάκυνθος-Ελλάς). Ευρίσκονται εις όλα τα καλά φαρμακεία του εσωτερικού και εξωτερικού. Τιμή εκάστου κυτίου δρχ. 5»¹.

Ο γιατρός Μωρρέτης ήταν πολύ δημοφιλής στο νησί του. Εξελέγη δημοτικός πάρεδρος και δημοτικός σύμβουλος, αλλά ως υποψήφιος βουλευτής απέτυχε. Επίσης εξελέγη ως σύμβουλος της Σταφιδικής Τράπεζας Ζακύνθου.

Το 1903 ταξίδευσε στην Κρήτη ως απεσταλμένος από τον Πανελλήνιο Εθνικό Σύλλογο για να εξετάσει εάν οι ανταποκρίσεις που έστειλε ο Πρίγκηπας Γεώργιος στην Ευρώπη ήταν αληθείς. Υπηρέτησε ως ασίατρος στη Ζάκυνθο και δίδαξε μαθήματα υγιεινής στη Λαϊκή Σχολή Ζακύνθου. Για πολλά χρόνια (10-2-1893 έως 20-4-1905) εξέδιδε την εφημερίδα *Η Φωνή του Λαού*. Το 1903 εξέδωσε τα «Απαντα του Σολωμού». Μέχρι το 1906 απαντάται στην Ζάκυνθο². Κατόπιν εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου ίδρυσε δική του κλινική. Πέθανε στην Αθήνα το Σεπτέμβριο του 1915.

1896 - Ανδρέολας Νικόλαος του Παναγιώτη

Γιος του Παναγιώτη και της Ρεγγίνας, γεννήθηκε το 1871. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών³. Πήρε το πτυχίο του το 1896 και το 1899 την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «λίαν καλώς»⁴. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του⁵. Τον Απρίλιο του 1906 εντοπίζεται ως μέλος του Ιατροσυνεδρίου⁶. Ο Νικόλαος Ανδρέολας, σύμφωνα με πληροφορία της τοπικής εφημερίδας *Ο Κουτούζης*, έθεσε υποψηφιότητα για βουλευτής κατά τη διπλή βουλευτική εκλογή τις 28 Νοεμβρίου 1910, αλλά απέτυχε⁷. Πέθανε το 1942.

¹ Εφημ. *Ο Κουτούζης*, φ. 149/7-8-1899, σ. 4.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν, Α'*, σ. 49 βιογραφικά στοιχεία.

⁴ ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 197 και ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 96.

⁵ Εντοπίζεται στους *Οδηγούς*: Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775, *Οδηγός 1916*, σ. 757 ως γιατρός στην κοινότητα Βανάτου, *Οδηγός 1918*, σ. 755, Κυριέρης Παννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 148, Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1370, *Οδηγός 1930* σ. 1048 και *Οδηγός 1934*, σ. 924.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 319/9-4-1906, σ. 4.

⁷ Εφημ. *Κουτούζης* φ. 407/15-11-1910, σ. 2 και στην ίδια εφημερίδα φ. 409/11-12-1910, σ. 3.

1896 - Κονίδης Αντώνιος-Μιλτιάδης του Πορφύριου

Ο γιατρός Αντώνιος-Μιλτιάδης, γιος του ζωγράφου Πορφυρίου Κονίδη και της Πηγής Χαρτά από το χωριό Σκουλικάδες της Ζακύνθου, γεννήθηκε την 24η Σεπτεμβρίου 1871¹. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1896². Τον Οκτώβριο του 1904, κατά πληροφορίες της τοπικής εφημερίδας *Κουτούζης*, αναχώρησε για μετεκπαίδευση στη Γαλλία, από όπου επέστρεψε μετά από ένα έτος, σύμφωνα με την πληροφορία από την ίδια εφημερίδα: «*Αφίκετο εκ Παρισίων ένθα εις διάφορα νοσοκομεία ετελειοποιήθη ο ιατρός Αντώνιος Κονίδης. Είναι περιττή πάσα σύστασις, διότι όλοι ηξεύρομεν ότι ο κ. Κονίδης επήγε να μελετήση και όχι να διασκεδάση*»³.

Το 1906 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου πήρε, με τον βαθμό «λίαν καλώς», την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁴. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε την επιστήμη του⁵. Διακρίθηκε για την κοινωνική του δραστηριότητα και την φιλανθρωπική του δράση. Πέθανε από καρκίνο στις 28 Φεβρουαρίου του 1952.

1897 - Καταμελίσης Ανδρέας του Διονυσίου

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 4 Δεκεμβρίου του 1872. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με άριστα το 1897⁶. Τα πρώτα χρόνια της καριέρας του άσκησε την ιατρική στη Ζάκυνθο. Την περίοδο 1905-1906 εντοπίζεται ως γραμματέας του Ιδρύματος “Ορφανοτροφείο και Δημοτικό Νοσοκομείο”⁷. Μετά το 1918 εγκαταστάθηκε στην Πάτρα, όπου και πέθανε από πνευμονία τις 17 Ιανουαρίου 1927.

1898 - Ακτύπης Ηλίας του Διονυσίου

Γεννήθηκε στο χωριό Γαητάμι της Ζακύνθου το 1868. Καταγόταν από πολύ φτωχή οικογένεια. Το 1890 έκανε εγγραφή στην Ιατρική Σχολή

¹ Γενικά βιογραφικά βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 311. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

² ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 199.

³ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 274/8-10-1904, σ. 4 και φ. 301/4-9-1905, σ. 4.

⁴ ΛΠ 1906-1907/ 1908, σ. 153.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 755, *Οδηγός 1916*, σ. 755, *Οδηγός 1918*, σ. 755, και *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1370.

⁶ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 282, βιογραφικά στοιχεία. Εφημ. *Πατριώτης* (Ζακύνθου), φ. 207/9-1-1897.

⁷ Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 137/31-8-1895. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σσ. 773, 775, 1916, σ. 755, 1918 σ. 755.

του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπούδασε με μεγάλη δυσκολία λόγω των οικονομικών προβλημάτων του. Παρά τις υπάρχουσες δυσκολίες, χωρίς να δύναται να παρακολουθεί τακτικώς τα μαθήματα της Σχολής, πήρε το πτυχίο του με τον βαθμό «λίαν καλώς» το 1898¹. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του για 42 χρόνια ως γιατρός, εργαζόμενος κυρίως στις Κοινότητες Βανάτου και Γαϊτανίου². Το 1940 για λόγους υγείας εγκατέλειψε την ύπαιθρο και εγκαταστάθηκε στην πόλη της Ζακύνθου. Πέθανε στις 18 Σεπτεμβρίου του 1944.

1899 - Στρούζας Αντώνιος του Ανδρέα

Γεννήθηκε τις 31 Οκτωβρίου 1876. Διπλωματούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1899) με βαθμό πτυχίου «λίαν καλώς», πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1900³. Μετεκπαιδεύθηκε στη Γαλλία και υπηρέτησε ως εσωτερικός γιατρός στο Νοσοκομείο Ευαγγελισμός για τρία χρόνια⁴.

Στις αρχές του 1904 επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του. Διακρίθηκε για την φιλάνθρωπο δράση του και την επιτυχία του ως εξαιρετικός γιατρός. Σε αγγελία στον τοπικό τύπο μαζί με την πληροφορία του ωραρίου εργασίας του ανακοινώνει ότι κάθε Πέμπτη και Σάββατο δέχεται δωρεάν τους απόρους⁵. Επίσης εντοπίζονται πολλά ευχαριστήρια δημοσιεύματα ασθενών για το γιατρό. Στην εφημερίδα *Κουτούζης* τον Απρίλιο του 1905 διαβάζουμε “Ευχαριστήριο” της Μαρίας Αρβανίτη προς τον γιατρό Αντώνιο Στρούζα: «Θα ήτο παράλειψις επιβεβλημένου καθήκοντος, εάν δεν έσπευδον ίνα και δημοσία εκφράσω την άπειρον ευγνωμοσύνην μου προς τον διαπρεπή ιατρόν της πόλεώς μας κ. Αντώνιον Στρούζαν, όστις δια της ακριβεστάτης διαγνώσεώς του και δι’ επιτυχούς εγχειρήσεως λαπαροτομής ην εξετέλεσε δι’ εχινόκκοκον της κοιλίας με έσωσεν εκ βεβαίου θανάτου, καίτοι απελπισθείσαν τελείως υπό των εν Αθήναις διαπρεπών χειρουργών όπου επί τούτω μετέβην, διαγνωσάντων καρκίνον της κοιλίας, αποκλείσαντες πάσαν εγχείρησιν. Η εσαεί ευγνωμονούσα Μαρία Αρβανίτη»⁶.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 35. ΛΠ 1897-1898/1899, σ. 105.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 757 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 925. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 148.

³ ΛΠ 1898-1899/1900. ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 96.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 620.

⁵ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 231/11-1-1904, σ. 4.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, αρ. φ. 300/ 19-8-1905, σ. 4, όπου ευχαριστήριο του Διον. Ρουκανά στους γιατρούς Δημήτριο Α. Κουμάνη, Σπυρ. Καραμαλίκη, Αντώνιον Στρούζαν και Δ. Μινώτον για την επιτυχή έκβαση εγχειρήσεως στη γυναίκα του.

1900 - Γελαδάς Αναστάσιος του Νικολάου

Από τις πληροφορίες του Ζώη γνωρίζουμε ότι ο Αναστάσιος Γελαδάς, γιος του Νικολάου και της Κυριακούλας Κούτση, γεννήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 1877. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το δίπλωμά του το 1900 και το 1901 συμμετείχε με επιτυχία στις πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος¹. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του².

1901 - Παπαδάτος ή Ρήγας Σπυρίδων του Διονυσίου

Ο Σπυρίδων Παπαδάτος, γιος του Διονυσίου και της Παρασκευής Αντιόχου, γεννήθηκε στο χωριό Μαχαιράδες Ζακύνθου, στις 17 Ιουλίου 1867. Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1901 και έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1902³. Διακρίθηκε ως παθολόγος. Τον συναντάμε στη Ζάκυνθο να ασκεί το επάγγελμά του στην Κοινότητα Μαχαιράδων το 1916⁴. Πέθανε στο νησί τις 8 Σεπτεμβρίου 1925. Η αναγγελία του θανάτου του στον τοπικό τύπο έχει ως εξής: «*Μας γράφουσι εκ Μαχαιράδου [...] εγένετο την παρελθούσαν εβδομάδα η κηδεία του ιατρού Σπύρου Παπαδάτου, την οποία παρηκολούθησε πλήθος κόσμος [...]. Στέφανον κατέθεσεν εκ μέρους του Ιατρικού Συλλόγου ο γραμματεύς ιατρός Τζαννέτος Μουζάκης*»⁵.

1902 - Κανδακίτης ή Καντακίτης Αντώνιος του Περικλέους

Σύμφωνα με πληροφορίες του Λ. Ζώη, η οικογένεια Κανδακίτη προέρχεται από την Κρήτη. Ο Αντώνιος είναι γιος του Περικλή και της Αγγελικής Μονδίνου και γεννήθηκε το 1878⁶. Σπούδασε στην Νεάπολη και κατετάγη στην Γαριβαδική λεγεώνα κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897. Τον συναντάμε στη Ζάκυνθο να ασκεί το επάγγελμα του γιατρού από το 1903⁶. Το 1905 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 118. ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 89 και ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 80.

² Εντοπίζεται στους επαγγελματικούς *Οδηγούς* της εποχής. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 759 γιατρός στην Κοιν. Πεισιώντας, *Οδηγός 1918*, σ. 759, *Οδηγός 1930*, σ. 1052, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 926.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 514. ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 115 και ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 77.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 759.

⁵ Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 53/17-9-1925, σ. 2.

⁶ Βιογραφικά στοιχεία για τον Κανδακίτη βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 263. Χαροκόπος Σ. – Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 91.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 231/10-8-1903, σ. 4, διαφήμιση ότι δέχεται ασθενείς για εξέταση στην οικεία του, επίσης ότι δέχεται δωρεάν τους απόρους. Επίσης εντοπίζεται ως γιατρός στη Ζάκυνθο στους επαγγελματικούς *Οδηγούς*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 755, *Οδηγός 1918*, σ. 755, και *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1370.

της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με βαθμό «λίαν καλώς»¹. Το 1906 εντοπίζεται ως μέλος του Ιατροσυνεδρίου².

Το 1918 μετέφρασε στην ελληνική τη μελέτη του καθηγητή Maragliano «Περί της φυματώσεως εν σχέσει προς την στρατιωτικήν ιατρικήν». Ήταν αγαπητός στη κοινωνία της Ζακύνθου. Διέθεσε όλη την περιουσία του για κοινωνικούς σκοπούς. Το 1920 τον συναντάμε ως αντιπρόεδρο της Λαϊκής Σχολής³. Πέθανε στη Ζάκυνθο τον Αύγουστο του 1935.

1902 - Σιγούρος Ροβέρτος του Αγγέλου

Ο Ροβέρτος Σιγούρος γιος του Αγγέλου και της Αντωνίας Σανδρίνη, γεννήθηκε τις 9 Οκτωβρίου 1879⁴, Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1902 και το 1903 την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁵. Ειδικοθήκε στην Οφθαλμολογία. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο και εργάστηκε στο Νοσοκομείο⁶.

Παράλληλα με την άσκηση της επιστήμης του διακρίθηκε για την κοινωνική και πολιτική δράση του. Στις δημοτικές εκλογές του 1914 εξελέγη δημοτικός Σύμβουλος. Το 1920 διετέλεσε γραμματέας του Δημοτικού Συμβουλίου. Το 1926 διορίζεται από τη Δημαρχιακή Επιτροπή ως μέλος της διαχειριστικής Επιτροπής του Δημοτικού θεάτρου Ζακύνθου⁷. Είχε ιδιαίτερη κλίση στη μουσική. Μια μαρτυρία για τις ιατρικές ικανότητές του δημοσιεύεται τον Αύγουστο του 1936 στην τοπική εφημερίδα *Καθημερινή*. Πρόκειται για ευχαριστήριο του συντοπίτη του Διονυσίου Θεριανού, απευθυνόμενο προς τον διευθυντή του θεραπευτηρίου «Άγιος Διονύσιος» και «[...]. προς τον θεράποντα ιατρόν κ. Σιγούρον δι' όσας περιποιήσεις παρ' αυτών έλαβον κατά την εν τω θεραπευτηρίω “Άγιος Διονύσιος” νοσηλείαν μου επανακτήσας μετά επιτυχή εγχείρησιν καταρράκτου την όρασιν, της οποίας είχαν στερηθεί προ πολλού»⁸. Πέθανε στις 6 Δεκεμβρίου 1943.

¹ ΔΠ 1904-1905/1907, σ. 226.

² Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 319/9-4-1906, σ. 4.

³ *Αι Μούσαι* (Ζακύνθου), φ. 650/15-4-1920. Για τη Λαϊκή Σχολή βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 629.

⁴ Γενικά για τον Σιγούρο Ροβέρτο βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 589.

⁵ ΔΠ 1901-1902/1903, σ. 74 και ΔΠ 1902-1903/1904, σ. 94.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 775, *Οδηγός 1916*, σ. 755, *Οδηγός 1918*, σ. 755, *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1370 και Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 148.

⁷ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 456/1-3-1914, σ. 2. *Αι Μούσαι* (Ζακύνθου), Παράρτημα/15-1-1920. Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 64/12-2-1926, σ. 2.

⁸ Εφημ. *Καθημερινή*, φ. 80/22-8-1835, σ. 2.

1903 - Νταγιάντας Νικόλαος του Σπυρίδωνος

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 23 Οκτωβρίου 1878¹. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του με βαθμό «λίαν καλώς» το 1903². Ειδικεύθηκε στην ακτινοθεραπεία στο νοσοκομείο “Ευαγγελισμός” στην Αθήνα και στην κλινική Χρηστομάνου. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στο νησί, όπου άσκησε το επάγγελμά του³.

Στις δημοτικές εκλογές του 1907 εκλέχθηκε πρώτος πάρεδρος. Η τοπική εφημερίδα *Κουτούζης* με κολακευτικά λόγια αναφέρεται σ’ αυτόν:

*«Τα λόγια Μουσ’ αφήσωμεν, και ως συνειθίζεις πάντα
ψάλλε τον πρώτον πάρεδρον Νικόλαον Νταγιάντα
Ασκληπιάδην άριστον και νέον όπως πρέπει
και λίαν ευεργετικόν όπως ο κόσμος βλέπει⁴».*

Νυμφεύθηκε το 1914 την Ελένη Παπλωματά⁵. Το 1920 εγκατέστησε ακτινοθεραπευτήριο στη Ζάκυνθο. Εφάρμοσε την θεραπεία με άζωτο τεχνικού πνευμονοθώρακα με ειδικό μηχάνημα. Το 1921 τιμήθηκε με τον αργυρό Σταυρό του Σωτήρος. Πέθανε στην Αθήνα το 1945.

1904 - Θεοδόσης [Καραντζάς] Παναγιώτης του Διονυσίου

Ο Παναγιώτης Θεοδόσης, γιος του Διονυσίου και της Παρασκευής, γεννήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 1881⁶. Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε στη Ζάκυνθο. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του το 1904, και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «λίαν καλώς» το 1905⁷. Μετά το τέλος των σπουδών του μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο το 1911. Στην τοπική εφημερίδα *Κουτούζης*, τον Μάρτιο του 1911, δημοσιεύονται τα ακόλουθα επαινετικά λόγια: «Πολλούς επαινους ακούομεν δια τον εν Πηγαδακίους αριστούχον ιατρόν κ. Παν. Θεοδώσην Καραντζάν. Σπουδάσας εν Παρισίοις και

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α’*, σ. 482.

² ΛΠ 1902-1903/ 1904, σ. 88.

³ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 260/18-4-1904, σ. 4: Ευχαριστήριο της Διονυσίας Κοκκινοπούλου προς τον γιατρό Νταγιάντα για την θεραπεία της από σοβαρή ασθένεια. *Ηγλέσσης Ν., Οδηγός* 1916, σ. 755, *Οδηγός* 1918, σ. 755, *Οδηγός* 1925-192,6 σ. 1370, όπου αναγράφεται ως Νταγιάννης.

⁴ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 346/7-7-1907, σ. 2.

⁵ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 459/26-4-1914, σ. 2, αναφορά στους αρραβώνες του γιατρού.

⁶ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α’*, σ. 231 βιογραφικά στοιχεία.

⁷ ΛΠ 1903-1904/ 1907, σ. 63 και ΛΠ 1904-1905/1907, σ. 226.

μελετήσας εν διαφόροις νοσοκομείοις και κλινικαίς τα διάφορα νοσήματα κατηρτίσθη τελείως, ώστε αι διαγνώσεις του να είναι επιτυχέσταται και αι θεραπείαι τέλειαι. Τοιούτοι ιατροί είθε να υπήρχον πανταχού προς όφελος των ασθενούντων»¹.

Νυμφεύθηκε την Ελισάβετ Τσιρογιάννη² και απέκτησε δύο παιδιά.

Το 1916 τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Βολίμες. Τη περίοδο 1930-1934, εντοπίζεται ως διευθυντής του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Ζακύνθου³. Ήταν εξαιρετικός επιστήμονας και διακρίθηκε για τη φιλανθρωπική του δράση.

1904 - Μουζάκης Τζαννέτος του Μαρίνου

Γιος του Μαρίνου και της Μαρίας Μουζάκη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 3 Μαΐου 1879⁴. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1904 με τον βαθμό «λίαν καλώς»⁵ και στη συνέχεια πήγε για μετεκπαίδευση στην Νεάπολη απ' όπου επέστρεψε στη Ζάκυνθο μετά ένα χρόνο.

Στην τοπική εφημερίδα *Κουτούζης*, τον Οκτώβριο του 1905, δημοσιεύεται επαινετικό ευχαριστήριο του συμπατριώτη του Σπυρ. Στραβόλαιμου για τις ιατρικές του ικανότητες: «*Εκ μέσης καρδίας και δημοσία εκφράζω την ευγνωμοσύνην μου προς τον νεαρόν, πλην ικανώτατον ιατρόν, κ. Τζαννέτον Μουζάκην, όστις δια της διακρινούσης αυτόν ευφυΐας και διορατικότητος έσωσεν εκ βεβαίου θανάτου το τρυφερόν μου θυγάτριον Αθηναΐδα παθόν εκ κοιλιακού τύφου. Η έγκαιρος διάγνωσις του ιατρού τούτου μετέβαλε τους θρήνους ολοκλήρου οικογενείας εις χαράν και αγαλλιασιν [...]*»⁶.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1906-1907 έλαβε μέρος με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με «βαθμό λίαν καλώς»⁷.

Άσκησε με επιτυχία το επάγγελμά του στο νησί. Κατά πληροφορίες του Λ. Ζώη υπηρέτησε ως γιατρός στο Νοσοκομείο Ζακύνθου, επίσης διετέλεσε πρόεδρος του ΕΕΣ στο νησί. Ακόμη στον επαγγελματικό Οδηγό

¹ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 413/22-2-1911, σ. 4.

² Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 466/15-11-1914, σ. 4, όπου δημοσιεύεται η αγγελία αρραβώνων του γιατρού.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 757 (γιατρός στην Κοινότητα Βολίμας), *Οδηγός* 1930, σ. 1047, *Οδηγός* 1934-35, σ. 924.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 438 και Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 92.

⁵ ΛΠ 1903-1904/1907, σ. 65.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 30310-10-1905, σ. 4.

⁷ ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 153.

των Κυριέρη - Γιαννόπουλου του 1921 αναφέρεται ως γραμματέας του Ιατρικού Συλλόγου Ζακύνθου¹.

1904 - Πέτας Άγγελος του Σ.

Για το γιατρό Άγγελο Πέτα έχουμε ελάχιστα στοιχεία. Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστήμιου Αθηνών το 1904 και το 1905 έλαβε μέρος στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής, από όπου πήρε, με τον βαθμό «λίαν καλώς», την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος². Εργάστηκε στη Ζάκυνθο. Τον συναντάμε ως γιατρό στις Κοινότητες Γερακαρίου (1916) και Βελουσιού (1930-1935)³. Το 1914 νυμφεύθηκε την Άννα Δ. Βερύκιου⁴.

1907 - Μαρίνος Ιωάννης του Γ.

Ελάχιστα, στοιχεία έχουμε για τον γιατρό Ιωάννη Μαρίνο. Κατά τις πληροφορίες του Ζώη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1883 και επισημαίνεται ως αρχίατρος Ζακύνθου⁵. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του με βαθμό «λίαν καλώς» το 1907 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1908⁶. Την ίδια χρονιά (1908), κατά πληροφορίες της τοπικής εφημερίδας *Κουτούζης*, αρραβωνιάστηκε τη Δημητρία Π. Παράσχη⁷.

1911- Νέγκας-Μαυρούλιας Παναγιώτης του Διονυσίου

Ελάχιστα επίσης στοιχεία έχουμε για τον γιατρό Παναγιώτη Νέγκα. Στην τοπική εφημερίδα *Κουτούζης*, τον Μάιο του 1909, διαβάζουμε: «*Συγχαίρομεν τον κ. Παν. Δ. Νέγκα-Μαυρούλια δια τας επιτυχείς αυτού εξετάσεις κατά τα γενικά μαθήματα εν τη ιατρική σχολή. Ευχόμεθα αυτό και κατά τας διδακτορικές τα βέλτιστα*»⁸. Το 1910 εντοπίζεται ως υποψήφιος στις βουλευτικές εκλογές κατά τις οποίες απέτυχε⁹.

¹ Κυριέρης, Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 147 και Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 53/17-9-1925, σ. 2.

² ΛΠ 1903-1904/1907, σ. 63 και ΛΠ 1904-1905/1907, σ. 226.

³ Ιγγλέση Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 758, *Οδηγός*, 1930, σ. 1050 και *Οδηγός* 1934-35, σ. 925.

⁴ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 461/21-6-1914, σ. 4.

⁵ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 396.

⁶ ΛΠ 1906-1907/ 1908, σ. 148 και ΛΠ, 1907-1908/909, σ. 126.

⁷ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 364/10-7-1908, σ. 4.

⁸ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 377/19-5-1909, σ. 4. Στην ίδια εφημ. φ. 388/17-4-1910, σ. 4, σημειώνεται: «Αφίκετο εξ Αθηνών ο λαμπρός νέος κ. Παναγιώτης Δ. Νέγκας Μαυρούλιας, τελειόφοιτος της ιατρικής».

⁹ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 407/15-11-1910, σ. 3 και φ. 409/11-12-1910, σ. 3.

1912 - Φερεντίνος Παναγιώτης του Μετσικώφ

Κατά τις πληροφορίες του Λ. Ζώη ήταν γιος του Μετσικώφ και της Πατρινιάς Γλαβά και γεννήθηκε στο χωριό Γαητάνη στις 17 Φεβρουαρίου 1881¹. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1912². Άσκησε το επάγγελμά του στη Ζάκυνθο, όπου τον συναντάμε γιατρό στην κοινότητα Βανάτου το 1921, όταν η κοινότητα αυτή αριθμούσε 2035 κατοίκους³.

Για τη δράση του ενδιαφέρον είναι δημοσίευμα (ευχαριστήριο) των κατοίκων του χωριού Άγιος Κήρυκας Ζακύνθου στην τοπική εφημερίδα *Αναγέννησις*: «Οι κάτοικοι του χωριού Αγίου Κήρυκος αισθάνονται την υποχρέωσιν να ευχαριστήσωσιν και δημοσία τον διακεκριμένον Ιατρόν κ. Π. Φερεντίνον, ο οποίος με κίνδυνον της ζωής του κατάρθρωσε να διασώση πολλούς ασθενείς από βαρυτάτας νόσους»⁴. Πέθανε στη Ζάκυνθο, στο χωριό Βανάτο, τον Σεπτέμβριο του 1945.

1912 - 1913 c. - Καταιβάτης Δημήτριος του Νικολάου

Ο Δημήτριος Καταιβάτης, γιος του Νικολάου και της Ιουλίας Μερκάτη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 18-5-1887⁵. Σπούδασε στο Βερολίνο και στο Παρίσι. Ειδικεύθηκε στη λαρυγγολογία, στην ωτολογία και στη ρινολογία. Όπως προκύπτει από ποιητικό δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας *Κουτούζης*, τον Ιανουάριο του 1914, ο Δημήτρης (Μίμης) έλαβε μέρος στρατευθείς στον πόλεμο του 1912-1914 μαζί με τον αδελφό του Ιωάννη. Ίδου οι σχετικοί στίχοι: «Και τα Ζακυθινόπουλα τ' ανδρεία παληκάρια/ π' εμάχοντο με παγετούς κ' μ' αδειανά θηκάρια/ ας χαιρετίσωμεν κι αυτά κι ας πλέξωμεν στεφάνι/ σ' του Καταιβάτη τα παιδιά τον Μίμη και τον Γιάννη/ τ' ανδρείως πολεμίσαντα εν ψύχει και νηστεία,/κατόπιν δε συντρεξάντα εις τα νοσοκομεία/ και επουλώσαντα πληγάς και δη υπηρετούσι/ οι συμπολίται δε αυτών/ των νέων μας των ζηλευτών, δια βίου μας εδήλωσαν θα τοις εγνωμονούσι»⁶.

Στην τοπική εφημερίδα *Αι Μούσαι*, τον Φεβρουάριο του 1920, εντοπίζεται ως γιατρός Ζακύνθου και δίδεται η πληροφορία ότι ήταν πρώην βοηθός στην Παθολογική Κλινική του “Ευαγγελισμού” στην Αθήνα⁷.

¹ Ζώης Λ. *Λεξικόν Α'*, 678.

² ΔΠ 1911-1912/1913, σ. 281.

³ Κυριέρης Παννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 77.

⁴ Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 41/11-6-1925, σ. 2.

⁵ Ζώης Λ. , *Λεξικόν Α'*, σ. 281. *Αι Μούσαι* (Ζακύνθου), φ. 411 και 679.

⁶ Εφημ. *Κουτούζης*, φ. 454/11-1-1914, σ. 2-3.

⁷ *Αι Μούσαι* (Ζακύνθου), φ. 645/15-2-1920.

Ενδιαφέρουσες είναι δύο διαφημίσεις σχετικές με τον Δημ. Καταιβάτη, που δημοσιεύονται στον τοπικό τύπο της εποχής: «Ο ειδικός ιατρός ώτων, ρινός, λάρυγγος, χειρουργός κεφαλής και τραχήλου κ. Δ. Ν. Καταιβάτης δέχεται τους πάσχοντες καθ' εκάστην εν τη οικία του». Και η δεύτερη μετά δέκα περίπου χρόνια (Ιούλιος 1933), όταν πλέον, σύμφωνα με την πληροφορία που μας δίνει ο Λ. Ζώης, ο Καταιβάτης είχε εγκατασταθεί στην Αθήνα: «Ο ειδικός χειρουργός Ωτορινολαρυγγολόγος κος Δημ. Ν. Καταιβάτης θα δέχεται τους πάσχοντες από της 2ας Αυγούστου εν τη οικία του καθ' εκάστην 10-12 π.μ. και επί συνεντεύξει»¹. Πιθανώς δεχόταν ασθενείς κατά την περίοδο των διακοπών του. Επίσης από τον Ζώη έχουμε την πληροφορία ότι συμμετείχε σε ιατρική αποστολή που έσπευσε προς βοήθεια στα σεισμόπληκτα μέρη της Ιταλίας. Για τις εν λόγω υπηρεσίες του έλαβε τον αργυρό Σταυρό του Στέμματος της Ιταλίας.

1914 - Λαλότης Σπυρίδων του Νικολάου

Ο Σπυρίδων Λαλότης, γιος του Νικολάου και της Ειρήνης Καμπίτση, από το χωριό Φαγιά Ζακύνθου², γεννήθηκε το 1891. Μετά τις σπουδές του στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και τη λήψη του πτυχίου του το 1914, μετεκπαιδεύτηκε στη Γερμανία, όπου και νυμφεύθηκε τη Λουίζα Οέχερτ από το Ανόβερο. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα εγκαταστάθηκε αρχικά στη Θεσσαλονίκη και μετακινήθηκε μετά στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Μια μαρτυρία στην τοπική εφημερίδα *Επτάνησος* αναφέρεται στην έλευσή του από την Ευρώπη στη Ζάκυνθο το 1924: «Αφίκετο εξ Ευρώπης ο εκλεκτός φίλος κ. Σπυρ. Ζήβας Λαλότης ιατρός»³. Το 1934 τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Φαγιά⁴.

1919 - Κεφαλληνός Σπυρίδων του Μάρκου

Ο Σπυρίδων Κεφαλληνός, γιος του Μάρκου και της Διονυσίας Βρυώνη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 22 Σεπτεμβρίου 1896⁵. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1919 και συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία και στη Γαλλία, όπου ειδικεύθηκε στην Παθολογία και στην Παιδιατρική. Για τις υπηρεσίες του στον ελληνικό

¹ Εφημ. *Επτάνησος*, φ. 24/25-10-1924, σ. 2 και φ. 390/22-7-1933, σ. 3.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 342.

³ Εφημ. *Επτάνησος*, φ. 19/14-8-1924, σ. 2.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1052, και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 926 όπου αναφέρεται ο Λαλότης ως γιατρός στην Κοινότητα Φαγιάς Ζακύνθου.

⁵ Γενικά για τον Κεφαλληνό βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 292 και Χαροκόπος Σ. -Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

στρατό τιμήθηκε το 1920 με τον πολεμικό Σταυρό Γ' Τάξεως¹ και το 1922 με τον χρυσό Σταυρό ανδρείας². Για πολλά χρόνια υπηρετούσε ως εσωτερικός γιατρός στο Νοσοκομείο Ζακύνθου.

Ο Κεφαλληνός εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με την πολιτική. Το 1925, σύμφωνα με πληροφορία της τοπικής εφημερίδας *Αναγέννησις*, έθεσε υποψηφιότητα για δημοτικός σύμβουλος σε αντιβενιζελική παράταξη με υποψήφιο Δήμαρχο τον γιατρό Νικόλαο Μουζάκη³.

Το 1944, κατά τον βομβαρδισμό της Ζακύνθου (11-1-1944), τραυματίστηκε και έγινε ακρωτηριασμός του ενός ποδιού του. Πέθανε το 1956.

1919 - 1920 c. - Γρόπας Παναγιώτης του Νικολάου

Ο Παναγιώτης Γρόπας ήταν γιος του Νικολάου και της Μοίρας Καμπάση και γεννήθηκε στις 6 Οκτωβρίου του 1895 στη Ζάκυνθο. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή Αθηνών. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι απ' όπου πήρε δίπλωμα παιδίατρον⁴. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε την επιστήμη του. Την περίοδο 1934-1935 εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Βελουσίου [Μπελουσίου]⁵.

Κατά την περίοδο της Ιταλικής κατοχής και συγκεκριμένα το 1942, ιδρύεται με πρωτοβουλία της Σχολικής Εποπτείας και λειτουργεί στη Ζάκυνθο μια υγειονομική υπηρεσία με την επωνυμία "Γραφείο Υγειονομικής Πρόνοιας". Το εν λόγω Γραφείο πρωτολειτούργησε στο Μέγαρο Σπουδών, πρώην Μέγαρο Κρωββ. Η διεύθυνση του Γραφείου ανατέθηκε στον ιταλό λοχαγό γιατρό Δρα καθηγητή Ισίδωρο Ντελφάβερο του "Οίκου της Μητρός και του Παιδιού του Μιλάνου", ειδικό για ασθένειες παιδιών. Στο Γραφείο Υγειονομικής Πρόνοιας μπορούσαν να προσέλθουν για ιατρικές συμβουλές οι καθηγητές, οι δημοδιδάσκαλοι και οι οικογένειές τους, και όλοι οι μαθητές του Γυμνασίου και των Δημοτικών σχολείων συνοδευόμενοι από τους γονείς τους, εντελώς δωρεάν⁶.

¹ Εφημ. *Αι Μούσαι*, φ. 660/10-9-1920.

² Ζώης Λ, *Λεξικόν Α'*, σ. 292.

³ Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 55/9-10-1925, σ. 1.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 142.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1048, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 925, γιατρός στην Κοινότητα Βελουσίου [Μπελουσίου].

⁶ Εφημ. *Il Littorio*, έτος 2, αρ. φ. 26/6-12-1942, σ. 2, και φ. 43/4-4-1943, σ. 2.

1921 c. Μαρίνος Αναστάσιος του Στυλιανού

Ο Αναστάσιος Μαρίνος γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 7 Ιουνίου του 1897. Υπήρξε διπλωματούχος της Ιατρικής και Φαρμακευτικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπηρέτησε ως έφεδρος αξιωματικός κατά τα έτη 1917-1923, όταν προάγεται στον βαθμό του λοχαγού γιαιτρού.

Στη Ζάκυνθο εγκαταστάθηκε το 1923 και ίδρυσε το πρώτο μικροβιολογικό εργαστήριο. Αξίζει να δημοσιευθεί η διαφήμιση που εντοπίστηκε σε τοπική εφημερίδα τον Οκτώβριο του 1924: «*Αναστάσιος Σ. Μαρίνος ιατρός - μικροβιολόγος. Αναλύσεις ούρων, γαστρικού υγρού, κοπράνων, υγρού παρακεντήσεως, κ.λ. Μικροβιολογικά διαγνωστικά έρευναι πάσης φύσεως. Διάγνωσης ΣΥΦΙΛΙΔΟΣ καθ' όλα αυτής τα στάδια, δια της εξετάσεως του αίματος κατά Βάσσερμαν*»¹. Το 1925 διορίστηκε Νομιάτρος Ζακύνθου. Για τις ιατρικές ικανότητές του και τη δράση του από τη θέση αυτή διαβάζουμε επαινετικά λόγια στην τοπική εφημερίδα *Αναγέννησις* τον Μάρτιο του 1926: «*Την νήσον μας, δυστυχώς, πολύ συχνά επισκέπτεται η θανατηφόρος πανώλης [...] Ευτυχώς που εκ των συντόνων μέτρων, των οποίων ο Νομιάτρος κ. Μαρίνος έλαβε, από της πρώτης στιγμής που επεσκέφθη το ασθενές κοράσιον και διεπίστωσεν παρά τας αντιρρήσεις άλλων συναδέλφων του, την ασθένειάν του, η οποία και απεδείχθη εκ της νεκροψίας και μικροβιολογικής εξετάσεως, το κακό επεριορίσθη έως εκεί*»².

Το 1931 ο Μαρίνος μετεκπαιδεύτηκε στην Ανωτάτη Υγειονομική Σχολή Αθηνών και πήρε το δίπλωμα *Υγειονολόγου Ιατρού*. Το 1934 διορίστηκε διευθυντής του Υγειονομικού Κέντρου Ζακύνθου και από το 1941 του ανατέθηκε η διεύθυνση του Οργανισμού Δημοσίας Αντιλήψεως Ζακύνθου (ΟΔΑΖ). Εργάστηκε με πολύ επιτυχία για την καταπολέμηση των λοιμωδών νόσων και ιδιαίτερα της ελονοσίας. Φρόντισε για τη βελτίωση των συνθηκών υδρεύσεως στην ύπαιθρο, ίδρυσε βρεφικό σταθμό και παιδιατρείο ως διευθυντής του ΟΔΑΖ και αναδιοργάνωσε το Εκθετοτροφείο, σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις της Κοινωνικής Πρόνοιας και της Υγιεινής. Δημοσίευσε υγειονομικά και κοινωνικά άρθρα³. Ιδιαίτερα μελέτησε την ύπαρξη κηλιδοβλατιδώδους πυρετού στη Ζάκυνθο. Μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι. Κατά την Ιταλική κατοχή των Επτανήσιων ανέπτυξε πλούσια εθνική δράση. Επίσης κατά τους σεισμούς του 1953 επέδειξε ιατροκοινωνική δραστηριότητα.

¹ Εφημ. *Επτάνησος*, φ. 24/25-10-1924, σ. 2.

² Εφημ. *Αναγέννησις*, φ. 54/31-9-1925 σ. 1 και φ. 68/19-3-1926, σ. 2.

³ Ενδιαφέρον άρθρο του με τον τίτλο «Η φυματίωσις εν Ζακύνθω» δημοσιεύθηκε στην τοπική εφημερίδα *Επτάνησος*, φ. 95/26-6-1926, σ. 1, όπου αναλύει τα αίτια της εξάπλωσης της νόσου κατ' αυτήν την περίοδο και δίδει συμβουλές για τα μέτρα προφυλάξεως.

Για την όλη δραστηριότητά του τιμήθηκε με το παράσημο του Ταξ. Φοίνικος¹. Πέθανε το 1969 σε ηλικία 72 ετών.

1921 c. - Μιχαλίτσης Ματθαίος του Γεωργίου

Ο Ματθαίος, γιος του Γεωργίου και της Ιωάννας Κεφαλληνού, γεννήθηκε τις 4 Απριλίου 1902². Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στα πρώτα χρόνια της καριέρας του υπηρέτησε ως εσωτερικός γιατρός στο Αρεταίειο Νοσοκομείο. Στον πόλεμο του 1922 υπηρέτησε ως στρατιωτικός γιατρός στη Μ. Ασία, το 1925 στο στρατιωτικό Νοσοκομείο. Στη Ζάκυνθο συναντάται να ασκεί το επάγγελμά του μετά το 1930³. Το 1936 νυμφεύεται την Αικατερίνη, κόρη του ιερέα Κατσίνη.

Στον πόλεμο του 1940 πολέμησε στην Αλβανία, ενώ το 1946 τον βρίσκουμε να υπηρετεί στο Ακτινολογικό Τμήμα του Νοσοκομείου Ζακύνθου.

Τον Φεβρουάριο του 1948 διορίστηκε Δήμαρχος Ζακύνθου σε αντικατάσταση του τότε Δημάρχου, γνωστού γιατρού Δημητρίου Κουμάνη (Δήμαρχος Ζακύνθου από τον Απρίλιο του 1945 έως το Φεβρουάριο του 1948) και παρέμεινε στη θέση αυτή έως το 1950, όταν ανατέθηκαν καθήκοντα Δημάρχου στον τότε εισαγγελέα Ζακύνθου διακεκριμένο Κεφαλονίτη Παύλο Δελλαπόρτα. Υπογραμμίζεται ιδιαίτερα η πλουσιότατη δραστηριότητά του κατά την περίοδο της δημαρχίας του και η ευεργετική συμβολή του ως γιατρού στην κοινωνία της Ζακύνθου.

1929 (εν) - Αρβανιτάκης Ιωάννης

Για τον Ιωάννη Αρβανιτάκη οι πληροφορίες είναι περιορισμένες και προέρχονται μόνο από τον Λ. Ζώη. Υπήρξε διακεκριμένος παθολόγος, παιδίατρος με εκπαίδευση στη Γερμανία επί επταετία, υπηρετώντας ως γιατρός σε αξιόλογες κλινικές του Μονάχου δίπλα σε αναγνωρισμένους επιστήμονες. Στη Ζάκυνθο εγκαταστάθηκε το 1929⁴.

1930 (εν) -Χαχαμόπουλος Χαραλάμπης του Ηλία

Εκπαιδεύτηκε ως γιατρός στο Παρίσι για μια δεκαετία. Υπηρέτησε στον Γαλλικό στρατό. Τιμήθηκε για την προσφορά του με το μετάλλιο των επιδημιών. Παρακολούθησε μικροβιολογία στο Πανεπιστήμιο Παστέρ και διακρίθηκε ως παθολόγος και μικροβιολόγος. Το 1929 διορίστηκε

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 396. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

² Γενικά για τον Μιχαλίτση Ματθαίο βλ. Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 429.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1048 και *Οδηγός 1934-35*, σ. 924.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 60. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1048, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 924.

υποπρόξενος Γαλλίας¹. Τον συναντάμε να εργάζεται ως γιατρός στη Ζάκυνθο κατά την πενταετία το 1930-1935².

1933 c. - Μοθωναίος Γεώργιος του Ιωάννου

Προς του Ιωάννη και της Ρεγγίνας Μαρίνου, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 26 Οκτωβρίου του 1910. Ο πατέρας του πέθανε στον πόλεμο του 1912. Μετά τις γυμνασιακές του σπουδές γράφτηκε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών 1927-1928. Μετά το τέλος των σπουδών του συνέχισε στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων, απ' όπου πήρε τον τίτλο του διδάκτορα μετά από επτά χρόνια σκληρή έρευνα και με θέμα διατριβής «Σκληροκοσική Νόσος του Μαστού». Στο Παρίσι εργάστηκε ως εξωτερικός γιατρός των Νοσοκομείων Δημόσιας Πρόνοιας και είχε την τύχη να συνεργαστεί με διαπρεπείς Γάλλους Καθηγητές, όπως οι Delbet, Gosset, Mauclairie κ. ά.

Το 1935 επέστρεψε στην Ελλάδα και έλαβε μέρος με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Στη συνέχεια επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου εργάστηκε ως χειρουργός³. Το 1936 διορίστηκε διευθυντής της Χειρουργικής Κλινικής του Νοσοκομείου του Οργανισμού Δημοσίας Αντιλήψεως Ζακύνθου (ΟΔΑΖ). Το 1941 σύμφωνα με τον νόμο ιατρικών ειδικοτήτων πήρε την άδεια από το υπουργείο Υγιεινής της ειδικότητας του χειρουργού. Την ίδια χρονιά υπηρετεί ως ανθυπίατρος του ελληνικού στρατού, ενώ τρία χρόνια αργότερα, το 1944, έγινε επιστημονικός διευθυντής του Νοσοκομείου Ζακύνθου.

Υπήρξε δραστήριο μέλος της κοινωνίας του νησιού: γραμματέας του Ιατρικού Συλλόγου Ζακύνθου και μέλος πολλών υγειονομικών επιτροπών. Δημοσίευσε πολλές επιστημονικές μελέτες σε γαλλικά επιστημονικά περιοδικά.

Το 1954 του απονεμήθηκαν σε επίσημη τελετή τα διάσημα των Αξιωματικών του Γαλλικού Τάγματος Δημοσίας Υγείας για την αξιόλογη δράση του στον τομέα της δημόσιας υγείας και της ιατρικής επιστήμης. Κατά τους σεισμούς του 1953 με αυτοθυσία προσέφερε τις υπηρεσίες του στους σεισμόπληκτους κατοίκους της Ζακύνθου⁴.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 701. Πρβλ. εφημ. *Φιλελεύθερος*, φ. 436.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1048, *Οδηγός 1934*, σ. 924.

³ Εφημ. *Καθημερινή*, φ. 89/3-9-1935, σ. 4, όπου δημοσιεύεται διάψευση του γιατρού για κυκλοφορούσα είδηση: «Επειδή τινες καλοθεληταί διέδωσαν ότι εξετέλεσα επέμβαση επί της θανούσης λεχώ Ιωάννας Προβή (Μπρινιά) φέρω εις γνώσιν του σεβαστού κοινού [...] καίτοι επροτάθην ως σύμβουλος εκ μέρους της οικογενείας, ο θεράπων ιατρός δεν εθεώρησε αναγκαίαν την συμβουλήν μου».

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σσ. 431-432.

1934 - Μουζάκης Τζαννέτος του Σπυρίδωνος

Είναι περιορισμένες οι πληροφορίες για τον Τζαννέτο Μουζάκη. Σε ελάχιστα στοιχεία αρκείται και ο Λ. Ζώης πού σημειώνει ότι ήταν γιος του Σπυρίδωνος και της Μαρίας Καποδίστρια. Γεννήθηκε στις 11 Απριλίου του 1910. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το δίπλωμά του το 1934. Επέστρεψε στη Ζάκυνθο, όπου άσκησε το επάγγελμά του με επιτυχία ως θεράπων γιατρός του Νοσοκομείου. Επίσης εργάστηκε και στο Παλαιό Φάληρο¹.

ΓΙΑΤΡΟΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑΝΘΕΝΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Εντοπίστηκαν επίσης στη Ζάκυνθο γιατροί για τους οποίους δεν κατορθώσαμε να συλλέξουμε στοιχεία. Επισημάνθηκε μόνο η παρουσία τους σε πηγές, όπως στον κατάλογο του Barr του 1863², στους επαγγελματικούς Οδηγούς και στον τοπικό τύπο της εποχής.

- Στον κατάλογο του Barr καταγράφονται οι παρακάτω:

Γουργουράκης Σπυρίδων: Χειρουργός στη Ζάκυνθο. Διακρίθηκε για τα φιλελεύθερα και πατριωτικά του αισθήματα. Πέθανε στην Αλεξάνδρεια το 1889³.

Μωράκης Μαρίνος: Χειρουργός.

Παπαδόπουλος Αντώνιος: Χειρουργός .

Ρώμας [κόντε] Διονύσιος: Παθολόγος.

Στεφάνου Μαρίνος: Χειρουργός.

- Από τους επαγγελματικούς Οδηγούς ή τις τοπικές εφημερίδες επισημαίνονται, κατά χρονολογική σειρά οι ακόλουθοι:

1880 (εν) - Περδικίδης Γ. Υπίατρος: Τον συναντάμε το 1880 ως υγειονομικό γιατρό του Στρατολογικού Συμβουλίου και της στρατιωτικής φρουράς Ζακύνθου (Εφημ. Ζάκυνθος, φ. 11/8-2-1880).

1895 (εν) - Παπαζαφειρόπουλος Γ.: Γιατρός στη Ζάκυνθο το 1895. Μαρτυρία στην τοπική εφημερίδα *Πατριώτης*, φ.121/4-5-1895.

1896 (εν) - Ζυγουράκης: Στρατιωτικός γιατρός στη Ζάκυνθο. Ανθυπίατρος. Μαρτυρία από τον τοπικό τύπο. Τον Φεβρουάριο του 1896 αντικαθιστά στη θέση του τον στρατιωτικό γιατρό Γ. Αγγελίδη, ο οποίος είχε μεταβεί στη Κέρκυρα (Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 158/8-2-1896) και τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς αντικαθιστά τον γιατρό Διονύσι Πλατυμέση που κατείχε τη θέση του γιατρού του δημοσίου (Εφημ. *Πατριώτης*, φ. 167/4-4-1896).

1905 (εν) - Νέγρης Νικόλαος: Εντοπίζεται ως γιατρός Ζακύνθου στους

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 438.

² Barr E., *General Catalogue 1863*.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 139.

επαγγελματικούς *Οδηγούς* Ν. Ιγγλέση 1905-1906 σ. 775, 1916 σ. 755, 1918 σ. 755, 1925-1926, σ. 1370 .

1916 (εν) - Μελίτας Διονύσιος: Πατρός στην Κοινότητα Ζακύνθου Σκουληκάδο κατά τη διετία 1916 -1918 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 759 και *Οδηγός* 1918, σ. 759).

1916 (εν) - Παπαδάτος Π.: Συναντάται ως γιατρός στην Κοινότητα Μαχαιράδων το 1916 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 759).

1916 (εν) - Πλέσσας Αλέξανδρος: Πατρός στην Κοινότητα Κατασταρίου κατά τη χρονική περίοδο 1916-1918 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 758 και *Οδηγός* 1918, σ. 758).

1921 (εν) - Ζιόμης Σπυρίδων: Εργάζεται ως γιατρός στη Ζάκυνθο στην Κοινότητα Βολίμες το 1921 (Κυριέρης - Πιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 87).

1921 (εν) - Σπίνος Διονύσιος: Οικογένεια από της Βολίμες. Αναφέρεται στο *Λεξικό του Ζώη*¹, ως γιατρός που υπηρέτησε στην ύπαιθρο της Ζακύνθου. Στον Ελληνικό *Οδηγό* 1921, του Κυριέρη, σ. 87 εντοπίζεται να εργάζεται στην κοινότητα Βολίμες.

1925 (εν) - Ιθακήσιος Διονύσιος: Τον συναντάμε γιατρό στη Ζάκυνθο στον *Οδηγό* του Ν. Ιγγλέση 1925-1926, σ. 1370. Στο *Ζώη* σ. 239, αναφέρεται ως φαρμακοποιός.

1925 (εν) - Μαρούδας Ιωάννης: Πατρός στις Κοινότητες Βολίμες και Κοιλιωμένου κατά το χρονικό διάστημα 1925-1935 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1925-1926, σ. 1371, *Οδηγός* 1930 , σ. 1051 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 926).

1925 (εν) - Παπαδάτος Διονύσιος του Σπυρίδωνος: Στην τοπική εφημερίδα *Αναγέννησις* τον Ιούνιο του 1925 δίδεται η είδηση: «Αφίχθη εξ Αθηνών ο κ. Διον. Σ. Παπαδάτος, φοιτητής της Ιατρικής».

1930 (εν) - Κουμάνης Σταμάτιος: Τον συναντάμε ως πρόεδρο του Ιατρικού Συλλόγου Ζακύνθου το 1930 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1047).

1930 (εν) - Λεφτάκης Σπυρίδων: Η οικογένεια απαντάται στη Ζάκυνθο στο χωριό Καταστάρι από το 1518. Ο Σπυρίδων Λεφτάκης αναφέρεται να ασκεί το επάγγελμά του στην Κοινότητα Κατασταρίου στη Ζάκυνθο την περίοδο 1930-1935 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1051, *Οδηγός* 1934-1935 σ. 926).

1930 (εν) - Μουζάκης Φωτεινός: Πατρός στην Κοινότητα Άνω Γερακαρίο κατά την χρονική περίοδο 1930-1935 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930 σ. 1050 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 925).

1930 (εν) - Πατρινός Δ.: Πατρός στην Κοινότητα Κατασταρίου κατά την χρον. περ. 1930-1935 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1052 και *Οδηγός* 1934-35, σ. 926).

---

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 607.

ΖΑΚΥΝΘΙΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΟΠΙΣΤΗΚΑΝ ΝΑ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

- *Απόφοιτοι Πανεπιστημίου Πίζας καταγεγραμμένοι από την Α. Σιδέρη, Φοιτητές Πίζας (στην παρένθεση η σελίδα στην οποία εντοπίστηκαν):*

1820 - Παπαγεωργόπουλος Παύλος του Πέτρου

Πήρε το πτυχίο του Ιατροχειρουργού τις 8 Ιουνίου του 1820(σ. 425).

1823 - Κωστής Ιωάννης Αναστάσιος του Κωνσταντίνου

Σπούδασε Ιατρική. Πήρε το πτυχίο του τις 24 Δεκεμβρίου του 1823 (σ. 427).

1827 - Κυβετός Διονύσιος

Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική. Έλαβε το πτυχίο του την 1 Ιουνίου του 1827 (σ. 431).

1830- Φραντζής Κωνσταντίνος του Νικολάου

Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική, πήρε το πτυχίο του στις 5 Ιουνίου του 1830 (σ. 434).

1832 - Κουλουμβάρδος ή Κουλουμπάρδος Μάρκος του Νικολάου

Πήρε το πτυχίο του χειρουργού του τις 6 Νοεμβρίου του 1832 (σ. 436).

1835- Περτούντζης Διονύσιος του Κωνσταντίνου

Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική. Αποφοίτησε τις 9 Μαΐου 1835 (σ. 438).

1842 -Ορντιόνης Ευτύχιος του Ματθαίου

Πήρε το πτυχίο του τις 6 Ιουλίου του 1842 (σ. 447).

1845 - Ψημάρης Γραδενίγος του Νικολάου

Οικογένεια από την Κορώνη. Εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο το 1526. Πήρε το πτυχίο του τις 22 Δεκεμβρίου του 1845 (σ. 451).

1851 - Βουρδέρης ή Μπουρδέρης Δημήτριος του Σπυρίδωνος

Σπούδασε Ιατρική και Χειρουργική. Πήρε το πτυχίο του τις 26 Ιουνίου του 1851 (σ. 458).

- *Απόφοιτοι Πανεπιστημίου Αθηνών*

1857 - Βερέττας ή Μπερέττας Σπυρίδων του Φραγκίσκου

Γιος του γιατρού Φραγκίσκου Βερέττα. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του τις 23-2-1857 (ΛΠ 1837-1866/1867, σ. 19). Σπούδασε επίσης και φιλολογία. Το 1860 εξέδωσε στην Αθήνα συλλογή παροιμιών¹.

1858 - Φέξης Οδυσσέας

Πήρε το πτυχίο του τις 3 Απριλίου του 1858 (ΛΠ 1837-1866/1867, σ. 21).

1861 - Διαμαντόπουλος Παναγιώτης

Πήρε το πτυχίο του τις 31-5-1861 με το βαθμό «άριστα» (ΛΠ 1837-1866/1867, σ. 25).

---

1 . Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 87.

1862 - Μιλιοράτης Ξενοφών του Ιωάννου

Πήρε το πτυχίο του τις 13 Φεβρουαρίου του 1862 (ΛΠ 1837-1866/1867, σ. 25).

1873 - Πυλαρινός Σπυρίδων

Πήρε το πτυχίο του το 1873 (ΛΠ 1872-1873/1874, σ. 37).

1877 - Κουτούβαλης Μαρίνος Ανδρέου

Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1850¹. Σπούδασε στην εκεί Ευαγγελική Σχολή και από εκεί στην Αθήνα νομικά και ιατρική. Αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1877 (ΛΠ 1876-1877/1880, σ. 132). Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι. Μετά το τέλος των σπουδών του εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου άσκησε το επάγγελμά του. Νυμφεύθηκε την Αικατερίνη Πρασακάκη.

1878 - Ρούσσος Λεονάρδος του Λ.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησε με το βαθμό «λίαν καλώς» το 1878 (ΛΠ 1877-1878/1879, σ. 40). Πέθανε σε πολύ νεαρά ηλικία το 1890. Στην τοπική εφημερίδα *Ελπίς* σημειώνεται σχετικά: «Γενικήν θλίβιν προ ημερών παρήγαγε και η εν τη ακμή της νεότητος αποβίωσις του φιλανθρώπου ιατρού Λεονάδου Ρούσσου, εν δύο ημερών μόλις διαστήματι επελθών. Σπουδάσας μετ' άκρας επιμελείας την ιατρικήν ενήσκει αυτήν μετά δραστηριότητος και φιλανθρωπίας, εφ'ω και η γείτων αυτώ παροικία της Αγίας Τριάδος απέστειλε κατά την κηδείαν του πολυτελή στέφανον ευγνωμοσύνης ένεκα [...]»².

1880 - Καλλιβωκάς Αντώνιος του Διονυσίου

Πιος του ζωγράφου Διονύσιου Καλυβωκά. Γεννήθηκε το 1855 στη Ζάκυνθο. Τελείωσε το Γυμνάσιο στην Αθήνα και γράφθηκε το 1875 στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του 1880 (ΛΠ 1879-1880/1881, σ. 35) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1881 (ΛΠ 1881-1882/1884, σ. 61). Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι, όπου ειδικεύθηκε στην ιατροδικαστική. Το 1883 δημοσιεύει σχετική πραγματεία επί υφηγεσία: «Περί επιληψίας υπό ιατροδικαστικήν έποψιν» και διορίζεται Υφηγητής της ιατροδικαστικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετά το θάνατο του καθηγητή Λουκά Παπαϊωάννου δίδαξε και ανατομία. Το 1888 έγραψε «Ιατρικόν Εγχειρίδιον τοξικολογίας» και λίγο αργότερα «Μελετήματα ιατροδικαστικά». Επίσης μετέφρασε στην ελληνική ξένα επιστημονικά συγγράμματα. Το 1884 μετέφρασε και εξέδωσε το περί νόσων του δέρματος έργο του Mariti Carosi. Επίσης την ίδια χρονιά εκδόθηκε: «Α. Lutaud, πρώην ιατρού του γαλλικού νοσοκομείου του Λονδίνου κλ. Εγχειρίδιον Ιατροδικαστικής τροποποιηθέν συμφώνως τη Ελλ. Νομοθεσία υπό Αντωνίου Δ. Καλλιβωκά, εν Αθήναις 1888». Το 1905

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 329.

² Εφημ. *Ελπίς*, φ. 724/7-4-1890, σ. 4.

24. Αντώνιος Δ.. Καλιβωκάς (1855-1910).
Υφηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών.

«Νευρικά νοσήματα. Μετάφρασις εκ του Γαλλικού υπό Αντ. Καλλιβωκά, εν Αθήναις 1905». Το 1913 δημοσίευσε τη μελέτη: «Νόσοι και θεραπείαι». Πέθανε στην Αθήνα το 1910¹.

1881 - Ταρουσόπουλος Στέφανος του Μ.

Πήρε το πτυχίο του το 1881 (ΛΠ 1880-1881/1882 σ. 66) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1882 (ΛΠ 1881-1882/1884, σ. 59).

1883 - Πομόνης Δημήτριος του Διονυσίου

Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησε το 1883 (ΛΠ 1882-1883/1884, σ. 70). Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι. Το ακαδημαϊκό έτος 1884-1885 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος (ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 76). Το 1891 τον συναντάμε ως επιμελητή του Ανατολικού Φροντιστηρίου Αθηνών, σύμφωνα με την πληροφορία του Λ. Ζώη. Την ίδια χρονιά έγραψε την επιστημονική μονογραφία «Περί απολινώσεως των αρτηριών». Το 1886 διορίστηκε στο υπουργείο Εσωτερικών και το 1922 πήρε προαγωγή ως τμηματάρχης του υπουργείου Υγιεινής, από όπου συνταξιοδοτήθηκε με τον βαθμό Γενικού Διευθυντή. Το 1914 για την όλη δράση του τιμήθηκε με τον αργυρό Σταυρό. Το 1932 δημοσίευσε την μονογραφία Υγειονομική Υπηρεσία, Αθήναι 1932².

1884 - Κούτσης Νικόλαος του Α.

Πήρε το πτυχίο του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1884 με βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1883-1884/1885, σ. 100) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1885 (ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 74). Άσκησε την επιστήμη του στον Πύργο, όπου και πέθανε.

1884 - Πομόνης Λυκούργος του Δ.

Πήρε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1884 (ΛΠ 1883-1884/1885, σ. 99) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1885 ((ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 69).

1884 - Ραφτάνης Δημήτριος του Σεργίου

Οικογένεια από τη Ρούμελη που κατέφυγε στη Ζάκυνθο κατά την Ελληνική Επανάσταση. Γιος του Σεργίου και της Αναστασίας Δ. Μπαχώμη. Γεννήθηκε το 1866. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1884 (ΛΠ 1883-1884/1885, σ. 98) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1886 (ΛΠ 1885-1886/1887, σ. 91). Έλαβε μέρος στον πόλεμο του 1897, καθώς και σε κατοπινές εκστρατείες. Στον στρατό είχε τον βαθμό του αρχιάτρου. Πέθανε στην Αθήνα τις 6 Απριλίου του 1936³.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 260. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 90.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 541. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 89.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 557.

1885 - Μελίτας Παναγιώτης του Δ.

Πήρε το πτυχίο του με τον βαθμό «λίαν καλώς» το 1885 (ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 68) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1886 (ΛΠ 1885-1886/1887, σ. 91).

1885 - Τζουλάτης Άγγελος Φωστήρας

Οικογένεια από το Ροβίγκο ή Πολεζίνε της Βόρειας Ιταλίας¹. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1885 (ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 67) και το 1887 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 193).

1887 - Γρηγορόπουλος Ιωάννης του Μ.

Πήρε το πτυχίο του το 1887 (ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 190). Το 1888 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου και απέκτησε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1887-1888/1890, σ. 186).

1887 c - Πελεκάσης Διονύσιος του Σπυρίδωνος [δεν άσκησε το επάγγελμα]

Γιος του φαρμακοποιού Σπυρίδωνος Πελεκάση. Γεννήθηκε το 1862. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Δεν άσκησε όμως το επάγγελμα. Πέθανε το 1923².

1888 - Βερέττας ή Μπερέττας Πέτρος

Έλαβε το πτυχίο της ιατρικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1888 (ΛΠ 1887-1888/1890, σ. 182). Συνέχισε τις σπουδές του στην Ιταλία³. Το 1898 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου Αθηνών από όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1897-1898/1898, σ. 231). Πέθανε στην Αθήνα το 1915.

1888 - Θεοδοσάτος Αναστάσιος του Διονυσίου

Γιος του Διονυσίου και της Ελένης Μπον. Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο τις 20 Νοεμβρίου 1863. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1888 (ΛΠ 1887-1888/1890, σ. 181) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1896 (ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 228).

Εργάστηκε ως γιατρός στην περιοχή της Ηλείας και κατόπιν στην Αθήνα όπου και πέθανε τις 7 Φεβρουαρίου 1929⁴.

1890 - Λοΐζος Νικόλαος του Δ.

Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1890 με βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1889-1890/1891, σ. 167) και το 1892 έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1891-1892/1893, σ. 200).

¹ Ζώης Λ., Λεξικόν, Α', σ. 648.

² Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 523.

³ Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 88.

⁴ Ζώης Λ., Λεξικόν Α', σ. 230.

1892 -Βασταρούχας Σπυρίδων του Γ.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησε με βαθμό λίαν καλώς το 1892 (ΛΠ 1891-1892/1893, σ. 197). Το 1904 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου και έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1903-1904/1907, σ. 68).

1896- Βιαγκίνης Ιωάννης του Μάρκου

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1875. Τελείωσε το Α' Βαρβάκειο Αθηνών το 1891 και γράφθηκε στην Ιατρική Σχολή. Πήρε το πτυχίο του με τον βαθμό «λίαν καλώς» το 1896 (ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 195). Το 1895, τελειόφοιτος, εξέδωσε, σε συνεργασία με τον συμφοιτητή του Ι. Φασανέλη, «Υγιεινή των νέων ήτοι Μελέτη περί υγείας και ανατροφής εκάστου νέου μετά θεραπευτικών ενδείξεων και συνταγών διαφόρων παθήσεων του στόματος, της ρινός, της κεφαλής και των γεννητικών οργάνων. Εν Αθήναις εκ του τυπογραφείου της Εστίας 1895»¹. Η οικογένεια αναφέρεται μεταξύ των ευγενών οικογενειών της Ιταλίας².

1899 - Βισβάρδης Παύλος του Δ.

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1877. Τελείωσε το Γυμνάσιο Ζακύνθου το 1894 και γράφθηκε την Ιατρική Σχολή Αθηνών, απ' όπου πήρε το πτυχίο του με βαθμό άριστα το 1899 (ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 94).

1901 -Κλαυδιανός Διονύσιος του Κ.

Πήρε το πτυχίο του το 1901 (ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 112) και την άδεια σκήσεως επαγγέλματος το 1902 (ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 79).

1902 - Βαρβιάννης Ιωάννης του Γ.

Πήρε το πτυχίο του με βαθμό «λίαν καλώς» το 1902³. Τον Φεβρουάριο του 1904 παντρεύτηκε την Πολυξένη Π. Τσιλιμίγκα⁴.

1903 - Στρατούλης Νικόλαος του Μιχαήλ

Γεννήθηκε το 1852 στη Ζάκυνθο. Στην ηλικία των 42 ετών το 1894 γράφθηκε στο τρίτο έτος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στην οποία έγινε δεκτός με απόφαση της Σχολής (αρ. πρωτ. 1100/16-3-1894)⁵ και με την υποχρέωση να καθυποβληθεί σε εξετάσεις γενικών μαθημάτων. Πήρε το πτυχίο του το 1903 (ΛΠ 1902-1903/1904, σ. 89) και το 1904 την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1903-1904/1905, σ. 68). Εργάστηκε ως γιατρός στην Αθήνα. Πέθανε το 1933⁶.

¹ Παπαδόπουλος Θωμάς, *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3^{ος}, σ. 271, αριθ. 9526.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 91.

³ ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 96.

⁴ Εφημ. *Κουτούζης*, έτος Ι, αριθ. φ. 254/15-2-1904, σ. 4.

⁵ Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Αθηνών, Αρχείο Ιατρικής Σχολής, *Γενικό Μητρώον Φοιτητών Εθνικού Πανεπιστημίου*, α.α. 1621.

⁶ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 619.

1904 - Ταμαρέσης Σπυρίδων του Δ.

Πήρε το πτυχίο του το 1904 (ΛΠ 1903-1904/1907, σ. 65) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1907 (ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 152).

1906 - Ταπίνης Άγγελος του Αλέξανδρου

Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1906 ((ΛΠ 1905-1906/1907, σ. 94)¹. Το 1907 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής και απέκτησε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 152). Έγινε αρχίατρος του Βασιλικού Πολεμικού Ναυτικού και έλαβε μέρος σε εξορμήσεις του πολεμικού πλοίου “Αβέρωφ”. Τιμήθηκε με πολλά παράσημα. Πέθανε στην Αθήνα στις αρχές Νοεμβρίου του 1955².

1907 - Παπαγεωργίου Σόλων

Πήρε το πτυχίο του το 1907(ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 150) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1908 (ΛΠ 1907-1908/1909, σ. 126).

1907 - Παράσχος Ανδρέας του Παναγιώτη

Παιδίατρος. Έλαβε το πτυχίο του το 1907 (ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 150) και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1908 (ΛΠ 1907-1908/1909, σ.126).

1913 - Ζήβας Σπυρίδων του Νικολάου

Αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1913 με τον βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1913-1914/1915, σ. 119).

1913 c. Ακτύπης Νικόλαος του Γεωργίου

Γεννήθηκε τις 5 Σεπτεμβρίου 1891. Σπούδασε στην Αθήνα, όπου άσκησε και το επάγγελμα του ως άριστος μαιευτήρας. Είχε δική του κλινική. Πέθανε από καρδιακή εμβολή το 1946³.

1914 - Κανδιανός Αναστάσιος του Νικολάου

Πήρε το πτυχίο του το 1914 με βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1913-1914/1915, σ. 123).

1914 - Τζαβαλάς Νικόλαος του Πέτρου

Γιος του Πέτρου και της Ρεγγίνας Μαλάνου. Γεννήθηκε τις 27 Ιουνίου 1887. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ’ όπου αποφοίτησε το 1914 (ΛΠ 1913-1914/1915, σ. 123). Ειδικεύθηκε στην Οφθαλμολογία στο Παρίσι. Μετά από πενταετή παραμονή στο εξωτερικό, στην Αλγερία, την Τύνιδα και τη Νεάπολη, επέστρεψε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Πάτρα, όπου άσκησε το επάγγελμα του οφθαλμιάτρου με επιτυχία.. Όταν ακόμη βρισκόταν στην Τύνιδα νυμφεύθηκε την Μαρία Ακρατοπούλου από την Πάτρα και απέκτησε ένα παιδί τον Χαρίλαο, ο οποίος έγινε και αυτός

¹ ΛΠ 1905-1906/1907, σ. 94.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α΄*, σ. 638.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν, Α΄*, σ. 35.

οφθαλμίατρος όπως ο πατέρας του¹.

1922 -Κόμης Αλέξανδρος του Σπυρίδωνος

Σπούδασε γιατρός στην Αθήνα, από όπου πήρε το πτυχίο του το 1922.

Ειδικεύθηκε στην ανοσοβιολογία².

Γκούσκος Αντώνιος του Διονυσίου

Πος του Διονυσίου και της Μάγδας Μπαγδατοπούλου. Νυμφεύθηκε την Αδαμαντία Γιαννοπούλου. Υφηγητής της μαιευτικής και γυναικολογίας. Διευθυντής κλινικής³.

Δαμουλιάνος Δημήτριος του Διονυσίου.

Πος του γιατρού Διονυσίου Δαμουλιάνου. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών⁴.

Πλατυμέσης Κωνσταντίνος

Σπούδασε στην Πάδοβα ιατρική με τον Ι. Καποδίστρια. Συνέταξε συνταγές από παλαιά βότανα, τις οποίες, σατίρισε ο ποιητής Διονύσιος Σολωμός. Δώρισε την πλούσια βιβλιοθήκη του στον Δήμο Ζακύνθου⁵.

¹ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 643. Χαροκόπος Σπ.. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 91.

² Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 305. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 92.

³ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α'*, σ. 133. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 92.

⁴ Ζώης Λ., *Λεξικόν Α*, σ. 145.

⁵ Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 90.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΙΘΑΚΗΣ

1827 – Καραβίας - Γρίβας Νικόλαος του Παναγή

Γεννήθηκε στην Ιθάκη το 1800 και εργάστηκε στην αρχή ως υποδηματοποιός. Με τα λίγα χρήματα που συγκέντρωσε αναχώρησε για την Ιταλία και σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Πίζας Φιλοσοφία και Ιατρική. Έλαβε το πτυχίο του την 1η Ιουνίου του 1827¹. Στη συνέχεια ειδικεύθηκε στη χειρουργική στο Παρίσι.

Μετά το τέλος των σπουδών του εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου αναδείχθηκε ως άριστος ιατροχειρουργός. Για τις όλες υπηρεσίες του στην ιατρική παρασημοφορήθηκε από τον Σουλτάνο. Αγαπώντας την ιδιαίτερη πατρίδα του Ιθάκη και κινούμενος από νοσταλγία επέστρεψε και έζησε το υπόλοιπο της ζωής του στο νησί του, εξυπηρετώντας τους συμπολίτες του και καλλιεργώντας τα γράμματα.

Ο Καραβίας ευρισκόμενος στην Κωνσταντινούπολη δημοσίευσε δίτομο έργο: *Λεξικόν των ενδόξων ανδρών της Ιστορίας, των Επιστημών, των Αρμάτων, της Πολιτικής και των Ωραίων Τεχνών, 1841-1842. Το 1849 εξέδωσε δίτομο έργο Ιστορία της νήσου Ιθάκης. Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1849*. Πέθανε στην Ιθάκη το 1865².

1839 (ε) – Γρίβας Χρήστος

Αναφέρεται ως γιατρός στην Ιθάκη στο Ημερολόγιο του 1874 του Κ. Δηλιγιάννης με έναρξη επαγγέλματος το 1839³.

1853 - Μαράτος Ανδρέας του Αντωνίου

Γεννήθηκε στην Ιθάκη στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Σπούδασε ιατρική στην Πάδοβα. Πήρε το πτυχίο του τις 27 Ιουνίου του 1853⁴.

Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Ιθάκη, όπου άσκησε το

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 430.

² Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σπ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 35. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανήσιακή Ιατρική*, σ. 71. Ραυτόπουλος Αν. «Η παιδεία εν Ιθάκη 1859», *Ημερολόγιον Ιθάκης* 1928, σσ. 42-47.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ.252.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 461.

25. Ο γιατρός Ανδρέας Μαράτος.
Από το Ιθακήσιο Ημερολόγιο *Τηλέμαχος* του 1912, σ. 87.

επάγγελμά του. Εξελέγη Δήμαρχος Ιθάκης κατά τρεις εκλογικές περιόδους.

Το 1893 όταν επισκέφθηκε την Ιθάκη η Αυτοκράτειρα Ελισάβετ τίμησε με παράσημο τον Μαράτο εκτιμώντας τη σπάνια μόρφωσή του, τη γλωσσομάθεια και το λαμπρό του πνεύμα.

Μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, όταν επισκέφθηκε την Ιθάκη ο βασιλιάς Γεώργιος ο Α΄, ο Ανδρέας Μαράτος ως Δήμαρχος Ιθάκης τον υποδέχθηκε με τιμές. Ο Γεώργιος παρασημοφόρησε τον Δήμαρχο για την όλη του προσφορά στο νησί. Πέθανε στην Ιθάκη τον Φεβρουάριο του 1895. Σε δημοσιευθείσα νεκρολογία στο Ημερολόγιο *Τηλέμαχος*, Ιθάκη 1912, διαβάζουμε: «*Η κοινωνία της Ιθάκης ησθάνθη βαθύτατα την απώλειαν ενός επιλέκτου αυτής μέλους, του αιμνήστου ιατρού Ανδρέου Μαράτου, του οποίου ο βίος υπήρξε σπάνιον υπόδειγμα καθήκοντος και κοινωφελούς χρησιμότητας. Λογω της εγκυκλοπαιδικής μορφώσεώς του επί τρεις δημαρχιακές περιόδους εξελέγη άρχων του Δήμου [...]»¹.*

1857 - Λεκατσάς Σπυρίδων

Ο Σπυρίδων Λεκατσάς, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, εντοπίζεται κατά το χρονικό διάστημα 1857-1874 να εργάζεται στην Ιθάκη ως ιατροχειρουργός².

1863(ε) - Κοκκίνης (ή Κόκκινος) Παναγιώτης

Γεννήθηκε στην Ιθάκη στις αρχές του 19^{ου} αιώνα και σπούδασε ιατρική στην Πάδοβα. Άσκησε το επάγγελμα του ιατροχειρουργού στην Ιθάκη. Εντοπίζεται ως ιατροχειρουργός στον καταλογο του Barr του 1863. Πέθανε σε ηλικία ογδόντα περίπου ετών³.

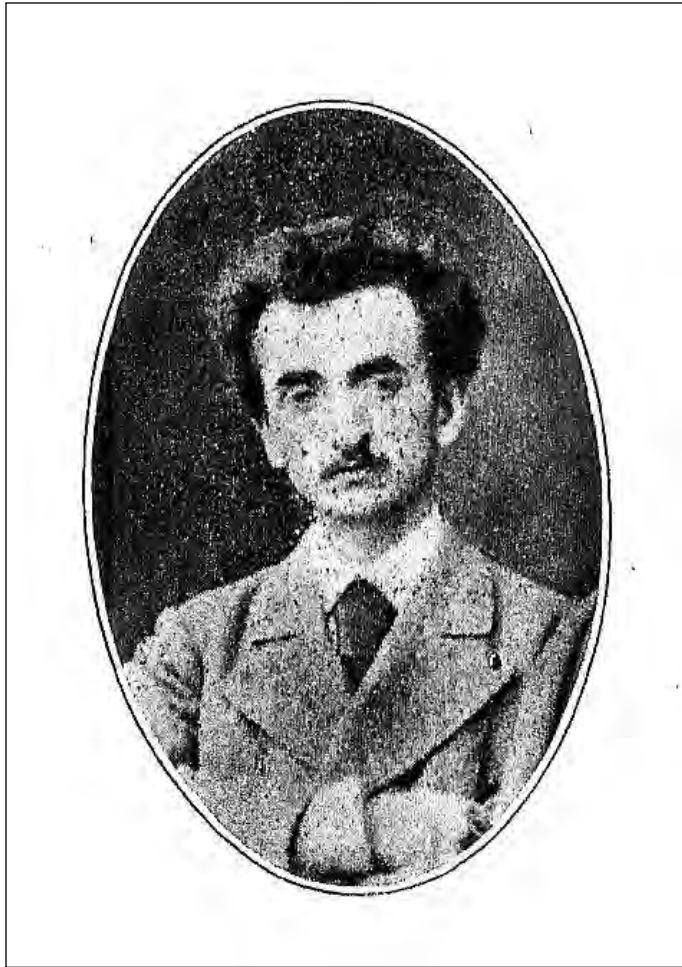
1878 - Κοκκίνης (ή Κόκκινος) Ιπποκράτης του Παναγιώτη

Γιος του γιατρού Παναγιώτη Κοκκίνη. Γεννήθηκε στην Ιθάκη τον Σεπτέμβριο του 1852. Σπούδασε Ιατρική στο Παρίσι. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1877-1878 συμμετείχε στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό

¹ Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 71. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252, όπου αναφέρεται ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος το 1854. «Νεκρολογία Ανδρέας Μαράτος», *Τηλέμαχος*, Ιθακήσιον Ημερολόγιον, Ιθάκη 1912, σσ. 87-88.

² Barr E., *General Catalogue 1863*. Δηλιγιάννης, *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

³ Barr E., *General Catalogue 1863*. Χαροκόπος Σ -Χαροκόπος Φ. , *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72.

26. Ο γιατρός Ιπποκράτης Κοκκίνης (1852-1908).
Από το Ιθακήσιο Ημερολόγιο *Τηλέμαχος* του 1912, σ. 31.

«λίαν καλώς»¹. Άσκησε το επάγγελμά του στο νησί. Η φήμη του γρήγορα απλώθηκε στα γύρω νησιά και στα παράλια της Ακαρνανίας απ' όπου έφθαναν κάθε μέρα ασθενείς με καΐκια προκειμένου να τους εξετάσει και να τους συστήσει θεραπεία Διακρίθηκε για τη μεγάλη φιλανθρωπική του δράση. Δεν παρείχε μόνο δωρεάν στους απόρους την ιατρική του συνδρομή, αλλά και τα μέσα συντήρησής τους. Το 1882 νυμφεύθηκε την κόρη του δασκάλου Αντώνη Σταθάτου Αγλαΐα.

Ο Ιπποκράτης Κοκκίνης εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με τα κοινά του τόπου. Στις δημοτικές εκλογές του 1902 εξελέγη Δήμαρχος Ιθάκης. Στις εκλογές αυτές δεν υπήρχε αντίπαλος υποψήφιος από σεβασμό και αγάπη των Ιθακησίων στο πρόσωπό του. Ως Δήμαρχος φρόντισε για τον φωτισμό, την καθαριότητα, την δενδροφύτευση της πόλης. Επίσης με δική του πρωτοβουλία ιδρύθηκε η Φιλαρμονική Εταιρεία Ιθάκης, η οποία έδωσε την πρώτη ώθηση προς τον πολιτισμό και την πρόοδο της πόλης. Στις εκλογές του 1906 εξελέγη ξανά Δήμαρχος και συνέχισε το έργο του. Πέθανε στην Ιθάκη στις 30 Νοεμβρίου του 1908². Στο Ιθακήσιο Ημερολόγιο *Τηλέμαχος* του 1912 διαβάζουμε σχετικό άρθρο: «*Εκλιπούσαι Φυσιογνωμίαι. Ιπποκράτης Κοκκίνης. Εν μέσω βαθυτάτης και ειλικρινούς θλίψεως ολοκλήρου της κοινωνίας εξεμέτρησε το ζην ο μύστης τής του Ασκληπιού επιστήμης. Εφ' ικανά έτη εξασκών το ιατρικόν επάγγελμα ευηργέτησε την πατρίδα του λατρουόμενος παρ' όλων των συμπολιτών του [...]*»³.

1880 - Βρεττός Νικόλαος του Ε.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του το 1880. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Ιθάκη. Εργάστηκε ως γιατρός στο χωριό Άγιοι Σαράντα (1916), στην Κοινότητα Κάλλιαρη (1930) και στην Κοινότητα Πλατειθριάς (1934-1935)⁴.

1886 - Παϊζής-Διγενής Χρήστος του Δ.

Γεννήθηκε το 1865 στο Κιόνι της Ιθάκης. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Έλαβε το πτυχίο του το 1886. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1886-1887 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου και έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «λίαν καλώς».

¹ ΔΠ 1877-78/79, σ. 41.

² Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72.

³ Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72. «Εκλιπούσαι φυσιογνωμίαι. Ιπποκράτης Κοκκίνης», *Τηλέμαχος. Ιθακήσιον Ημερολόγιον, Ιθάκη 1912*, σσ. 31-32.

⁴ ΔΠ 1879-1880/1881, σ. 36. Ιγγλέσης Ν., στους *Οδηγούς* ετών 1916, σ. 823, 1926, σ. 434, 1930, σ. 1202, και 1934-1935, σ. 1067.

Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Ιθάκη, όπου άσκησε για λίγα χρόνια το επάγγελμα του γιατρού και κατόπιν έφυγε για τη Βραΐλα της Ρουμανίας. Εκεί εργάστηκε, κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, στα στρατιωτικά νοσοκομεία της Ρουμανίας. Πέθανε στη Βραΐλα το 1943¹.

1893 - Φερεντίνος Γεώργιος του Σ.

Γεννήθηκε στην Ιθάκη το 1867. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1893 με βαθμό «λίαν καλώς». Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Ιθάκη, όπου άσκησε το επάγγελμά του.

Το 1912 εξελέγη βουλευτής Ιθάκης. Κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο ήταν Έπαρχος Ιθάκης. Πέθανε στη γενέτειρά του το 1928².

1894 – Μαράτος Νικόλαος του Α.

Πτυχιούχος του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1894, έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1897. Εργάστηκε ως γιατρός στο νησί³.

1895 – Παπαδόπουλος Στυλιανός του Γ.

Πτυχιούχος ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών το έτος 1895. Εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Ιθάκη, τόσο στην πρωτεύουσα Βαθύ, όσο και στην Κοινότητα του Σταυρού κατά τις χρονολογίες 1916 και 1924⁴.

1899 - Κολυβάς Νικόλαος του Ευθυμίου

Γεννήθηκε στη Λεύκη Ιθάκης το 1873. Το απολυτήριο του Γυμνασίου το έλαβε από τα Καλάβρυτα τις 28 Ιουνίου 1894⁵ και την ίδια χρονιά γράφθηκε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου πήρε το δίπλωμά του το 1899. Συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία. Ειδικοεύθηκε στη μαιευτική και στη γυναικολογία. Το 1903 συμμετείχε με

¹ ΛΠ 1885-1886/1887, σ. 88. ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 192. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72.

² ΛΠ 1892-1893/1894, σ. 163. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 71.

³ ΛΠ 1893-1894/1895, σ.130. ΛΠ 1896-1897/1898, σ. 231. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 844, *Οδηγός 1916*, σ. 816.

⁴ ΛΠ 1894-1895/1896, σ. 229, Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 1824, *Οδηγός 1925* σ. 1386, *Οδηγός 1926* σ. 434.

⁵ Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Αθηνών, *Γενικά Μητρώα φοιτητών 1894*, α.α. 2187.

επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου Αθηνών και έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος¹. Την ίδια χρονιά εγκαταστάθηκε στην Ιθάκη όπου προσέφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες στους συμπολίτες του με την επιστήμη του και την κοινωνική του δραστηριότητα. Ασχολήθηκε και με την πολιτική. Έγινε Δήμαρχος στην Ιθάκη και συνέβαλε πολύ στην ανάπτυξη και στον καλλωπισμό του νησιού του. Διακρίθηκε για την αφιλοκέρδεια και τον ανθρωπισμό του. Εργάστηκε ως γιατρός στο Βαθύ, καθώς και στην Κοινότητα της καταγωγής του Λεύκη. Πέθανε το 1963².

1901 - Λεκατσάς Αθανάσιος του Σπυρίδωνος

Γεννήθηκε στο Μεσοβουνό της Ιθάκης τις 5 Νοεμβρίου 1877. Γιος του γιατρού Σπυρίδωνος και της Αναστασίας Παϊζή, τελείωσε τις γυμνασιακές του σπουδές στο Αργοστόλι το 1905. Στη συνέχεια γράφτηκε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του το 1900 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1901. Αναφέρεται ιδιαίτερα η πολυμάθειά του, αλλά και η γλωσσομάθειά του, ως στοιχεία ευρύτερης κατάρτισης. Εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Πλατυθριάς το 1916³. Αλλά η κλίση του προς την φιλολογία και η κλωνισμένη υγεία του δεν τον αφήσαν να συνεχίσει το επάγγελμά του. Γνώστης τεσσάρων γλωσσών ασχολήθηκε κυρίως με την τοπική Ιστορία και την Αρχαιολογία. Μετά ζήλου επιδόθηκε στη μελέτη του αρχαιολογικού ζητήματος της Ιθάκης δημοσιεύοντας το 1902, στην εφημερίδα *Καιροί*, διατριβή εναντίον της θεωρίας του αρχαιολόγου Dörpferd, ο οποίος υποστήριζε ότι η Ομηρική Ιθάκη είναι η Λευκάδα. Ερευνώντας αρχικά στα τοπικά αρχειοφυλακεία της Κεφαλονιάς της Ιθάκης και της Κέρκυρας και εν συνεχεία στα αρχεία του Κράτους, όπου διορίσθηκε συγκέντρωσε αξιόλογο αρχειακό υλικό για την ιστορία του νησιού του και δημοσίευσε αρκετές ιστορικές μελέτες. Το 1912 δημοσίευσε την μελέτη του «Η αναχώρησις των Δημοκρατικών Γάλλων εξ Ιθάκης» στο Ιθακήσιο Ημερολόγιο *Τηλέμαχος*⁴.

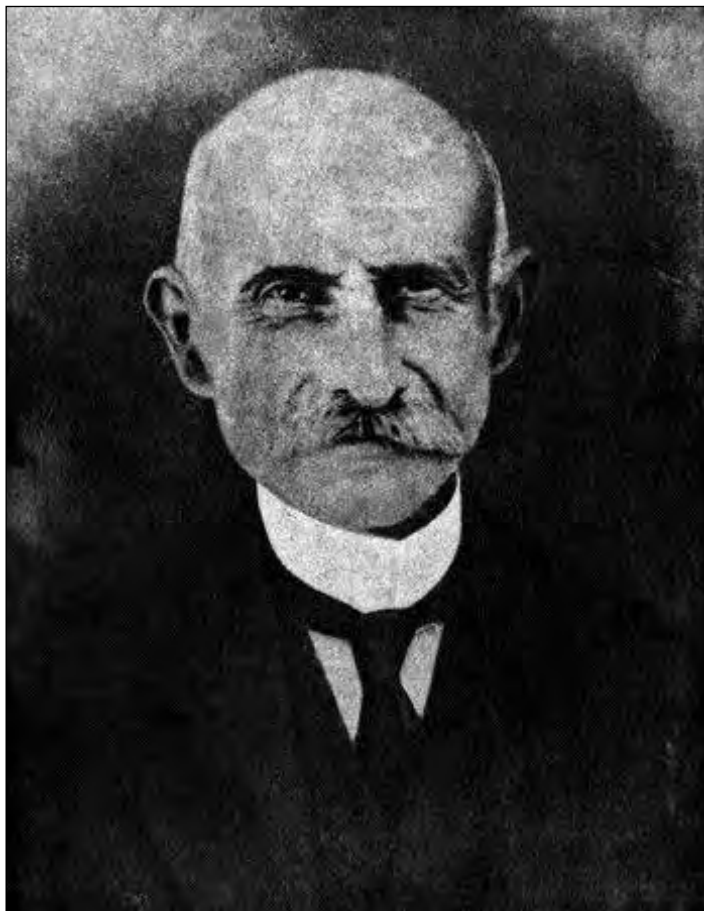
Στην Αθήνα παρέμεινε μέχρι το 1924 εργαζόμενος ως ταξινόμος στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Πέθανε στην Ιθάκη τον Αύγουστο του 1924, επιστρέφοντας από την Αθήνα, για να εγκατασταθεί μόνιμα στο νησί.

¹ ΛΠ 1898-99/1900, σ. 96. ΛΠ 1902-903/1904, σ. 96.

² Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ. , *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1905-1906, σ. 844, *Οδηγός* 1925, σ. 1386, *Οδηγός* 1926, σ. 434, *Οδηγός* 1930 σ. 1198 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1065 (στην τελευταία περίπτωση αναφέρεται η άσκηση του επαγγέλματος του στη Λεύκη Ιθάκης).

³ Βιογραφικά στοιχεία από τον Πρόλογο της έκδοσης της Ιστορίας της Ιθάκης του Αθανασίου Λεκατσά. ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 88. ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 124. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 823.

⁴ *Τηλέμαχος, Ιθακήσιον Ημερολόγιον* , Ιθάκη 1912, σ. 19-28.

27. Ο γιατρός και ιστορικός Αθανάσιος Λεκατσάς (1877-1924).

Το γενικό έργο του για την Ιστορία της Ιθάκης έμεινε ημιτελές. Μόλις πρόλαβε να οργανώσει τον πρώτο τόμο, ο οποίος δημοσιεύθηκε μετά τον θάνατό του, το 1933, με δαπάνη του ομογενούς Ιθακήσιου Αντωνίου Ι. Λεκατσά. Τα υπόλοιπα χειρόγραφα του έβαλε σε τάξη αργότερα ο κουνιάδος του Ευάγγελος Ζαβιτσιάνος. Τελικά το σύνολο του έργου του παραχωρήθηκε στον Δήμο Ιθάκης και έδωσε τη δυνατότητα να εκδοθεί το 1998-1999 το τρίτομο έργο του Αθανασίου Λεκατσά με τον τίτλο: *Η Ιθάκη*, από τον τοπικό Σύλλογο Φήμιος¹.

1914 - Κουβαράς Γεώργιος του Πολυχρόνη

Γιατρός στην Ιθάκη. Έλαβε το πτυχίο του το 1914 από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Εντοπίζεται να εργάζεται στην Ιθάκη ως γιατρός στην Κοινότητα του Σταυρού την περίοδο 1916 -1938. Στην τοπική εφημερίδα Κερκύρας Επτάνησος το 1938 δίδεται η είδηση ότι ο γιατρός Κουβαράς εκλέγεται το 1938 «*ομοφώνως υπό του Συμβουλίου της Κοινότητας Ιθάκης*» μέλος της επιτροπής που διοικούσε το *Διαγνωστικό Κέντρο* του νησιού, Φιλανθρωπικό Ίδρυμα, που, ως γνωστόν είχε ιδρυθεί με τη δωρεά του ομογενούς από την Αυστραλία Αντωνίου Λεκατσά².

• Για τους αναφερόμενους παρακάτω γιατρούς δεν κατορθώσαμε να συγκεντρώσουμε στοιχεία, μόνο εντοπίστηκαν να εργάζονται στην Ιθάκη από τους επαγγελματικούς Οδηγούς της εποχής ή από τοπικές εφημερίδες.

1916 (ε) - Δενδραμής Λουκάς

Εργάζεται ως γιατρός στο νησάκι Κάλαμος, που ανήκε διοικητικά στην Ιθάκη, την περίοδο 1916-1930 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγοί*: 1916, σ. 817, 1925, σ. 1386, 1930, σ. 1198, 1934-1935, σ. 1064).

1916 (ε) - Καλογερόπουλος Γ.

Εντοπίζεται ως γιατρός που εργάζεται στο νησάκι Κάλαμος (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 817).

1925 (ε) - Οικονόμου Θεόδωρος

Εργάζεται ως γιατρός στο νησάκι Κάλαμος το 1925 (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1925, σ. 1386).

1925 (ε) - Παϊζης Ιωάννης του Δ.

Εργάζεται ως γιατρός στο Κιόνι Ιθάκης την περίοδο 1925-1935 (Ιγγλέσης

¹ Καραπιδάκης Ν., *Η Ιθάκη του Λεκατσά*, στον ιστότοπο Ithaka news. Βιβλία παρουσιάσεις, ² ΔΠ 1913-1914/1915, σ. 123. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγοί*: 1916, σ. 824, 1925, σ. 1387, 1926, σ. 335, 1930, σ. 1203 και 1934-1935, σ. 1068. Εφημερίδα *Επτάνησος*, φ. 180/23-7-1938, σ. 2.

N., *Οδηγοί*: 1925, σ. 1386, 1930 σ. 1198, 1934-1935 σ. 1064).

1930 (ε) - Παλιμαδάς Γρηγόριος

Εργάζεται ως γιατρός στον Κάλαμο της Ιθάκης την περίοδο 1930-1936 (Ιγγλέσης N., *Οδηγός* 1930, σ. 1198 και *Οδηγός* 1934-35, σ. 1064).

ΙΘΑΚΗΣΙΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΟΠΙΣΘΗΚΑΝ ΝΑ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

1838 - Μαράτος Βασίλειος του Ιω.

Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του στις 4-6-1838¹.

1843 - Μαράτος Τηλέμαχος του Αντωνίου

Γεννήθηκε στην Ιθάκη το 1817. Σπούδασε στο Παρίσι ιατρική και παρέμεινε εκεί για μερικά χρόνια, όπου εργάστηκε ως εσωτερικός γιατρός σε Νοσοκομεία του Παρισιού. Συνέχισε τις σπουδές του στην Ιατρική Σχολή της Πίζα, απ' όπου πήρε και το πτυχίο του τις 31 Μαρτίου του 1843.

Το 1843, μετά το τέλος των σπουδών του κατετάγη στον στρατό ως μόνιμος στρατιωτικός γιατρός. Αναχώρησε αργότερα για μετεκπαίδευση στο εξωτερικό. Το 1845 πήρε το δίπλωμα του χειρουργού από το Πανεπιστήμιο της Πίζας. Επανήλθε στην Ελλάδα το 1852 και ανέλαβε τη διεύθυνση του Στρατιωτικού Νοσοκομείου Αθηνών. Στη θέση αυτή παρέμεινε για 25 χρόνια. Έφθασε μέχρι τον βαθμό του Γενικού Αρχιάτρου. Κατά το 1854 βοήθησε πολύ για την καταστολή της επιδημίας της χολέρας. Πέθανε το 1889².

1852 - Γαλάτης Ιωάννης του Σπυρίδωνος

Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, από το οποίο έλαβε το πτυχίο του στις 28 Ιουνίου του 1852 (Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σ. 460).

1854 - Δρακούλης Τιμολέων του Ευσταθίου.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας και έγινε πτυχιούχος στις 17-11-1854 (Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σ. 462).

1856 - Δρακούλης Ιωάννης-Αγαμέμνων του Ανδρέα

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή της Πίζας τις 28-6-1856 (Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σ. 463).

1857 - Ευστρατιάδης Διονύσιος του Ευσταθίου

Πραγματοποίησε σπουδές στην Ιατρική Σχολή της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του ιατροχειρουργού τις 30-6-1857(Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σ. 464).

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 442.

² Σιδέρη Α, *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 448 και 451. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ. , *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72. Μοσχονάς Α., *Ιστορία της Οργανώσεως της Ανωτάτης του Στρατού Υγειονομικής Επιτροπής*. Αθήναι, Οκτώβριος 1973.

1867 - Βρεττός Διονύσιος

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1867 (ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 50).

1871 - Δεκατσάς Γεώργιος του Δημητρίου

Έλαβε το πτυχίο της Ιατρικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1871 (ΛΠ 1870-1871/1872, σ. 73).

1871 - Πατρίκιος Περικλής

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1871, λαμβάνει την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος την επόμενη χρονιά (ΛΠ 1870-1871/1872, σ.74 και 1871-1872/1873, σ. 167).

1874 - Σταθάτος Παναγιώτης

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1874 (ΛΠ 1873 -1874/1875, σ. 51).

1876 - Μαράτος Κίμων

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έλαβε το πτυχίο του το 1876 (ΛΠ 1875-1876/1880, σ. 129).

1877 - Δευτεραίος Αλέξανδρος

Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του εν λόγω Πανεπιστημίου το έτος 1877 (ΛΠ 1876-1877/1880, σ. 142).

1878 - Βλισμάς Γεώργιος του Βασιλείου

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έλαβε άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1880 (ΛΠ 1877-1878/1879, σ. 39).

1880 - Κολυβάς Κωνσταντίνος του Σ.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έλαβε το πτυχίο του το 1880, ενώ την επόμενη χρονιά έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1879-1880/1881, σ. 37 και ΛΠ 1880-1881/1882, σ. 69).

1883 - Πεταλάς Νικόλαος του Δ.

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1883 (ΛΠ 1882-1883/1884, σ. 74).

1889 - Παξινός Γεράσιμος του Δ.

Αναφέρεται ως πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1889. Ύστερα από επιτυχείς εξετάσεις έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1890 (ΛΠ 1888-1889/1890, σ. 109και ΛΠ 1889-1890/1891, σ. 172).

1889 - Φλωριάς Ιωάννης του Κ.

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1889, έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1890 (ΛΠ 1888-1889/1890, σ. 107 και 1889-1890/1892, σ. 171).

1890 - Μαράτος Αλέξανδρος του Τηλέμαχου

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έλαβε το πτυχίο του το 1890 (ΛΠ 1889-1890/1891, σ. 168).

1890 - Ραυτόπουλος Πάνος του Δ.

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1890, και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1891 (ΛΠ 1889-1890/1891, σ. 168 αι ΛΠ 1890-1891/1892, σ. 149).

1899 - Πουλιέρης Νικόλαος του Π.

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1899 (ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 90).

1902 - Βεντούρης Νικόλαος του Δ.

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του το 1902 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος την επόμενη χρονιά (ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 72 και 1902-1903/1904, σ. 95).

1902 - Δενδρινός Ευάγγελος του Α.

Ο Ευάγγελος Δενδρινός, Θιακός κατά την καταγωγή, σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έγινε πτυχιούχος το 1902. Την επόμενη χρονιά έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος (ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 74 και 1902-1903/1904, σ. 94).

1910 - Ρενιέρης Ιωάννης του Θ.

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1910 (ΛΠ 1909-1910/1912, σ. 131).

1912 - Μιχαλόπουλος Ιωάννης Γ.

Πτυχιούχος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1912 (ΛΠ 1911-1912/1913, σ. 290).

1915 c - Κοκκίνης Αντώνιος του Ιπποκράτους

Γιος του γνωστού Ιθακήσιου γιατρού και Δημάρχου Ιθάκης Ιπποκράτη Κοκκίνη. Γεννήθηκε το 1893. Σπούδασε στη Στρατιωτική Ιατρική Σχολή της Λυών ως υπότροφος του κράτους. Ειδικεύθηκε στη νευρολογία και στην ψυχιατρική. Υπηρέτησε στον στρατό επί μία δεκαετία και στη συνέχεια άσκησε την ιατρική στην Αθήνα. Πέθανε το 1964¹.

---

¹ Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ. , *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 72.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (και Παξών)

α. Γιατροί Κέρκυρας

1824 - Αλεξάκης Στέφανος

Ο Στέφανος Αλεξάκης, που εντοπίζεται να ασκεί το επάγγελμα του γιατρού στην Κέρκυρα, σπούδασε φιλοσοφία και ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, απ' όπου αποφοίτησε στις 12-12-1824¹. Το επόμενο έτος 1825 κάνει έναρξη ασκήσεως του επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα. Αναφέρεται στον κατάλογο του Barr μεταξύ των νόμιμα εργαζομένων παθολόγων (Physicians) στην Κέρκυρα το 1863². Στο Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν Ημερολόγιον 1874 του Κ. Δηλιγιάννη καταγράφεται ανάμεσα στους γιατρούς³.

1831- Ζαβιτσιάνος Κωνσταντίνος του Σπυρίδωνος

Ήταν γιος του παπά Σπυρίδωνος Ζαβιτσιάνου. Γεννήθηκε στην Άρτα το 1810. Η οικογένειά του όμως αναγκάστηκε να φύγει από εκεί και να εγκατασταθεί στην Κέρκυρα, όπου ο Κωνσταντίνος συμπλήρωσε τις γυμνασιακές του σπουδές. Κατά τη συνήθειες και τις δυνατότητες της εποχής, ανώτερες σπουδές πραγματοποιεί στη γειτνιάζουσα Ιταλία. Σπούδασε στην Νεάπολη φυσικές επιστήμες και ιατρική με υποτροφίες της Ελληνικής Κοινότητας και του βασιλέως της Νεάπολης και ειδικεύθηκε στην χειρουργική. Πήρε το πτυχίο του το 1831. Σε ηλικία μόλις είκοσι ετών ο Κωνσταντίνος γράφει την πρώτη του ιατρική μελέτη « Sulla invenzione di un metodo chimico-meccanico per disciogliere la pietra nella vescica», η οποία δημοσιεύτηκε στην Νεάπολη το 1831. Το 1832 ανακηρύσσεται διδάκτωρ της ιατρικής και χειρουργικής και γίνεται αντεπιστέλλον μέλος της Ιατροχειρουργικής Ακαδημίας Νεαπόλεως. Την ίδια χρονιά δημοσιεύει νέα εργασία του με τον τίτλο «Sull' operazione del cateterismo». Πολύ σύντομα εγκαταλείπει τη Νεάπολη και επιστρέφει στην Κέρκυρα, όπου αποκτά τον τίτλο του παθολόγου και χειρουργού από την Ανωτάτη Σχολή Αγίου Γεωργίου του Ιόνιου Κράτους και ασκεί με επιτυχία το επάγγελμά του.

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 428.

² Barr E., *General Catalogue* 1863.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

28. Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος (1810-1881).
Λιθογραφία. Αναγνωστική Εταιρεία Κερκύρας.

Το 1834 δημοσιεύει την πραγματεία του «Παρατηρήσεις επί του Ιωδίου». Δύο χρόνια αργότερα, το 1836, αρχίζει να διδάσκει ιδιαίτερα μαθήματα ιατροδικαστικής σε νέους δικηγόρους. Μετά την επιτυχία του στον τομέα αυτόν ο Κωνσταντίνος διορίζεται ιατροδικαστής του Δικαστηρίου των Ηνωμένων Ιονίων Νήσων. Το 1843 διορίζεται καθηγητής της Περιγραφικής Ανατομίας του ανθρωπίνου Σώματος στην Ιόνιο Ακαδημία, την οποία είχε ήδη αναδιοργανώσει ο αρμοστής Σίτων εκείνη τη χρονιά. (Η Ιόνιος Ακαδημία για οικονομικούς λόγους είχε αναστείλει την λειτουργία της το 1828). Κατά τις παραδόσεις του στο εν λόγω εκπαιδευτικό Ίδρυμα, οργάνωσε την τακτική χρήση ανθρωπίνων πτωμάτων (συνήθως επρόκειτο για πτώματα απόρων), τα οποία παρελάμβανε η Ιόνιος Ακαδημία από άλλα ιδρύματα. Το 1844 έχει ήδη συγγράψει και δημοσιεύσει το τετράτομο έργο του *Περιγραφική Ανατομία*, το οποίο τον έκαμε γνωστό πέρα από τα όρια του Ιονίου Κράτους. Το βιβλίο αυτό μεταφρασμένο στην ιταλική χρησιμοποιήθηκε ως διδακτικό βιβλίο σε πολλά Πανεπιστήμια της Ιταλίας.

Για την όλη δράση του, στη συνέχεια, εκλέγεται Γραμματέας της Ιονίου Ιατρικής Κομητείας και Αντεπιστέλλον μέλος της Ιατρικής Εταιρείας Ζακύνθου και της Πηλοροτανιακής Ακαδημίας της Μεσσηνίας.

Το 1846 ο Κωνσταντίνος νυμφεύθηκε την Ειρήνη Αλεξάκη, με την οποία απέκτησε 6 παιδιά: την Αγγελίνα - Μαρία το 1847, τον Νικόδημο-Κωνσταντίνο, το 1848, (το 1850 ένα αγόρι το οποίο πεθαίνει), το 1851 τον Γεώργιο ο οποίος πεθαίνει σε ηλικία 22 ετών, το 1852 τον Σπυρίδωνα και το 1854 την Ειρήνη, η οποία πεθαίνει το 1855. Το 1854 πεθαίνει η σύζυγός του.

Η επαγγελματική του ανοδική πορεία έχει τους ακόλουθους σταθμούς :

1847 : Αναλαμβάνει την έδρα της Χειρουργικής στην Ιόνιο Ακαδημία και συγχρόνως διατηρεί την έδρα της Περιγραφικής Ανατομίας.

1848: Καταλαμβάνει τη νέα έδρα της Μαιευτικής.

1849: Εκδίδεται στην Κέρκυρα το νέο του διδακτικό βιβλίο επί της *Θεωρητικής και Πρακτικής Μαιευτικής*.

1849: Διορίζεται καθηγητής στην έδρα της Ιατροδικαστικής της Ιονίου Ακαδημίας.

1850: Εκδίδεται το βιβλίο του Ιατροδικαστική.

1850: Γίνεται Μέλος και Γραμματέας της Ιατρικής Επιτροπής των Κυβερνητικών Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων.

1851: Ο Κωνσταντίνος λαμβάνει έγκριση να ιδρύσει ιδιωτικό σχολείο θηλέων με την επωνυμία «Ελληνικό Εκπαιδευτικό Κέντρο» ή κοινώς «Παρθεναγωγείο Ζαβιτζιάνου», με ελληνικές, κερκυραϊκές και ελληνορθόδοξες βάσεις. Το εν λόγω σχολείο στεγάστηκε τότε στην οικία Ζαβιτζιάνου στην Υπαπαντή και καταργήθηκε με την Ένωση της Επτανήσου, όπως και η Ιόνιος Ακαδημία, βάσει του νόμου ΡΗ 20-12-1855.

1857: Απονέμεται στον Ζαβιτζιάνο από την Γερουσία των Ηνωμένων Ιονίων Νήσων το χρυσό μετάλλιο της Αξίας.

1864: Διορίζεται από την Ιόνιο Ακαδημία καθηγητής Φυσιολογίας.

Μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα (1864) καταργείται η Ιόνιος Ακαδημία (ν. ΡΗ 20-12-1855), όταν η Ελληνική Κυβέρνηση για την όλη προσφορά του, κοινωνική, επιστημονική, πατριωτική, του παρέχει σύνταξη και τον τιμά με το παράσημο του *Σταυρού του Σωτήρος*.

Ο Κωνσταντίνος μετά την κατάργηση του ιδιωτικού του σχολείου και της Ιονίου Ακαδημίας, για να συνεχίσει η κόρη του Αγγελίνα-Μαρία τις σπουδές της, αναχωρεί για την Νεάπολη, όπου εξακολουθεί την επιστημονική του δράση, ως ακολούθως.

1869: δημοσιεύει στην Νεάπολη, στην ιταλική γλώσσα, την πραγματεία του «Σκέψεις επί του Ελληνο-Αλβανικού Τύπου».

1871: Εκδίδεται, στην Νεάπολη, ο πρώτος τόμος του έργου του *Επί των Προϊστορικών γεγονότων*, στην ιταλική γλώσσα επίσης .

1872: Εκδίδεται ο δεύτερος τόμος του ως άνω βιβλίου.

1873: Εκδίδεται στη Νεάπολη, Προϊστορική χωρογραφία, ευρητήριο του δεύτερου τόμου *Επί των Προϊστορικών γεγονότων*.

1876: Η πραγματεία του Η νήσος Κέρκυρα από απόψεως υγιεινής δημοσιεύεται στην γαλλική γλώσσα, στις Βρυξέλες.

Το 1879, επιστρέφει στην Κέρκυρα, όπου δημοσιεύει στην ελληνική γλώσσα, το τελευταίο του βιβλίο *Επί των Προϊστορικών Προσωποποιήσεων*.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας *Φιλομαθών* στην Κέρκυρα (1845) και μέλος των *Ιατρικών Εταιρειών Κερκύρας, Ζακύνθου, Αθηνών, Μεσσήνης, Μπολόνιας, Φλωρεντίας, Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας*¹.

Πέθανε στην Κέρκυρα σε ηλικία εβδομήντα ενός ετών το 1881.

1834 c. Καλογερόπουλος Τηλέμαχος του Αναστασίου

Γεννήθηκε στην περιοχή της Λευκίμης της Κέρκυρας στη δεκαετία του 1810. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του, εγγράφεται και παρακολουθεί την ιατρική στη Γαλλία. Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στη γενέτειρά και ασκεί το επάγγελμά του στη Λευκίμη.

Μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα (1864), ο Καλογερόπουλος αναπτύσσει ιδιαίτερη δραστηριότητα στα δημοτικά ζητήματα της περιοχής του και για πολλά χρόνια, ως το 1890, διετέλεσε Δήμαρχος της περιοχής της Λευκίμης².

¹ Ζαβιτσιάνος Δημ., Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος, σσ. 21-33.

² Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 32-33.

1835 - Αρβανιτάκης Σπυρίδων του Νικολάου

Ο Σπυρίδων Αρβανιτάκης, σύμφωνα με τους βιογράφους του, γεννήθηκε στο χωριό Βαρυπατάδες της Κέρκυρας το 1802¹. Καταγόταν από εύπορη αγροτική οικογένεια. Μητέρα του ήταν η Μηλούλα Σκιαδοπούλου από το ίδιο χωριό της Κέρκυρας. Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, από όπου αποφοίτησε τις 5 Ιουνίου του 1832². Στη συνέχεια, πραγματοποιεί μεταπτυχιακές σπουδές στην Μπολόνια, στην Πάδοβα και στο Παρίσι, όπου και θα ανακηρυχθεί διδάκτορας της Ιατρικής και ειδικά της χειρουργικής. Μετά το τέλος των σπουδών του επανήλθε στην Κέρκυρα και σύμφωνα με τον Κ. Δηλιγιάννη άρχισε να εργάζεται στο νησί το 1835³. Το ίδιο έτος (1835) σε μονόφυλλο, *Δηλοποίηση της Υγειονομικής Επιτροπής* (29 Αυγούστου 1835), εντοπίζεται μαζί με άλλους 47 πολίτες Κερκυραίους να συμμετέχει σε επιτροπή η οποία επιφορτίζεται να επιβλέπει τα υγειονομικά μέτρα στα οκτώ διαμερίσματα της πόλης της Κέρκυρας. Η εν λόγω επιτροπή χωρίζεται σε εξάδες και σε κάθε εξάδα οι δύο τελευταίοι χαρακτηρίζονται ως ιατροφιλόσοφοι⁴.

Το 1841 νυμφεύεται την Θεοδώρα, κόρη του Μαρκαντωνίου Πιέρη με την οποία θα αποκτήσει δύο γιούς, τον Νικολέττο και τον Γιάννη.

Ο Σπυρίδων Αρβανιτάκης διακρίθηκε ως χειρουργός. Με την ανασύσταση της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας, τη δεύτερη περίοδο της Σχολής (1844-1865)⁵, διορίστηκε ως καθηγητής, με απόφαση της Γενικής Επιστροφής για την Παιδεία, στις 22-12-1843⁶ και διδάξε το μάθημα της Υγιεινής κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της Σχολής. Με τον Κανονισμό της Σχολής ο οποίος δημοσιεύεται στις 16-1-1844, ορίζεται ότι θα διδάξει *Γενική Παθολογία, Ειδική Παθολογία, Υγιεινή και Θεραπευτική*.

¹ ΜΕΕ, τ. Ε, σ. 349. Επίσης γενικά για τον Αρβανιτάκη βλ. Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6ος, σ. 307. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σπ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 13. Τουλιάτος Δ., *Η Ελληνική Ιατρική*, σ. 324. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι ιατροφιλόσοφοι*, σσ. 12-14. Πιέρης Γ., Σπύρος Αρβανιτάκης, σ. 19-28. Ανδρουτσέλης Αρσένιος, *Οι Ιατροί της Ιονίου Πολιτείας*, σ. 67. Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 102. Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σ. 100. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 133-135.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 435.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 371, αριθ. 2158. Το μονόφυλλο φυλάσσεται στο Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων.

⁵ Η Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας ιδρύθηκε με απόφαση της Γερουσίας του Ηνωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων στις 24-5-1824. Βλ. *Gazzetta degli Stati Uniti delle Isole Ionie*, αρ. φ. 335/ 1824, σ. 1. Με το νόμο 16/31-5-1828 ανεστάλη η λειτουργία της. Επαναλειτούργησε με απόφαση της Κυβέρνησης το 1843 (ν. 20/8-11-1843) με το όνομα Ιατροχειρουργική Σχολή. Καταργήθηκε, μετά την Ένωση, με το νόμο ΡΗ/20-12-1865.

⁶ *Gazzetta*, φ. 678/ 1843, σ. 9.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ήταν ο πρώτος καθηγητής της Σχολής που δίδαξε το μάθημά του στην ελληνική γλώσσα στις 19-5-1849, (η οποία καθίσταται υποχρεωτική, λίγο αργότερα, τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου), με αποτέλεσμα να ξεσπάσει θύελλα ενθουσιασμού από τους μαθητές του¹. Παράλληλα αγωνίζεται για την καθιέρωση της ελευθεροτυπίας στα Ιόνια νησιά και πρωτοστατεί στη σύνταξη εγγράφου της Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας, της οποίας ήταν ιδρυτικό μέλος, προς τη Βρετανική Κυβέρνηση για την ελευθερία του τύπου και την διενέργεια ελευθέρων εκλογών.²

Ο Σπυρ. Αρβανιτάκης ασχολήθηκε παράλληλα κι ώς την Ένωση με την πολιτική. Τις 28-2-1850 εκλέγεται βουλευτής Κερκύρας στη Θ' Βουλή³. Ανήκε στο κόμμα των ριζοσπαστών. Με τη διάλυση της Θ' Βουλής (26-11-1850), επειδή τόλμησε να διαμαρτυρηθεί για τις αυθαίρετες ενέργειες του Άγγλου Αρμοστή Ε. Ουάρδ (1848-1855), παύθηκε από την καθηγητική έδρα του Πανεπιστημίου και δεν επανήθε πλέον. Στη θέση του θα διορισθεί ο Χαράλαμπος Τυπάλδος Πρετεντέρης. Στη συμπληρωματική εκλογή της Κέρκυρας για την Ι' Βουλή, στις 21-12-1852, ο Αρβανιτάκης επανεκλέγεται βουλευτής. Τον Δεκέμβριο του 1856 εκλέγεται πρόεδρος της *Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας*. Τις 12 Νοεμβρίου του 1858, όταν ο Άγγλος πολιτικός Γλάδστων, με εντολή της Βασίλισσας Βικτωρίας κατήλθε στην Κέρκυρα για να διερευνήσει τα αίτια που παρεμπόδιζαν την καλή διακυβέρνηση των νησιών και να προτείνει μεταρρυθμίσεις στην Επτανήσο -και ενώ η πρόταση για Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα δεν ήταν αποδεκτή από την Προστάτιδα Δύναμη και όλοι σχεδόν οι βουλευτές της Κέρκυρας συνέκλιναν στο ότι οι μεταρρυθμίσεις είναι η σωστή λύση-, ο Αρβανιτάκης, μαζί με τον επίσης πολιτικό Παδοβά, βουλευτή των της ΙΑ' Βουλής, τολμά και υποδεικνύει ότι «μόνη ευχή της Επτανήσου είναι η Ένωσις, και ότι δεν εμπιστεύεται πλέον αυτή εις υποσχέσεις και παραχωρήσεις ελευθεριών μετά από παθήματα 45 ετών, και ότι αν η Μεγάλη Βρετανία συνενεργήσει εις την πραγματοποίησιν της ενώσεως, θέλει προσθήκη εις την ιστορίαν μίαν των ωραιότερων σελίδων της»⁴. Στις βουλευτικές εκλογές του 1862 συναντάται πάλιν ως υποψήφιος βουλευτής Κέρκυρας⁵.

¹ Πιέρης Γ., Σπύρος Αρβανιτάκης, σ. 19-28.

² Πιέρης Γ., Σπύρος Αρβανιτάκης, σ. 23-24.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία* 1ος, σ. 570, αρ. 3266 «Δηλοποίησις Ο Εκλαμπρότατος Υπαρχος Κερκύρας γνωστοποιεί ότι οι κατωτέρω... Εκ της αιθούσης των εκλογών, Κέρκυρα, 13 Μαρτίου 1850», όπου καταγράφονται οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι της 9ης Γερουσίας. (ΙΑΚ).

⁴ Χιώτης Π., *Ιστορία Ιονίου Κράτους*, τ. 5ος, σσ. 387-390. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 134.

⁵ Εφημ. *Εθνεγερσία*, φ. 32/ 31-1-1862.

Μετά την Ένωση, ο Αρβανιτάκης δεν ασχολείται πλέον με την πολιτική και αφοσιώνεται στην επιστήμη του με μια δραστηριότητα, πράγματι, πλουσιότατη και αξιόλογη. Υπήρξε μέλος της «Société Universelle de Civilisation» και της «Société Phrénologique» των Παρισίων¹, της Ιατρικής Εταιρείας Αθηνών, ιδρυτικό μέλος της Ιατροφαρμακευτικής Εταιρείας Κερκύρας. Έγραψε ιατρικές μελέτες στα ιταλικά και γαλλικά: Έργα του: *Dei mezzi preservativi da prestarsi alle persone affette dal Cholera Morbus*, Κέρκυρα 1836², *De l'emploi thérapeutique des principes actifs du quinquina dans les fièvres intermittentes*, Κέρκυρα 1837³, *Sulla storia della mortale malattia del prestantissimo conte Demetrio dalla Decima. Osservazioni di Spiridioni Arvanitachi... In risposta....a Rocco Pilarino*, Κέρκυρα 1844⁴.

Πέθανε τις 20 Φεβρουαρίου του 1880 σε ηλικία 78 ετών, γεμάτος λύπη για το χαμό των δύο παιδιών του, του Νικολέττου, ετών 37, και του Γιάννη, 35 ετών, οι οποίοι πέθαναν ξαφνικά και οι δύο το προηγούμενο έτος⁵.

1835 - Βράιλας Ιωάννης του Π.

Στο Ιατρικό και Φαρμακευτικό Ημερολόγιο του Κ. Δηλιγιάννη του 1874 αναφέρεται ότι άρχισε να ασκεί το επάγγελμα του γιατρού το 1835⁶. Τον Σεπτέμβριο του 1836 εντοπίζεται ως Γραμματέας του Γενικού Υγειονομικού Γραφείου, σε ιατρική δηλοποίηση που εκδίδεται από το εν λόγω γραφείο με οδηγίες υγιεινής για να αποτραπεί η εξάπλωση της χολέας και στην Κέρκυρα⁷. Το 1838 μαζί με τους συναδέλφους του Άγγελο Κογεβίνα, Σπυρίδωνα Αρβανιτάκη, Χριστόφορο Λαβράνο και Κωνσταντίνο Μαυρογιάννη, προσφέρεται να υπηρετήσει αφιλοκερδώς στο δημόσιο Νοσοκομείο των Ενδεών ως γιατρός⁸. Τον συναντάμε επίσης στον κατάλογο των γιατρών του Barr του 1863⁹.

¹ Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σπ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 13. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σσ. 12-13.

² Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σπ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σ. 13.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 403, αριθ. 2318.

⁴ Παπαδόπουλος Θωμάς, *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, αριθ. 2970, σ. 518.

⁵ Πιέρης Γ., Σπύρος Αρβανιτάκης, σ. 28.

⁶ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

⁷ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 394, αριθ. 2264, «Ιατρική Δηλοποίηση. [...]Κέρκυρα τη 7 Σεπτεμβρίου 1836. Αντίγραφον ίσον τω πρωτοτύπω εκ του Υγειονομικού Γραφείου...».

⁸ *Gazetta*, 379/1838, σ. 9. *Ιόνιος Εφημερίς* φ. 399/1838, και 391/1839.

⁹ Barr E., *General Catalogue 1863*.

1835 -Κογεβίνας Άγγελος του Αυγουστίνου

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1811. Σπούδασε Ιατρική και Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Πίζας απ' όπου πήρε το πτυχίο του τις 15 Απριλίου του 1834, ενώ τον Ιούνιο του 1835 πήρε και το πτυχίο του χειρουργού¹.

Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στη Κέρκυρα, όπου εργάζεται πια ως γιατρός. Το 1836, μαζί με άλλους Κερκυραίους, συμβάλλει στην ίδρυση της *Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*. Το 1838 ο Άγγελος Κογεβίνας, μαζί με τους συναδέλφους του Σπυρίδωνα Αρβανιτάκη, Χριστόφορο Λαβράνο, Κωνσταντίνο Μαυρογιάννη και Ιωάννη Βράιλα, προσφέρθηκε να υπηρετήσει δωρεάν στο δημόσιο Νοσοκομείο των Ενδεών. Από τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς έως το Δεκέμβριο του 1839 εργάστηκε ως χειρουργός του Νοσοκομείου και γιατρός και χειρουργός του Ορφανοτροφείου, ενώ από 1 Φεβρουαρίου 1840 έως τον Φεβρουάριο του 1842 συναντάται ως γιατρός όλων των Ιδρυμάτων².

Πολύ σύντομα, στη συνέχεια, κλιμακώνεται και βελτιώνεται η επιστημονική άνοδος του. Τις 14 Φεβρουαρίου 1842 ανέλαβε ως διευθυντής του Αστικού Νοσοκομείου³. Τον ίδιο χρόνο, σε συνεργασία με τον καθηγητή της Φυσικής στη Φιλοσοφική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας Fr. Orioli, δημοσιεύει μελέτη για τη «μεσερική» θεραπευτική⁴. Το 1843 εκλέγεται καθηγητής κατά τη δεύτερη περίοδο της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας, που επαναλειτούργησε, ως γνωστόν, το 1844-1865, και διδάσκει «Χειρουργικές εισηγήσεις» και Ιατρική (Παθολογική και Χειρουργική Κλινική)⁵. Τη θέση του αυτή τη διατήρησε μέχρι την κατάργηση της Σχολής το 1865. Τον Μάρτιο του 1848, στη Χειρουργική κλινική της Ιατρικής Σχολής, που είναι εγκατεστημένη στο Αστικό Νοσοκομείο, χρησιμοποιεί πρώτος το χλωροφόρμιο ως αναισθητικό σε δύο αρρώστους, τον πρώτο με θωρακικό συρίγγιο, που παρουσιάζει μεγάλη ροή πλάσματος, και στον δεύτερο με παραεδρικό. Η πρώτη εγχείρηση έγινε με παρουσία όλων των φοιτητών της Ιατρικής Σχολής, ενώ η δεύτερη με παρουσία Άγγλων και Κερκυραίων γιατρών⁶.

Κατά τη συνήθεια των περισσότερων σχεδόν γιατρών της εποχής εμπλέκεται, κατά τη δεκαετία του 1850, στην πολιτική.

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 437 και σ. 438.

² Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 40. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 138.

³ *Ιόνιος Εφημερίς*, φ. 583/14-2-1842.

⁴ «*Fatti relativi a mesmerismo ... Angelo Cogevina... e Francesco Orioli*», Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 493, αριθ. 2791.

⁵ *Εφημερίς Επίσημος*, φ. 3/1849, σ. 4.

⁶ *Gazetta Ionica*, φ. 169/1848, όπου γίνεται η αναλυτική παρουσίαση από τον ίδιο.

29. Άγγελος Κογεβίνας (1811-1871).
Ελαιογραφία, στην Αναγνωστική Εταιρεία Κερκύρας.

Στις εκλογές του 1852 θέτει υποψηφιότητα ως υποψήφιος του Μεταρρυθμιστικού κόμματος και τον Φεβρουάριο εκλέγεται βουλευτής Κερκύρας στη 10^η Βουλή. Ως βουλευτής ορίζεται μέλος της Επιτροπής της Βουλής για τη Δημόσια Εκπαίδευση. Παραμένει βουλευτής και στη δεύτερη περίοδο της 10ης Βουλής, το 1854 και μετά τη διακοπή το 1855. Τον Οκτώβριο του 1859 η Γερουσία απαλλάσσει τον Κογεβίνα από τις οικονομικές φροντίδες του Νοσοκομείου¹.

Κατά την επόμενη δεκαετία επανέρχεται σε δραστηριότητες του κυρίως επαγγέλματός του. Το 1860, ως Αρχίατρος Κερκύρας, συμμετέχει στον κεντρικό Ιατρικό Σύλλογο που ιδρύθηκε αυτή τη χρονιά². Το 1863 εξακολουθεί να κατέχει τη θέση του Αρχιάτρου Κερκύρας και επίσης εντοπίζεται ως Γενικός Διευθυντής των Αγαθοεργών Καταστημάτων, σε μονόφυλλο που αποστέλλει με την ιδιότητά του αυτή προς τον Ιππότη Δ. Κουρκουμέλη, Έπαρχο Κερκύρας, στο οποίο περιγράφει τις λαϊκές συνήθειες κατά τον ενταφιασμό των νεκρών και εισηγείται τη λήψη ορθών μέτρων³.

Πέθανε τον Ιούνιο του 1871. Επικηδείους εκφώνησαν ο Ιωάννης Βράϊλας- Αρμένης, ο γιατρός Χριστόδουλος Βρυάκος, ο Νικόλαος Ζερβός, ο γιατρός Ιάκωβος Τζαγκαρόλας⁴.

Έργα του επιστημονικά δημοσιευμένα αναφέρονται: 1) *Delle corenti elettrovivitati*. 2) *Sult elettroterapia* 3) *Dei pesci fossili*⁵.

1836 - Λαβράνος Χριστόφορος του Φιλίππου

Πρόκειται για ιατροφιλόσοφο με αξιόλογο κλινικό έργο και συγγραφέα ενδιαφερουσών ιατρικών πραγματειών.

Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας το 1836 με πτυχίο Φιλοσοφίας και Ιατρικής, συνέχισε τις σπουδές του στο ίδιο Πανεπιστήμιο και τις 9 Ιουλίου του 1839 έλαβε το πτυχίο του Χειρουργού⁶.

Το 1838, μαζί με τους συναδέλφους του Άγγελο Κογεβίνα, Σπυρίδωνα

¹ *Εφημερίς επίσημος*, φ. 449/1860, σ. 3.

² *Εφημερίς επίσημος*, φ. 474/1860, σ. 2.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 166, αριθ. 4196.

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 409, αριθ. 5756 «Λόγος εκφωνηθείς κατά την κηδείαν [...] Αγγέλου Κογεβίνα υπό Ιωάννου Βράϊλα Αρμένη. Εν Κερκύρα», σ. 410, αριθ. 5761 «Λόγος επικήδειος εκφωνηθείς εν τω της μητροπόλεως... εκφοράν ... Αγγέλου Κογεβίνα... υπό Χ. Βρυάκου... Εν Κερκύρα», σ. 410, αριθ. 5763 «Λόγος επικήδειος επί του νεκρού... Αγγέλου Κογεβίνα... Εν Κερκύρα... 10 Ιουνίου», και σ. 419 αριθ. 5829, «Sulla spogliata di Angelo Gogevina...».

⁵ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7ος, σ. 45. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι ιατροφιλόσοφοι*, σ. 36.

⁶ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 439 και 444.

Αρβανιτάκη, Κωνσταντίνο Μαυρογιάννη και Ιωάννη Βράιλα, προσφέρθηκε να υπηρετήσει αφιλοκερδώς στο δημόσιο Νοσοκομείο των Ενδεών ως χειρουργός¹. Το 1844 δημοσίευσε μελέτη του με τον τίτλο: *Sulla meningite... nell'... Corfù... Novebre... 1843... Febbrajo 1844. Relazione di Cristoforo Lavrano*, σχετική με την επιδημία εγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδας, που εκδηλώθηκε στην Κέρκυρα το 1843 και διήρκεσε μέχρι τον Φεβρουάριο του 1844. Στη μελέτη αυτή περιγράφει και τις νεκροψίες που ενέργησε ο καθηγητής Κ. Ζαβιτσιάνος. Την περίοδο 1846-1854 διευθύνει το Δημόσιο Ψυχιατρείο Κερκύρας.

Στα μέσα του 1850 διορίζεται καθηγητής της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας και αναλαμβάνει να διδάξει Φαρμακολογία και Θεραπευτική. Τον Ιούλιο του 1852 είναι Πρόεδρος της Ιατρικής Σχολής², ενώ με απόφαση της Γερουσίας, στις 12-1-1858, επαναδιορίζεται ως καθηγητής Φυσικής Ιστορίας, Ιατρικής Ύλης, Θεραπευτικής και Συνταγολογίας³ και εργάζεται μέχρι το 1865, όταν πια έκλεισε και η Ακαδημία (νόμος ΡΗ/20-12-1865). Το 1853 εξέδωσε για τους φοιτητές «Στοιχεία Βοτανικής μετά γνωσιολογικού πίνακος και εικόνων»⁴. Το 1860 εντοπίζεται ως μέλος του Κεντρικού Ιατρικού Συλλόγου της Κέρκυρας⁵.

Ο Χριστόφορος Λαβράνος ακόμη συναντάται ως διευθυντής του Αστικού Νοσοκομείου της Κέρκυρας μετά τον Άγγελο Κογεβίνα. Τις 17-12-1866, μάλιστα, ως διευθυντής, συνέταξε και υπέβαλε το πρώτο σχέδιο Κανονισμού του Νοσοκομείου, που ψηφίσθηκε τις 30-8-1867. Τον Φεβρουάριο του 1867 παραιτήθηκε και διορίσθηκε τον επόμενο μήνα προσωρινός διευθυντής ο Ηλίας Πολίτης (1-3-1867)⁶.

Έργα του που έχουν σχέση με την Ιατρική εκτός του αναφερθέντος παραπάνω *Sulla meningite cervelo-spinale-miasmatica κ.λ.π* : 1) *Lettera del dottor Giovanni Gurgurachi di Zante all'... Cristoforo Lavrano... Corfù 1844*, 2) *Intorno all' opuscolo del dottore Rocco Pilarino, Protomedico di Corfù, considerazioni di Cristoforo Lavrano... Corfù 1844* και 3) *Στοιχεία Βοτανικής*, Κέρκυρα 1953⁷.

¹ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 40, όπου παραπέμπει: *Ιόνιος Εφημερίς*, φ. 399/1838.

² Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 141.

³ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 45, 80, 83-88. Βλ. και Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σ. 101.

⁴ Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 103. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σσ. 140-141. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 40. Ανδρουτσέλης Αρσ., *Οι Ιατροί της Ιονίου Πολιτείας*, σ. 67. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία* 1ος, σ. 518, αρ. 2969. Γκούσης Α., Τσηριγιώτης Χρ., Κέρκυρα 1960, σ. 16.

⁵ *Εφημερίς Επίσημος*, φ. 474/1860, σ. 2.

⁶ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 41

⁷ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 514, αριθ. 2937, σ. 515, αριθ. 2945, σ. 518, αριθ. 2969.

1836 – Νε(α)ράντζης Σπυρίδων-Στέφανος του Κωνσταντίνου

Γιος του Κωνσταντίνου Νε(α)ράντζη και της Ρουμπίνας Βούλτζου, και αδελφός του νομικού Δημητρίου Νεράντζη, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1814. Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας όπου κατέστη διπλωματούχος τις 29 Μαρτίου του 1836¹. Μετεκπαιδεύθηκε στη Βιέννη.

Μετά τις σπουδές του εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός του Σωφρονιστηρίου. Κατά την περίοδο της επιδημίας της χολέρας προσέφερε με αυταπάρνηση τις υπηρεσίες του. Τιμήθηκε με τον αργυρό Σταυρό. Δώρισε στην Βιβλιοθήκη Κερκύρας αξιόλογη συλλογή ιατρικών βιβλίων². Το 1874 εντοπίζεται να εργάζεται στην Κέρκυρα³.

1837 - Λαζαράς Παναγιώτης του Ανέστη

Γεννήθηκε στην Ήπειρο το έτος 1805 (21 Νοεμβρίου)⁴. Οι γονείς του εγκατέλειψαν τη γενέτειρά τους και εγκαταστάθηκαν στην Κέρκυρα, όταν ο Παναγιώτης ήταν ακόμη παιδί, και πολιτικογραφήθηκαν Ιόνιοι πολίτες. Εκεί έλαβε τις πρώτες εγκύκλιες γνώσεις και στη συνέχεια μετέβη στην Πίζα, όπου σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική. Έλαβε το πτυχίο του τις 16-12-1836⁵. Το 1832 τον συναντάμε στο Παρίσι, όπου είχε μεταβεί για μετεκπαίδευση. Εκεί γνώρισε και τον Κοραή του οποίου εκφώνησε τον επικήδειο στο κοιμητήριο το 1833⁶. Ευρισκόμενος στο Παρίσι, δημοσίευε άρθρα επιστημονικά και φιλολογικά στη γαλλική εφημερίδα *Lancette Francaise*. Επίσης το 1833 δημοσίευσε «Ελεγείον εις τον στρατηγόν Λαφαιέττην, Το φάσμα του Μάρκου δεινοπαθούν και Ωδή εις Γ. Κυβιέροον. Συντεθείσα μεν υπό Π. Λαζαρά του εξ Ιωαννίνων ιατρού, μετενεχθέντα δε εις την γαλλικήν διάλεκτον υπό τινος Φιλέλληνος». «Το φάσμα του Μάρκου δεινοπαθούν», εκδόθηκε ξανά στην Κέρκυρα το 1854.

Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Κέρκυρα. Στο *Ιατρικό και Φαρμακευτικό Ημερολόγιο* του 1874 του Κ. Δηλιγιάννη καταγράφεται ως χρονολογία έναρξης του επαγγέλματος του στο νησί το 1837. Ο Λαζαράς διακρίθηκε για την φιλάνθρωπη δράση του και την ευρεία μόρφωσή του. Στην Κέρκυρα δημοσίευε πολιτικά άρθρα στις εφημερίδες της εποχής, με το ψευδώνυμο «εγκώσιμος μοναχός». Υπήρξε μέλος της Ιατρικής Εταιρείας

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 439, 499.

² Ζώης Α., *Λεξικόν Α'*, σ. 468.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

⁴ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 7, σ. 73.

⁵ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 440.

⁶ Λαζαράς Π., «Λογίδριον εκφωνηθέν εις την κηδείαν του Α. Κοραή, 8 Απριλίου 1833. Παρίσι».

Κερκύρας, των Αρχαιολόγων, των Ωραιών Τεχνών, των εν Αθήναις Φιλομαθών, της Ιατρικής Εταιρείας Αθηνών και της Ιατρικής Φλωρεντίας.

Πέθανε τον Μάρτιο του 1878. Τον επικήδειο εκφώνησε ο γιατρός Χριστόδουλος Βρυάκος: «Λόγος εκφωνηθείς επί του νεκρού του Παναγιώτου Λαζαρά υπό Χριστοδούλου Βρυάκου...5 Μαρτίου...»¹.

1842 - Σέμος Ιωσήφ του Σαββατίου

Εβραίος γιατρός. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο της Φιλοσοφίας και Ιατρικής τις 4-6-1838 και τέσσερα χρόνια περίπου αργότερα (10-11-1842) ολοκληρώνει τις σπουδές του στο ίδιο Πανεπιστήμιο ως χειρουργός². Το 1856 εντοπίζεται σε έκθεση της Εκτάκτου Κεντρικής Υγειονομικής Επιτροπής στην Κέρκυρα. Εργάστηκε ως γιατρός στην Κέρκυρα μέχρι τον θάνατό του. Καταγράφεται στον Κατάλογο του Barr του 1863³. Πέθανε τον Φεβρουάριο του 1872. Επικήδειο εκφώνησε ο γιατρός Ιάκωβος Τσαγκαρόλας: «In morte di Giuseppe de' Semo...queste parole...sulla sua tomba... Giacomo Zancarol»⁴.

1845 - Δελβινιώτης Διομήδης του Νικολάου

Η οικογένεια Δελβινιώτη κατάγεται από το Δελβίνο της Ηπείρου και μετανάστευσε στην Κέρκυρα το 1400. Ο Διομήδης Δελβινιώτης υπήρξε πολυτάλαντη προσωπικότητα των γραμμάτων και της πολιτικής. Ήταν γιος του νομικού Νικολάου Δελβινιώτη⁵. Σπούδασε ιατρική και χειρουργική στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας και αποφοίτησε τις 2-7-1845⁶. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του⁷. Λόγω της καταγωγής του πολλές φορές μετέβη προσκληθείς στην Ήπειρο και στην Αλβανία για να προσφέρει τις ιατρικές του υπηρεσίες. Επίσης συνεργάστηκε με τα Ανατολοϊταλικά κομιτάτα και προσέφερε στο κίνημα της Ηπείρου.

Το 1849 επεδίωξε να διδάξει *Ιστορία της Ιατρικής* σε ελεύθερα μαθήματα

¹ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 567, αριθ. 6893.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 442.

³ Εφημ. *Τα Καθημερινά*, φ. 47/11-2-1856.

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 433, αριθ. 5917.

⁵ Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα*, τ. 6, σ. 392. Αρδαβάνης Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί*, σσ. 26-27. Τουλιάτος Δ., *Η Ελληνική Ιατρική*, σ. 325. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 144-145. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 24. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 100.

⁶ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 450.

⁷ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250, όπου αναφέρεται ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος το 1846.

στην Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας και χωρίς αμοιβή, αλλά η αίτησή του απορρίφθηκε από τον Αρμοστή Ward, ο οποίος γνωρίζοντας τους δεσμούς του Δελβινιώτη με τους ριζοσπάστες φοβόταν αναταραχή στα μαθήματα αυτά¹.

Ο Δελβινιώτης υπήρξε θερμός ριζοσπάστης και αγωνίστηκε με φλογερά άρθρα κατά της βρετανικής εξουσίας. Εξελέγη και χρημάτισε βουλευτής στις Βουλές ΙΑ' (1857) και ΙΒ' (1862) και καταψήφισε τις μεταρρυθμίσεις που παρουσίασε η αγγλική κυβέρνηση για να κατευνάσει τους επαναστατημένους Επτανήσιους, ενώ αγωνίστηκε θερμά για την οριστική Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα. Επανεξελέγη βουλευτής στην ΙΓ' Βουλή και υπήρξε ένας από τους βουλευτές που ευτύχησαν να υπογράψουν το ψήφισμα της Ενώσεως τις 23-9-1863.

Λίγους μήνες πριν από την Ένωση εκλέχθηκε καθηγητής στην Ιόνιο Ακαδημία, αλλά δεν δίδαξε ποτέ. Τον Μάρτιο του 1866 ψηφίζεται ως μέλος του πρώτου μετά την Ένωση Δημοτικού Συμβουλίου και στις 5-6-1867 παραιτείται, γιατί διορίζεται ως γιατρός του Υγειονομείου.

Παράλληλα με την Ιατρική ασχολήθηκε και με την ελληνική και λατινική Φιλολογία. Δημοσίευσε σε διάφορα περιοδικά πεζά και έμμετρα έργα του, ιδιαίτερα πατριωτικού χαρακτήρα. Από τις ωδές που δημοσίευσε ως καλύτερη αναφέρεται η ωδή «Ο θάνατος του Ναθαναήλ Δομενίου, Ζακυνθίου, ενδόξως πεσόντος υπέρ πίστεως και πατρίδος το 1854», Κέρκυρα 1958. Στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Κερκύρας φυλάσσεται μονόφυλλο τρίστηλο με 62 αριθμημένα τετράστιχα αχρονολόγητο με τίτλο *Ο ασκητής*, με την υπογραφή στο τέλος Διομήδης Δελβινιώτης.

1848 - Αγιοβλασίτης Αλκιβιάδης

Ο Αλκιβιάδης Αγιοβλασίτης, που συναντάται γιατρός στην Κέρκυρα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Ιονίου Πανεπιστημίου το 1848².

Διορίζεται γιατρός του Σωφρονιστηρίου της Κερκύρας τις 15-1-1862. Υπάρχει η πληροφορία ότι υπηρέτησε επί 15 χρόνια ως γιατρός στον Αγρόγιο του νησιού³. Σημειώνεται η εξειδίκευσή του ως ιατροχειρουργού στη Κέρκυρα στον κατάλογο του Barr 1863⁴.

Από μονόφυλλο «*La R... Loggia di Corfù «La Fenice» ...memoria di Alcibiade R. Ajiovlassiti ...Discorso... Giacomo Zancarol...Corfù*», που

¹ Εφημ. *Πατρίς* (Κέρκυρα), φ. 46/26-11-1849.

² Μονόφυλλο *Agli amatissimi..... 9 Agosto 1848*, Lit. Zervo Corfù. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 549 αριθ. 3134.

³ Εφημ. *Εθνεγερσία* (Κέρκυρα) φ. 30/15-1-1862.

⁴ Barr E., *General Catalogue 1863*.

καταγράφει ο Θωμάς Παπαδόπουλος στην Ιονική Βιβλιογραφία, προκύπτει ότι πέθανε το έτος 1870¹.

1848 - Πιέρης Στέφανος - Μάριος του Μάρκου Αντώνιου

Σπούδασε ιατροχειρουργός στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας. Έλαβε το πτυχίο του τις 19-5-1848². Το 1850 άρχισε να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα. Εντοπίζεται επίσης στον κατάλογο καταγραφής γιατρών του Barr το 1863³. Πέθανε τις 26 Νοεμβρίου του 1881 και τον επικήδειο του εκφώνησε ο Νομάρχης Κερκύρας Μίχος⁴.

1848 - Τσαγκαρόλας Ιάκωβος

Ελάχιστα στοιχεία έχουμε για τον γιατρό Ιάκωβο Τσαγκαρόλα. Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Ιονίου Πανεπιστημίου το 1848⁵. Την ίδια χρονιά άρχισε να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα⁶. Επίσης επισημαίνεται ως ιατροχειρουργός στον κατάλογο του Barr 1863⁷ και σε μονόφυλλα και φυλλάδια της εποχής, όπως λ.χ. στο μονόφυλλο του 1870 της Στοάς Φοίνιξ, όπου αναφέρεται στη μνήμη του συναδέλφου του και συμφοιτητή του Αλκιβιάδη Αγιοβλασσίτη: «La R... Loggia di Corfù “La Fenice” ...memoria di Alcibiade R. Ajiouvlassiti ...Discorso... Giacomo Zancarol...Corfù»⁸.

1849 - Θεοτόκης Γαβριήλ του Ανδρέα

Πρόκειται για τον γιο του γνωστού λογίου Ανδρέα Θεοτόκη. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του τις 14-5-1849. Υπογραμμίζεται η ιδιαίτερη κλίση στην επιστήμη του. Πέθανε το

¹ Βλ. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 387, αριθ. 5601.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 453.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ.250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ Εφημ. *Επόπτης*, (Κερκύρας), φ. 353/10-12-1981, σ. 3. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 3, αριθ. 7386: «Αποβίωσαντος σήμερον ... Corfù, 26-11-1881».

⁵ Μονόφυλλο Agli amatissimi..... 9 Agosto 1848, Lit. Zervo Corfù. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 549 αριθ. 3134.

⁶ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

⁷ Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁸ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 387, αριθ. 5601. Επίσης στις σσ. 419, αριθ. 5829 «Sulla spoglia di Angelo Cogevina, tolto...nel sessantesimo anno, Corfù 14/26 giugno 1871», σ. 433, αριθ. 5917, «In morte di Giuseppe de' Semo...queste parole...sulla sua tomba... Giacomo Zancarol» (1872).

1882, αφήνοντας χειρόγραφες επιστημονικές εργασίες. Ενταφιάστηκε στον οικογενειακό ναό Αγίου Ανδρέα Βαρυπατάδων¹.

1849 (ε) - Κουαρτάνος Νικόλαος

Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Μιχ. Λυκίσσα, γεννήθηκε στις αρχές του 19ου αιώνα και σπούδασε Ιατρική στην Ιταλία. Το 1849 εντοπίζεται ως μέλος της μυστικής Εταιρείας «Μεγάλη Αδελφότης», στην οποία συμμετείχαν Ιταλοί Καρμπονάροι και Κερκυραίοι. Οι κινήσεις της Εταιρείας αυτής συνδυάζονται με το επαναστατικό κίνημα στην Κεφαλονιά το 1849².

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα και κυρίως κατά την εποχή που πραγματοποιείται η Ένωση, επισημαίνεται ως αξιόλογος γιατρός του νησιού. Κατά την άσκηση του ιατρικού επαγγέλματος ιδιαίτερη φροντίδα έδειξε προς την εξυπηρέτηση των κατοίκων των χωριών της Κέρκυρας.

Αναμείχθηκε στην πνευματική και πολιτική ζωή του νησιού κυρίως κατά τη δεκαετία του 1870. Πολιτικά ανήκει στο κόμμα του Θεοτόκη. Τis 2 Απριλίου του 1872, μαζί με το Γ. Θεοτόκη και κυρίως με τους αδελφούς Δραγισεύη, οι οποίοι διεύθυναν τον πολιτικό αγώνα του Θεοτόκη, εξέδωσε στην Κέρκυρα το πρώτο φύλο της εφημερίδα Καποδίστριας³.

1849 - Τόμπρος Ιωάννης

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας και έλαβε το πτυχίο του ιατροχειρουργού τις 9-8-1849. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του, διακρίθηκε για την εξαιρετική του επίδοση⁴.

Αμέσως μετά το τέλος των σπουδών του άρχισε να εργάζεται στην Κέρκυρα. Επισημαίνεται το 1863 στον κατάλογο του Barr, το 1874 στο *Ημερολόγιον 1874* του Κ. Δηλιγιάννη και το 1902 στον *Οδηγό Κερκύρας* του Κ. Κυριάκη⁵.

Ο Ιωάννης Τόμπρος εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με την πολιτική. Κατά το χρονικό διάστημα 1859-1866 εντοπίζεται ως μέλος

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 456. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σσ. 28-29 και Βροκίνης Λ., *Έργα*, τ. Β', σ. 427.

² *Έκτακτος Εφημερίς*, φ. 40/ 1949. Για την εξέγερση του 1849 στην Κεφαλονιά βλ. Παξίμαδοπούλου - Σταυρινού Μ., *Οι εξεγέρσεις της Κεφαλληνίας*, σσ. 181-196.

³ «Ο Κώδων», Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας (1879), σ. 73.

⁴ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σσ. 153-154.

⁵ Barr E., *General Catalogue 1863*. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σελ. 250. Κυριάκης Κ., *Οδηγός της νήσου Κερκύρας*, σ. 133.

του Επαρχιακού Συμβουλίου Κερκύρας¹. Το 1895 εκλέγεται πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου².

1850 - Αρβανιτάκης Ανδρέας

ΙΑτροχειρουργός. Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας τις 12-8-1850. Το 1874 εργάζεται ήδη στην Κέρκυρα σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούμε από τον Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιο 1874*, όπου και σημειώνεται ως ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος το 1850³.

1850 c. - Μαυρογιάννης Σπυρίδων του Ευσταθίου

Σπούδαξε ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και αναφέρεται στον κατάλογο της Σιδέρη ως φοιτητής χωρίς πτυχίο το 1846. Επίσης σε κατάλογο που δημοσιεύει η ίδια, όπου καταγράφονται τα ονόματα των Ελλήνων του Πανεπιστημίου της Πίζας του Ακαδημαϊκού έτους 1848-1849, οι οποίοι ζήτησαν να μετάσχουν στην εκστρατεία της Λομβαρδίας, αναφέρεται ο Σπ. Μαυρογιάννης φοιτητής της Ιατρικής τεταρτοετής⁴. Υπήρξε φίλος και ομοϊδέατης του Ιάκωβου Πολυλά. Για ένα μεγάλο διάστημα είχε αναλάβει τη σύνταξη της σατιρικής εφημερίδας “Ο Κώδων” που εξέδιδε ο Πολυλάς. Το 1863 τον εντοπίζουμε ως γιατρό παθολόγο στον κατάλογο του Βarr⁵. Πέθανε τις 7-9-1874 σε ηλικία 48 ετών. Τον επικήδειό του εκφώνησε ο Βουλευτής της Κέρκυρας Ιάκωβος Πολυλάς. Ο εν λόγω επικήδειος δημοσιεύθηκε σε μονόφυλλο⁶.

1851 - Παλατιανός Γεώργιος του Κωνσταντίνου

Ο Γεώργιος Παλατιανός εντοπίζεται να σπουδάξει ιατρική με ειδίκευση στη χειρουργική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας. Πήρε το πτυχίο του τις 26 Ιουνίου του 1851. Όταν ήταν ακόμη φοιτητής, στον πρώτο πόλεμο της Ανεξαρτησίας, ζήτησε, μαζί με άλλους Έλληνες φοιτητές, να μετάσχει στην

¹ Στα καταγεγραμμένα στην *Ιονική Βιβλιογραφία* του Θ. Παπαδόπουλου φυλλάδια Πρακτικών του Επαρχιακού Συμβουλίου Κερκύρας, τ. 2ος, σ. 114, αριθ. 3932 (28 Οκτωβρίου 1859), σ. 125, αριθ. 3990 (23 Ιουλίου 1860) και 3991 (24 Αυγούστου 1860), σ. 154, αριθ. 4133 (20 Νοεμβρίου 1862), σ. 275, αριθ. 4883 (11 Ιανουαρίου 1866).

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 394/10-12-1895.

³ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 154. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιο 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 478 και σ. 598.

⁵ Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 44. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁶ Εφημ. *Επόπτης*, (Κερκύρας) φ. 17/8-9-1874, σ. 4. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 474, αριθ. 6211 «Επικήδειος. Λόγος απαγγελθείς επί του νεκρού Σπυρίδωνος Μαυρογιάννη. Την 7^η Σεπτεμβρίου 1874. Υπό Ιακώβου Πολυλά».

εκστρατεία της Λομβαρδίας. Έτσι, τουλάχιστον, μας πληροφορεί η Αλόη Σιδέρη, η οποία δημοσιεύει κατάλογο των Ελλήνων του Πανεπιστημίου της Πίζας, του ακαδημαϊκού έτους 1848-1849, οι οποίοι ζήτησαν να μετάσχουν στην εκστρατεία. Αναγράφεται ως γιατρός στην Κέρκυρα στον κατάλογο του Barr του 1863¹.

1854 - Καφίρης Σωκράτης-Δημήτριος του Ιωάννου

Σπούδασε Ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του 27-6-1854². Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός.

Ο Καφίρης υπήρξε μέλος της *Ιατρικής Εταιρείας Κερκύρας* και μέλος της μασσωνικής στοάς «Ο Φοίνιξ». Διακρίνονταν για την αφιλοκέρδειά του. Το Ιούλιο του 1885 δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο ευχαριστήριο για τη επιτυχή θεραπεία ασθενούς. Πέθανε τον Σεπτέμβριο του 1899. Τον επικήδειο εκφώνησε ο γιατρός Χριστόδουλος Βρυάκος³.

1855 - Πολίτης Ηλίας του Αθανασίου

Ο Ηλίας Πολίτης καταγόταν από τη Λευκάδα και ήταν γιος του καθηγητή της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας Αθανασίου Πολίτη (1790-1864). Γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1832. Έλαβε το πτυχίο του με βαθμό «άριστα» από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών τον Δεκέμβριο του 1855⁴. Στην εφημερίδα *Ιατρική Μέλισσα* το Δεκέμβριο του 1855 δημοσιεύεται σχόλιο για τον Ηλία Πολίτη: «*Τα τε ουν δοθέντα αυτώ υπό των καθηγητών ζητήματα περί τας ιατρικάς Επιστήμας κατά τα νεομισμένα μετά πολλής ευφυίας, γραφή επιλύσας και τας δια προφορικού λόγου εξετάσεις μετά πολλού των καθηγητών επαίνου υποστάς και πραγματεϊαν άξιαν λόγου ιατρικήν επέδωσε τη σχολή "περί των κατά την καρδίαν ακουομένων ψόφων" φυσιολογικώς τε και παθολογικώς εν αυτή εξετάζων*»⁵. Συνέχισε τις σπουδές του στην Πάδοβα και στο Παρίσι και ειδικεύθηκε στην χημεία και στην χειρουργική. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα.

Τον Αύγουστο του 1864 υποβάλλει αίτηση στο υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαίδευσης για να διοριστεί καθηγητής της Χημείας και «Φαρμακείας» στην Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας,

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 454 και 600. Barr E., *General Catalogue 1863*.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 462.

³ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 371/13-7-1875 και φ. 582/ 28-9-1899.

⁴ ΛΠ 1837-1866, σ. 18.

⁵ Αργυρός Παν., *Η Ιόνιος Ακαδημία και η Ιατρική της Σχολή*, σ. 184.

30. Ο γιατρός Ηλίας Πολίτης (1832-1916).
Ελαιογραφία, στην Αναγνωστική Εταιρεία Κερκύρας.

στη θέση που κατείχε ο πατέρας του και η οποία ήταν κενή μετά τον θάνατό του. Η αίτησή του έγινε δεκτή και διορίζεται με βασιλικό διάταγμα καθηγητής της Σχολής. Στη θέση αυτή παρέμεινε μέχρι το τελευταίο έτος λειτουργία της Σχολής και παύθηκε, μαζί με άλλους συναδέλφους του, τον Σεπτέμβριο του 1865¹.

Ο Πολίτης χρημάτισε διευθυντής του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας σε πολλές περιόδους: από τον Μάρτιο του 1867 ως τον Ιούνιο του 1891, από τον Μάιο του 1892 ως τον Ιανουάριο του 1896 και από τον Μάιο του 1899 ως τον θάνατό του το 1915². Στην τοπική *Εφημερίδα των Ειδήσεων*, τον Φεβρουάριο του 1891 δημοσιεύεται επιστολή του σχετικά με την «Κώχειο Θεραπεία»³.

Υπήρξε μέλος της Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας από το 1856 και αργότερα έγινε πρόεδρος αυτής. Επίσης το 1867 εντοπίζεται ως ιδρυτικό μέλος της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κερκύρας και εκλέγεται επίσης πρώτος πρόεδρος της. Μια αίθουσα της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας φέρει τιμητικά το όνομά του και υπάρχει αναρτημένη η φωτογραφία του⁴. Το 1897 ως πρόεδρος της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας δημοσιεύει στον τοπικό τύπο “Δηλοποίηση” της Εταιρείας στην οποία ανακοινώνεται ότι όλοι οι γιατροί μέλη της Εταιρείας είναι πρόθυμοι να προσφέρουν αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες τους στο στρατιωτικό νοσοκομείο της πόλης σε περίπτωση που οι στρατιωτικοί γιατροί, λόγω της κρίσιμης περιστάσεως του έθνους χρησιμοποιηθούν για τις εθνικές ανάγκες⁵. Πέθανε το 1916.

1857 - Ιωαννίδης Νικόλαος του Γεωργίου

Σπούδασε ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και πήρε το πτυχίο του τις 6-4-1857⁶. Επέστρεψε στο νησί και άρχισε να εργάζεται ως γιατρός το 1861⁷. Ο Ιωαννίδης, εκτός από την ιατρική επιστήμη του, ασχολήθηκε και με τα κοινά. Το 1899 θέτει υποψηφιότητα για Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου Κερκυραίων.

1857 - Παλατιανός Αντώνιος του Κωνσταντίνου

Γεννήθηκε το 1832 (17 Ιουνίου) στην Κέρκυρα. Η μητέρα του ήταν κόρη

¹ *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, φ. 15/27-9-1864. Πεντόγαλος Γερ. *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 144.

² Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 41. *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 203/8-6-1891. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 230,

³ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, 192/ 23-2-1891.

⁴ Λυκίσσας Μιχ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 52.

⁵ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ.461, 10-4-1997.

⁶ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 464.

⁷ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σελ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

του Αντωνίου Πετρετή. Τις εγκύκλιες σπουδές του έκαμε στην Κέρκυρα και αποφοίτησε από το “Έλλασον Ιόνιο Γυμνάσιο” το 1852. Σπούδασε ιατρική με ειδίκευση στη χειρουργική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, από το οποίο έλαβε το πτυχίο του τις 30 Ιουνίου του 1857¹. Για ένα διάστημα έμεινε στην Τοσκάνη, όπου εργάστηκε ως γιατρός. Το 1859 κατατάχθηκε ως εθελοντής στους γαριβαλδινούς, στο στρατό της Σαρδηνίας και έλαβε μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα των Ιταλών κατά των Αυστριακών στη Μαγέλντα και στο Σολφερίνο, και ακόμη υπηρέτησε ως γιατρός στον στρατό ως το 1860². Το 1863 επέστρεψε στην Κέρκυρα και άρχισε να εργάζεται ως ιατροχειρουργός³. Το 1866 έλαβε μέρος ως εθελοντής στο πόλεμο για την απελευθέρωση της Βενετίας. Για την προσφορά του αυτή τιμήθηκε από την ιταλική κυβέρνηση με τον τίτλο του Ιππότη του Στέμματος της Ιταλίας (1868).

Το 1868 επανήλθε στην Κέρκυρα και διορίστηκε διευθυντής του Σωφρονιστηρίου. Το 1879 δημοσίευσε τη μελέτη του: *Genni Storici e Brevi Considerazioni intorno a un caso di febbre tifoidea a forma atassica susseguita da febbre miasmatica con carrateri perniciose a forma algida*, Corfù 1979⁴. Το 1880 στο περιοδικό Γαληνός δημοσιεύει μελέτη του «Ιστορικά υπομνήσεις... τυφοειδούς πυρετού»⁵.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας *Επιθεώρησης (Πολιτική και Φιλολογική)* τον Νοέμβριο του 1882: «Ο εν Κερκύρα ευπαίδευτος και φιλόανθρωπος ιατρός κ. Α. Παλατιανός σπουδάσας στα διάφορα συστήματα της εκπαιδύσεως των τυφλών και κωφαλάλων εξελέξατο το τελειότερον σύστημα του Βράιλ και κατά το σύστημα τούτο της αναγλυφογραφίας εξέδοκεν πολύτιμο δοκίμιον»⁶. Το εν λόγω δοκίμιο έχει τον τίτλο: *Δοκίμιον περί εφαρμογής ... Βράιλ προς εκπαίδευσιν... τυφλών*, Κέρκυρα (1882). Την ίδια χρονιά δημοσιεύει τη μελέτη του: *Τυφλοί και κωφάλαλοι εν Ελλάδι, εν Κερκύρα* (1882)⁷. Τον Σεπτέμβριο του 1883 λαβαίνει μέρος σε συνέδριο

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, στις σσ. 464, 562, 577. Στη σ. 562 δημοσιεύεται η πράξη βαπτισεώς του από το βιβλίο της εκκλησίας Κρεμαστής Κερκύρας, ανάδοχός του ο Βουλευτής Στυλιανός Μαράτος. Στη σ. 577 πιστοποιητικό του Αντωνίου Παλατιανού από το Έλλασον Ιόνιο Γυμνάσιον, που δόθηκε τον Αύγουστο του 1852 από τον Β. Β. Βέκερ, Οδηγό των Γυμνασίων για να χρησιμοποιηθεί για την εγγραφή του στο Πανεπιστήμιο της Πίζας. Στη σ. 464 καταγραφή ημερομηνίας αποφοίτησής του.

² Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 51.

³ Δηλιγιάννης Κ, *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 579, αριθ. 6979.

⁵ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 579, αριθ. 6979 (1879) και σ. 621, αριθ. 7261 (1880).

⁶ *Επιθεώρησης (Πολιτική και Φιλολογική)*, τ. Β' / 28-11-1882, σ. 80, αριθ. 7664.

⁷ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία* τ. 3ος, σ. 22, αριθ. 7549.

«περί τυφλών» στην Φλωρεντία¹. Το 1886 η ελληνική Κυβέρνηση τον τίμησε για τις υπηρεσίες του με τον Αργυρό Σταυρό του Σωτήρος και το 1891 παρασημοφορείται από τον βασιλιά της Ιταλίας².

Εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με τα κοινά. Το 1879 εκλέγεται βουλευτής Κερκύρας. Διακρίθηκε για τις αγορεύσεις του επί οικονομικών θεμάτων. Το 1883 διετέλεσε αντιπρόεδρος της Εταιρείας «Άγιος Σπυρίδων», που είχε φιλανθρωπικούς σκοπούς, ενώ κατά το χρονικό διάστημα 1884-1886 υπήρξε πρόεδρος της Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας και το 1888 πρόεδρος της Επιτροπής Αρσακείου Κερκύρας. Πέθανε το 1893 και άφησε πλούσιο κληροδότημα για υποτροφίες τυφλών³.

1858 - Μελισσηνός Διονύσιος του Ιωάννου

Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1836 και ανήκει στην οικογένεια Μελισσηνών κεφαλληνιακού κλάδου. Ήταν γιος του δικαστικού Ιωάννη Μελισσηνού και της Λουκίας Βερέττα. Το 1849, μετά τον θάνατο του πατέρα του (1848 στην Κεφαλονιά), μαζί με τα άλλα δυο αδέρφια του, εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα, όπου μετά τις γυμνασιακές σπουδές του, σπούδασε στην Ιόνιο Ακαδημία στη Φυσικομαθηματική Σχολή και στην Ιατρική συγχρόνως. Τις 16 Ιουλίου του 1858 ανακηρύχθηκε διδάκτωρ της Ιατρικής Σχολής. Άσκησε το επάγγελμα του γιατρού στην Κέρκυρα για μικρό χρονικό διάστημα, οπότε συνεργάστηκε στενά με τον καθηγητή της Ιατρικής της Ιονίου Ακαδημίας Χαράλαμπο Τυπάλδο Πρετεντέρη και απέκτησε πολύτιμη πείρα.

Το 1861 διορίστηκε καθηγητής των Μαθηματικών στο Λύκειο Λευκάδας, όπου δίδαξε έως το 1868, ασκώντας συγχρόνως την ιατρική ως ιδιωτικός γιατρός, αλλά και ως γιατρός του δημοσίου. Υπήρξε διευθυντής στο Νοσοκομείο της Λευκάδας για αρκετά χρόνια. Διακρίθηκε για την φιλάνθρωπη δράση του. Τον Αύγουστο του 1867 προσέφερε τις υπηρεσίες του αφιλοκερδώς στους Κρήτες πρόσφυγες που κατέφυγαν στο νησί⁴. Τον Ιανουάριο του 1869 μετατίθεται στο Γυμνάσιο Ζακύνθου και τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς τον βρίσκουμε να διδάσκει στο Γυμνάσιο Πατρών Φυσικομαθηματικά και Ανθρωπολογία έως το

¹ Εφημ. *Επόπτης* (Κέρκυρα), φ. 434/14-9-1983.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 226/ 21-12-1991.

³ Βούλγαρης Ν. Τ., *Αντώνιος Παλατιανός*, Κέρκυρα 1894. Εφημ. *Φωνή* (Κέρκυρα), φ. 1445/5-3-1893. περιοδ. *Παρνασσός* 12-8-1893,

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 297, αριθ. 5017, μονόφυλλο: «Εν Λευκάδι 10 Σεπτεμβρίου 1867». Ανακοίνωση της Επιτροπής περιθαλψής Κρητών προσφύγων, στην οποία εκφράζονται ευχαριστίες στον λαό της Λευκάδας για τη βοήθεια στους πρόσφυγες. Αναφέρονται ονομαστικά τα άτομα που βοήθησαν ουσιαστικά. Ανάμεσα σε αυτούς αναφέρεται και ο γιατρός Διονύσιος Μελισσηνός, ο οποίος προσέφερε τις ιατρικές του υπηρεσίες αφιλοκερδώς.

1885. Μετά τη συνταξιοδότησή του (13-9-1885), άσκησε ιδιωτικά το λειτούργημα της ιατρικής στην Πάτρα. Υπήρξε πρόεδρος του Συλλόγου των Κεφαλλήνων στη Πάτρα από το 1893, στον οποίο προσέφερε πολλές υπηρεσίες και βοήθησε οικονομικά το Νοσοκομείο της ίδιας πόλης, την Σχολή απόρων παιδών, τη Βιβλιοθήκη, την κίνηση για τη βοήθεια των μαχομένων Κρητών κ.ά. Ακόμη το 1895 εκλέγεται πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου στην Πάτρα και στην ίδια πόλη συμμετέχει σε επιτροπή για την καταπολέμηση της επιδημίας της διφθερίτιδας. Την επόμενη χρονιά, 1896, συναντάται πρόεδρος του Παναχαϊκού Γυμναστικού Συλλόγου και υπήρξε επιτετραμμένος της Εθνογραφικής Εταιρείας Παρισίων στην πόλη των Πατρών, καθώς και πρόεδρος του Παγκόσμιου Επιστημονικού Συνδέσμου της Ειδικής Επιτροπής στην Πάτρα. Ανέπτυξε επίσης και δραστηριότητες συγγραφικές με θέματα καθαρώς επιστημονικά¹.

1859 - Παπανικόλας Δημήτριος

Άρχισε να εργάζεται στο νησί το 1859, σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας δίνει ο Κ. Δηλιγιάννης στο Ημερολόγιον 1874². Το έτος 1877 εντοπίζεται σε δημοσίευμα του τοπικού τύπου ως δημοτικός γιατρός και το 1892 πάλι στον τοπικό τύπο δίνεται η πληροφορία ότι ο αστυνομικός γιατρός Δ. Παπανικόλας έλαβε τον Αργυρό Σταυρό του Σωτήρος³. Αργότερα, στις αρχές του επομένου αιώνα (1905), εντοπίζεται να συνεχίζει το επάγγελμά του στην Κέρκυρα⁴.

1861 - Παδοβάς Ιωάννης του Στεφάνου

Ο Ιωάννης Παδοβάς γεννήθηκε στην πόλη της Κέρκυρας. Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας και συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι ως υπότροφος του Μοντσενιγείου κληροδοτήματος. Εκεί ειδικεύθηκε στην οφθαλμολογία⁵. Το 1861 επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου

¹ Αρχείο Ηλία Τσιτσέλη στο Ληξούρι, Φ. Ι, Αλληλογραφία, υποφάκ. Β', έγγρ. 6, επιστολή Διονυσίου Ι. Μελισσηνού προς τον Ηλία Τσιτσέλη από την Πάτρα με χρονολογία 13-2-1902, όπου συνθέτει ο ίδιος βιογραφικό του. Τσιτσέλης Η., Σύμμικτα Α', σ. 859, όπου σημειώνει τα έργα του: α) «Μελέτη επί του βίου και των έργων του ποιητού Σπ. Μελισσηνού» στο τεύχ. 6 της Διεθνούς Βιβλιοθήκης, β) Αναλυτική διατριβή περί βουδισμού, γ) Αναλυτική διατριβή περί ταοισμού και δ) Λογοδοσία εκτενής των κατά το Στ' έτος πεπραγμένων του Παναχαϊκού Συλλόγου (Πάτρα 1898).

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σελ. 250.

³ Εφημ. *Ελληνισμός*, φ. 15/27-9-1897, σ. 4. *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 257 /10-10-1892.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 791.

⁵ Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 50. Ράλλης Γ., Γεώργιος Θεοτόκης, σ. 34.

εξήσκησησε το επάγγελμά του¹. Επιστημονικές εργασίες που εξέδωσε:

1) *Περί γλαυκώματος και της θεραπείας*, ...Κερκύρα (1867), β) *Εγχειρίδιον Οφθαλμαλογίας* .. Εν Κερκύρα (1870), το πρώτο ελληνικό βιβλίο στο είδος του².

Ο Παδοβάς ανέπτυξε πλούσια κοινωνική και φιλανθρωπική δράση και ασχολήθηκε επίσης και με την πολιτική. Το 1878 δημοσιεύθηκε δικό του πόνημα με τον τίτλο *Λόγος εκφωνηθείς κατά τα εγκαίνια ...του Ορφανοτροφείου... 1 Σεπτεμβρίου*. Υπήρξε μέλος της επιτροπής υγιεινής του δήμου Κερκυραίων μαζί με άλλους συναδέλφους του. Το 1883, όταν ξέσπασε η επιδημία της χολέρας στην Αίγυπτο, η επιτροπή αυτή εξέδωσε *Δηλοποίηση* με οδηγίες και προληπτικά μέτρα για να μη μεταδοθεί η χολέρα. Επίσης το 1884 και το 1885 εξέδωσε μονόφυλλα πάλι με Οδηγίες για την χολέρα: *Συμπολίται, Η χολέρα, ως είναι εις όλους γνωστόν μαστίζει τας μεσημβρινάς της Γαλλίας επαρχίας...* (1884) και *Συνδημόται, Η χολέρα μαστίζει, ως γνωστόν την Ισπανίαν...* Εν Κερκύρα τη 10 Αυγούστου 1885, ο Δήμαρχος Ι. Παδοβάς³. Το 1883 εκλέχθηκε Α' πάρεδρος του δημαρχιακού συμβουλίου Κερκύρας. Τον Φεβρουάριο του 1885, όταν παραιτήθηκε από τη θέση του Δημάρχου ο αργότερα πρωθυπουργός Γεώργ. Θεοτόκης, για να θέσει υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές, ο Παδοβάς ανέλαβε Δήμαρχος Κερκυραίων και το 1887 εκλέχθηκε βουλευτής Κερκύρας. Για την όλη προσφορά του απενεμήθηκαν σ'αυτόν τιμές ταξιάρχου του Τάγματος του Σωτήρος.

Πεθαίνει τις 11-9-1889. Ο θάνατός του επήλθε κατά την ώρα της εξετάσεως των απόρων ασθενών. Το αίτιο: εγκεφαλική αιμορραγία. Από τη νεκρολογία που δημοσιεύεται σε τοπική εφημερίδα μαθαίνουμε ότι εργάστηκε με αυταπάρνηση «διακριθείς ιδίως εις τον σπουδαίον της οφθαλμολογίας κλάδον» και ότι στην κηδεία του εκφωνήθηκε επικήδειος από τον γιατρό Α. Αραβαντινό. Επίσης δημοσιεύθηκε επιμνημόσυνος λόγος σε φυλλάδιο: *Δύο λέξεις εις την μνήμην του διαπρεπούς ιατρού... Ιωάννου Παδοβά υπό Χ. Σρατηγού (1889)*⁴.

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

² Χιώτης Π., *Απομνημονεύματα*, τ. 7, σ. 158. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 304, αριθ. 5074, σ. 381, αριθ. 5568. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 50.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 567, αριθ. 6890 και τ. 3ος, σ. 40, αριθ. 7686, στον ίδιο τόμο σ. 75, αριθ. 7956, και σ. 98, αριθ. 8124.

⁴ Εφημ. *Επόπτης*, φ. 496/27-6-1985. Εφημ. *Η Φωνή* (Κερκύρας), φ. 1266/14-9-1989, σ. 1. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 163, αριθ. 8652.

31. Ο Κερκυραίος γιατρός Γεώργιος Τσαγκαρόλας (1837 -1898).
Τσιγκογραφία από το Εθνικό Ημερολόγιον, Χρονογραφικόν,
Φιλολογικόν και Γελοιογραφικόν (1893, σσ. 193-195) του Κων. Σκόκου.

1863 (ε) - Βρυάκος Χριστόδουλος

Τον συναντάμε ως χειρουργό στη Κέρκυρα κατά τη μακρόχρονη περίοδο 1863-1921. Στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο¹. Στην τοπική εφημερίδα *Εφημερίς των Ειδήσεων*, τον Δεκέμβριο του 1895, δίνεται η είδηση ότι, μετά από μια πενταετία που εργαζόταν ως γιατρός του Ορφανοτροφείου, απομακρύνεται από τη θέση αυτή με την παρέμβαση της Δημοτικής Αρχής και αντικαθίσταται από τον Νικόδημο Ζαβιτσιάνο, που αναλαμβάνει και διευθυντής του Ορφανοτροφείου και παρέχει τις υπηρεσίες του αμμισθί².

Στην *Ιονική Βιβλιογραφία* του Θ. Παπαδόπουλου εντοπίζονται λόγοι επικήδειοι που εξεφώνησε ο Βρυάκος σε κηδείες συναδέλφων του και εκδόθηκαν σε φυλλάδια ως κατωτέρω: Το 1871, στην κηδεία του γιατρού καθηγητή της Ιονίου Ακαδημίας Άγγελου Κογεβίνα: «Λόγος επικήδειος εκφωνηθείς εν τω της μητροπόλεως... εκφοράν ... Αγγέλου Κογεβίνα ... υπό Χ. Βρυάκου...Εν Κερκύρα». Το 1878: «Λόγος εκφωνηθείς επί του νεκρού του Παναγιώτου Λαζαρά υπό Χριστοδούλου Βρυάκου...5 Μαρτίου». Το 1879: «Λόγος εκφωνηθείς εν τω Δημοτικώ Νεκροταφείω Κερκύρας εις την ανακομιδήν των λειψάνων Χατζή Σταύρου.....Την 25 Ιανουαρίου 1879 ... Εν Κερκύρα, Τυπογραφείον Η Ιονία 1879»³.

1863 (ε) - Γονέμης Νικόλαος

Ελάχιστα στοιχεία έχουμε για τον γιατρό Νικόλαο Γονέμη. Καταγράφεται ως χειρουργός στον κατάλογο του Barr του 1863. Εργαζόταν ως στρατιωτικός γιατρός. Το τέλος του 1872 παραιτείται και ιδιωτεύει στην Κέρκυρα. Η είδηση ανακοινώνεται από τον ίδιο τον γιατρό στην τοπική εφημερίδα *Μεταπολίτευσις*, στην οποία μάλιστα σημειώνεται και το εξής: «Όσοι φτωχοί θέλουν, εμπορούν να με συμβουλευθύνε αμμισθί από τας 8 έως τας 10 μ.μ.. Κατοικώ εις την πατρικήν μου οικία, οδός Ραχτούρου, αριθ. 431»⁴.

1863 (ε) – Τσαγκαρόλας Γεώργιος

Γεώργιος Τσαγκαρόλας, γιος του κόμη Τσαγκαρόλα, γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1837. Υπήρξε αξιόλογος Κερκυραίος γιατρός, που, ωστόσο,

¹ Barr E., *General Catalogue 1863*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1905, σ. 791. *Οδηγός* 1916, σ. 1356. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός*, 1921, σ. 209.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 396 /23-12-1895).

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 410, αριθ. 5761, σ. 567, αριθ. 6893, σ. 593, αριθ. 7069.

⁴ Barr E., *General Catalogue 1863*. Εφημ. *Μεταπολίτευσις*, (Κέρκυρα), φ. 88/1-1-1873, σ. 4.

δεν εργάστηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του. Αναγράφεται μόνο στον κατάλογο του Barr του 1863 ως χειρουργός. Σπούδασε στο Παρίσι Κλινική Ιατρική και Ανατομία ως υπότροφος το Μοντσενίγειου κληροδοτήματος. Σε μονόφυλλο του 1863, έκθεση της Επιτροπής του Μοντσενίγειου κληροδοτήματος προς τον Έπαρχο Δημ Κουρκουμέλη, όπου αναφέρεται αναλυτικά η πρόοδος των υποτρόφων μαθητών καθώς και των υποτρόφων διδασκτόρων, αναγράφεται και το όνομα του “δρος Τζαγκαρόλα Γεωργίου”. Τις 30 Νοεμβρίου του 1864 έλαβε τον τίτλο του διδάκτορος από την Ιατρική Σχολή του Παρισιού με την εργασία του «*Des acci-dents du seigle ergoté et de l' application du forceps pendant l' accouchement ...*»¹.

Μετά τις σπουδές του εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1865 και ορίστηκε μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στο Διεθνές Υγειονομικό Συμβούλιο της χώρας αυτής². Το 1872 ανακοινώνει στη χειρουργική Εταιρεία Παρισίων μελέτη «Περί ακινδύνου ηπατικής παρακεντήσεων». Είναι ο πρώτος που εφαρμόζει στο Γ' Ελληνικό Νοσοκομείο Αλεξανδρείας την αντισηψία με την μέθοδο Λίστερ. Η εφαρμογή αυτή ανακοινώθηκε στην Ιατρική Ακαδημία Παρισίων και εντυπωσίασε.

Το 1883, όταν ενέσκηψε η χολέρα στην Αίγυπτο, ο Τσαγκαρόλας εργάστηκε με δραστηριότητα για την καταπολέμησή της. Στην τοπική εφημερίδα Κερκύρας Ρήγας ο Φεραίος δίδεται η είδηση ότι ο πρόεδρος του Ερυθρού Σταυρού Μάρκος Ρενιέρης έθεσε τηλεγραφικώς στη διάθεση «του εν Αλεξανδρεία ομογενούς ιατρού Γεωργίου Τσαγκαρόλα φράγκα 5.000 υπέρ των εν τω εσωτερικώ της Αιγύπτου Ελληνικών οικογενειών όσαι έπαθον εκ της χολέρας»³.

Εκτός από την επιστημονική του δράση ασχολήθηκε και με τα κοινά της Ελληνικής Κοινότητας. Φρόντισε για το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και την ίδρυση του Νοσοκομείου “Άγιος Σωφρόνιος”, το οποίο διεύθυνε από το 1882 ως το θάνατό του τις 5 Απριλίου 1898⁴.

Επιστημονικές εργασίες του που έχουν εντοπιστεί, εκτός από τη διατριβή του: 1) *Traitement chirurgical des abcès du foie des pays chauds Éduces clinique et expérimentale* (1893), 2) *Dysentérie tropicale et abcès du foie Par Le Dr Georges Zancarol ...* (1895)⁵.

¹ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος , σ. 169-170, αριθ. 4215, σ. 198, αριθ. 4382 .

² Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 27. Σκόκος Κ., *Ημερολόγιον*, τ. 8, σ. 193-195.

³ Εφημ. *Ρήγας ο Φεραίος*, φ. 162/26-7-1883, σ. 2.

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, σ. 295, αριθ. 9719, επικήδειος από τον Κερκυραίο Φ. Ο. Καλντεράρη.

⁵ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, σ. 241, αριθ. 9293, σ. 259 αριθ. 9431

1867 - Ριβέλης Ερρίκος του Πέτρου

Σπουδάζει ιατρική και χειρουργική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας. Αναφέρεται από την Α. Σιδέρη στη μονογραφία της *Φοιτητές Πίζας*, στον κατάλογο φοιτητών χωρίς πτυχίο το 1857. Το 1867 αποκτά την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών¹ και επιστρέφει στην πατρίδα του, όπου εργάζεται ως γιατρός. Εντοπίζεται στο Ιατρικό και Φαρμακευτικό Ημερολόγιο του 1874 του Κ. Δηλιγιάννη².

1868 - Τσηριγιώτης Χρήστος

Γεννήθηκε στο χωριό Περιθεια της Κέρκυρας το 1842 από αγρότες γονείς. Σπούδασε στην Πίζα ιατροχειρουργική, ειδικεύθηκε στην ψυχιατρική επιστήμη, την οποία αγάπησε με πάθος. Θεωρείται, τότε, ως ο πρώτος ψυχίατρος στην Ελλάδα. Έλαβε μέρος με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος το 1868³. Το 1874 διορίζεται διευθυντής του Φρενοκομείου Κερκύρας που είχε ιδρυθεί το 1938 επί αγγλικής κυριαρχίας στα Ιόνια νησιά. Το 1885, όταν κτίζεται στην Αττική το Δρομοκαΐτειο Ψυχιατρείο, κλήθηκε ως ο μοναδικός ειδικός και αναλαμβάνει την διεύθυνσή του ως το 1903, οπότε παραιτείται. Ωστόσο, κατά παράκληση του τότε διοικητικού συμβουλίου του Φρενοκομείου Κερκύρας, παραμένει ως σύμβουλος γιατρός ως τον θάνατό του το 1919⁴.

Ο Τσηριγιώτης δημοσίευσε αρκετές επιστημονικές εργασίες σχετικές με την επιστήμη του κατά την περίοδο 1877-1880: 1) *Γενικός Κανονισμός δια το Φρενοκομείον Κερκύρας, εν Αθήναις, εκ του Εθνικού Τυπογραφείου 1878.* 2) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1877. Υποβληθείσα... υπό του Διευθυντού... Χρ. Τσηριγιώτου Ιατροχειρουργού. Εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, 1878.* 3) *Υπουργείον των Εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1878. Υποβληθείσα... υπό ... Χρ. Τσηριγιώτου Ιατροχειρουργού Διευθυντού του Δημοσίου τούτου Καταστήματος, εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, 1879.* 4) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1879. Υποβληθείσα... υπό ...*

¹ Σιδέρη Α. *Φοιτητές Πίζας*, σ. 480 και ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 52.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σελ. 250.

³ ΛΠ 1867-1868/1868, σ. 87.

⁴ Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 104. Γκούσης Αν., *Τσηριγιώτης Χρ.*, Κέρκυρα 1860, Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 61.

Χρ. Τσηριγώτου Ιατροχειρουργού Διευθυντού του Δημοσίου τούτου Καταστήματος, εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, 1880. 5) *Υπουργείον των Εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1879. Υποβληθείσα... υπό ...* Χρ. Τσηριγώτου Ιατροχειρουργού Διευθυντού του Δημοσίου τούτου Καταστήματος, εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, 1880. 9) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του Φρενοκομείου Κερκύρας του έτους 1882 Υποβληθείσα... υπό του Διευθύνοντος το Δημόσιον τούτο Κατάστημα* Χρ. Τσηριγώτου Ιατρού, εν Αθήναις εκ του Τυπογραφείου του Υπουργείου των Εσωτερικών, 1884. 10) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του Φρενοκομείου Κερκύρας του έτους 1883 υποβληθείσα... υπό του Διευθύνοντος το Δημόσιον τούτο Κατάστημα* Χρ. Τσηριγώτου Ιατρού, εν Αθήναις εκ του Τυπογραφείου του Υπουργείου των Εσωτερικών, 1884¹.

1871 - Ζαβιτσιάνος Γεώργιος του Κωνσταντίνου

Τον συναντάμε αρχικά να συμμετέχει με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος το 1871². Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός.

Το 1883 εντοπίζεται ως μέλος «Επιτροπής επί της Υγιεινής» που συστήθηκε στα πλαίσια του Δήμου Κερκυραίων με σκοπό να δοθούν οδηγίες και να ληφθούν προληπτικά μέτρα για να μη μεταδοθεί η χολέρα που ήδη μάζιζε την Αίγυπτο. Πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ο Δήμαρχος Κερκυραίων Γ. Ν. Θεοτόκης και μέλη οι γιατροί: Η. Πολίτης, Α. Δαμασκηνός, Ι. Παδοβάς, Γ. Ζαβιτσιάνος, Β. Σέμος, Ι. Σκάρπας, Σ. Ρουβάς³. Την ίδια χρονιά ιδρύεται στην Κέρκυρα, από την Φιλελεήμονα Εταιρεία «Ο Άγιος Σπυρίδων», σχολή για τα άπορα παιδιά και ο Γεώργιος Ζαβιτσιάνος αναλαμβάνει ως ένας από τους επιτηρητές για το πρώτο έτος της σχολής⁴.

1871 - Ζαβιτσιάνος Νικόδημος

Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών 1871⁵.

¹ Ηλιού Φ., *Ελληνική Βιβλιογραφία*, τ. Α', σ. 1094, αριθ. 79, στον ίδιο τόμο, σ. 1162, αριθ. 694 και σ. 1264, αριθ. 897, στον τόμο . Β', σ. 1377, αριθ. 876 και σ. 1794, αριθ. 949 και 950.

² ΔΠ 1870-1871/1872, σ. 74.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 40, αριθ. 7686, μονόφυλλο, « Δηλοποιήσις... Εν Κερκύρα τη 18 Ιουλίου 1883».

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 56, αριθ. 7808, μονόφυλλο: «Προς τους πατέρας... Εν Κερκυρα τη 5 Απριλίου 1883».

⁵ ΔΠ 1870-1871/1872 σ. 75.

Το 1879 εκδίδει «*Εγκόλπιον ιατρικόν προς χρήσιν των πρακτικῶν ιατρῶν*», το 1883 προβαίνει σε επανέκδοση του Εγκολπίου¹.

Το 1892 κατά την επιδημία χολέρας ο Νικόδημος Ζαβιτσιάνος δημοσιεύει μονόφυλλο σχετικό με τη χολέρα και απευθύνεται προς το «*Δημοτικόν Συμβούλιον Κερκυραίων*»². Από τον Ιανουάριο 1897 έως τον Μάιο 1899 σύμφωνα με το Γ. Κεφαλλονίτη, αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Νοσοκομείου Κερκύρας³.

1874 - Αραβαντινός Αριστείδης του Π.

Ο Αριστείδης Αραβαντινός κατάγεται από την Ήπειρο. Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πήρε το πτυχίο του το 1874⁴.

Στην τοπική εφημερίδα «*Εφημερίς των Ειδήσεων*», τον Φεβρουάριο του 1891, σε άρθρο με τον τίτλο «*Η Κώχειος θεραπεία εν Κερκύρα*» αναφέρεται η εφαρμογή της από τον Αριστείδη Αραβαντινό. Την εφαρμογή της θεραπείας παρακολούθησαν οι γιατροί Βίκτωρ Δε Σέμος και Σκάρπας, επίσης και ο Αρχίατρος Dr Wendt του γερμανικού στόλου που είχε σταθμεύσει στην Κέρκυρα αυτή την περίοδο. Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται και η εφαρμογή της Κωχείου θεραπείας από τον Ηλία Πολίτη στο Αστικό Νοσοκομείο, όπου ήταν διευθυντής⁵.

Τον Οκτώβριο του 1891 ανέλαβε ως διευθυντής του Νοσοκομείου για ένα μικρό χρονικό διάστημα έξι μηνών στη θέση του στρατιωτικού γιατρού Ιωάννη Αθανασίου, που είχε αναλάβει τη διεύθυνση από τον Ιούνιο έως τον Οκτώβριο του 1891. Στη διάρκεια της θητείας του έπληξε την Κέρκυρα επιδημία ευλογιάς και στον τοπικό τύπο αναφέρονται ήδη 84 κρούσματα. Οι απόψεις των γιατρών της Κέρκυρας για την αντιμετώπιση της επιδημίας δίστανται. Ο Αραβαντινός μαζί με τους γιατρούς Πογιαγό και Βασιλά, και με την υποστήριξη των Σπυρ. Ζαβιτζιάνου και Π. Μαυρογιάννη, συνιστά απομόνωση των ασθενούντων, ενώ ο γιατρός Ηλίας Πολίτης παρουσιάζεται αντίθετος της άποψης αυτής⁶. Ο Αραβαντινός με δικά του χρήματα ανοικοδόμησε το ερειπωμένο απομονωτήριο του Νοσοκομείου για την νοσηλεία των προσβληθέντων από την ευλογιά ασθενών⁷. Μετά

¹ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 580, αριθ. 6989 και 3ος, σ. 42, αριθ. 7699, όπου καταγράφεται η επανέκδοση του Εγκολπίου,

² Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 580, αριθ. 6989 και 3ος, σ. 42, αριθ. 7699, όπου καταγράφεται η επανέκδοση του Εγκολπίου, και σ. 222, αριθ. 9145.

³ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 41.

⁴ ΛΠ 1873-1874, σ. 50.

⁵ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ.190 /8-2-1891.

⁶ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. /203 8-6-1891, φ. 218/10-10-1891, φ. 222/9-11-1891 και φ. 224/30-11-1891.

⁷ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 41.

από εργασία 14 ετών στην Κέρκυρα, το 1894, αναχωρεί από το νησί και εγκαθίστανται στην Αθήνα. Στην τοπική εφημερίδα *Εφημερίς των Ειδήσεων* δημοσιεύεται αποχαιρετιστήριο¹.

Το 1900 δημοσιεύει επιστημονική διάλεξή του με τον τίτλο: *Επιστημονικά διαλέξεις. Τα μικρόβια. Ιστορική και αναλυτική μελέτη επί των αρχών και πορισμάτων της νεωτέρας μικροβιολογίας και θεραπευτικής. Υπό Αρ. Π. Αραβαντινού ιατρού, Αθήνησιν, εκδότης Κάρολος Μπεκ, Διεθνές Βιβλιοπωλείον 1900. Μετά 14 ολοσέλιδων εικόνων*².

1874 - Ζαβιτζιάνος Σπυρίδων του Κωσταντίνου

Κατά τις αμαρτύρητες πληροφορίες του Λυκίσσα, γεννήθηκε το 1850 στην Κέρκυρα και μετά τις εγκύκλιες σπουδές του στο νησί μετέβη στην Νεάπολη της Ιταλίας, όπου σπούδασε στην Ιατρική Σχολή. Το 1874 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και απέκτησε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος³.

Μετά τις σπουδές του υπηρέτησε στο Πολεμικό Ναυτικό ως γιατρός στο πολεμικό κανονιοφόρο *Πάραλος*, που την περίοδο εκείνη εκτελούσε χρέη «φυλακίδας» στο λιμάνι της Κωνσταντινούπολης. Μετά τη θητεία του στο ναυτικό, εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου διακρίθηκε για τη φιλάνθρωπο κοινωνική του δράση. Το 1875 πήγε εθελοντικά στη Βαγδάτη, όπου είχε εξαπλωθεί η επιδημία της πανώλης και προσέφερε τις υπηρεσίες του. Όταν επέστρεψε, δημοσίευσε σχετική μελέτη και την ανακοίνωσε στην Ιατρική Ακαδημία των Παρισίων. Στους διωγμούς των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, το 1888, φρόντισε για τη περίθαλψη των έκθετων νηπίων. Για τον σκοπό αυτό έπεισε τον Α. Συγγρό να ιδρύσει Ορφανοτροφείο στην Πόλη. Στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 προσέφερε τις υπηρεσίες του στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Στην Κέρκυρα τον συναντάμε μετά το 1900. Ο ίδιος σε δημοσιευθείσα, το 1904, εργασία του με τον τίτλο *Υπηρεσία των εκθέτων της Παναγίας του Πέραν Κωνσταντινουπόλεως*, αναφέρει στο εξώφυλλο τους τίτλους του: «*υπό Σπυρίδωνος Κ. Ζαβιτζιάνου, ιατρού, ιδρυτού και διευθυντού της εν Πέραν Κων/πολεως υπηρεσίας των εκθέτων, μέλους διαφόρων επιστημονικών σωματείων, πρώην προέδρου της εν Κων/πολει Αυτοκρ. Ιατρ. Εταιρίας (sic) αντιπροσώπου των Ηνωμένων Πολιτειών της Β. Αμερικής, εν τω Ανωτάτω Υγειονομικώ Συμβουλίω της Οθωμανικής*

¹ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ.334/17-9-1894.

² Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 330, αριθ. 9990.

³ Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 26-27. ΛΠ 1873-1874, σ. 51. Χαροκόπος Σ.-Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 103.

Αυτοκρατορίας, τετιμημένου δι'αργυρού Μεταλλίου υπό της Ιατρικής Ακαδημίας των Παρισίων, των παρασήμων του Οσμανιέ Μετζιτιέ και του Σταυρού του Σωτήρος». Στις αρχαιρεσίες της Ιατρικής Εταιρείας Κερκύρας, τον Φεβρουάριο του 1920, εκλέχθηκε αντιπρόεδρος, αλλά μαζί με το συνάδελφό του Πέτρο Βεντούρα (έφορο) παραιτήθηκε επειδή κυκλοφόρησε η φήμη ότι οι αρχαιρεσίες είχαν πολιτική χροιά, με σκοπό την αποδοκιμασία του Φιλελεύθερου Κόμματος¹. Πέθανε τον Ιανουάριο του 1937 στην Αθήνα. Τις 3 Φεβρουαρίου, στην τοπική εφημ. *Κέρκυρα* δημοσιεύεται νεκρολογία, στην οποία αναλυτικά αναφέρεται η δράση του εν λόγω γιατρού. Μεταξύ των πολλών αναφερομένων σ' αυτόν υπογραμμίζεται: «Μεταξύ τούτων ο κ. Σπ. Ζαβιτσιάνος εμόχθησε παρά τη μεγαλονήμω του Πέραν κοινότητα. Το όνομά του παρέμεινε μέχρι σήμερα γνωστόν εις τας δέλτους της εν λόγω Κοινότητος, τα έκθετα ορφανά της οποίας προστάτευσε μετά ζήλου και επιστημοσύνης, ιδρύσας τω 1889 παρ'αυτή την Ιατρικήν Υπηρεσίαν των εκθέτων Βρεφών δι ην κατέβαλε αφειδώς τα επιστημονικά και υλικά αυτού κεφάλαια, βραβευθείς δια σχετικόν του έργον και υπό της Γαλλικής Ιατρικής Ακαδημίας»².

Ο Ζαβιτσιάνος άφησε πλούσιο συγγραφικό έργο: Έργα του που εντοπίστηκαν: 1) *Bibliothèque de la Revue Médico-Pharmaceutique ... Étude d'hygiène domestique* (1889)³. 2) Έκθεσις του ιατρού Σ. Κ. Ζαβιτζιάνου προς την αξιότιμον κεντρικήν εφορίαν της Παναγίας των Εσοδίων του Πέραν περί της καταστάσεως των εκθέτων βρεφών. Εν Κωνσταντινουπόλει (1890). 3) *Service des enfants trouvés de Notre-Dame de Pera par le Dr Spiridion C. Zavitziano ...*, Constantinople 1892. 4) *Aperçu des maladies des enfants constatées pendant la saison d'été de 1892 S. C. Zavitzianos, Costantinople* 1893. 5) *Υπηρεσία των εκθέτων της Παναγίας του Πέραν Κωνσταντινουπόλεως και λόγοι ιδρύσεως αυτής υπό Σπυρίδωνος Κ. Ζαβιτζιάνου ιατρού*. Εν Κερκύρα 1904. 6) *Περί υγιεινής των στρατευμάτων*. Εν Κερκύρα 1906. 7) *Περί νιψίματος, ήτοι πως εγίνετο, πως γίνεται και πως πρέπει να γίνεται η καθαριότης του ατόμου*, Κέρκυρα 1907. 8) *Αστυιατρική και Πολιτισμός*. Εν Κερκύρα 1910. 9) *Χολέρα, πανώλης και άλλαι επιδημιαί. Η εξ αυτών προφύλαξις δια των εν χρήσει λοιμοκαθαρτηρίων*. Εν Κερκύρα 1910. 10) *Η κατά τα εγκαίνια του νέου ενδιαιτήματος της Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας προσφώνησις*, Κέρκυρα 1922. 11) *Περί ενυαισθησίας του εν τη κοινωνία ανθρώπου*, Αθήναι, 1930. 12) *Διευθυνόμενη οικονομία ή οικονομία υπό έλεγχο*, Αθήνα 1937⁴. Τα περισσότερα από τα βιβλία αυτά βρίσκονται στη Μπενάκειο Βιβλιοθήκη.

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 125/8-2-1920, σ. 2.

² *Εφημερίς Κέρκυρα*, φ. 470/3-2-1937, σσ. 1-2.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 162, αριθ. 8642, σ. 180, αριθ. 8783.

⁴ Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σσ. 26-27. Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 103.

1876 - Ρουβάς Στέφανος του Γ.

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1876 και το 1879 συμμετείχε επιτυχώς στις Πρακτικές εξετάσεις του ίδιου Πανεπιστημίου για την λήψη άδειας ασκήσεως επαγγέλματος¹. Τον Μάρτιο του 1891 από πληροφορία της τοπικής εφημερίδας *Η Φωνή* (φ. 1345/15-3-1891) μαθαίνουμε ότι διορίστηκε ως γιατρός στο Αδελφάτο Ορφανοτροφείου και Πτωχοκομείου στην Κέρκυρα. Επίσης ο Στέφανος Ρουβάς ασχολήθηκε και με την πολιτική. Το 1898, σύμφωνα με την ειδηση από την εφημερίδα *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 509/29-3-1898 εκλέγεται πρόεδρος του Επαρχιακού Συμβουλίου Κερκύρας.

1880 - Σκάρπας Ιωάννης

Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Νεάπολης, στο άλλο αξιόλογο Πανεπιστήμιο της Δύσης, όπου σπούδαζαν Επτανήσιοι. Ειδικεύθηκε στην νευρολογία. Το 1880 έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών².

Στην τοπική εφημερίδα της Κέρκυρας «*Εφημερίς των Ειδήσεων*», τον Φεβρουάριο του 1891, σε άρθρο με τον τίτλο «Η Κώχειος θεραπεία εν Κερκύρα» αναφέρεται η εφαρμογή της από τον Αριστείδη Αραβαντινό. Μεταξύ των άλλων γιατρών που παρακολούθησαν την εφαρμογή της θεραπείας αναφέρεται και ο Ιωάννης Σκάρπας.

Ο Ιωάννης Σκάρπας διετέλεσε διευθυντής του Φρενοκομείου Κερκύρας κατά την περίοδο 1915-1918³. Τον Ιούνιο του 1919 δέχεται ευχαριστήριο μέσω του τύπου για υπηρεσίες ιατρικές που προσέφερε στον αντισυνταγματάρχη Νικόλαο Παρίση. Στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο⁴.

Πέθανε τον Φεβρουάριο του 1938. Στις 14 Φεβρουαρίου, μετά τον θάνατό του δημοσιεύεται νεκρολογία στην εφημερίδα *Κέρκυρα*, στην οποία καταγράφονται όλες οι δραστηριότητές του, που χαρακτηρίζονται επιτυχείς υπέρ της κοινωνίας της ιδιαίτερης πατρίδας του, η ανάμνηση του «ασπίλου χαρακτήρος του», οι υπηρεσίες του «ως φρενολόγου και ως ψυχιάτρου και ως διευθυντού του ψυχιατρείου Κερκύρας», ως μέλους της Ιατρικής Εταιρείας και ως Δημοτικού Συμβούλου, ως προέδρου του Υδραγωγείου της Κέρκυρας. Από τον εν λόγω δημόσιο έπαινο, στη δημοσιευθείσα νεκρολογία, αναδεικνύονται οι σπουδές και οι αξιόλογες

¹ ΛΠ 1875-1876/1880, σ. 430 και ΛΠ 1878-1879/1880, σ. 51.

² ΛΠ 1879-1880/1881, σ. 38.

³ Δαμάσκος Ν., *Οδηγός* 1915, σ. 1355. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1918, σ. 772,

⁴ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 71/16-6-1919, σ. 2. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

αρετές του: «*Νεαρός περατώσας τας πανεπιστημιακάς του σπουδάς εν τω Πανεπιστημίω της Νεαπόλεως και εις ευρυτέρας επιδοθείς εν Εσπερία μελέτας, [...] ηγωνίσθη πλέον του ημίσεως αιώνας, διαπρέψας εις όλα τα στάδια της ενεργείας του*», ενώ στη συνέχεια, υμνείται ο χαρακτήρας του και οι ποικίλες δαστηριότητες του, κυρίως για τους φτωχούς της Κέρκυρας¹.

1882 – Ποιάγος Ευγένιος του Ιακώβου

Ο Ευγένιος Ποιάγος, που γεννήθηκε το 1857, ήταν γιος του νομομαθούς και συγγραφέα Ιακώβου Ποιάγου. Σπούδασε Ιατρική στην Ιταλία. Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1882².

Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στην Κέρκυρα και ασκεί το επάγγελμά του. Τον Οκτώβριο του 1891 διορίζεται ως γιατρός του Υγειονομείου σε αντικατάσταση του παραιτηθέντος γιατρού Χριστόδουλου Βασιλά³.

Υπήρξε μέλος της *Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κερκύρας*, το 1897 εντοπίζεται ως γραμματέας της Εταιρείας και την περίοδο 1915-1918 πρόεδρος αυτής⁴. Το 1920 διδάσκει το πρώτο μάθημα στη νεοϊδρυθείσα *Σχολή Νοσοκόμων της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας*, ενώ την προηγούμενη χρονιά (Ιούνιος 1919) είχε δεχθεί ευχαριστίες μέσω του τύπου για ιατρικές υπηρεσίες που προσέφερε στον αντισυνταγματάρχη Νικόλαο Παϊζή⁵. Πέθανε το 1929.

1883 - Βέγιας Περικλής-Γεράσιμος-Σπυρίδων του Διονυσίου

Πρόκειται για τον γιο του Κεφαλονίτη γνωστού ζωγράφου Διονυσίου Βέγια, που γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1862⁶ και στην ίδια πόλη ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του φοιτώντας στο εκπαιδευτήριο «Καποδίστριας».

Σπούδασε Ιατρική και Φιλολογία στην Ιταλία και στη Γερμανία. Τον τίτλο του διδάκτορα πήρε από την Ιατρική Σχολή του Μονάχου το 1883: «*Υποστάς εσχάτως τας διδακτορικάς αυτού εξετάσεις εν τω Πανεπιστημίω του Μονάχου, ανεκηρύχθη διδάκτωρ της Ιατρικής λαβών τον βαθμόν*

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 496/14-2-1938, σσ. 1-2, όπου η νεκρολογία.

² Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 102. ΛΠ 1881-1882/1884, σ. 59.

³ Εφημ. *Η Φωνή*, φ. 1374/4-10-1891, σ. 1.

⁴ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 461/ 10-4-1997. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός* 1915, σ. 1354. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 772.

⁵ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 71/16-6-1919, σ. 2 και φ. 119/15-1-1920.

⁶ ΜΕΕ, τ. ΣΤ, σ. 871-872. Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον*, σ. 82-83. Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 145.

Αριστα μετ' επαίνου»¹. Εργάστηκε ως βοηθός σε φρενοκομεία της Ζυρίχης, καθώς και στην μαιευτική και γυναικολογική κλινική του Μονάχου². Το 1886 συμμετείχε με επιτυχία Στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος³. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός. Μετέφρασε από τα Γερμανικά το έργο «*Τα πρώτα καθήκοντα της μητρός και αι πρώται περί του τέκνου φροντίδες υπό Αμμόν και Βίγγελ*»⁴, και το έργο του Ιωσήφ Παρτς «*Die Insel Korfu eine geographische monographie*»⁴, που εκδόθηκε με δαπάνη του Πετριδείου κληροδοτήματος το 1892, μετά τον θάνατο του μεταφραστή με την επιστασία των Ι. Ρωμανού και Σπ. Παπαγεωργίου. Ενδιαφέρουσες κρίσεις για τα έργα του δημοσιεύονται στην *Εφημερίδα Αθηνών*, 31 Δεκεμβρίου 1895⁵. Το 1889 τον συναντάμε ως γιατρό στην Αλεξάνδρεια όπου εγκαταστάθηκε. Ο ίδιος προλογίζει το φυλλάδιο που κυκλοφόρησε με την ευκαιρία της εικοσιπενταετηρίδος της Ενώσεως της Επτανήσου από την επί του εορτασμού Επιτροπή των Επτανησίων της Αλεξανδρείας με τον τίτλο «*Ενθύμιον του εορτασμού της εικοσιπενταετηρίδος της Ενώσεως της Επτανήσου υπό των εν Αλεξανδρεία Επτανησίων*». Την ίδια χρονιά εξέδωσε το φυλλάδιο «*Πρόχειρος Ιατρικός Οδηγός, ήτοι Τα προ της αφίξεως του Ιατρού εν περιπτώσει αιφνιδίου παθήματος ποιητέα .... Εν Αλεξανδρεία εκ του Χρωμο-Τυπο-Λιθογραφείου Ι.Κ. Λαγουδάκη, 1889*»⁶. Πέθανε πολύ νέος την ίδια χρονιά.

1886 - Πολίτης Γεώργιος του Ηλία

Ο Γεώργιος Πολίτης σπούδασε στο Μόναχο και στο Παρίσι, όπου ειδικεύθηκε στην Οφθαλμιατρική. Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1886⁷. Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στην Κέρκυρα. Εντοπίζεται στον τοπικό τύπο το 1897, σε ευχαριστήριο του Μιχαήλ Μπέσσου και όπου σημειώνεται: «*[...] μ' έσωσεν εκ φοβεράς ασθενείας απειλησάσης την απώλειαν της οράσεώς μου*»⁸. Το 1907, κατά τον μήνα Ιανουάριο, τού απευθύνεται ευχαριστήριο, στο οποίο αναφέρεται ως διακεκριμένος

¹ Εφημ. *Ρήγας ο Φερραίος*, φ.162/ 26-7-1883, σ. 2.

² Παπαδόπουλος Θ, *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 173, αριθ. 8734.

³ ΛΠ 1885-1886/1887, σ. 92.

⁴ Η Νήσος Κέρκυρα... υπό Ιωσήφ Παρτς... εξέλληνισθείσα υπό Περικλέους Βέγια... Εν Κερκύρα.

⁵ Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Α', σ. 845.

⁶ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, 1889, σ. 164, αριθ. 8659, σ. 173, αριθ. 8734.

⁷ ΛΠ 1885-1886/1887, σ. 93.

⁸ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 471/ 29-6-1997.

‘οφθαλμολόγος’ και ότι πραγματοποίησε θεραπεία «οφθαλμίας φοβεράς» με δύσκολη επέμβαση¹. Στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο². Από επιστολή του Κερκυραίου γιατρού Παναγιώτη Φ. Αργυρού, με χρονολογία 16-10-1990, προς τον γιατρό καθηγητή της Ιατρικής Γεράσιμο Η. Πεντόγαλο προκύπτει η πληροφορία ότι ο Γεώργιος Πολίτης σπούδασε στο Μόναχο και στο Παρίσι και ότι απεβίωσε στην Κέρκυρα το 1956, σε ηλικία 96 ετών³. Στην *Ιονική Βιβλιογραφία* του Θωμά Παπαδόπουλου εντοπίζεται έργο του: *Περί της τάσεως των νεύρων παρά κεντρικούς παθήμασιν. Κλινική ανακοίνωσις υπό του Καθηγητού Dr von Nussbaum Β’ στρατηγού ιατρού κ.λ.π., Υπό Γεωργίου Η. Πολίτου (εν Μονάχω), εν Αθήναις εκ του τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη, 1882*⁴.

1887- Νικοκάβουρας Ιωάννης του Α.

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1887 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από το ίδιο Πανεπιστήμιο το 1890⁵. Στον τοπικό τύπο αναφέρεται τον Ιούλιο του 1897 ο διορισμός του στο Υγειονομείο της Κέρκυρας⁶. Στο χρονικό διάστημα 1930-1935 εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Σφακερών⁷.

1887- Σανσών Σπυρίδων του Δ.

Πρόκειται για δραστήρια προσωπικότητα του Κερκυραϊκού χώρου. Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1887 από το Πανεπιστήμιο Αθηνών⁸ και ανέπτυξε ιατρική και κοινωνική δραστηριότητα, κυρίως στο Αστικό Νοσοκομείο, ως γιατρός στην αρχή και ως διευθυντής αυτού κατά διαφόρους περιόδους.

Το 1890 διορίστηκε ως γιατρός και παραιτήθηκε μαζί με τον τότε διευθυντή Ηλία Πολίτη το 1891. Το 1918 ανέλαβε τη διεύθυνση του Νοσοκομείου, μετά την παραίτηση του Αλέξανδρου Δαμασκηνού, και παρέμεινε στη θέση αυτή ως το 1922, όταν πια παραιτήθηκε μαζί με τον μαιευτήρα του νοσοκομείου Ούγο Γιαλλινά, επειδή με τις άστοχες ενέργειες της κυβέρνησης το εν λόγω Ίδρυμα μετατράπηκε σε Νοσοκομείο λοιμωδών νόσων. Ήταν τότε όταν, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή,

¹ Εφημ. Φωνή (Κερκύρας), φ. 2154/13-1-1907.

² Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

³ Επιστολή Π. Αργυρού προς Γεράσιμο Πεντόγαλο (16-10-1990)

⁴ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 32, αριθ. 7637.

⁵ ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 190 και 1889-1890/1891, σ. 173.

⁶ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 472/ 5-7-1997.

⁷ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1183 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1055.

⁸ ΛΠ 1886-1887/1888, σ. 192.

η Επαναστατική κυβέρνηση απέστειλε πλήθος προσφύγων στην Κέρκυρα χωρίς να λάβει κανένα μέτρο υγιεινής. Συνέπεια τούτου ήταν να παρουσιασθούν επιδημίες στο νησί, όπως ο εξανθηματικός τύφος και η πανώλης. Με διαταγή της κυβέρνησης όλοι οι ασθενείς άρχισαν να νοσηλεύονται στο Νοσοκομείο. Οι άλλοι ασθενείς, παθολογικοί και χειρουργικοί, αναγκάστηκαν να φύγουν¹. Διορίζεται ξανά ως διευθυντής το 1927 και παρέμεινε στη θέση αυτή ως τα τέλη Ιουλίου του 1936. Σε σχόλιο της τοπικής εφημερίδας *Κέρκυρα* υπογραμμίζεται ότι η παραίτηση του Σπ. Σανσών από το Νοσοκομείο «είναι πραγματικό δυστύχημα για τις απόρους τάξεις της κερκυραϊκής κοινωνίας, πόλεως και εξοχής, υπέρ των οποίων ο φιλόανθρωπος επιστήμων τόσον ηργάσθη». Υπογραμμίζει ακόμη το εν λόγω δημοσίευμα την συμβολή του Σανσών για την ευταξία και άριστη λειτουργία του Αστικού Νοσοκομείου της Κέρκυρας. Σε άλλο φύλλο της ίδιας εφημερίδας (29-8-1936), σε δημοσιευόμενη επιστολή της Διοικήσεως του Νοσοκομείου, μεταξύ των άλλων αναφέρεται: «Ο υπαινιγμός σας ότι η απομάκρυνσις του κ. Σανσών είναι προϊόν καταχθονίου εναντίον αυτού ενεργείας ελέγχεται όχι μόνον αστήρικτος αλλά τούτ' αυτό συκοφαντικός»².

Πέθανε στις αρχές του 1937. Στον τοπικό τύπο δημοσιεύεται σχόλιο σχετικά με τον θάνατό του. Μεταξύ των άλλων υπογραμμίζεται: «Ο θάνατός του υπήρξε δια την κοινωνίαν μας βαρύτατον πλήγμα, διότι εστερήθη όχι μόνον διακεκριμένον και φιλανθρώπου επιστήμονος, αλλά και πολίτου δια τον οποίον είχε κάθε λόγον να υπερηφανεύεται»³. Και ακόμη σημειώνεται ότι ο Σανσών υπήρξε άνθρωπος δράσεως και ότι προσέφερε αξιόλογη υπηρεσία ως Διευθυντής του Δημοτικού Νοσοκομείου και μάλιστα σε μία περίοδο κατά την οποία το εν λόγω νοσηλευτικό ίδρυμα βρισκόταν σε άθλια κατάσταση.

1888 - Μαυρογιάννης Παναγιώτης

Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1888⁴. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στο νησί και τις 10 Ιουνίου του 1889 διορίστηκε ως βοηθός του Χριστ. Βρυάκου στο Αστικό Νοσοκομείο Κερκύρας. Επίσης εντοπίζεται ως γιατρός του

¹ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 240/21-5-1892 και φ. 369/30-6-1895. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 34/3-2-1919, σσ. 2-3. Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 42.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 451/1-8-1936, σ. 3 και φ. 453/29-8-1936, σ. 3.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 467/5-1-1937, σ. 4.

⁴ ΔΠ. 1887-1888/1890, σ. 186.

Νοσοκομείου και το 1891 στη θέση του παραιτηθέντος Σ. Σανσών¹. Το 1893 συναντάται ως γιατρός και των μουσικών της Νέας Φιλαρμονικής της Κέρκυρας².

1890 - Παξινός (Πίγκος) Σπυρίδων του Νικολάου

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1890 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1897³. Εργάζεται ως γιατρός του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας την περίοδο 1918-1926.. Το 1926 υπηρετεί ως διευθυντής του Τμήματος Αφροδισίων νοσημάτων. Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, τον Νοέμβριο του 1926, σε άρθρο της για το Αστικό Νοσοκομείο Κερκύρας αναγράφεται για τον Παξινό: «Ο κ. Παξινός έχει αναλάβει την δ/νσιν του τμήματος των Αφροδισίων νοσημάτων, εκάστην δε ημέραν από της 7ης σχεδόν πρωϊνής μέχρι της 10ης και κάποτε μέχρι μεσημβρίας παραμένει εν τω Νοσοκομείω θεραπεύων τα ατυχή εκείνα πλάσματα, εις τα οποία η μοίρα επεφύλασσε τοιαύτην σταδιοδρομίαν»⁴.

1890 - Στίνης Σπυρίδων του Ι.

Πρόκειται για γιατρό και γενικότερα πολίτη του κερκυραϊκού χώρου άριστου ήθους. Έλαβε το πτυχίο του το 1890 από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1893⁵.

Διακρίθηκε για την φιλάνθρωπο δράση του και την άριστη επαγγελματική του κατάρτιση. Εργαζόταν ως γιατρός στα προάστια της Κερκύρας Γαρίτσα και Ανεμόμυλος. Πέθανε τον Ιανουάριο του 1928. Η κηδεία του έγινε με δαπάνες των κατοίκων της Γαρίτσας και του Ανεμόμυλου τιμής ένεκεν. Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, τις 12 Ιανουαρίου του 1928, δημοσιεύεται νεκρολογία για τον θάνατό του. Μεταξύ των άλλων στην νεκρολογία υπογραμμίζονται : «οι άρρωστοι της Γαρίτσας και του Ανεμομούλου τον έκραζαν πατέρα και ήταν ο μόνος τίτλος που του ταίριαζε. Στη μεγάλη του ψυχή ο πλούσιος και ο φτωχός δεν είχαν καμμιά απολύτως διάκριση, με τον ίδιο ζήλο θεράπευε και τους δύο, με τη διαφορά που στον φτωχό μαζί με την ιατρική του συνδρομή παραχωρούσε και οικονομική αρωγή». Αλλού πάλι σημειώνεται: «για τον Στίνη αι λέξεις καθήκον και τιμή ήταν το σύμβολο του βίου του. Ως απλούς πολίτης πάντοτε εκτελούσε τα καθήκοντά του με θρησκευτική ευλάβεια. Η κερκυραϊκή κοινωνία με το δήμαρχο της επί

¹ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 203/8-6-1891.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 290 /25-8-1893.

³ ΛΠ 1889-1890/1891 σ. 169 και 1896-1897/1898, σ. 229.

⁴ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 34/3-2-1919, σ. 3. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 15/3-11-1926, σ. 4.

⁵ ΛΠ 1889-1890/1891, σ. 169 και 1892-1893/1894, σ. 105.

κεφαλής, αθρόα, συνόδευσε τον σεβαστόν γέροντα στην τελευταία του κατοικία»¹.

1891 (ε) - Αθανασίου Ιωάννης

Στρατιωτικός γιατρός. Το 1891 εντοπίζεται ως διευθυντής του στρατιωτικού Νοσοκομείου Κερκύρας και για ένα μικρό χρονικό διάστημα 4 μηνών (Ιούνιος - Οκτώβριος 1891) αντικαθιστά τον παραιτηθέντα διευθυντή του Αστικού Νοσοκομείου Ηλία Πολίτη². Τον Οκτώβριο του 1891, στην Εφημερίδα των Ειδήσεων, ο Δήμος της Κέρκυρας δημοσιεύει ευχαριστήριο στον Αθανασίου για τις επί τετράμηνο υπηρεσίες του ως διευθυντή και του Αστικού Νοσοκομείου³. Το 1892 συνεχίζει να εργάζεται ως αρχίατρος στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας (εντός του Φρουρίου), όπου, όπως αναφέρει η σχετική πηγή, αντιμετωπίζει επιτυχώς, από τον Ιούλιο του 1891, την επιδημία της ευλογιάς⁴.

1891 c. - Βραχλιώτης Κωνσταντίνος

Σπουδάζει Ιατρική και Φιλοσοφία στο περίφημο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας, στο οποίο, ως γνωστόν, κατέφθαναν για σπουδές οι Επτανήσιοι. Ειδικεύεται στην Ιατροχειρουργική. Το 1889, φοιτητής ων, μαζί με άλλους φοιτητές από την Πάδοβα και τον αρχιερέα Σ. Νικοκάβουρα, απευθύνει υπόμνημα προς τον Πρόξενο της Ελλάδος στη Βενετία Κεφαλονίτη Παναγή Φορέστη με το αίτημα της έγκρισης από το υπουργείο Εξωτερικών της απονομής του εθνικού παρασήμου στον ιταλό ελληνοιστή και καθηγητή της Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας Ευγένιο Φερράι. Ο Φορέστης διαβίβασε το αίτημά τους προς το υπουργείο Εξωτερικών⁵. Το 1892 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδειας ασκήσεως επαγγέλματος⁶. Τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς, στη τοπική «*Εφημερίδα των Ειδήσεων*», αναφέρεται η εγκατάστασή του στην Κέρκυρα⁷. Στην ίδια εφημερίδα, το 1894, σε διαφήμιση, επισημαίνεται να διατηρεί πρότυπο

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 72/12-1-1928, σ. 3.

² Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 41. *Εφημερίς των Ειδήσεων* (Κέρκυρα), φ. 203/8-6-1891, όπου αναφέρεται ότι μαζί με τον διευθυντή Ηλία Πολίτη παραιτήθηκε και ο γιατρός του Νοσοκομείου Σπυρίδων Σανσών, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον Παναγ. Μαυρογιάννη και ο φαρμακοποιός Σπυρ. Βόνδας.

³ *Εφημερίς των Ειδήσεων* (Κέρκυρα) φ. 218/ 10-10-1891.

⁴ Εφημ. *Η Φωνή* (Κερκύρας), φ. 1403/ 1-5-1892.

⁵ Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, τμήμα Β', Θυρίς 2Γ, Φακ. 1/15-3-1889

⁶ ΔΠ 1891-1892/1893, σ. 202.

⁷ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 234/ 2-4-1892.

ιατρείο και χειρουργείο στην Κέρκυρα. Ωστόσο ο Βραχλιώτης δέχεται, τον Μάρτιο του 1896, επίθεση από την εφημερίδα Λαός (φ. 23/16-3-1896) για εγχείρηση που πραγματοποίησε και είχε κακή έκβαση¹. Το 1898 επισημαίνεται ως χειρουργός του αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας. Από τη θέση αυτή παραιτείται τον Μάιο του 1899².

1891 (ε) - Κοσκινάς Ιωάννης

Στην τοπική εφημερίδα Κερκύρας Φωνή, τον Μάρτιο του 1891, δίδεται η πληροφορία ότι διορίστηκε ως μέλος του Αδελφάτου του Αστικού Νοσοκομείου³. Επί πολλά έτη εργάστηκε ως δημοτικός γιατρός στο προάστιο της Γαρίτσας στην Κέρκυρα. Πέθανε τον Μάιο του 1891. Μετά τον θάνατό του τιμήθηκε με τον Σταυρό του Σωτήρος⁴.

1892 (εν) - Γιαλλινάς Μιλτιάδης του Ούγο

Ο Μιλτιάδης Γιαλλινάς, γόνος ευγενούς οικογένειας διέθετε μεγάλη εγκυκλοπαιδική μόρφωση. Η φήμη του ήταν μεγάλη. Τον Αύγουστο του 1892 σε ευχαριστήριο που δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο και χαρακτηρίζεται ως «διάσημος», παρέχεται η πληροφορία ότι προέβη σε εγχείρηση καρκίνου δεξιού μαστού με γάγγλια⁵. Το Απρίλιο του 1897 στη τοπική εφημερίδα “*Εφημερίς των Ειδήσεων*”, φ. 459/1-4-1897, δίδεται η πληροφορία ότι επέστρεψε από Κετίγνη πρωτεύουσα του Μαυροβουνίου όπου είχε ταξιδέψει προσκληθείς από τον άρρωστο πρεσβευτή της Αγγλίας στο Μαυροβούνιο για να τον νοσηλεύσει. Στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο⁶. Πιος του ήταν ο γιατρός Ούγο Γιαλλινάς. Πέθανε τον Μάρτιο του 1937⁷.

1894 - Βόγγολης-Τεμπονέρας Γεώργιος

Ο Γεώργιος Βόγγολης, αφού πραγματοποίησε λαμπρές σπουδές στη Φλωρεντία και στη Μπολόνια, και αφού πέρασε από την πρακτική εξέτασή του ενώπιον του Ιατροσυνεδρίου, εγκαθίσταται, το 1894, στην Κέρκυρα⁸.

¹ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 314/8-4-1894 και φ. 407/20-3-1896.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 542/8-11-1898 και φ. 566/ 25-5-1899.

³ Εφημ. Φωνή, φ. 1345/ 15-3-1891.

⁴ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 201/18-5-1891.

⁵ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 250/ 8-8-1892 και φ. 459/1-4-1897.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1915, σ. 1356 και *Οδηγός* 1916, σ. 777. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

⁷ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 473/20-3-1937, σ. 3.

⁸ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 332/2-9-1894.

Το 1897, όταν είχε ξεσπάσει ο γνωστός ελληνοτουρκικός πόλεμος, ο Βόγγολης, όπως σημειώνεται στην *Εφημερίδα των Ειδήσεων*, προσφώνησε τους ξένους εθελοντές που πήγαιναν στην Ελλάδα και που πέρασαν τότε από την Κέρκυρα¹. Την ίδια χρονιά δημοσιεύει τη μελέτη «*Dott. Giorgio Vongolis Temboneras. Un caso di mancata discesa dell' intestino.... Corfù 1897*»². Το 1915 διετέλεσε πρόεδρος της *Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κέρκυρας* και ίδρυσε το Φαρμακευτικό Τμήμα της Εταιρείας αυτής. Επί προεδρίας του, το 1915, έγιναν οι πρώτες προσπάθειες ίδρυσης Σχολής Νοσοκόμων της Εταιρείας, η οποία λειτούργησε το 1919³. Το 1918 εντοπίζεται ως πρόεδρος του Συλλόγου των Φιλελευθέρων⁴. Στην τοπική εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ*, τον Φεβρουάριο του 1919, εντοπίζεται ως γιατρός στο Αστικό Νοσοκομείο, όπου υπηρετεί εκεί από το 1918 και μάλιστα σε δική του πρωτοβουλία οφείλεται ο νέος Κανονισμός του Νοσοκομείου της περιόδου αυτής. Στον επαγγελματικό Οδηγό των Κυριέρη -Γιαννόπουλου του 1921 δίδεται η πληροφορία ότι στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο⁵. Από τον τοπικό τύπο της Κέρκυρας αντλούμε σποραδικές πληροφορίες για τη δράση του και τη ζωή του. Σημειώνεται λ.χ. στην εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ* (1919) ότι κατοικεί «άνωθεν του καφενείου Αρκαδίου, τρίτον πάτωμα.»⁶, ότι σε δίκη που διεξάγεται τις 16-4-1898, έρχεται σε ιατροδικαστική διάσταση (μαζί με το γιατρό Σπ. Σανσών) με τους γιατρούς Ιωάννη Αγγελίδη, Ανδρέα Σοφιανόπουλο, Ηλία Πολίτη, Ευγένιο Πογιαγό και Παν. Μαυρογιάννη κ.ά..⁷.

1895 - Βεντούρας Πέτρος του Ι.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας. Το 1895 εξέδωσε το πόνημα: «*Istituto di Clinica Chirurgica della R. Università di Pisa Intorno ai Trapi-anti di ossa decalcificata nelle perdite di sostanza ossea Del Dott. Pietro Ventura di Corfù. Estratto della Riforma Medica, Luglio 1895*»⁸. Το 1896 συμμετείχε στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου πήρε με άριστα την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁹. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα,

¹ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 460/5-4-1897.

² Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 287, αριθ. 9654.

³ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 119/15-1-1920.

⁴ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 21/12-12-1918, σ. 2.

⁵ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375.

⁶ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 95/17-9-1919, σ. 2.

⁷ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 515/ 3-5-1898.

⁸ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος σ. 264, αριθ. 9462.

⁹ ΛΠ 1895-1896/98, σ. 202.

όπου άσκησε το επάγγελμά του. Εντοπίζεται την περίοδο 1905-1921¹. Το 1921 αναφέρεται ότι διατηρεί ηλεκτροθεραπευτήριο².

Στις αρχαιρεσίες της Ιατρικής Εταιρείας, τον Φεβρουάριο του 1920, εκλέχθηκε ως Έφορος. Αλλά μαζί με το συνάδελφό του Σπ. Ζαβιτσιάνο (αντιπρόεδρο) παραιτήθηκε, επειδή κυκλοφόρησε η φήμη ότι οι αρχαιρεσίες είχαν πολιτική χροιά, με σκοπό την αποδοκιμασία του Φιλελεύθερου Κόμματος³.

1895 - Παλατιανός Κωνσταντίνος

Ο Κωνσταντίνος Παλατιανός έλαβε άδεια άσκήσεως επαγγέλματος από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1895⁴. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός παθολόγος. Στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο⁵. Ήταν μέλος της τεκτονικής στοάς «Ο Φοίνιξ». Στην τοπική εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ*, με χρονολογία 10-4-1912, δημοσιεύονται γι' αυτόν τα εξής: «*Θα παρακαλέσουμε πολύ τον αρχηγόν των ενταύθα μασόνων κ. Κωνσταντίνο Παλατιανό, ιατρόν, να μας πη πώς του φαίνεται αυτή η ιστορία, να υπερασπίζει δηλ. ο Κάιζερ τον Πάπα τον διεκδικούντα (!!!) σήμεραν την Αγίαν Σοφίαν κ.τ.λ. και να διαβάλη τον μασωνισμόν, την κατ' εξοχήν φιλόανθρωπον διεθνή αστικήν οργάνωσιν ως ασύντακτον πολιτικήν εγκληματικήν φατρίαν !!! και θα ηθέλαμε να μάθωμεν από τον ίδιο μασόνο κον Παλατιανόν τι ιδέαν έχει για μερικούς αδελφούς του ενταύθα μασόνους γερμανόφιλους*»⁶.

Στις αρχές του 1935 ιδρύεται στην Κέρκυρα Εταιρεία προς ενίσχυση των Επτανησιακών Μελετών, ένα από τα ιδρυτικά μέλη της οποίας είναι και ο γιατρός Κωνσταντίνος Παλατιανός, ο οποίος μάλιστα συμμετέχει στο Εποπτικό Συμβούλιο, της εν λόγω Εταιρείας⁷.

1896 - Κόλλας Σπυρίδων του Δ.

Συμμετείχε με επιτυχία στις πρακτικές εξετάσεις για την απόκτηση άδειας άσκήσεως επαγγέλματος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1896⁸ και εγκαθίσταται στην Κέρκυρα όπου άσκησε το επάγγελμά του. Το Φεβρουάριο του 1920, όταν έγιναν εκλογές στην Ιατρική Εταιρεία Κερκύρας ανέλαβε

¹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1905, σ. 791 και Κυριέρης Γιανόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

² Κυριέρης Γιανόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

³ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 125/8-2-1920, σ. 2.

⁴ ΛΠ 1894-1895/1896, σ. 229.

⁵ Κυριέρης Γιανόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

⁶ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 52/10-4-1912, σ. 2.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 395/5-1-1935, σ. 2.

⁸ ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 203.

ως πρόεδρος για μία τριετία¹. Στο ιατρείο του εντοπίζεται να διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο².

1897 - Ανεμογιάννης Ιωάννης του Σπυρίδωνος

Ο Ιωάννης Ανεμογιάννης γεννήθηκε στους Παξούς. Η οικογένειά του, ευκατάστατη οικονομικά, εγκαταστάθηκε στην πόλη της Κέρκυρας όταν ήταν μικρός. Εδώ έμαθε τα πρώτα του γράμματα. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έλαβε το πτυχίο του με άριστα το 1897³. Μετά το τέλος των σπουδών του εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα. Στον επαγγελματικό Οδηγό του 1921 των Κυριέρη-Γιαννόπουλου σε καταγραφή των ηλεκτροθεραπευτηρίων που υπήρχαν στην Κέρκυρα αναφέρεται και του Ιωάννη Ανεμογιάννη⁴. Τον συναντάμε να εργάζεται στην Κέρκυρα κατά το χρονικό διάστημα 1921-1926.

Πέθανε πολύ νέος ξαφνικά τις παραμονές της Ανάστασης το 1832. Στη τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* αναφέρεται η είδηση του θανάτου του: *«Πέθανε ξαφνικά την ώρα που ετοιμάζε να γιορτάση μαζί με τη φαμελιά του την Ανάσταση του Χριστού. Πέθανε έξω από την πόλη, ανάμεσα στα λουλούδια. Τον κλαίει όλος ο κόσμος, γιατί ήταν όχι μονάχα καλός οικογενειάρχης αλλά και καλός πολίτης»*. Για τον θάνατό του η οικογένειά του δημοσιεύει ευχαριστήριο σε όσους συμμετείχαν στο πένθος της⁵.

1897 - Δαμασκηνός Αλέξανδρος

Πρόκειται για πολίτη και επιστήμονα με αξιόλογη δραστηριότητα. Το 1897 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με τον βαθμό «άριστα»⁶. Εξειδικεύεται ως χειρουργός. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα όπου εργάστηκε ως χειρουργός.

Το 1915 αναλαμβάνει την διεύθυνση του Αστικού Νοσοκομείου, μετά τον θάνατο του μέχρι τότε διευθυντή Ηλία Πολίτη. Στη θέση αυτή παρέμεινε προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες μέχρι το 1918, οπότε παραιτήθηκε για πολιτικούς λόγους⁷. Στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο, όπως

¹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 125/8-2-1920, σ. 2.

² Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

³ ΔΠ 1896-1897/1898, σ. 226.

⁴ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 244/ 29-4-1932, σ. 4 και φ. 247/ 29-5-1932, σ. 3.

⁶ ΔΠ 1896-1897/1898, σ. 229.

⁷ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 42.

οι περισσότεροι γιατροί της εποχής¹. Το 1931 συμμετέχει σε επιτροπή με επικεφαλής τον Δήμαρχο Κερκύρας για την ίδρυση Φθισιατρείου, που επρόκειτο να ιδρυθεί με δωρεά του αποθανόντος στην Ελβετία Λεωνίδα Σερεμέτη². Το 1934 δέχεται δημοσίως συγχαρητήρια από τον Γ. Ρίκκη για την επιτυχή χειρουργική αντιμετώπιση περιεσφιγμένης κήλης της μητέρας του, στη Χειρουργική Κλινική του Νικολάου Αρλιώτη³.

1897 - Παπακώστας Γεώργιος

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1897 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από το ίδιο Πανεπιστήμιο το 1898⁴. Υπηρέτησε ως στρατιωτικός γιατρός. Το 1926 εντοπίζεται να αρθρογραφεί με ιατρικά θέματα στις τοπικές εφημερίδες⁵. Εντοπίζεται επίσης στους επαγγελματικούς Οδηγούς του Ιγγλέση των ετών 1930 και 1934-1935⁶.

1898 - Γουλής Νικόλαος του Γ.

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Έλαβε το πτυχίο του το 1898. Ειδικεύθηκε στη χειρουργική. Συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος 1907⁷. Εργάστηκε ως γιατρός στην Κέρκυρα. Τον Φεβρουάριο του 1920, στις αρχαιρεσίες της Ιατρικής Εταιρείας, εκλέγεται ως ταμίας⁸.

1899- Βασιλάς Δημήτριος του Γ.

Πήρε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1899. Το 1901 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της ίδιας

¹ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 1042.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 206/4-7-1931, σ. 3.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.351, 31-3-1934.

⁴ ΛΠ 1896-1897/1898, σ. 224 και 1897-1898/1899, σ. 105.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 33/4-4-1926, σ. 2, άρθρο «Η χοιραδική δυσκρασία των παιδιών». Στην ίδια εφημ. φ. 8/12-9-1926, σ. 2 «Έλος και κώνωψ», φ. 11/3-10-1926 «Η υγιεινή του γάλακτος και αι νοθείαι», φ. 12/13-10-1926, σ. 2 «Οινόπνευμα και αλκοολισμός», φ. 16/13-11-1926 «Επιστημονικά παράδοξα», φ. 18/27-11-1926, «Η προφύλαξις από του άνθρακος των ζώων», φ. 20/11-12-1926, σ. 2 «Η φθίσις θεραπεύεται;», φ. 22/25-12-1926, σ. 2 «Η υγιεινή του Βρέφους και του Παιδιού».

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός*, 1930, σ. 1170 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1042.

⁷ ΛΠ 1897-1898/1899, σ. 105. ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 151.

⁸ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209 στο λήμμα «ηλεκτροθεραπεία» της Κερκύρας. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 125/8-2-1920, σ. 2.

Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος¹. Μετά την απόκτηση της αδείας επέστρεψε στη Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός παθολόγος κατά το μεγαλύτερο διάστημα στην Κοινότητα Σκριπερού².

Το 1922, με τη Μικρασιατική Καταστροφή, η Επαναστατική Κυβέρνηση απέστειλε πλήθος προσφύγων στην Κέρκυρα χωρίς να λάβει κανένα μέτρο υγιεινής. Συνέπεια τούτου ήταν να παρουσιασθούν επιδημίες στο νησί, όπως ο εξανθηματικός τύφος και η πανώλης. Με διαταγή της κυβέρνησης όλοι οι ασθενείς άρχισαν να νοσηλεύονται στο Νοσοκομείο, το οποίο με αυτό των τρόπο μετατράπηκε σε νοσοκομείο λοιμωδών νόσων. Οι άλλοι ασθενείς, παθολογικοί και χειρουργικοί, αναγκάστηκαν να φύγουν. Τότε ο διευθυντής Σπ. Σανσών και ο μαιευτήρας γυναικολόγος Ούγο Γιαλινάς παραιτήθηκαν. Το Νοσοκομείο επιτάχθηκε από την κυβέρνηση και ανέλαβε ως διευθυντής για μικρό διάστημα ο γιατρός Δημήτριος Βασιλάς. Το 1926 ο Δημήτριος Βασιλάς αναφέρεται σε ευχαριστήριο που του απευθύνεται δημοσίως για την επιτυχή θεραπεία ασθενούς³.

1899 - Ζαβιτσιάνος Αρθρούρος του Γ.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ'όπου έλαβε το πτυχίο του το 1899 και το 1902 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος⁴.

Πήρε την ειδικότητα του αφροδισιολόγου. Εντοπίζεται να εργάζεται στην Κέρκυρα στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1916-1935⁵. Στον *Ελληνικό Οδηγό* του 1921 των Κυριέρη - Γιαννόπουλου εντοπίζεται ότι διέθετε στο ιατρείο του ηλεκτροθεραπευτήριο⁶. Τέλος κατά την περίοδο 1928-1930 διετέλεσε πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου Κερκύρας⁷.

1899 - Κεφαλλονίτης Γεώργιος του Ιωάννου

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ'όπου έλαβε το πτυχίο του το 1899 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1901⁸. Ειδικεύθηκε

¹ ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 92 και 1900-1901/1902, σ. 124.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 797I και *Οδηγός* 1934-35, σ. 1042.

³ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 42. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 8/12-9-1926, σ. 4.

⁴ ΛΠ 1898-1899, σ. 96 και ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 81.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 777, *Οδηγός* 1930, σ. 1170 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1042.

⁶ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 104/ 12-12-1928, σ. 4. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1167.

⁸ ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 96 και ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 125.

στην Οφθαλμολογία. Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στην Κέρκυρα, όπου εργάζεται ως γιατρός.

Στον επαγγελματικό Οδηγό του 1921 των Κυριέρη -Παννόπουλου εντοπίζεται να διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο¹. Τις 21-7-1928 δημοσιεύεται σε τοπική εφημερίδα ευχαριστήριο προς τον γιατρό Γεώργιο Κεφαλλονίτη². Ασχολήθηκε με την έρευνα για τη συγγραφή της Ιστορίας του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας, την οποία εξέδωσε το 1940³. Απεβίωσε το 1960⁴.

1899 - Μπατίνος Ιωσήφ του Ραφαήλ

Μετά από σπουδές ιατροχειρουργικής στην Πίζα, στο Παρίσι και στη Βιέννη, εγκαθίσταται στην Κέρκυρα το 1899⁵, αφού έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος την ίδια χρονιά από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών⁶. Το 1919 προσβάλλεται από οφθαλμικό νόσημα και αναγκάζεται να μεταβεί στην Ιταλία για θεραπεία. Στην συνέχεια επανέρχεται υγιής και αρχίζει και πάλι να εργάζεται ως γιατρός⁷.

1900 - Αρβανιτάκης Κωνσταντίνος του Φ.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, από το οποίο έλαβε το πτυχίο του το 1900. Το 1901 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος⁸. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στο νησί του. Το 1916 τον συναντάμε να ασκεί το επάγγελμά του στην Κοινότητα Καστελλάνοι. Το 1921 παρουσιάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Βαρυπατάδες⁹.

1900- Ζουπάνος Γεώργιος του Στ.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έλαβε το πτυχίο του το 1900 και το 1901 συμμετείχε στις εξετάσεις για την απόκτηση άδειας επαγγέλματος επιτυχώς¹⁰. Εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στις Κοινότητες Αρκαδάδες το 1916, Αγίων Δούλων και Χωρεπισκόπων το

¹ Κυριέρης Παννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 90/21-7-1928, σ. 3.

³ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*.

⁴ Επιστολή Π. Αργυρού προς Γεράσιμο Πεντόγαλο (16-10-1990)

⁵ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 556/20-3-1899.

⁶ ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 101.

⁷ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 112/11-12-1919, σ. 2.

⁸ ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 91 και 1901-1902/1903, σ. 79.

⁹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 788. Κυριέρης Παννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 78.

¹⁰ ΛΠ 1899-1900/ 1901, σ. 89 και

1930, και 1934 -1935 Περουλάδων και Χωρεπισκόπων¹.

1900 - Χρυσοβιτσιάνος Θεόδωρος του Ν.

Απόκτησε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1900². Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Κέρκυρα όπου εργάστηκε ως γιατρός παθολόγος. Το 1930 εντοπίζεται ως ταμίας του Ιατρικού Συλλόγου³. Στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο⁴.

1901 - Βούλγαρης Ιωάννης

Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, από όπου πήρε το πτυχίο του το 1901⁵. Ειδικεύθηκε στην νευρολογία. Εργάστηκε ως γιατρός στην Κέρκυρα. Χρημάτισε διευθυντής του Φρενοκομείου. Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* (φ. 19/4-12-1926), αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους απολύθηκε από τη θέση αυτή⁶. Την περίοδο 1930-1935 υπηρέτησε ξανά ως διευθυντής του Φρενοκομείου⁷.

1902 - Γκίκας Αθανάσιος του Λ.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1902 και το 1903 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος⁸. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός.

Επισημαίνεται ως γιατρός του λειτουργούντος Φιλανθρωπικού Ιδρύματος «Ιατρείου» και εμπλέκεται στις εκλογές ως υποψήφιος το 1932, ενώ στις δημοτικές εκλογές το 1933 προτάθηκε ως υποψήφιος Δήμαρχος, αλλά αρνήθηκε⁹.

Πέθανε πολύ νέος, τον Ιούλιο του 1933. Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* δημοσιεύεται ο θάνατός του και μια συνοπτική νεκρολογία. Ολιγόλογο επικήδειο εκφώνησε στην εκκλησία ο πρόεδρος του Φαρμακευτικού

¹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1175, και σ. 1183 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1047, και 1056.

² ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 98.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1905-1906, σ. 791. *Οδηγός* 1930, σ. 1167, και 1170. *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1042.

⁴ Κυριέρης Παννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

⁵ ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 119.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 21/18-12-1926, σσ. 1-2

⁷ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1930, σ. 1167 και *Οδηγός* 1934-1935, σ. 1042.

⁸ ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 75 και ΛΠ 1902-1903.1904, σ. 93.

⁹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 177/ 7-10-1930, σσ. 3-4, φ. 265/ 19-9-1932, σ. 3, φ. 268/2-10-1932, σ. 3, φ. 309/19-5-1933, σ. 3.

Συλλόγου Κέρκυρας Στυλιανός Ι. Μανιαρίζης. Ο ίδιος σύλλογος, στην ίδια εφημερίδα, δημοσιεύει σχετικό ψήφισμα υπογραμμίζοντας τον πρόωρο θάνατο «επιστήμονος διακριθέντος αείποτε δια την αγαθότητα και μειλιχίότητα των πράξεών του και την άκραν φιλανθρωπίαν του»¹. Μετά τον θάνατό του, στο «Ιατρείο» διορίζεται και τον αντικαθιστά ο γιατρός Σπυρίδων Μαυρογιάννης².

1902 - Δαφνής Στέφανος του Κων/νου

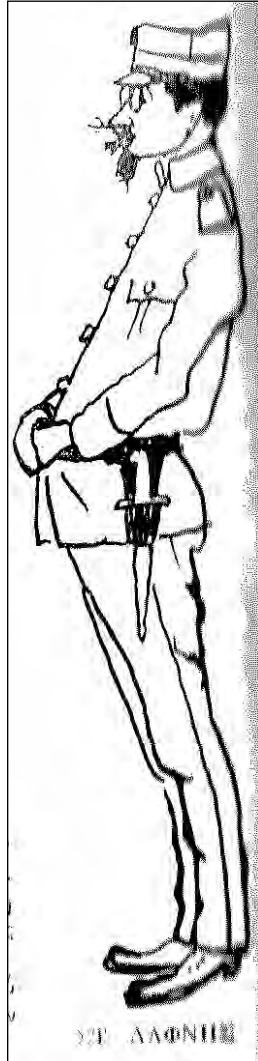
Πιος του συμβολαιογράφου Κωνσταντίνου Δαφνή. Μετά το τέλος των γυμνασιακών σπουδών του σπούδασε Ιατρική στο περίφημο για την Σχολή του Πανεπιστήμιο του Μονπελλιέ της Γαλλίας ως υπότροφος του Μοντεσενιγιείου Κληροδοτήματος. Το 1902, σε ηλικία μόλις 22 ετών, αναγορεύεται διδάκτωρ της Ιατρικής με τη διατριβή του «*Étude sur la vulvo-raginite chez la jeune fille*». Μετά το τέλος των σπουδών του εγκαθίσταται στην περιοχή του Περπιनिάν, της νοτιοδυτικής Γαλλίας, όπου ασκεί την Ιατρική. Εκεί νυμφεύεται. Το 1911 επιστρέφει οικογενειακά στην Κέρκυρα και ασκεί με μεγάλη επιτυχία το λειτούργημά του. Καθιερώνεται ως ένας από τους πιο γνωστούς γιατρούς του νησιού. Η Ιατροχειρουργική Εταιρεία και το Ιατρείο των οποίων υπήρξε ενεργό μέλος και βοήθησε χρηματικά τον συγκαταλέγουν μεταξύ των μεγάλων ευεργετών τους. Το όνομά του είναι χαραγμένο στη μαρμαρίνη πλάκα, που είναι εντοιχισμένη στο κτήριο της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας.

Με την κήρυξη του Α΄ Βαλκανικού πολέμου κατατάσσεται εθελοντής, ονομάζεται ανθυπίατρος και τοποθετείται στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Κερκύρας, όπου προσφέρει με αυταπάρνηση τις υπηρεσίες του στους τραυματίες και ασθενείς Έλληνες στρατιώτες και στους Τούρκους αιχμαλώτους. Τον Μάιο του 1913 προσβάλλεται από τύφο και σε τρεις βδομάδες πεθαίνει. Και μια σημαντική ακόμη πληροφορία: ήταν στενός φίλος του Κερκυραίου ποιητή των σονέτων Λορέντζου Μαβίλη³.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 318/ 29-7-1933, σ. 4.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 320/5-8-1933, σ. 3.

³ «Ηλίας Κουμενάκης – Στέφανος Δαφνής. Ο καλλιτέχνης και ο γιατρός», Κερκυραϊκά Νέα, περ. Β΄, αριθ. 1598, Σεπτέμβριος 1985, σ. 12, όπου υπάρχει και σκίτσο του Δαφνή με στρατιωτική στολή.

32. Ο Κερκυραίος γιατρός Στέφανος Δαφνής (1880-1913), με στολή ανθυπιάτρου το 1913, όταν υπηρετούσε στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Κερκύρας. Σκίτσο του κερκυραίου σκίτσογράφου- γελοιογράφου Ηλ. Κουμέτακη. Από το περιοδ. *Κερκυραϊκά Νέα*, αρθ. 1598/1985, σ. 12.

1903 -Δεσύλλας Ιωάννης του Μ.

Ο Ιωάννης Δεσύλλας είναι μια αναγνωρισμένη προσωπικότητα του κερκυραϊκού χώρου, εγνωσμένης επιστημονικής αξίας και υψηλού κοινωνικού ήθους. Χειρουργός. Συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά το ακαδημαϊκό έτος 1903 και πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος¹. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου εργάστηκε ως γιατρός². Στον *Ελληνικό Οδηγό* των Κυριέρη - Γιαννόπουλου του 1921 αναφέρεται ότι διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο³. Ο Δεσύλλας επισημαίνεται ως γιατρός του Νοσοκομείου της Κέρκυρας τις περιόδους 1918-1919, 1930⁴, και ως Νομιάτρος στην Κέρκυρα κατά την περίοδο 1926-1931⁵.

Το 1931 ιδρύεται στην Κέρκυρα Υγειονομικό Κέντρο και την διεύθυνσή του αναλαμβάνει ο Νομιάτρος Κερκύρας Ιωάννης Δεσύλλας.

Την χρονιά αυτή παρατηρείται εξάπλωση της οφθαλμικής νόσου τραχώματος στους μαθητές των σχολείων με ιδιαίτερη ένταση στα σχολεία της πόλης και του προαστίου Μαντουκίου, καθώς και στα χωριά Ριγγλάδες, Περιβόλι και Αργυράδες. Ο σχολίατρος Γ. Μαντάς ήλθε σε επαφή με τον Ιωάννη Δεσύλλα και του εξέθεσε το πρόβλημα της εξάπλωσης του τραχώματος στους μαθητές των σχολείων λόγω επιμολύνσεων.

Στην τοπική εφημερίδα. Κέρκυρα, τον Δεκέμβριο του 1931, ο Μαντάς γράφει για τον Δεσύλλα, μετά την επαφή που είχε μαζί του: «Οφείλω να ομολογήσω ότι ο κ. Δεσύλλας με την διακρίνουσαν αυτόν οξυτάτην αντίληψιν και χαρακτηριστικήν δραστηριότητα, αλλά και εξαιρετικόν ενδιαφέρον συνέλαβε αμέσως και εξ ιδίας αυτού πρωτοβουλίας θαυμάσιον σχέδιον καταπολεμήσεως και εις εφαρμογήν του οποίου ήρξατο από της επομένης».

Έτσι ιδρύθηκαν στη πόλη 2 αντιτραχωματικά ιατρεία για τα παιδιά, στα οποία προσέφεραν τις υπηρεσίες τους δωρεάν οι

¹ ΛΠ 1902-1903/1904, σ. 96.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 777 και *Οδηγός* 1930, σ. 1170.

³ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

⁴ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 32/19-6-1919, σ. 2. Εφημ. *Κέρκυρα* φ. 169/26-7-1930, σ. 3.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 9/19-9-1926, σσ 1-2, φ. 93/8-9-1928, σ. 3, φ. 169/26-7-1930, σ. 2.

οφθαλμίατροι Λεωνίδας Τοπάλης και Γ. Κεφαλλονίτης και πάλι με την πρωτοβουλία του Δεσύλλα 4 δάσκαλοι από την περιφέρεια της Λευκίμμης εκπαιδεύτηκαν στα αντιτραχωματικά ιατρεία της πόλης για να μπορέσουν μόνοι τους να γιατρέψουν τα τραχωματικά παιδιά των σχολείων τους¹. Το 1935 σε ανακοίνωσή του στον τοπικό τύπο αναφέρει ότι δέχεται καθημερινά και εκτελεί εγχειρήσεις στην κλινική του Γ. Βλάσση². Το 1937 ως πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου Κερκύρας εκλέγεται αντιπρόσωπος «των Ιατρικών Συλλόγων της περιφέρειας του Εφετείου Κερκύρας» για το Ταμείο Συντάξεως των Υγειονομικών³.

1904 - Σπυρόπουλος Ιωάννης του Δ.

Το 1904 έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και το 1905 συμμετείχε επιτυχώς στις πρακτικές εξετάσεις του ιδίου Πανεπιστημίου και έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁴. Μετά τις σπουδές του πιστρέφει στην Κέρκυρα και εργάζεται ως γιατρός. Εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1916-1926. Στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο⁵.

---

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 228/2-1-1932, σ. 4.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 416/3-8-1935, σ. 3.

³ Εφημ *Κέρκυρα*, φ. 471/20-2-1937, σ. 3.

⁴ ΔΠ 1903-1904/1907, σ. 65 και 1904-1905/1907, σ. 229.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* 1916, σ. 777. *Οδηγός* 1925-1926, σ. 1375. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός* 1921, σ. 209.

1905 (ε) - Βρυάκος Δημήτριος

Ο Δημήτριος Βρυάκος είναι γιατρός της Κέρκυρας, αλλά οι πληροφορίες που σώζονται έχουν χαρακτήρα αποσπασματικό. Εντοπίζεται καταγεγραμμένος στους επαγγελματικούς Οδηγούς την περίοδο 1905-1930. Το 1919 μαρτυρείται ως γραμματέας της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας της Κέρκυρας σε ανακοίνωση-πρόσκληση που αφορά την λειτουργία Σχολής Νοσοκόμων¹. Επίσης την επόμενη χρονιά (1920) εντοπίζεται ως γιατρός του Υγειονομείου². Στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο³.

1905 (ε) - Γκαλούφας Ιωάννης

Εντοπίζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1905-1934. Αναφέρεται και ως Γκαλούφος και ως Γαλούφος. Στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο⁴. Σε τοπική εφημερίδα (15-12-1934) αναφέρεται ο θάνατός του. Στην ανακοίνωση μεταξύ των άλλων, υπογραμμίζεται: «Ο αείμνηστος νεκρός, εκτός της επιστημονικής του ικανότητας, υπήρξε από τους ολίγους εκείνους πολίτας, οι οποίοι κατά το διάστημα της ζωής των κατόρθωσαν ν' αποκτήσουν μόνο συμπαθείας»⁵.

1906 - Μεταλλινός Αλέξανδρος του Γ.

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1906 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1909⁶. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Κέρκυρα και εργάστηκε ως γιατρός στις Κοινότητες Παννάδων, Σκριπερού (1916) και Σγουράδων (1930-1935)⁷. Το 1935 επισημαίνεται να επιδιώκει να μπει ως υποψήφιος στον συνδυασμό των Φιλελευθέρων⁸.

¹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 791. *Οδηγός 1915*, σ. 1356. *Οδηγός 1916*, σ. 777. *Οδηγός 1918*, σ. 777. *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375. *Οδηγός 1930*, σ. 1170. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 106/ 3-11-1919, σ. 2.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 126/19-2-1920. Ως γιατρός του υγειονομείου, μαζί με τον αστίατρο Κων. Πουλημένο, προβαίνει σε αυτοψία σε φορτηγό με την επωνυμία "Φώτης" του Μάρκου Λυκιαρδόπουλου που μετέφερε σιτάρι από τον Καναδά στην Κέρκυρα, και γνωματεύει ότι τα τρόφιμα που χορηγούσε ο υπεύθυνος στο πλήρωμα ήταν ακατάλληλα. Με βάση τη γνωμάτευση αυτή φυλακίζεται για 40 μέρες ο ιδιοκτήτης του πλοίου και πληρώνει ως πρόστιμο 1000 δραχμές. «Το τοιούτον [αναφέρει η εφημερίδα] κατόπιν προφορικής καταγγελίας προς τον κ. Λιμενάρχη υπό ανδρών του πληρώματος».

³ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός, 1905*, σ. 791. *Οδηγός 1916*, σ. 777. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός, 1915*, σ.1356. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375. *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.393/ 15-12-1934, σ.4.

⁶ ΔΠ 1905-1906/1907, σ. 92 και 1908-1909/1910, σ. 160.

⁷ Ιγγλέσης Ν. *Οδηγός 1926*, σ. 795, 797 και *Οδηγός 1930*, σ. 1182 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1055.

⁸ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 431/20-12-1935, σ. 3.

1907 - Καρύδης Αντώνιος του Π.

Πήρε το πτυχίο του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1907¹. Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στην Κέρκυρα και κατά την περίοδο 1916 -1918 εντοπίζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Περιθειας, ενώ κατά το χρονικό διάστημα 1921-1930 στην πόλη, όπου αναφέρεται ότι στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο, και τέλος κατά τη διετία 1934-1935 συναντάται ως γιατρός στην Κοινότητα Σινιών².

1908 - Σύφαντος Σπυρίδων

Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1908³. Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στην Κέρκυρα, όπου εργάζεται ως γιατρός. Το 1926 αναφέρεται σε ευχαριστήριο που πευθύνεται από την οικογένεια Φ. Σαντώρου για την επιτυχή θεραπεία μέλους της οικογένειάς⁴. Διατέλεσε γραμματέας του Ιατρικού Συλλόγου Κέρκυρας την περίοδο 1928-1930⁵.

1909 - Γουλής Κωνσταντίνος του Σ.

Πρόκειται για Κερκυραίο γιατρό με πλουσιότατη επιστημονική και κοινωνική δράση. Σπούδασε ιατρική στην Αθήνα. Αποφοίτησε το 1909. Το 1910 πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος⁶. Ειδικεύθηκε στην παιδιατρική στην Ιατρική Σχολή Παρισίων⁷. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κέρκυρα στην κοινότητα Διαπάδων, κατά την περίοδο 1930-1935⁸. Το 1930 ιδρύεται στην Κέρκυρα παράρτημα του Κεντρικού Ιδρύματος “Πατριωτικόν Ίδρυμα για την Προστασίαν του Παιδιού” (ΠΙΠΤΠ), που σκοπό έχει τη φροντίδα των απόρων παιδιών, με πρόεδρο τον Νομίατρο Ι. Δεσύλλα. Ο Κωνσταντίνος Γουλής από τους πρώτους στήριξε το ίδρυμα.

Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* τον Ιούλιο του 1930, δημοσιεύει άρθρο, όπου αναλύει τους σκοπούς του ιδρύματος και προτρέπει τους Κερκυραίους να το στηρίξουν οικονομικά. Την ίδια χρονιά, αναλαμβάνει, μαζί με τον γιατρό Ανδρουτσέλλη, τη διεύθυνση του βρεφοκομικού σταθμού που ιδρύει το ως άνω ίδρυμα, με σκοπό «την παρακολούθησιν της υγιεινής κα-

¹ ΛΠ 1904-1905/1907 σ.223 και ΛΠ 1906-1907/1908, σ. 153.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 796, *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375, και *Οδηγός 1934-1935*, σ.1055, Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

³ ΛΠ., 1907-1908/1909, σ. 126.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 8/12-9-1926, σ. 4.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.104/ 12-12-1928, σ. 4. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1167.

⁶ ΛΠ 1908-1909/1910, σ. 155 και ΛΠ 1909-1910/1912, σ. 132.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 11/3-10-1926, σ. 1.

⁸ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170. *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042 και σ. 1052.

ταστάσεως των βρεφών, την παροχήν παντός είδους συμβουλών σχετιζόμενων με την καλήν αυτών ανάπτυξιν, την παροχήν γάλακτος εις τας απόρους μητέρας προς διατροφήν των ελλειπώς διατρεφόμενων παιδιών κ.λ.π.»¹. Το κοινωνικό αυτό έργο του, την δωρεάν εξέταση των βρεφών στο Ίδρυμα ΠΠΠΤΠ Κερκύρας ο Γουλής το παρέχει ως το 1937².

Το 1930, στο προάστιο της Κέρκυρας Ανεμόμυλος, ομάδα ιδεολόγων, με επικεφαλής τον παπά Δημήτριο Αρδαβάνη, αναπτύσσει δραστηριότητες φιλανθρωπικού χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό ιδρύεται και βρεφοκομικός σταθμός, όπου, εκτός των άλλων, το 1931 εντοπίζεται να εργάζεται δωρεάν και ο παιδίατρος Κωνσταντίνος Γουλής, στο Τμήμα των Ασθενών Βρεφών. Στο ίδιο Ίδρυμα λειτουργεί και αντιτραχωματικό θεραπευτήριο, στο οποίο προσφέρει τις υπηρεσίες του δωρεάν ο οφθαλμίατρος Λεωνίδας Τοπάλης³.

Τις 2 Μαΐου 1931 ο Κωνσταντίνος Γουλής πραγματοποιεί διάλεξη στην Κέρκυρα, στην αίθουσα της παλαιάς Φιλαρμονικής, με θέμα «*Φυματώσεις των παιδίων και προφύλαξις*»⁴. Ο Κωνσταντίνος Γουλής εκτός από την κοινωνική του δράση ασχολήθηκε και με την πολιτική. Το 1935 εμφανίζεται ως υποψήφιος βουλευτής στον εκλογικό συνδυασμό του Θεοτοκικού κόμματος⁵. Στην τοπική εφημερίδα Κέρκυρα, με χρονολογία 15-6-1935, και στο άρθρο «*Οι εκλεκτοί του κερκυραϊκού λαού*», μεταξύ των άλλων δημοσιεύονται τα παρακάτω κολακευτικά σχόλια για τον Γουλή: «*Ο Κωνσταντίνος Γουλής, ο γιατρός του 10ου Πεζικού Συν/τος κατά τον πόλεμον, ο οποίος με τόσον πόνον και τόσην αγάπην περιέθαλψε τους ασθενείς μας κατά την μακράν εκστρατείαν των ενδόξων πολέμων μας, ο οποίος δεν είχε παρά λόγους παραμυθίας και συμπαθείας δι' αυτούς. Ο ιατρός ο οποίος προέκρινε ως ειδικότητά του την Παιδιατρικήν, κλάδον της μεγάλης του Ασκληπιού επιστήμης, ο οποίος δεν έχει μόνον ανάγκην σπουδής αλλά συνειδήσεως και αγάπης. Ο ιατρός των πτωχών, ο εργαζόμενος χωρίς συμφέρον ο προσφέρων αμισθί τας υπηρεσίας του εις διάφορα ιατρεία των πασχόντων παιδιών. Αυτός τώρα είναι και ο εκλεκτός του λαού, ο οποίος θα τον αντιπροσωπεύση εις την μέλλουσαν να συνέλθη Συνέλευσιν. Είναι δυνατόν οι Κερκυραίοι να μην έχωσιν πεποιθήσιν εις αντιπρόσωπον, όστις αφιέρωσε τον βίον δια την πάσχουσαν ανθρωπότητα; Είναι δυνατόν ο Κωνσταντίνος Γουλής να μην καταστή η δεξιά χειρ του Αρχηγού μας, ο καλός συνεργάτης των συναδέλφων*

¹ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 168/17-7-1930, σσ. 1-2, φ. 170/4-8-1930, σ. 2.

² Εφημ. Κέρκυρα, φ. 346/24-2-1934, σ. 2, φ. 389/17-11-1934, σ. 1, φ. 450/15-7-1936, σσ. 1-2, φ. 480/3-7-1937, σ. 4. Τα δύο τελευταία έτη 1936, 1937 το Ίδρυμα φέρει τον τίτλο *Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Προνοίας και Αντιλήψεως (ΠΙΚΠΑ)*.

³ Εφημ. Κέρκυρα, φ.219, 13-10-1931, σσ. 1-2.

⁴ Εφημ. Κέρκυρα φ. 199/9-5-1931, σ. 2.

⁵ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 407/26-4-1935, σ. 1.

του;»¹. Στις εκλογές αυτές εκλέγεται βουλευτής Κερκύρας. Στον τοπικό τύπο δημοσιεύεται ανακοίνωση: «Ο ιατρός και βουλευτής κ. Γουλής θα δέχεται εις το γραφείον του καθ' εκάστην τους μεν ασθενείς από τις 9 μέχρι τις 10½ π.μ., τους δε πολιτικούς φίλους εις το πολιτικόν γραφείον κ. Θεοτόκη από τις 12 μέχρι τις 2 μ.μ.»².

Το 1935 ιδρύεται στην Κέρκυρα *Εταιρεία Επτανησιακών Μελετών* με στόχο την ενίσχυση του πολιτισμού της Κέρκυρας. Ο Κωνσταντίνος Γουλής αναφέρεται ως μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου της Εταιρείας αυτής³.

1912- Ανδρουτσέλλη Αναστασία του Σπυρίδωνος

Γεννήθηκε το 1890. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1912 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος⁴. Ως φοιτήτρια ήταν πολύ φίλη με την Σοφία Παπανδρέου, σύζυγο του Γεωργίου Παπανδρέου⁵. Η Αναστασία Ανδρουτσέλλη ειδικεύτηκε στην παιδιατρική στο Μόναχο και στο Βερολίνο. Σε τοπική εφημερίδα, τον Ιούλιο του 1819, αναγράφεται η είδηση: «*Επανήλθεν εκ Γερμανίας, ένθα ησκήθη ειδικώς επί πενταετίαν εις τα αυτόθι Νοσοκομεία, η παιδίατρος Αναστασία Σπυρίδωνος Ανδρουτσέλλη και φέρει εις γνώσιν του κοινού ότι προτίθεται να εξασκήση ενταύθα το επάγγελμά της*»⁶. Εργάστηκε στο ΠΙΚΠΑ για πολλά χρόνια. Υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη της Ελληνικής Παιδιατρικής Εταιρείας. Κατά την περίοδο 1954-1955 υπήρξε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας και πρόεδρος αυτής⁷.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 412/ 15-6-1935, σ. 4.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 416/ 3-8-1935, σ. 3.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 395/5-1-1935, σ. 1.

⁴ ΔΠ 1911-1912/1913, σ. 287.

⁵ Γερμανός Φρέντυ, *Ακριβή μου Σοφία*.

⁶ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 81/24-7-1919, σ. 2.

⁷ Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 104.

33. Αναστασία Ανδρουτσέλλη (καθιστή), με τη φίλη της Σοφία Μινέκο μετέπειτα σύζυγο του Γεωργίου Παπανδρέου, ως φοιτήτριες, το 1909.

1912 - Φωστήρας Σαράντης του Κ.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πήρε το πτυχίο του το 1912¹. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι, όπου ειδικεύθηκε κυρίως στις πνευμονικές και καρδιακές παθήσεις.

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ως παθολόγος. Μετά τις σπουδές του στο Παρίσι ιδιωτεύει στην Κέρκυρα. Εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1916-1935 και αναφέρεται ότι στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο². Το 1951 ο Σαράντης Φωστήρας εντοπίζεται να εργάζεται στο Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας ως διευθυντής του Παθολογικού Τμήματος³.

1914 - Κουρής Ερωτόκριτος του Γ.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1914⁴. Ειδικεύθηκε στην νευρολογία. Εργάστηκε ως γιατρός στο Ψυχιατρείο Κερκύρας απ' όπου απολύθηκε το 1935⁵. Επίσης απαντάται ως γιατρός στην Κοινότητα Λευκίμης την περίοδο 1930-1935⁶. Το 1951 εντοπίζεται ως διευθυντής του Ψυχιατρείου⁷.

1916 (ε) - Αρλιώτης Νικόλαος

Ασκεί το επάγγελμα του χειρουργού στην Κέρκυρα κατά το πρώτο ήμισυ του εικοστού αιώνα. Επισημαίνεται σε δημοσιεύσεις στις χρονολογίες 1916, 1920, 1921, 1926, 1928 και 1934. Έχει δική του κλινική και ηλεκτροθεραπευτήριο⁸.

Στην κλινική του, το 1934, αναφέρεται να εργάζεται ως χειρουργός ο Αλέξανδρος Δαμασκηνός. Την πληροφορία αντλούμε από ευχαριστήριο που δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο, τον Μάρτιο του 1934, από τον Κερκυραίο Γ. Ρίκκη, ο οποίος εκτός από τις ευχαριστίες του στο επιστημονικό προσωπικό, εκθειάζει και το περιβάλλον της εν λόγω κλινικής. Στο σχετικό ευχαριστήριο χαρακτηριστικά αναφέρεται: «*Τα συγχαρητήριά μου επίσης θα εκφράσω προς την ως άνω χειρουργικήν κλινικήν του κ. Νικ. Αρλιώτη*

¹ ΔΠ 1911-1912/1913, σ. 281.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 149/51-1930, σ. 4.

³ «Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα Κερκύρας», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, 1951, σ. 202.

⁴ ΔΠ 1913-1914/1915, σ. 121.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 426/23-10-1935, σ. 3.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170 και 1180. *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042 και 1052.

⁷ «Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα Κερκύρας», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ.1, 1951, σ. 203

⁸ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ.171/18-8-1920, σ. 2. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.351/31-3-1934.

δια την εν τη κλινική καθαριότητα, τάξιν, περιποίησην, αληθή οικογενειακήν περιθαλψιν, περί ων αγρύπνως μεριμνά ο ιατρός και ανθρωπιστής κ. Ν. Αρλιώτης». Και αναφερόμενος ο Γ. Ρίκκης τόσο στον Νικ. Αρλιώτη όσο και στους γιατρούς Σπ. Μαυρογιάννη (παθολόγο) και Αλέξανδρο Δαμασκηνό (χειρουργό), χαρακτηριστικά σημειώνει: «Τοιούτοι, ως οι ανωτέρω επιστήμονες, τιμούν τον τόπον και εμπνέουν απόλυτον πεποίθησιν εις εκείνους εις τους οποίους ανενδοιάστως εμπιστεύονται την εγχείρησιν και θεραπείαν και των βαρύτερα έτι πασχόντων ιδικών των»¹.

Στον τοπικό τύπο επισημαίνουμε πολλές φορές ευχαριστίες ασθενών για την επιτυχή θεραπεία τους και τη φροντίδα τους εκ μέρους του γιατρού².

Παρόλο που η Κλινική Νικολάου Αρλιώτη παρείχε αξιόλογες υπηρεσίες στην κερκυραϊκή κοινωνία, δεν έλειψαν και τα αρνητικά σχόλια, ενδεχομένως προερχόμενα από ποικίλους και μη έχοντες σχέση με την ιατρική λόγους. Στα φύλλα 100 και 104 της εφημερίδας *Κέρκυρα* δημοσιεύονται σχόλια, τα οποία στηρίζουν τον Αρλιώτη και χαρακτηρίζουν ως ψευδείς δημοσιεύσεις της τοπικής εφημερίδας *Ελευθερία*. Το περίεργο είναι ότι για τα εν λόγω συκοφαντικά σχόλια αναφέρεται ως δημοσιεύων ο εκθειάσας άλλοτε τον Αρλιώτη και την κλινική του Ρίκκης. Στο φύλλο 100 της εφημερίδας *Κέρκυρα* συγκεκριμένα δημοσιεύεται: «*Η επίθεσις της συναδέλφου "Ελευθερίας" εναντίον του εγκρίτου επιστήμονος της πόλεώς μας ιατρού κ. Αρλιώτη ήτο απολύτως άδικος. Είμεθα βέβαιοι ότι ο κ. Ρίκκης, δημοσιεύων όσας δημοσιεύει ανακριβείας, εγένετο θύμα ψευδών πληροφοριών. Ο κ. Αρλιώτης, από μακρού εξασκών το επάγγελμα του ιατρού και διατηρών χειρουργικήν κλινικήν, προσέφερεν ανυπολογίστους υπηρεσίας εις την Νήσον μας, ουδέποτε δε εν τη ενασχήσει του επαγγέλματός του έλαβε υπ' όψιν το υλικόν συμφέρον αλλά πάντοτε εφάνη αφιλοκερδής, απόδειξις ότι μέχρι σήμερον ουδέποτε εδόθη αφορμή εις την Κοινωνίαν μας να τον χαρακτηρίση όπως χαρακτηρίζεται από τον συνάδελφον. Ο τύπος βεβαίως έχει καθήκον τοιούτου είδους κοινωνικά ζητήματα να ελέγχη αμειλίκτως, αφού πρώτον όμως, κατόπιν επισταμένης εξετάσεως, εξακριβώσει την αλήθειαν, ουδέποτε δε να γίνηται ακούσιον όργανον τρίτων οίτινες σκοπίμως συκοφαντούσι. Ελπίζομεν ότι ο κ. Ρίκκης, εις τον οποίον τρέφομεν απεριόριστον υπόληψιν, ότι πρώτος αυτός θέλει αναγνωρίση ότι ηπατήθη και θέλει αποκαταστήση την αλήθειαν όχι χάριν του ιατρού κ. Αρλιώτη, αλλά χάριν αυτής της Κοινωνί-*

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.351/ 31-3-1934.

² Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 171/18-8-1920, σ. 2, όπου ο ανθυπασπιστής χωροφυλακής Πολυχρόνης Κατσινάς εκφράζει συγχαρητήρια στον Νικόλαο Αρλιώτη καθώς και στον γιατρό Αλέξανδρο Δαμασκηνό: «οίτινες [όπως δημοσιεύεται στον τύπο] έσωσαν εκ βεβαίου θανάτου την σύζυγόν μου, ήτις πάσχουσα εκ βουβωνοκήλης περιεσφιγμένης και νοσηλευθείσα εν τη κλινική των *ιάθη τελείως*». Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 8./12-9-1926, σ. 4, ευχαριστήριο από την οικογένεια Φ. Σαντώρου για τη θεραπεία μέλους της οικογενείας της .

ας, ήτις, αν είχαν αληθείας τα όσα εγράφησαν, κυρίως θίγεται ως ανεχόμενη τοιούτου είδους ανηθικούς εκβιασμούς». Για τα ίδια σχόλια ο Ιατρικός Σύλλογος της Κέρκυρας προβαίνει σε ανακοινωθέν (υπογραφόμενο από τον πρόεδρο Αρτούρο Γ. Ζαβιτσιάνο και το γραμματέα Σπυρίδωνα Σύφαντο) ένα περίπου μήνα αργότερα, υπογραμμίζοντας την αγανάκτησή τους για τη συκοφαντική επίθεση κατά του Αρλιώτη: «[...] ο τύπος δεν θα ώφειλε να υιοθετεί μετά τόσης ευκολίας και επιπολαιότητας οιανδήποτε δυσφημιστικήν εκστρατείαν κατά σεβαστών καθ' όλα πολιτών ως ο εν λόγω συνάδελφος»¹.

1916 c. Καβ(β)αδίας Τηλέμαχος του Σ.

Γεννήθηκε στις Αργυράδες το 1892. Στα μαθητικά του χρόνια ασχολήθηκε με τον αθλητισμό και διακρίθηκε ως πανελλήνιος πρωταθλητής του άλματος «άνευ φόρας». Σπούδασε ιατρική πρώτα στην Νεάπολη της Ιταλίας και στην Αθήνα αργότερα. Ειδικεύθηκε στην παιδιατρική στην Ιατρική Σχολή Παρισίων.

Πήρε μέρος στον Α' παγκόσμιο πόλεμο. Επίσης υπηρέτησε ως έφεδρος ανθυπολοχαγός στο μικρασιατικό μέτωπο, διακρίθηκε για τον ηρωισμό του και έφτασε στον βαθμό του έφεδρου λοχαγού. Για όλη την προσφορά του τιμήθηκε με αριστείο ανδρείας. Στην Κέρκυρα τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Αργυράδων κατά την περίοδο 1930-1935². Αργότερα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Ο διευθυντής της Σωματικής Αγωγής στο Υπ. Παιδείας Ι. Χρυσάφης εκτίμησε τον ένθερμο ζήλο του για τον αθλητισμό και τον επέλεξε ως συνεργάτη του στο υπουργείο. Αργότερα τον έστειλε στη Στοκχόλμη της Σουηδίας για συμπληρωματικές σπουδές και εκεί έγινε διδάκτωρ στον τομέα της Σωματικής Αγωγής. Υπήρξε μεγάλος αθλητής, με πλήθος διακρίσεων.

Ο Τηλέμαχος Καββαδίας γίνεται διευθυντής της Εθνικής Ακαδημίας Σωματικής Αγωγής και του πανεπιστημιακού γυμναστηρίου, καθώς και ιδρυτής του Ορειβατικού Συλλόγου. Υπήρξε η ψυχή του αθλητισμού στην Ελλάδα μέχρι την Κατοχή και θεμελιωτής στις επιστημονικές κατευθύνσεις της φυσικής αγωγής, όσο και της κινησιοθεραπείας στην Ελλάδα. Υπήρξε μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Σωματικής Αγωγής Πιέρ Λιγκ.

Κατά την περίοδο της Κατοχής, με δική του ευθύνη, διασώζει το πολύτιμο Μουσείο Σωματικής Αγωγής, όταν έγινε από τους Ιταλούς επίταξη του χώρου. Κατά την απελευθέρωση κατηγορήθηκε ως συνεργάτης του εχθρού και ότι ιδιοποιήθηκε κρατική περιουσία. Παρέμεινε υπόδικος για

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.100/ 5-11-1928, σ. 3 και φ. 204/12-12-1928, σ. 4.

² Ιγγλέσης Ν. *Οδηγοί 1930*, σ. 1176. *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1048.

34. Ο γιατρός και αθλητής Τηλέμαχος Καββαδίας (1892-1956) σε φωτογραφία του 1926.

έξι μήνες και αθώθηκε πανηγυρικά. Η περιπέτειά του τού στοίχησε πολύ ψυχικά. Πέθανε το 1956.

Κληροδότησε το πατρικό το σπίτι στις Αργυράδες για να γίνει κοινοτικό γραφείο το ισόγειο και ο πρώτος όροφος Βιβλιοθήκη με βάση τα δικά του βιβλία¹. Προς τιμή του οργανώνονται κάθε χρόνο στο χωριό των Αργυράδων της Κέρκυρας, αγώνες δρόμου τα Καββαδία.

1918 c. -Κοντός Μιχαήλ

Εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς Κερκύρας να εργάζεται ως γιατρός στις Κοινότητες Γαστουρίου, όπου και διέμενε, και Μαγουλάδων, την περίοδο 1926-1935². Απεβίωσε το 1968 σε ηλικία 85 ετών³.

1918 (ε) - Γιαλλινάς Ούγος του Μιλτιάδη

Γιος του γιατρού Μιλτιάδη Γιαλλινά. Γυναικολόγος. Κατά την περίοδο 1918-1922 εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός μαιευτήρας του Νοσοκομείου Κερκύρας απόευχαριστήρια δημοσιεύματα ασθενών (προέβη σε κοιλιακή υστεροεκτομία, και λαπαροτομίες)⁴. Το 1922 παραιτήθηκε από τη θέση του μαζί με τον διευθυντή του Νοσοκομείου Σπ. Σανσών, επειδή με τις άστοχες ενέργειες της κυβέρνησης το εν λόγω Νοσοκομείο μετατράπηκε σε Νοσοκομείο λοιμωδών νόσων, όταν, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, η Επαναστατική Κυβέρνηση απέστειλε πλήθος προσφύγων στην Κέρκυρα χωρίς να λάβει κανένα μέτρο υγιεινής. Συνέπεια τούτου ήταν να παρουσιασθούν επιδημίες στο νησί, όπως ο εξανθηματικός τύφος και η πανώλης. Με διαταγή, τότε, της κυβέρνησης όλοι οι ασθενείς άρχισαν να νοσηλεύονται το νοσοκομείο, ενώ οι άλλοι ασθενείς παθολογικοί και χειρουργικοί αναγκάστηκαν να φύγουν⁵.

Το 1928 δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο ευχαριστήριο από τη μαία Αμαλία Περατινού για την κόρη της Χρυσούλα: «διότι κατά την επικίνδυνον ασθένειαν της θυγατρός μου [σημειώνει] Χρυσούλας επεδείξαντο [εννοεί και τον παθολόγο Γεώργιο Βαγιανό] ενδιαφέρον και μεγίστην προσοχήν, σώσαντες ταύτην εκ βεβαίου θανάτου»⁶. Εντοπίζεται επίσης ο Ούγος Γιαλλινάς να διατηρεί δική του χειρουργική και μαιευτική κλινική το 1930⁷.

¹ Γεράσιμος Χυτήρης, Τηλέμαχος Καββαδίας, σ. 14.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1926*, σ. 1177, και σ. 1180, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1049 και σ. 1053.

³ Επιστολή Π. Αργυρού προς Γεράσιμο Πεντόγαλο (16-10-1990).

⁴ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 21/12-12-1918, σ. 2 και φ. 32/23-1-1919, σ. 2.

⁵ Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου*, σ. 42.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 98/21-10-1928, σ. 3.

⁷ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός*, 1930, σ. 1171

Αναφέρεται δραστηριότητα από τον ίδιο και την κλινική του στα έτη 1932 και 1934. Συγκεκριμένα το 1932 ένας Κερκυραίος πολίτης, ο Αντώνιος Κογεβίνας, εκφράζει τις ευχαριστίες του για επιτυχή εγχείρηση της γυναίκας του στην κλινική του Παλλινά.

Κάτι παρόμοιο αναφέρεται και για το 1934 από ευχαριστήριο που δημοσιεύει ο Πρωτοδίκης Κέρκυρας Μ. Αγγελόπουλος¹.

1920 σ. - Αλευράς Νικόλαος

Ο Νικόλαος Αλευράς εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα με την διπλή ιδιότητα του παθολόγου και μαιευτήρα. Τον συναντάμε ως γιατρό στη Κοινότητα Αρμενάδων και Αγίων Δούλων κατά το χρονικό διάστημα το 1921-1935².

Στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, τον Δεκέμβριο του 1931, δημοσιεύεται ένα κολακευτικό ευχαριστήριο για την επιτυχή αντιμετώπιση προβλήματος ασθενούς της Κοινότητας Αγίων Δούλων. Δημοσιεύουμε το σχετικό κείμενο: «*Αισθάνομαι ιεράν υποχρέωσιν να εκφράσω δημοσία την ευγνωμοσύνην μου προς τον διακεκριμένο επιστήμονα ιατρόν Αγίων Δούλων κ. Αλευράν, σώσαντα εκ βεβαίου κινδύνου την σύζυγόν μου, παθούσαν από δυστοκίαν. Ιατροί, ως ο κ. Αλευράς, τιμώσι και την τάξιν των και την Κερκυραϊκήν κοινωνίαν. Ο ευγνωμονών Αλ. Κεφαλληνός*»³. Επίσης, στην ίδια εφημερίδα, δημοσιεύεται συχνά ανακοίνωση απ'όπου φαίνεται ότι εργαζόνταν και ως ιδιώτης γιατρός στην Κέρκυρα: «*Νικόλαος Αλευράς, Ιατρός Παθολόγος και Μαιευτήρ, δέχεται καθ' εκάστην 4-6 μ.μ. εις την οικίαν του, Άγιος Ρόκκος, έναντι γραφείου Μούχα*»⁴.

1920 (ε) - Βλάσσης Γεώργιος

Σπούδασε Ιατρική στο Παρίσι, όπου παρέμεινε επί μία δωδεκαετία. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη χειρουργική. Υπήρξε επιμελητής της τομογραφικής ανατομίας στο Πανεπιστήμιο Παρισίων και επί σειρά ετών εσωτερικός επιμελητής διαφόρων Νοσοκομείων του Παρισιού. Με την άδεια της ελληνικής κυβέρνησης υπηρέτησε στο γαλλικό στρατό ως έφεδρος γιατρός στη γραμμή του πυρός. Παρασημοφορήθηκε για τη δράση του με το Σταυρό του Πολέμου. Στη συνέχεια εργάστηκε σε διάφορα στρατιωτικά νοσοκομεία και το 1920 επιστρέφει στην Κέρκυρα, όπου ιδρύει δική του χειρουργική κλινική «*κατά τα πρότυπα των εν Ευρώπη τοιούτων*». Στα εγκαίνια της κλινικής που έγιναν τον Μάιο του 1920, με μεγάλη επιση-

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 276/16-11-1932, σ. 3 και φ. 394/ 22-12-1934, σ. 3

² Κυριέρης, Παννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 63. Το 1925 αναφέρεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα στον Οδηγό Ιγγλέση 1925, σ. 1375. Βλ. επίσης Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934/1935*, σ. 1047 γιατρός στην Κοινότητα Αγίων Δούλων και Αρμενάδων.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 224 /1-12-1931, σ. 5.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα*, φφ. 336/16-12-1933, σ. 3, 345/17-2-1934, σ. 2.

μότητα και με την παρουσία των Αρχών και των περισσότερων γιατρών της πόλης, ο Γεώργιος Βλάσης τόνισε ανάμεσα στα άλλα, στην σύντομη προσφώνησή του: «Από νεαράς, σχεδόν παιδικής ηλικίας, μετά πάθους ηγάπησα την ιατρικήν και εις ταύτην μετά φανατισμού επεδόθην παρά την πείσμονα αντίδρασιν των οικείων μου, οίτινες προς άλλα επικερδέστερα με προώριζον, διαρκώς μελετών και παρακολουθών την οσημέραι καταπληκτικήν εξέλιξιν... της επιστήμης [...]»¹.

Στον τοπικό τύπο συχνά δημοσιεύονται ευχαριστήρια από ασθενείς ή συγγενείς για την ίαση των νοσηλευθέντων στη κλινική του. Αξίζει να μεταφέρουμε εδώ απόσπασμα ευχαριστηρίου που υπογράφουν οι συγγενείς της πασχούσης Ευφροσύνης Σαμοΐλη τον Αύγουστο του 1920: «προς τον διακεκριμένον Ιατροχειρουργόν [...] Γεώργιον Βλάσσην, τον σώσαντα εκ βεβαίου θανάτου την από διετίας πάσχουσαν εξ όγκου της μήτρας μνηστήν μου. Το τοιούτον δεν είναι ρεκλάμα καθ' όσον η ασθενής αύτη Ευφροσύνη Σαμοΐλη, είναι γνωστή εις τους πλείστους ιατρούς της πόλεώς μας, οίτινες διέγνωσαν όγκο της μήτρας. Πραγματικώς γενομένης εγχειρήσεως ο κ. Βλάσσης εξήγαγεν όγκον 40 περίπου λιτρών, τον οποίον οι πλείστοι των χωρικών μας είδον ιδίοις όμμασι. Εικοσιοκτώ ημέραι έχουν παρέλθει από της εγχειρήσεως και η ασθενής είναι εντελώς υγιής»². Πρέπει να προσθέσουμε ότι η κλινική του Βλάσης διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο³.

Ο Βλάσης ανέπτυξε πλούσια φιλανθρωπική δράση στην Κέρκυρα. Στον τοπικό τύπο ανακοινώνει ότι εξετάζει όλους τους απόρους δωρεάν καθημερινά από τις 5 ως τις 6 το απόγευμα πλην του Σαββατοκύριακου και τους εγχειρίζει στην κλινική του αντί καταβολής μόνο των εξόδων της εγχειρήσεως, και με δαπάνη για νοσηλειακές υπηρεσίες 40 δραχμών ημερησίως⁴.

1921 (ε) - Ανδρουτσέλης Αρσένιος του Δ.

Εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα. Το 1921 εντοπίζεται να διαθέτει στο ιατρείο του Ηλεκτροθεραπευτήριο⁵. Τον Ιούλιο του 1930 διαβάζουμε στην τοπική εφημερίδα Κέρκυρα ότι ο γιατρός Αρσένιος Ανδρουτσέλης πραγματοποίησε διάλεξη στην αίθουσα του Δραματικού Συλλόγου Κερκύρας με θέμα «*Η Ιατρική, ο ιατρός και ο άρρωστος*»⁶. Τις 29-4-1935 νυμφεύ-

¹ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 137/6-65-1920, σ. 2.

² Εφημ. Κερκυραϊκή Ηχώ, φ. 170/ 12-8-1920, σ. 2.

³ Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Στο περιοδικό Πρόσκοπος του Ιονίου, φ. 77/11-3-1926, σ. 3, εντοπίζεται διαφήμιση της κλινικής με ενημέρωση στο κοινό ότι απέκτησε και νέο όροφο με παθολογικό τμήμα, και υπογραμμίζεται ότι κάθε ασθενής μπορεί να εκλέγει τον θεράποντα γιατρό του. Αναφέρονται και οι τιμές. Για την Αθ θέση 100 δρχ., για την Β' 90, και για τη Γ' 75 δρχ.

⁴ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 247/ 29-5-1932, σ. 2.

⁵ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

⁶ Εφημ. Κέρκυρα, φ.163/ 6-6-1930, σ. 3.

εται την Αλίκη De Vida. Ήταν ενεργό μέλος της Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας¹. Το 1971 δημοσιεύει στο Δελτίο της Εταιρείας άρθρο του με τον τίτλο «Οι Ιατροί της Ιονίου Πολιτείας και η συμβολή τω στην Ελληνική Επανάσταση και μετέπειτα».²

1922 (ε) - Δημησιάνου Μαρία

Εντοπίζεται να υπηρετεί ως εσωτερικός γιατρός στο Αστικό Νοσοκομείο της Κερκύρας την περίοδο 1923 -1932³. Στις 26-10-1926, σε δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας Κέρκυρα, δημοσιεύεται: «*Εκείνη η δις Δημησιάνου, εσωτερικός γιατρός, σωστή αδελφή, όλοι οι άρρωστοι και το προσωπικό του Νοσοκομείου την λατρεύουν κυριολεκτικώς, σαν σωστή μάνα περιποιείται τους αρρώστους και για καθέναν έχει ένα γλυκό λόγο στο στόμα της*». Επίσης στην ίδια εφημερίδα τον Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς σε άρθρο για το Αστικό Νοσοκομείο Κερκύρας, δημοσιεύεται για τη Δημησιάνου «...*Η δις Δημησιάνου αναλαβούσα προ τριετίας την υπηρεσίαν του εσωτερικού ιατρού προσφέρει όχι μόνον τας ιατρικάς της γνώσεις εις το Παθολογικόν τμήμα και ως βοηθός του κ. Σορδίνας εις τα διάφορους εγχειρήσεις, αλλά είναι και η καλή αδελφή των ασθενών επιβλέπουσα τους πάντας και τα πάντα. Νέα αυτή, νεωτάτη, αντί ως συνήθως πράττουσιν αι συνομήλικοί της να διασκεδάξη ευρίσκεται επί είκοσι συνεχείς ώρας περιβεβλημένη την στολήν της Νοσοκόμου απαξιούσα μάλιστα να φέρει το σήμα της ιατρού. ...*»⁴.

1923 c. - Σορδίνας Θεόδωρος

Ο Θεόδωρος Σορδίνας εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς του Ν. Ιγγλέση, την περίοδο 1925-1935, να εργάζεται στην Κέρκυρα ως χειρουργός. Το 1930 αναφέρεται ως ταμίας του Ιατρικού Συλλόγου⁵. Το 1926 κατέχει την θέση του τμηματάρχη στο χειρουργικό τμήμα του Νοσοκομείου Κερκύρας. Στην τοπική εφημερίδα Κέρκυρα, τον Νοέμβριο του 1926, σε άρθρο για το Αστικό Νοσοκομείο, αναφέρεται για τον Σορδίνα: «*Ο κ. Σορδίνας, ο ευγενής εξ αίματος και εξ ανατροφής αυτός ιατρός εις τα δύο χειρουργεία του Νοσοκομείου, έσωσεν εκατοντάδες ασθενών. Κατά την επιδειχθείσαν ημίν στατιστικήν μέχρι σήμερον μετ' απολύτου επιτυχίας ενεχείρησε 111 ασθενείς πάσχοντας από σοβαρά ως επί το πλείστον νοσήματα*

¹ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 408/11-5-1935, σ. 3.

² Ανδρουτσέλης Αρσ., Οι Ιατροί της Ιονίου Πολιτείας, σσ. 65-71.

³ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 254/16-7-1932, σ. 2, ευχαριστήριο ασθενούς για τις υπηρεσίες της ωςγιατρού του Αστικού Νοσοκομείου.

⁴ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 14/26-10-1926, σ. 4 και φ. 15/3-11-1926 .

⁵ Ιγγλέσης Ν., Οδηγός 1925-1926, σ. 1375. Οδηγός 1930, σ. 1167 και 1170. Οδηγός 1934-1935, σ. 1042.

κήλης, σκωληκοειδίτιδας, αφάιρουν μήτρας και άλλας διαφόρους λαπαροτομίας) εις τους οποίους δέον να προστεθώσιν και οι ιαθέντες από διάφορα αποστήματα και μικροτραυματισμούς». Απολύθηκε από το νοσοκομείο στα μέσα του 1930 και αντ' αυτού προσελήφθη για λίγες ώρες εβδομαδιαίως ο γιατρός Καρύδης ερχόμενος από Συνιές¹.

Το 1932 αναφέρεται εργαζόμενος πάλι στο Αστικό Νοσοκομείο. Σε ένα ευχαριστήριο που δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο σημειώνεται ότι «*δια σοβαροτάτης χειρουργικής επεμβάσεως [...] απέδωσε την ζωήν*» σε πάσχοντα από έλκος του στομάχου². Το 1951 εντοπίζεται να εργάζεται ως διευθυντής του χειρουργικού Τμήματος του Αστικού Νοσοκομείου³.

1924 c. Προβατάς Κωνσταντίνος

Ο Κωνσταντίνος Προβατάς είναι εξειδικευμένος μικροβιολόγος. Εντοπίζεται να εργάζεται στην Κέρκυρα από το 1925⁴. Τον μήνα Νοέμβριο του 1926 σημειώνεται στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* ότι κατά την διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών ο γιατρός Κωνσταντίνος Προβατάς, αντιπρόσωπος του Θεοτοκικού κόμματος στο χωριό Καρουσάδες, κατέβαλε προσπάθειες ώστε να διεξαχθούν οι εκλογές με παραδειγματική τάξη⁵.

Στον τοπικό τύπο δημοσιεύονται συχνά ευχαριστήρια για τη διάσωση ασθενών από τον γιατρό Κωνσταντίνο Προβατά. Τον Αύγουστο του 1936 δημοσιεύεται ευχαριστήριο του Ηπειρώτη Νικολάου Λιάτου για την σωτηρία του μονάκριβου γιου του: «...*επιτρέψετε ...όπως εκφράσω την άπειρον ευγνωμοσύνην μου προς τον έξοχον ιατρόν και μικροβιολόγον της πόλεώς σας κ. Προβατάν [...]*»⁶. Υπήρξε μέλος του Αδελφάτου των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κερκύρας, απ' όπου παραιτείται τον Δεκέμβριο του 1937⁷.

1925c- Μαυρογιάννης Σπυρίδων

Συναντάται ως γιατρός Κερκύρας το 1926 σε ευχαριστήριο που δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο για την επιτυχή θεραπεία μέλους της οικογενείας Φ. Σαντώρου. Στην τοπική εφημ. *Κέρκυρα*, με ημερομηνία 21-1-1928, αναφέρεται η απόφαση της Δημοτικής Αρχής της Κερκύρας για την ανάθεση καθηκόντων του ως Δημοτικού γιατρού στα προάστια Γαρίτσης και Ανεμομύλου⁸.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 15/3-11-1926, σ. 4. και φ. 170/4-8-1930, σ. 3.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ.254, 16-7-1932, σ.2.

³ «Νοσηλευτικά και Φιλανθρωπικά Ιδρύματα Κερκύρας», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. 1, 1951, σ. 202.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375.

⁵ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 16/13-11-1926, σ. 3.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 451/1-8-1936, σ. 3, και φ. 494/12-1-1938, σ. 4.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 493/18-12-1937, σ. 4.

⁸ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 8/12-9-1926 σ. 4.

Ο Σπυρίδων Μαυρογιάννης θεωρείται ένας από τους πολύ καλούς γιατρούς της Κέρκυρας και γι' αυτό πολύ συχνά δημοσιεύονται ευχαριστίες στον τοπικό τύπο για τις διαγνωστικές και θεραπευτικές του ικανότητες¹.

1926 (ε) - Βαγιανός Γεώργιος

Είναι εξειδικευμένος παθολόγος. Ανέλαβε ως διευθυντής του Νοσοκομείου Κερκύρας για ένα μικρό χρονικό διάστημα, μέχρι τον Απρίλιο του 1926, μαζί με τον γιατρό Δημήτριο Βασιλά. Εντοπίζεται να εργάζεται στην Κέρκυρα σε ευχαριστήριο που δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο, τον Οκτώβριο του 1928, της μαιάς Αμαλίας Περατινού για την παροχή θεραπείας στην κόρη της Χρυσούλα. Επίσης εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1930-1935².

1926 (ε) - Κόλλας Δανήλλης

Στις 18-12-1926 αρραβωνιάζεται την Ασπασία Δεσύλλα. Ο Δανήλλης ήταν γιος του Δημάρχου Κερκύρας. Εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα στον επαγγελματικό Οδηγό του Ν. Ιγγλέση ετών 1934-1935³.

1926 (ε) - Σαμπάτης Λ.

Για τον γιατρό Λ. Σαμπάτη ελάχιστα στοιχεία επισημάνθηκαν σε σποραδικές δημοσιεύσεις στον τοπικό τύπο. Σε άρθρο της εφημερίδας Κέρκυρα τον Νοέμβριο του 1926, σχετικά με την κατάσταση του Νοσοκομείου, αναφέρεται ως διευθυντής, και υπογραμμίζεται μάλιστα ότι καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια για να επισκευάσει το κτήριο που βρίσκεται σε πολύ κακή κατάσταση. Επίσης εντοπίζεται ως παθολόγος στον επαγγελματικό Οδηγό του έτους 1934-1935⁴.

1927 c. - Στεφανίδης Θεόδωρος του Φιλίππου

Η οικογένεια Στεφανίδη ζούσε στις Ινδίες, όπου ο πατέρας του Θεόδωρου Φίλιππος Στεφανίδης διηύθυνε τα γραφεία Ράλλη. Όταν η οικογένεια έχασε την περιουσία της, που ήταν επενδεδυμένη στους ρωσικούς σιδηροδρόμους, μετακόμισε στην Κέρκυρα το 1907, όπου εγκαταστάθηκε

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 8/12-9-1926 σ. 4 και στην ίδια εφημερίδα φ. 351/31-3-1934, όπου δέχεται δημοσίως ευχαριστήρια από τον Γ. Ρίκκη για τη διάσωση της μητέρας του.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 98/ 21-10-1928, σ. 3. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 21/18-12-1926, σ. 3. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 14/26-10-1926, σ. 4 και φ. 15/3-11-1926, σ. 4. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

μονίμως. Ο Φίλιππος Στεφανίδης την ίδια χρονιά έγινε μέλος της *Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας*. Το ζεύγος έχασε τη ζωή του κατά τους βομβαρδισμούς της Κέρκυρας το 1940.

Ο Θεόδωρος Στεφανίδης γεννήθηκε στη Βομβάη το 1896. Πέρασε τα νεανικά του χρόνια στην Κέρκυρα και κατόπιν στο Λονδίνο, υπάλληλος στα Γραφεία Ράλλη. Έλαβε μέρος στο κίνημα της Θεσσαλονίκης, όπου υπηρέτησε ως έφεδρος ανθυπολοχαγός πυροβολικού. Ακολούθησε η φοίτησή του στην Ιατρική Σχολή στο Παρίσι και η ανάδειξή του σε διδάκτορα με την ειδικότητα του Ακτινολόγου. Το 1928 ο Θ. Στεφανίδης επιστρέφει στην Κέρκυρα και αναπτύσσει μια εξαιρετική δράση στο νησί. Εργάζεται ως γιατρός ακτινολόγος. Μαζί με τον αξιόλογο ακτινολόγο Φ. Παραμυθιώτη, ιδρύει ακτινολογικό εργαστήριο και ηλεκτροφυσικό θεραπευτήριο για πρώτη φορά στην Κέρκυρα και ταυτόχρονα ασχολείται με την εξυγίανση των τελματωδών χώρων του νησιού. Παράλληλα συμμετέχει στις αστρονομικές παρατηρήσεις του Γάλλου ερασιτέχνη αστρονόμου Felix Lamèch, ο οποίος είχε ιδρύσει στην Κέρκυρα ιδιωτικό αστεροσκοπείο, και, μαζί με άλλους κατοίκους του νησιού, συμβάλλει στην ίδρυση της πρώτης Αστρονομικής Εταιρείας στην Ελλάδα. Τον ίδιο καιρό συμμετέχει και στην πνευματική κίνηση της Κέρκυρας ως μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου της *Εταιρείας προς ενίσχυσιν Επτανησιακών Μελετών*. Η Εταιρεία τότε του ανέθεσε τη μετάφραση του ανέκδοτου χειρογράφου της επτανησιακής χλωρίδας του βοτανολόγου Ματζιάρη, ενώ μία θερμή πνευματική φιλία με τους Άγγλους αδελφούς Durgel, οι οποίοι διέμεναν τότε στο νησί, είχε ως συνέπεια την αναφορά περί του προσώπου του στα βιβλία τους: «Η οικογένεια μου και τα άλλα ζώα» και «Το νησί του Προσπέρου». Ο Henry Miller τον αναφέρει στο έργο του «Ο Κολοσσός του Μαρουσιού». Από το 1937 ως το 1941 ο Θ. Στεφανίδης βρίσκεται στην Κύπρο ως ακτινολόγος του Ινστιτούτου Ροκφέλερ. Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ο πατριωτισμός του τον ωθεί να καταταγεί στον βρετανικό στρατό ως έφεδρος υπίατρος και λαμβάνει μέρος στις επιχειρήσεις του εκστρατευτικού Σώματος στην Ελλάδα, στη Μάχη της Κρήτης και του Ελ Αλαμείν. Το 1941 περίπου μεταναστεύει στο Λονδίνο¹.

1927 c. - Τοπάλης Λεωνίδας του Χ.

Ο Λεωνίδας Τοπάλης έχει την ειδικότητα του οφθαλμιάτρου. Το 1928 υπηρετεί ως στρατιωτικός γιατρός και συγχρόνως εργάζεται ιδιωτικά. Από τον ίδιο ανακοινώνεται στον τοπικό τύπο: «Λεωνίδας Χ. Τοπάλης. Οφθαλμολόγος ειδικός εκπαιδευθείς εν Παρισίοις αντ/λον μέλος της Γαλλικής Οφθαλμολογικής Εταιρείας, δέχεται εν τη κλινική του γιατρού Γ. Βλάσση»².

¹ «Θεόδωρος Στεφανίδης», *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας*, 1978, αρ. 15, έτος 15, σσ. 199-200.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 73/21-1-1928, σ. 2, και στην ίδια εφημερίδα φ. 84/2-6-1928, σ. 2, ευχαριστήριο του στρατιώτη Γεράσιμου Ζηνιάτη.

Το 1930 παραιτείται από τον στρατό και εγκαθίσταται στην Κέρκυρα. Δέχεται τους ασθενείς του στο σπίτι του και στην κλινική του Βλάση¹. Ο Τοπάλης ανέπτυξε πλούσια φιλανθρωπική δράση. Το 1931 εντοπίζεται να παρέχει τις υπηρεσίες του δωρεάν στο αντιτραχωμακικό Ιατρείο του προαστίου Ανεμόμυλος της Κέρκυρας, που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του «Φιλοπτώχου ταμείου Ανεμομούλου». Στο Ιατρείο αυτό προσέρχονται προς θεραπεία ασθενείς από τα διαμερίσματα Ανεμόμυλος, Γαρίτσα και Στρατιά.² Τον Φεβρουάριο του 1934 το Πατριωτικό Ίδρυμα προς προστασία του παιδιού (Παράρτημα Κερκύρας) (Πίππ), ιδρύει τμήμα, «προς θεραπεία των πασχόντων εκ τραχώματος», στην πόλη της Κερκύρας, και την εποπτεία του τμήματος αναλαμβάνει δωρεάν πάλι ο οφθαλμίατρος Λεωνίδα Τοπάλης. Τον Ιούλιο του 1836, σε άρθρο της τοπικής εφημερίδας Κέρκυρα³, σχετικά με το έργο του Πίππ, αναφέρεται ότι, το τελευταίο έτος, προσήλθαν στο αντιτραχωματικό Τμήμα του Ιδρύματος ως ακολούθως:

Αντιτραχωμακόν Τμήμα

	Πόλεως	Μαντουκίου
Εγγεγραμμένα	79	42
Νέα	67	26
Σύνολο	146	68
Ιάσεις	71	16
Νοσούντες	75	52

Σε ανακοίνωση – ειδοποίηση στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα*, με χρονολογία 8-4-1933, αναφέρεται ότι μεταφέρει ο Τοπάλης το ιατρείο του σε άλλη θέση της πόλεως⁴. Χρημάτισε πρόεδρος της *Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κερκύρας*. Απεβίωσε το 1965 σε ηλικία 85 ετών⁵.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 154/26-2-1930, σ. 2, όπου σημειώνεται: «Παραιτηθείς των τάξεων του Στρατού και εγκατασταθείς οριστικώς και μονίμως ενταύθα δέχεται εν τη οικία του ... και εν τη Κλινική κ. Βλάση».

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 204/20-6-1931, σ. 1 και φ. 219/13-10-1931, σσ. 1-2.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 389, 17-11-1934, σ. 1 και φ. 450/15-7-1936, σ. 2 αντίστοιχα.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα* φ. 299/8-4-1933, σ. 2.

⁵ Επιστολή Π. Αργυρού προς Γεράσιμο Πεντόγαλο (16-10-1990) [Οι πληροφορίες στον Αργυρό δίδονται από τον έτι ζώντα τότε γιατρό της Κέρκυρας Φιλοκτίτη Παραμυθιώτη, ετών 97].

1928 (ε) - Παραμυθιώτης Φιλοκτήτης

Οι πληροφορίες που έχουμε για τον Παραμυθιώτη είναι σποραδικές συγκεντρωμένες από τον τοπικό τύπο. Σπούδασε Ιατρική και ειδικεύθηκε στην ακτινολογία. Το 1928 σε συνεργασία με τον αξιόλογο, επίσης, ακτινολόγο, Θεόδωρο Στεφανίδη, συμβάλλει στην ίδρυση, στην *Κέρκυρα*, του πρώτου ακτινολογικού εργαστηρίου και ηλεκτροφυσικού θεραπευτηρίου¹. Αργότερα, μία δεκαετία, περίπου, αναφέρεται σε δημοσίευμα στην εφημερίδα *Κέρκυρα* (1937), πρόθεσή του για παροχή δωρεάν υπηρεσιών στο νέο τελειότατο ακτινολογικό μηχάνημα του Νοσοκομείου, που εκείνη τη χρονιά αποκτήθηκε από τη δωρεάν της Εταιρείας Δεσύλλα. Η προσφορά του δεν έγινε αποδεκτή από το Συμβούλιο του Νοσοκομείου επειδή: «[...] δεν είναι όμως ορθόν να αναλάβη αυτός μίαν υπηρεσίαν και μάλιστα δωρεάν από την οποίαν παραβλάπτονται τα συμφέροντά του [...]»².

1929 ε. - Ανδρουτσέλης Αντώνιος

Ο Αντώνιος Ανδρουτσέλης εργάζεται στην *Κέρκυρα* με την ειδικότητα του παιδίατρο. Τον Αύγουστο του 1930 εντοπίζεται, μαζί με τον συνάδελφό του Κ. Γουλή, να έχει αναλάβει την διεύθυνση του βρεφονηπιακού σταθμού που ιδρύθηκε από το *Πατριωτικό Ίδρυμα Προστασίας του Παιδιού, Παράρτημα Κερκύρας* και να προσφέρει δωρεάν τις υπηρεσίες του. Ο εν λόγω βρεφονηπιακός σταθμός είχε σκοπό: «την παρακολούθησιν της υγιεινής καταστάσεως των βρεφών, την παροχήν παντός είδους συμβουλών σχετιζομένων με την καλήν αυτών ανάπτυξιν, την παροχήν γάλακτος εις τας απόρους μητέρας προς διατροφήν των ελλειπώς διατρεφομένων παιδιών»³. Επίσης εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1930-1935⁴.

1929 (ε) - Μαντάς Γεώργιος

Εντοπίζεται ως σχολίατρος κατά την περίοδο 1929-1937. Το 1931 την *Κέρκυρα* μαστίζει εκτός από τη φυματίωση και το τράχωμα, ασθένεια των οφθαλμών. Ο Μαντάς ως σχολίατρος εντοπίζοντας την εξάπλωση της οφθαλμικής αυτής νόσου στους μαθητές των σχολείων, με ιδιαίτερη ένταση στα σχολεία της πόλης και του προαστίου Μαντουκίου, καθώς και στα χωριά Ριγγιάδες, Περιβόλι και Αργυράδες, δραστηριοποιείται για την καταπολέμηση της εξάπλωσής της, καθώς ο ίδιος αναφέρει σε άρθρο του σε τοπική εφημερίδα.

¹ Ανδρουτσέλης Αρσ., «*Θεόδωρος Στεφανίδης*», σσ. 199-200.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 479/17-6-1937, σ. 3, φ. 481/22-7-1937, σ. 1.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 170/4-8-1930, σ. 2.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

Ως μέλος μάλιστα του Διοικητικού Συμβουλίου του Ερυθρού Σταυρού, εισηγήθηκε την άμεση ίδρυση μαθητικού αντιτραχωματικού ιατρείου για τη δωρεάν θεραπεία των τραχωματικών μαθητών. Πράγματι το αντιτραχωματικό αυτό ιατρείο του Ερυθρού Σταυρού λειτούργησε για μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά αυτό δεν ήταν αρκετό για να ανακόψει την εξάπλωση της ασθένειας. Ο Μαντάς τότε ήλθε σε επαφή με τον διευθυντή του Υγειονομικού Κέντρου, Νομίατρο, Ιωάννη Δεσύλλα, του εξέθεσε το πρόβλημα και με τη βοήθεια του ιδρύθηκαν στη πόλη δύο αντιτραχωματικά ιατρεία για τα παιδιά. Με προσωπική του επαφή εξασφάλισε την δωρεάν συνδρομή των οφθαλμιάτρων Λεωνίδα Τόπαλη και Γ. Κεφαλλονίτη και φρόντισε, αφού ήλθε σε επικοινωνία με τον Επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων, 4 δάσκαλοι από την περιφέρεια της Λευκίμμης να εκπαιδευθούν στα αντιτραχωματικά ιατρεία της πόλης για να μπορέσουν μόνοι τους να παρέχουν τις πρώτες βοήθειες στα παιδιά των σχολείων τους που έπασχαν από τράχωμα¹.

Ο Μαντάς, επίσης, εκτός από τη θέση του ως σχολιάτρου, υπήρξε για ένα διάστημα και πρόεδρος του Παραρτήματος Κερκύρας του Πατριωτικού Ιδρύματος προς προστασία του παιδιού (ΠΠΠΠ) και το 1936 εντοπίζεται ως Γεν. Γραμματέας του πατριωτικού Ιδρύματος Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως (ΠΙΚΠΑ)².

1930 (ε) - Βαραγγούλης Σπυρίδων

Ο Σπυρίδων Βαραγγούλης σταδιοδρόμησε ως στρατιωτικός γιατρός, υποπλοίαρχος στο Πολεμικό Ναυτικό. Τον Μάρτιο του 1930 δίδεται η είδηση στον τοπικό τύπο ότι: «Ο συμπολίτης υποπλοίαρχος ιατρός Σπυρίδων Βαραγγούλης, διορισθείς επί μακρού χρόνου ιατρός του Παιδιατρικού Τμήματος του θεραπευτηρίου «Ευαγγελισμός» του Πολεμικού Ναυτικού.

Το 1934 εγκαθίσταται στην Κέρκυρα και ανοίγει ιατρείο ως «Ειδικός Παιδίατρος»³. Διακρίθηκε για την πλούσια κοινωνική δράση του. Τον Φεβρουάριο του 1934 το Πατριωτικό Ίδρυμα προς προστασία του παιδιού (Παράρτημα Κερκύρας) (ΠΠΠ) προβαίνει στην ίδρυση δύο Τμημάτων: «του ενός προς δωρεάν εξέταση και θεραπείαν των απόρων ασθενών βρεφών υπό του Παιδιάτρου κ. Σπ. Βαραγγούλη και ετέρου προς θεραπείαν των πασχόντων εκ τραχώματος υπό...κ. Α. Τοπάλη»⁴. Το ΠΠΠ είχε ήδη από το 1930 ιδρύσει βρεφονηπιακό σταθμό, στον οποίο υπεύθυνος για τα τα υγιή

¹ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 228/2-1-1932, σ. 4.

² Εφημ. Κέρκυρα, φ. 450/15-7-1936, σ. 1.

³ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 345/17-2-1934, σ. 2.

⁴ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 389/ 17-11-1934, σ. 1 και στην ίδια εφημ. φ. 480/3-7-1937, σ. 4.

βρέφη ήταν ο παιδίατρος Κ. Γουλής. Τον Ιούλιο του 1836, σε άρθρο της τοπικής εφημερίδας *Κέρκυρα* σχετικά με το έργο του Πίππ αναφέρεται ότι το τελευταίο έτος προσήλθαν προς εξέταση στο τμήμα ασθενών βρεφών 557 βρέφη και επανεξετάσθηκαν 318, ήτοι σύνολο 875 εξετάσεις¹.

1930 (ε) - Βασιλάς Νικόλαος

Αναφέρεται ως γιατρός αφοροδισιολόγος στην Κέρκυρα το 1930 στον επαγγελματικό Οδηγό του Νικ. Ιγγλέση και τον Ιούλιο του 1932 εντοπίζεται σε τοπική εφημερίδα ευχαριστήριο ασθενούς για την έγκυρη διάγνωση της ασθeneίας του².

1930- Μανιαρίζης Σταμάτιος του Στυλιανού

Ήταν γιος του προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου της Κέρκυρας, φαρμακοποιού Στυλιανού Μανιαρίζη. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1930, μετά τις πανεπιστημιακές του σπουδές, επέστρεψε στην Κέρκυρα. Η τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* τον συγχαίρει για την εγκατάστασή του στο νησί: «Περατώσας ευδοκίμως τας σπουδάς του εν τη Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών επανήλθεν ενταύθα ο ιατρός κ. Σταμάτης Μανιαρίζης υιός του κ. Στυλιανού Μανιαρίζη, Φαρμακοποιού. Η «Κέρκυρα» συγχαίρουσα τον νέον επιστήμονα εύχεται αυτώ λαμπράν σταδιοδρομίαν»³.

Στο κίνημα του 1935, και ενώ είναι εγκατεστημένος στην Αθήνα, στην ίδια εφημερίδα του νησιού τις 5-4-1935 εκθειάζονται τα πατριωτικά αισθήματα του γιατρού Σταμάτη Μανιαρίζη, διότι όπως σημειώνεται, «άμα τη εκρήξει του στασιαστικού κινήματος παρουσιάσθη εκουσίως εις το Υπουργείον των Ναυτικών, δηλώσας ότι τάσσεται υπό τας σημαίας, παραιτούμενος άμα της μισθοδοσίας του ως εφέδρου ανθυπιάτρου του Π. Ν. καθ' όλην την διάρκειαν της υπηρεσίας του»⁴.

1930 (ε) - Σαραβάντας Νικόλαος

Εντοπίζεται ως παθολόγος στην Κέρκυρα κατά το χρονικό διάστημα 1930-1935⁵. Σε δημοσίευμα της εφημερίδας *Κέρκυρα* (5-2-1935) αναφέρεται ότι έχει ήδη πεθάνει, γιατί ο κερκυραίος φαρμακοποιός Αχιλλέας Στίνης παρέχει για τη μνήμη του δωρεά 500 δρχ. στον Εθνικό Παιδικό Σταθμό της Κέρκυρας⁶.

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 450/15-7-1936, σ. 2.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 254 /16-7-1932, σ. 2.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 160/2-5-1930, σ. 3.

⁴ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 405/5-4-1935, σ. 2.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170. *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 359/5-2-1935, σ. 3.

1931 c. - Πολίτης Σπυρίδων του Ε.

Μικροβιολόγος. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Μπολόνιας. Εντοπίζεται σε διαφήμιση σε τοπική εφημερίδα της Κέρκυρας το 1933, στην οποία πληροφορεί το κοινό ότι άνοιξε εργαστήριο μικροβιολογικών, βιοχημικών και βιολογικών εξετάσεων¹.

1931c - Χειμαριός Ιωάννης του Θ.

Αναφέρεται ως αριστούχος διδάκτορας του Πανεπιστημίου της Μόδενας. Μετεκπαιδεύθηκε στο Ινστιτούτο Carlo Forlalani της Ρώμης. Το 1932 άρχισε να εργάζεται ως ιδιωτικός γιατρός στην Κέρκυρα. Σε διαφήμιση του ιατρείου του, το 1937, στον τοπικό τύπο, αναφέρει: *«Δέχεται... τους πάσχοντας εκ παθολογικών και στηθικών νοσημάτων, εφαρμόζων δια νεωτάτων ειδικών μηχανημάτων όλας τας νεωτέρας μεθόδους θεραπείας, πνευμοπεριτόναιον, πνευμοθωρακέντησιν, πνευμοθώρακα, ...και ελαστικήν θωρακοπλαστικήν»*².

1932 (ε) -Ανδριόπουλος Γ.

Γιατρός στην Κέρκυρα το 1932. Στην εφημερίδα Κέρκυρα διαβάζουμε την εξής είδηση: «Καταδίκη κομμουνιστού. Υπό του πλημμελειοδικείου κατεδικάσθη την παρελθούσαν Πέμπτη εις οκτώ μηνών φυλάκισιν και εις ισόχρονον εξορίαν ο κομμουνιστής ιατρός Γ. Ανδριόπουλος»³.

1934 (ε) - Γιαννάς Ευάγγελος

Διδάκτωρ Ιατρικής, γυναικολόγος, μαιευτήρας, τέως βοηθός στο Αρεταίειο Νοσοκομείο Αθηνών. Το 1934 εντοπίζεται να εργάζεται στην Κέρκυρα, στην ιδιωτική κλινική του γιατρού Βλάσση. Η πληροφορία σε ανακοίνωση ωραρίου εργασίας του που δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο: *«[...] δέχεται καθ' εκάστην από 10-12 π.μ. και 4-7 μ.μ. εν τη κλινική του γιατρού κ. Βλάσση. Εφαρμόζονται όλαι αι νεώτεραι θεραπευτικάί μέθοδοι»*⁴. Τον Ιούλιο του 1934 εντοπίζεται ευχαριστήριο προς τον γιατρό, στον τοπικό τύπο για επιτυχή επέμβαση σε τοκετό⁵.

¹ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 297/24-3-1933, σ. 3,

² Εφημ. Κέρκυρα, φ. 265/19-9-1932, σ. 3 και φ. 490/13-11-1937.

³ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 236/ 29-2-1932, σ. 3.

⁴ Εφημ. Κέρκυρα, φ. 355/28-4-1934, σ. 3.

⁵ Εφημ. Κέρκυρα, φ.374/ 28-7-1934, σ.3.

1935 (ε) - Μπέργκιν Αλέξανδρος

Συναντάται με την ειδικότητα του ωτορυνολαριγγολόγου. Τον Ιανουάριο του 1935 δωρίζει στο Αστικό Νοσοκομείο Κερκύρας νοσηλειακά είδη αξίας 500 δρχ. Την ίδια χρονιά εντοπίζεται σε ευχαριστήριο ασθενούς: *«Επιβεβλημένον καθήκον θεωρώ να εκφράσω την ευγνωμοσύνην μου ... προς τον κον Μπέργκιν, όστις δια δυσκολωτάτης εγχειρήσεως με έσωσεν εκ βεβαίου θανάτου»*¹.

1937 (ε) - Πηλάδης Θαλής

Εντοπίζεται ως κοινοτικός γιατρός στην Κοινότητα Νυμφών Κερκύρας το 1937. Η πληροφορία σε δικό του δημοσίευμα (επιστολή) στην τοπική εφημερίδα Κέρκυρα. Στην εν λόγω επιστολή, απευθυνόμενη προς τον διευθυντή της παραπάνω εφημερίδας, ανασκευάζει, ως ο ίδιος σημειώνει, συκοφαντίες προερχόμενες από Κερκυραίο ονόματι Σπύρο Μπάνο. Στο υστερόγραφο της επιστολής του συμπληρώνει: *«Όσον αφορά τον χαρακτήρα μου είμαι αρκετά γνωστός εν Κερκύρα ώστε, θεωρώ περιττόν να περιαυτολογήσω, θα ευχόμεον να ήμουν άλλος»*².

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 395/5-1-1935, σ. 3 και φ. 429/9-11-1935, σ. 3.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 487/2-10-1937, σ. 2.

*ΓΙΑΤΡΟΙ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΘΕΝΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ*

Εντοπίσθηκαν επίσης στη Κέρκυρα γιατροί για τους οποίους δεν κατορθώσαμε να συλλέξουμε αρκετά στοιχεία. Επισημάνθηκε μόνο η παρουσία τους σε πηγές, όπως στον κατάλογο του Barr του 1863¹, στους επαγγελματικούς Οδηγούς και στον τοπικό τύπο της εποχής.

- Στον κατάλογο του Barr καταγράφονται οι παρακάτω:

Χειρουργοί

Βασιλάς Κωνσταντίνος.

Βερονίκης Λεωνίδα

Βλάχος Θεόδωρος

Βραχλιώτης Γεώργιος

Δημουλίτσας Ανδρέας

Ζαβιτσιάνος Αναστάσιος του (παπά) Σπυρίδωνος (γιος του ιερέα Σπυρίδωνος Ζαβιτσιάνου και αδελφός του επίσης ιατροχειρουργού Κωνσταντίνου Ζαβιτσιάνου.

Καλογεράτος Πολύβιος του Λ.

Κάντας Κωνσταντίνος

Προσαλέντης Ιωάννης

Τόμπρος Αθανάσιος

Παθολόγοι

Δούσμανης Διονύσιος

Θεοτόκης Ευστάθιος

Ποντικής Δημήτριος

Σαβάλλης Τίτος

- Από τους επαγγελματικούς Οδηγούς ή τις τοπικές εφημερίδες επισημαίνονται κατά χρονολογική σειρά οι ακόλουθοι:

1828 - Πάσχος Σπυρίδων

Έλαβε δίπλωμα ιατροφιλοσόφου από το Πανεπιστήμιο της Πίζας το 1828², και το ίδιο έτος αρχίζει να ασκεί το επάγγελμα του στο νησί. Εντοπίζεται ως γιατρός ως το 1874.

1837 - Κοσκινάς Νικόλαος του Αρσενίου

Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας. Πήρε το πτυχίο του το 1837. Με βάση την καταγραφή του Κ. Δηλιγιάννη στο *Ημερολόγιο του 1874*, άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στην Κέρκυρα

¹ Barr E., *General Catalogue 1863*.

² Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 432.

το 1840¹. Στον κατάλογο του Barr 1863 αναγράφεται ως ιατροχειρουργός.

1839 - Κεφαλάς Κωνσταντίνος

Αναφέρεται ως παθολόγος στην Κέρκυρα στον κατάλογο του Barr 1863. Επίσης κατά πληροφορία του Κ. Δηλιγιάννη στο (*Ημερολόγιον 1874*), ο Κεφαλάς εργάζεται στην Κέρκυρα το 1874 και αναφέρεται ως ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος το 1839².

1839 - Λέσσης Σπυρίδων του Μαρίου

Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του τις 4-9-1839. Το 1863 αναφέρεται καταγεγραμμένος στον κατάλογο του Barr να ασκεί, ως γιατρός, το επάγγελμά του στην Κέρκυρα, καθώς επίσης και στον επαγγελματικό Οδηγό του 1874³.

1840 - Βιάνης Ιωσήφ του Ιακώβου

Σπούδασε Φιλοσοφία και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας από όπου αποφοίτησε τις 2-1-1840⁴. Αναγράφεται ως γιατρός στην Κέρκυρα στον κατάλογο του Barr.

1842 - Βελλέλης Μωυσής

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε πτυχίο τις 7-7-1842⁵. Εντοπίζεται ως γιατρός στον κατάλογο του Barr.

1843 - Λεβή Βενιαμίν του Δαβίδ

Ανήκει σε οικογένεια Ισραηλιτικής καταγωγής της Κερκύρας. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, απ' όπου έλαβε το πτυχίο του τις 11 Ιουλίου του 1842, και μετά ένα χρόνο τις 9-11-1843 πήρε και το πτυχίο του χειρουργού. Μετά τις σπουδές του εργάστηκε ως γιατρός στο νησί καταγράφεται στο *Ημερολόγιο του 1874* του Κ. Δηλιγιάννη με ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος το 1945⁶.

1843 - Σκάρπας Λουδοβίκος του Φραγκίσκου

Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας τον Ιούλιο του 1842 με πτυχίο Ιατρικής. Συνεχίζει τις σπουδές του στο ίδιο Πανεπιστήμιο και τον Ιούλιο του 1843 λαμβάνει και δίπλωμα χειρουργού. Το

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σσ. 441 και 442. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

³ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 444. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

⁴ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 445.

⁵ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 447.

⁶ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 448 και σ. 449. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 249.

1846 αρχίζει να ασκεί το επάγγελμα του στην Κέρκυρα¹. Εντοπίζεται να εργάζεται στο νησί ως το 1925².

1848 - Καποδίστριας Ιωάννης

Πήρε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Ιονίου Πανεπιστημίου το 18483, όπως εντοπίζεται από μονόφυλλο της εποχής, «*Agli amatissimi Giovanni Capodistria, Alessandro Mussuri, Alcibiade R. Ajovlassiti e Giacomo Zancarol, Nell; Agosto del 1848. Ricevuti Dottori in Medicina Della Universita Jonia Epistola... κάτω 9 Agosto 1848. Lit. Zervò Corfú*»³. Καταγράφεται ως ιατροχειρουργός και στον κατάλογο του Barr.

1848 - Πέιτζ Ερρίκος του Ευγενίου

Ελάχιστα στοιχεία έχουμε για τον ιατροχειρουργό Πέιτζ. Στο *Ιατρικό Ημερολόγιο 1874*, του Κ. Δηλιγιάννη, σημειώνεται ως ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος στην Κέρκυρα το 1848⁴. Επίσης εντοπίζεται και στον κατάλογο του Barr του 1863.

1848 - Πελετιέρ Περικλής

Το 1874 εργάζεται ήδη ως γιατρός στην Κέρκυρα, σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούμε από τον Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιο 1874*, όπου και σημειώνεται ως ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος το 1848⁵.

1848 -Φούλιας Παύλος

Ιατροχειρουργός. Το 1848 αρχίζει να ασκεί το επάγγελμα στο νησί. Εντοπίζεται ως το 1874⁶.

1849 - Σαούλης Θεμιστοκλής του Αθανασίου

Σπούδασε ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, από όπου έλαβε το πτυχίο του τις 18-8-1849. Το 1851 αρχίζει να εργάζεται επαγγελματικά στο νησί σύμφωνα με την καταγραφή στο *Ιατρικό και Φαρμακευτικό Ημερολόγιο του Κ. Δηλιγιάννη του 1874*⁷.

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 447 και σ. 449. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιο 1874*, σ. 249.

² Barr E., *General Catalogue 1863*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925-1926*, σ. 1375.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 549, αριθ. 3134.

⁴ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιο 1874*, σ. 250.

⁵ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιο 1874*, σ. 250.

⁶ Barr E., *General Catalogue 1863*. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιο 1874*, σελ.250.

⁷ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 456. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιο 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

1850 - Καπέλος Σπυρίδων

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας. Πήρε το πτυχίο του ιατροχειρουργού τις 12 Αυγούστου 1850. Άσκησε την ιατρική στην Κέρκυρα όλο το δεύτερο μισό του ΙΘ΄ αιώνα. Το 1863 σημειώνεται στους χειρουργούς στον κατάλογο του Barr. Εντοπίζεται να ασκεί ακόμη την ιατρική μέχρι το 1902 στον Οδηγό της νήσου Κερκύρας του ίδιου έτους του Κ. Κυριάκη¹.

1851 - Κομητόπουλος Σπυρίδων

Από τις πληροφορίες που αντλούμε από τον Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιον 1874*, καταγράφεται ως γιατρός Κερκύρας το 1874 και σημειώνεται ως χρονολογία έναρξης επαγγέλματος το 1851. Επίσης εντοπίζεται στον κατάλογο του Barr του 1863 ως παθολόγος στο νησί².

1852 - Πλαϊτης Γεώργιος

Εντοπίζεται στην καταγραφή των γιατρών το 1874 στο Ημερολόγιο 1874, του Κ. Δηλιγιάννη ως διευθυντής του Στρατιωτικού Νοσοκομείου και αναγράφεται ως χρονολογία έναρξης του επαγγέλματός του στο νησί το 1852³.

1853 - Μάρκης Νικόλαος

Ο Νικόλαος Μάρκης σπουδάζει Ιατροχειρουργική στην Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας. Αποφοίτησε τις 15 Αυγούστου 1853. Το δίπλωμά του, από πληροφορίες που αντλούμε από τον Γ. Πεντόγαλο, βρίσκεται στην κατοχή του ιστορικού Γερ. Χυτήρη⁴. Μετά τις σπουδές του εργάστηκε ως γιατρός στην Κέρκυρα.

1854 - Βασιλάς Χριστόδουλος

Άρχισε να ασκεί το επάγγελμα του ιατροχειρουργού στην Κέρκυρα το 1854. Επίσης επισημαίνεται το 1863 στον κατάλογο του Barr⁵.

1854 - Δούσμανης Γεώργιος του Αντωνίου

Πιος του κόμητος Αντωνίου Δούσμανη και αδελφός του παθολόγου Διονυσίου Δούσμανη. Ιατροχειρουργός. Άρχισε να εργάζεται στην Κέρκυρα το 1854⁶.

¹ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 154. Κυριάκης Κ., *Οδηγός της νήσου Κερκύρας*, 1902, σ. 133.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σελ.250

⁴ Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 154.

⁵ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁶ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

1854 - Θεριογιάννης Φραγκίσκος

Ιατροχειρουργός. Εντοπίζεται να εργάζεται στη Κέρκυρα ως γιατρός το 1874 σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούμε από τον Κ. Δηλιγιάννη, *Ημερολόγιον 1874*, όπου σημειώνεται ως ημερομηνία έναρξης επαγγέλματος το 1854. Επίσης εντοπίζεται στον κατάλογο του Barr του 1863 και το 1894 σε τοπική εφημερίδα¹.

1854 - Λάσκαρης Κωνσταντίνος

Ιατροχειρουργός. Το 1854 αρχίζει να ασκεί το επάγγελμα στο νησί².

1855 - Ζαννίνης Ιωσήφ του Καρόλου

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του 22-6-1855. Επισημαίνεται να εργάζεται στην Κέρκυρα το 1863³.

1856 - Πετρετής Λουκάς

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας. Πήρε το πτυχίο του τις 19 Αυγούστου 1856. Στον κατάλογο του Barr 1863 αναγράφεται ως Πετρετίνος παθολόγος. Εργάστηκε ως γιατρός στην Κέρκυρα όπου συναντάται μέχρι το 1902⁴.

1859 - Δαμασκηνός Αναστάσιος

Ιατροχειρουργός. Σύμφωνα με τα στοιχεία που αντλούμε από την καταγραφή του Κ. Δηλιγιάννη στο Ημερολόγιον 1874, άρχισε να εργάζεται ως γιατρός στο νησί το 1859. Επίσης εντοπίζεται και στον κατάλογο του Barr του 1863⁵.

1860 - Κογεβίνας Αυγουστίνος του Χριστοφόρου

Σπούδασε ιατροχειρουργική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και έλαβε το πτυχίο του 26-6-1860. Στο Αρχείο του Πανεπιστημίου υπάρχει πιστοποιητικό με ημερομηνία 5/17 Νοεμβρίου 1855 από την Ιόνιο Ακαδημία παρακολούθησης φιλοσοφικών μαθημάτων του Αυγουστίνου Κογεβίνα. Υπογράφει ο Βράιλας Αρμένης⁶. Μετά τις σπουδές του εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα. Εντοπίζεται ως το 1916⁷.

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250. *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 309/4-3-1894.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

³ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 462. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ Πεντόγαλος Γερ. *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 154-155. Κυριάκης Κ., *Οδηγός της νήσου Κερκύρας*, σ. 133.

⁵ Δηλιγιάννης Κ. *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250 και Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁶ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 467 και σ. 580 όπου δημοσιεύεται το πιστοποιητικό. A.S.P. Università, D I 16, No 23.

⁷ Barr E., *General Catalogue 1863*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777.

1861 - Βάλβης Ιωάννης

Αναφέρεται στον κατάλογο του Barr ως ιατροχειρουργός στην Κέρκυρα το 1863. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την ιατρική στο νησί¹.

1862 - Κογεβίνας Αυγερινός

Το 1862 σύμφωνα με το Ημερολόγιον του 1874 του Κ. Δηλιγιάννη άρχισε να ασκεί το επάγγελμα στο νησί το 1862².

1862 c. - Ποντσηνέδος ή [Ποντσήττας] Ανδρέας

Ιατροχειρουργός. Από πληροφορίες που έχουμε από τον Κ. Δηλιγιάννη, Ημερολόγιον 1874, στην καταγραφή των γιατρών της Κέρκυρας σημειώνεται ως έτος κατά το οποίο άρχισε να εργάζεται στο νησί το 1863. Επίσης αναγράφεται και στον κατάλογο του Barr του 1863³.

1863 (ε) - Καλογεράτος Φαίδρος του Λ.

Ιατροχειρουργός στην Κέρκυρα, αδελφός του επίσης ιατροχειρουργού Πολύβιου Καλογεράτου, που εντοπίζεται στην καταγραφή του Barr του 1863. Υπήρξε γιατρός του Υγειονομείου. Το 1897 αναφέρεται στον τοπικό τύπο η απόλυση του. Την θέση του, μετά την απόλυσή του αναλαμβάνει ο Ιωάννης Νικοκάβουρας⁴.

1870 - Σκούφος Δημήτριος

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούμε από το Ημερολόγιον 1874 του Κ. Δηλιγιάννη, άρχισε να εργάζεται στην Κέρκυρα το 1870. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την ιατρική στο νησί, ως δόκιμος στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο⁵.

1871 - Πιέρης Αλέξανδρος

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούμε από το *Ημερολόγιον 1874* του Κ. Δηλιγιάννη, άρχισε να εργάζεται στο νησί το 1871. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την Ιατρική, ως δόκιμος, στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο⁶.

1872 (ε) - Κεφαλός Σπυρίδων

Το 1872 αναφέρεται ως διευθυντής του Φρενοκομείου⁷.

¹ Barr E., *General Catalogue 1863*. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁴ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 472, 5-7-1897.

⁵ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

⁶ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250.

⁷ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 230.

1893 (ε) - Καφίρης Α.

Εντοπίζεται σε τοπική εφημερίδα της Κέρκυρας το 1893 να εργάζεται ως γιατρός στο νησί και υπογραμμίζεται η αφιλοκέρδειά του¹.

1894 (ε) - Αναγνωστόπουλος Θ.

Εντοπίζεται να ασκεί το επάγγελμά του στην Κέρκυρα 1894-1896. Το 1896 στην τοπική εφημερίδα «*Εφημερίς των Ειδήσεων*» δημοσιεύεται ευχαριστήριο για τη διάσωση μικρού παιδιού².

1895 (ε) - Γαρδικιώτης Αθανάσιος

Ιατροχειρουργός. Επισημαίνεται να εργάζεται στην Κέρκυρα σε ευχαριστήριο δημοσίευμα σε τοπική εφημερίδα μετά από επιτυχή εγχείρηση που πραγματοποίησε σε παιδί (15-10-1895)³.

1895 (ε) - Μαντατόπουλος Θ.

Χειρουργός. Εργάζεται στην Κέρκυρα στο Δήμο Μελιτειέων το 1895. Η πληροφορία από ευχαριστήριο των κατοίκων του χωριού Στρογγυλή για τις υπηρεσίες του «*κατά την φοβεράν επιδημίαν αγνώστου πυρετού που καταμάστιζε τους πλείστους των δημοτών επί τινα χρόνον*»⁴.

1895 (ε) - Σοφιανόπουλος Ανδρέας

Ιατροχειρουργός και μαιευτήρας. Επισημαίνεται να εργάζεται στην Κέρκυρα το 1895. Η πληροφορία σε ευχαριστήριο ασθενούς για την επιτυχή έκβαση δυσκολότατης εγχείρησης αποστήματος⁵.

1896 (ε) - Κατωμέρης Σ.

Εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Καρουσάδες το 1896⁶.

1896 - Κογεβίνας Άγγελος του Αυγουστίνου

Συναντάται μεταξύ των λαβόντων άδεια άσκησης επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, το 1896. Πιθανώς εγγονός του γιατρού Άγγελου Κογεβίνα (1811-1871). Τον Ιούνιο του 1898 νυμφεύεται την Ελισάβετ, θυγατέρα του γιατρού Ηλία Πολίτη⁷.

¹ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 274/ 13-2-1893.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων* φ. 33/10-9-1894 και φ. 403/27-2-1896.

³ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 386/15-10-1895.

⁴ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 398/29-10-1895.

⁵ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 386/15-10-1895.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 787.

⁷ ΛΠ 1895-1896, σ. 201. *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ. 524/ 5-7-1898. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 304, αριθ. 9794: «*Nelle fauste nozze ... Elizabetta E. Politi...Angelo A. Cogevina. Sonetto, Corfú 28-6-1898 - Amélie Rivelli*».

1896 - Τσουλάτης Σπυρίδων του Α.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και αποφοίτησε το 1896. Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1898. Τον Αύγουστο του 1919 συναντάται ως διευθυντής του Ορφανοτροφείου της Κέρκυρας¹

1896 (ε) - Χριστοδής Λεωνίδας

Αναφέρεται σε τοπική εφημερίδα το 1896 ότι αναχώρησε για μετεκπαίδευση στο Παρίσι².

1897 (ε) - Μαυρογέννης Πέτρος

Το 1897, έφεδρος ανθυπίατρος, διορίζεται ως γιατρός του Σωφρονιστηρίου της Κέρκυρας στη θέση του απολυθέντος Ιωάννη Αγγελίδη.

Επίσης εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Αρκαδάδων το 1916-1925³.

1898 - Βαλδέρσκας Αντώνιος του Σ.

Το 1898 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση αδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κέρκυρα σύμφωνα με την καταγραφή στους επαγγελματικούς Οδηγούς την περίοδο 1905 -1916⁴.

1899 - Πετρετής Βλαδίμηρος

Έλαβε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1899 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, από το ίδιο Πανεπιστήμιο, το 1900. Εργάστηκε ως γιατρός στην Κοινότητα Σκριπερού⁵.

1900 - Κασίμης Αναστάσιος

Έλαβε το πτυχίο του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1900. Τον συναντάμε να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα, στην Κοινότητα Οθωνών, στην περίοδο 1934-1935⁶.

¹ ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 196 και 1897-1898/1899, σ. 109. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 87/168-1919, σ. 2.

² *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ.430/26-8-1896.

³ *Εφημερίς των Ειδήσεων*, φ.474 (19-7-1897). Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 784, *Οδηγός 1925*, σ. 1379.

⁴ ΛΠ 1897-1898/1899, σ. 109. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905*, σ. 791, *Οδηγός 1916*, σ. 1356.

⁵ ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 91 και 1899-1900/1901, σ. 96. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 797, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1055.

⁶ ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 89. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1054.

1900 - Μάρμορας Σπυρίδων του Σ.

Έλαβε το πτυχίο του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1900 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1901. Εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα κατά τη διετία 1905-1906¹.

1904 - Βραχλιώτης [Μπότης] Σπυρίδων του Α.

Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή το 1904. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου επισημαίνεται να εργάζεται ως γιατρός το 1905².

1905 (ε) - Παπάς Βασίλειος

Εργάζεται ως γιατρός παθολόγος στην Κέρκυρα. Εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1905-1935. Στο ιατρείο του διέθετε ηλεκτροθεραπευτήριο. Τον Φεβρουάριο του 1920, στις αρχαιρείες της *Ιατρικής Εταιρείας*, εκλέγεται Γραμματέας της εν λόγω Εταιρείας³.

1909 - Γκούσης Δημήτριος του Γ.

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του το 1909. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Αγίων Θεοδώρων Λευκίμης το 1925⁴.

1912 - Πουλημένος Κωνσταντίνος του Ανδρέου

Έλαβε το πτυχίο του το 1912 από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το Φεβρουάριο του 1920 εντοπίζεται ως ασίατρος Κερκύρας⁵.

1913 (ε) - Σταματόπουλος

Στρατιωτικός γιατρός στην Κέρκυρα. Δημοσιεύονται τον Νοέμβριο του 1913, διαμαρτυρίες στην τοπική εφημερίδα *Κέρκυρα* σε βάρος του⁶.

1915 (ε) - Πετρακίδης Απόστολος

Εντοπίζεται ως γιατρός που εργάζεται στην Κέρκυρα (1915-1921) και στο ιατρείο του διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο⁷.

¹ ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 88 και 1900-1901/1902, σ. 126. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 791.

² ΛΠ 1903-1904/1907, σ. 70. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905*, σ. 791.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 791. Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 125/8-2-1920, σ. 2.

⁴ ΛΠ 1908-1909/1910, σ. 154. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925*, σ. 1375.

⁵ ΛΠ 1911-1912/1913, σ. 280. Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 126/19-2-1920 σ. 4.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 30/11-12-1913, σ. 3.

⁷ Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1356. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

1916 (ε) - Βούλγαρης Κ.

Εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Αγίων Θεοδώρων-Λευκίμης το 1916¹.

1916 (ε) - Γιαλλινάς Δ.

Αναφέρεται ως γιατρός στην Κέρκυρα το 1916².

1916 (ε) - Γκινάκης Βασίλειος

Τον συναντάμε γιατρό στην Κοινότητα Καρουσάδων της Κέρκυρας το 1916³.

1916 (ε) - Λαβράνος Σπυρίδων

Εντοπίζεται να εργάζεται στην Κέρκυρα την περίοδο 1916-1930⁴.

1916 (ε) - Μάρκης Α.

Εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα στην Κοινότητα Σκριπερού την περίοδο 1916 -1935⁵.

1916 (ε) - Πέτας Αθανάσιος

Εργάζεται ως γιατρός στην κοινότητα Καρουσάδων το 1916⁶.

1916 - Πογιάγος Έκτωρ

Γιατρός παθολόγος στην Κέρκυρα με δική του κλινική. Εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1916-1935⁷. Έχει δική του κλινική.

1916 (ε) - Σκαρμαγκά Πολύμνια

Εντοπίζεται ως πρόεδρος της Ιατρικής Εταιρείας Κερκύρας κατά το χρονικό διάστημα 1916-1918. Επίσης και ως πρόεδρος του *Φιλανθρωπικού Ιδρύματος Ιατρείο*, που σκοπό είχε τη νοσηλεία απόρων Κερκυραίων⁸.

1919 (ε) - Σιμωνίδης Σίμων Κ.

Γιατρός στην Κέρκυρα. Αρραβωνιάζεται την Ελένη Ι. Μπαμίχα τον Αύγουστο του 1919. Στη σχετική ανακοίνωση αναφέρονται και οι δύο οικογένειες ως ηπειρωτικές *«έχουσαι υπέρ αυτών τον τίτλο των ωραιότερων πατριωτικών αγώνων εξ όσων καλλύνουσι την ιστορία της φυλής»*. Επίσης ύστερα από πέντε περίπου μήνες, τον Ιανουάριο του 1920, τελεί τους γάμους του⁹.

¹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 782.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ.787.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777, *Οδηγός 1930*, σ. 1170.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός, 1916*, σ. 797, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1055.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 787.

⁷ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 777, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁸ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 772, *Οδηγός 1918*, σ. 772.

⁹ Εφημ. *Κερκυραϊκή Ηχώ*, φ. 89/24-8-1919, σ. 2 και φ. 119/15-1-1920, σ. 2.

1921 (ε) - Ζερβός Θεοτόκης

Επισημαίνεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα, στις Κοινότητες Αργυράδων και Λευκίμης, την περίοδο 1921-1935¹.

1921 (ε) - Κόντης Λουκάς

Εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Αργυράδων Κερκύρας την περίοδο 1921-1935².

1921 (ε) - Λέκκα Δέσποινα

Εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα την περίοδο 1921-1935. Στον επαγγελματικό Οδηγό των Κυριέρη – Γιαννόπουλου, το 1921 αναγράφεται ότι στο ιατρείο της διαθέτει ηλεκτροθεραπευτήριο³.

1921 (ε) - Μπαλτάς Κωνσταντίνος

Το 1921 αναφέρεται να έχει δική του ιατροχειρουργική κλινική⁴.

1921 (ε) - Ρουβάς Χαρίδημος

Πατρός στην Κοινότητα Μακράδων την περίοδο 1921-1935⁵.

1926 (ε) - Απέργης Ιωάννης

Τον συναντάμε να εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Λευκίμης το 1926 και κατά την περίοδο 1930-1935 στην Κοινότητα Ριγγιάδες⁶.

1927 ε. - Πυλαρινός Σπυρίδων

Τον Μάρτιο του 1928 δημοσιεύεται στον τοπικό τύπο Κερκύρας ευχαριστήριο ασθενούς προς τον γιατρό Σπ. Πυλαρινό για επιτυχή θεραπεία «*επικινδύνου ασθeneίας*». Επίσης εντοπίζεται στους επαγγελματικούς Οδηγούς της περιόδου 1930-1935⁷.

1928 (ε) - Μωραΐτης Ερωτόκριτος

Πατρός παθολόγος που εργάζεται στην Κοινότητα Αγίων Δέκα κατά την περίοδο 1928-1935. Εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με τα κοινά. Το 1928 καθώς και το 1934 προτείνεται ως υποψήφιος για τις εκλογές με το Βενιζελικό κόμμα⁸.

¹ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 61. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1180, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1048.

² Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1176, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1048.

³ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁴ Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 209.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1926*, σ. 332, *Οδηγός 1930*, σ. 1182, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1054.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1926*, σ. 332, *Οδηγός 1930*, σ. 1182, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1054.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 77/31-3-1928, σ. 3. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁸ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1175 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1047. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 90/21-6-1928, σ. 3 και φ. 369/30-6-1934, σ. 1.

1929 c. - Αναγνώστης Αλέξανδρος

Αφροδισιολόγος. Τον συναντάμε να εργάζεται στην Κέρκυρα κατά το διάστημα 1930-1935¹.

1929 c. - Σοφιανόπουλος Δημήτριος

Γυναικολόγος μαιευτήρας. Σε ανακοίνωση στον τοπικό τύπο τον Μάιο του 1930 αναφέρεται: «Ο Ιατρός Δημήτριος Σοφιανόπουλος διδάκτωρ Γερμανικού Πανεπιστημίου επιδοθείς ειδικώς εις τας κλινικάς της Γερμανίας και Παρισίων εις την γυναικολογίαν και μαιευτικήν δέχεται επισκέψεις προσωπινώς εις την οικίαν του»².

1930 (ε) - Βλάσσης Μ.

Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Λευκίμης την περίοδο 1930-1935³.

1930 (ε) - Γκιάτης Τιμολέων

Παθολόγος στην Κέρκυρα κατά την περίοδο 1930-1935. Το 1934 προσφέρει δωρεά 300 δραχμών στο Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας ⁴.

1930 (ε) - Γλυκιώτης Σπυρίδων

Πατρός στις Καρουσάδες της Κέρκυρας το 1930 και στην Κοινότητα Χωρεπισκόπων την περίοδο 1934-1935⁵.

1930 (ε) - Δήμας Δημήτριος

Εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός παθολόγος στην Κέρκυρα το 1930⁶.

1930 (ε) - Ζερβός Π.

Επισημαίνεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα, στην Κοινότητα Λευκίμης την περίοδο 1930-1935⁷.

1930 (ε) - Ιδρωμένος Γ.

Μικροβιολόγος. Εργάζεται στην Κέρκυρα. Εντοπίζεται κατά την περίοδο 1930-1935⁸.

1930 (ε) - Κουλούρης Σπυρίδων

Γιατρός στην Κοινότητα Αργυράδων κατά την περίοδο 1930-1935⁹.

¹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170 και *Οδηγός 1934-1935* σ. 1042.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 161/13-5-1930, σ. 2.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1179, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1052.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042. Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 371/14-7-1934, σ. 3.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1178 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1056.

⁶ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170.

⁷ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1180 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1052.

⁸ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1171 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1176 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1040.

1930 (ε) - Κροκίδης Π.

Εργάζεται ως γιατρός στην Κέρκυρα, στην Κοινότητα Μαγουλάδων, κατά την περίοδο 1930-1935¹.

1930 (ε) - Κυπριώτης Αντώνιος

Πατρός στην Κέρκυρα, στην Κοινότητα Παννάδων, κατά την περίοδο 1930-1935².

1930 (ε) - Λαζαράτος Σπυρίδων

Πατρός παθολόγος. Καταγράφεται ως γιατρός Κερκύρας στους επαγγελματικούς Οδηγούς 1930-1935³.

1930 (ε) - Μαρίνος Α.

Εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Σκριπερού, κατά την περίοδο 1930-1935⁴.

1930(ε) - Μιχαλάς Αριστ.

Πατρός μαιευτήρας παθολόγος στις Κοινότητες Άνω Κοριάνας και Λακώνων, κατά την περίοδο 1930-1935⁵.

1930 - Ραζής Αλέξανδρος

Τον Νοέμβριο του 1930 εντοπίζεται ως προϊστάμενος του Κρατικού Ανθελονοσιακού Κέντρου της Κέρκυρας. Σύμφωνα με δημοσιευθείσα ανακοίνωση στον τοπικό τύπο: «Φέρεται εις γνώσιν του κοινού ότι ήρξατο η λειτουργία Κρατικού ανθελονοσιακού Κέντρου Κερκύρας [...] εις το Ιατρείον του οποίου γίνονται δεκτοί ασθενείς πάσχοντες εξ ελονοσίας. Ώραι εργασίας Σάββατον και Κυριακή, 9-1 π.μ. και 3-6 μ.μ. καθ' όσον αι λοιπαί ημέραι προβλέπονται δια την ύπαιθρον. Η εξέτασις αίματος, η διανομή καταλλήλων φαρμάκων και η θεραπεία δωρεάν»⁶.

1931 - Καλούδης Δημοσθένης

Νευρολόγος. Στους επαγγελματικούς Οδηγούς του Ν. Ιγγλέση εντοπίζεται στην περίοδο 1931-1935. Το 1931 εργάζεται στο στρατιωτικό νοσοκομείο της Κέρκυρας. Η πληροφορία από ευχαριστήριο για τη σωτηρία ασθενούς δημοσιευμένο στον τοπικό τύπο⁷.

¹ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1180 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1053.

² Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1177 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1049.

³ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1170 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1042.

⁴ Ιγγλέσης Ν. *Οδηγός 1930*, σ. 1182, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1055.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1179 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1051 και 1052.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 180/16-11-1930, σ. 2.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα* φ. 227/22-12-1931, σ. 3.

1931 (ε) - Πάσιος Δημήτριος

Υπίατρος. Εργάζεται στο στρατιωτικό νοσοκομείο της Κερκύρας το 1931. Η πληροφορία από ευχαριστήριο για τη σωτηρία ασθενούς στον τοπικό τύπο¹.

1933 (ε) - Γιαννούσης Σ.

Γιατρός στην Κέρκυρα. Σε τοπική εφημερίδα ανακοινώνεται ο θάνατός του τον Δεκέμβριο του 1933².

1933 ε. - Ροής Μελέτιος του Κ.

Το 1933 σε ανακοίνωσή του στον τοπικό τύπο πληροφορεί το κοινό ότι δέχεται ασθενείς στα φαρμακεία Πλατανιώτη, Παραμυθιώτη και Λάμπρου. Το 1935 εντοπίζεται να εργάζεται ως γιατρός στην Κοινότητα Καλαφατιών της Κέρκυρας³.

1934 (ε) - Κατέχης Α.

Γιατρός στην Κοινότητα Οθωνών, κατά την περίοδο 1934-1935⁴.

1934(ε) - Παγκράτης Δ.

Γιατρός στην Κοινότητα Καστελλάνων την περίοδο 1934-1935⁵.

1935 (ε) -Κοντός Νικόλαος

Από τους Μαγουλάδες της Κέρκυρας, αρραβωνιάζεται την Καλλιόπη Αντιόχου τον Σεπτέμβριο 1935⁶.

1936(ε) - Μπαλός

Εργάστηκε ως εσωτερικός γιατρός στο Αστικό Νοσοκομείο το 1936. Τις 23-1-1937 έχει ήδη παραιτηθεί⁷.

1936 (ε) - Ψυχογιός

Εντοπίζεται ως γιατρός στους Αγίους Δούλους της Κέρκυρας το 1936. Αναπτύσσει δραστηριότητα και στους παρακείμενους Δήμους και Κοινότητες της περιοχής (Ακρολοφитών και Αμφιπαλητών) προσφέροντας τις υπηρεσίες του δωρεάν σε απόρους ασθενείς⁸.

1938 (ε) - Βαλασιάδης

Νομιάτρος Κερκύρας το 1938⁹

¹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 277/22-1931, σ. 3.

² Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 337/23-12-1933, σ. 2.

³ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 318/29-7-1933, σ. 5.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1054.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1051.

⁶ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 421/21-9-1935, σ. 3.

⁷ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 469/23-1-1937, σ. 2.

⁸ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 460/24-10-1936, σ. 3.

⁹ Εφημ. *Κέρκυρα*, φ. 506/21-5—2938, σ. 2.

Από τον κατάλογο του Barr το 1863 επίσης μαρτυρείται η παρουσία των παρακάτω:

β. Γιατροί Παξών

Όπως και παραπάνω αναφέρθηκε, το μικρό νησί των Παξών ήταν εξαρτημένο διοικητικά και κατά συνέπεια και ως προς τον τομέα της υγείας από την Κέρκυρα. Γιατροί της Κέρκυρας εργάζονταν περιπτωσιακά στους Παξούς ή απλώς επισκέπτονταν το νησί κατά χρονικά διαστήματα. Για τον λόγο αυτό και οι εντοπίσεις γιατρών στους Παξούς είναι πολύ περιορισμένες. Ωστόσο θεωρήθηκε σκόπιμο να καταχωρισθούν εδώ αυτές οι ελάχιστες εντοπίσεις γιατρών που εργάστηκαν στους Παξούς ή και Παξινών που δεν φαίνονται, τουλάχιστον από την ως τώρα έρευνα, ότι εργάστηκαν στην γενέτειρά τους.

1851 - Μπόικος Σπυρίδων

Ιατροχειρουργός. Έλαβε άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1851. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την ιατρική στην πρωτεύουσα του νησιού¹.

1851 - Κάγκκας Χρήστος

Έλαβε πτυχίο το 1851. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την Ιατρική στην Κοινότητα Γαϊτάνων του νησιού². Στο Κατάλογο του Barr 1863 αναφέρεται ως Πρακτικός γιατρός³.

1859 - Αργυρός Σπυρίδων του Φωτίου

Ο Σπυρίδων Αργυρός γεννήθηκε στους Παξούς το 1830. Η οικογένειά του αναγράφεται στον Κατάλογο των Ευγενών Εκλεκτόρων του νησιού του 1821 και του 1844. Υπήρξε απόφοιτος της Ιατρικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας με χρονολογία λήψης του πτυχίου του 30-7-1858. Οικογενειακό κειμήλιο είναι το δίπλωμα της Ιονίου Ακαδημίας που βρίσκεται στην οικία του εγγονού του γιατρού στην Κέρκυρα Παναγιώτη Αργυρού (1915-1992). Ο Σπυρίδων Αργυρός μετά τις σπουδές του επιστρέφει στους Παξούς και εργάζεται ως γιατρός. Στο ισόγειο του σπιτιού του ανοίγει φαρμακείο. Παντρεύεται την Διαμαντίνα, κόρη του ιερέως Μάρκου Πέτρου και αποκτά ένα γιο το Φώτιο και μια κόρη τη Μαρία. Παράλληλα με την άσκηση της ιατρικής στους Παξούς πηγαίνει κατά διαστήματα και στην περιοχή της Λευκίμμης στο νότιο άκρο της Κέρκυρας, όπου ασκεί επίσης την επιστήμη του. Πνίγηκε τον Απρίλιο του 1886 επιστρέφοντας από την Κέρκυρα παραμονές του Πάσχα μαζί με την κόρη του η οποία τον συνόδευε στο τελευταίο του ταξίδι⁴.

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 250. Barr E., *General Catalogue*, 1863.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σσ. 250 και 260. Barr E., *General Catalogue* 1863,

³ Barr E., *General Catalogue* 1863.

⁴ Μακρή Αργυρού Αυγή, Εισαγωγή στο βιβλίο του Αργυρού Παναγ., *Επτανησιακά Ιστορικά-Ιατρικά Θέματα*, σσ. 11-12. Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή*, σ. 155. Χαροκόπος Σ.-Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακοί Ιατρικοί*, σ. 105, όπου ο Χαροκόπος εσφαλμένα αναφέρει ως ημερομηνία λήψης του πτυχίου του το 1854.

1861 - Μάρκος Πέτρος

Έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1861. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την Ιατρική στο νησί στην Κοινότητα Λακκιωτών¹.

1863 -Γραμματάς Στυλιανός

Έλαβε άδεια άσκησης το 1863. Το 1874 εμφανίζεται να ασκεί την Ιατρική στο νησί, στην Κοινότητα Λακκιωτών².

1880 – Μιτσιάλης Αναστάσιος του Π.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έγινε πτυχιούχος το 1880. Μετά μία διετία (1882) έλαβε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος.

Ο Αναστάσιος Μιτσιάλης ασχολήθηκε εκτός από την επιστήμη του και με την ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας του. Μετέφρασε το βιβλίο του Λουδοβίκου Σαλβαδώρ «Παξός και Αντίπαξος υπό αρχιδουκός Λουδοβίκου Σαλβαδώρ. Εκ του γερμανικού υπό Αναστασίου Π. Μιτσιάλη», το οποίο εκδόθηκε στην Αθήνα το 1905 και το έργο του Αλέξανδρου Μαρτέλλη «Παξός και Αντίπαξος εν τω Ιονίω Πελάγει: Γεωφυσική μελέτη» το οποίο εκδόθηκε στην Αθήνα το 1907³.

1894 - Αργυρός Φώτιος του Σπυρίδωνος

Γεννήθηκε στους Παξούς το 1868. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου έλαβε το πτυχίο του το 1894 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1895⁴. Μετά το τέλος των σπουδών του επιστρέφει στους Παξούς όπου δημιουργεί Φαρμακείο στην κωμόπολη της Λάκκας και διατρέχει σ'όλο το νησί προσφέροντας τις ιατρικές υπηρεσίες του, καθώς και στην απέναντι Ήπειρο. Το 1898 νυμφεύθηκε την Όλγα Χαραλάμπους Γούλιου, κόρη Παξινού εμπόρου εγκατεστημένου στη Βαλέττα της Μάλτας. Ο γάμος έγινε στην Ορθόδοξη εκκλησία της Βαλέττας, τον Άγιο Γεώργιο. Απέκτησε επτά παιδιά. Ως γιατρός διακρίθηκε κυρίως ως καλός μαιευτήρας. Στο επιστημονικό ιατρικό περιοδικό Ιατρική

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251.

² Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251.

³ ΛΠ 1879-1880/1881, σ. 37 και ΛΠ 1881-1882/1884, σ. 61. Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι*, σ. 47, όπου και σχετική βιβλιογραφία. Χαροκόπος Σπ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 105.

⁴ ΛΠ 1893-1894/1895, σ. 228 και ΛΠ 1894-1895/1896, σ. 133 .

Πρόοδος, σε τεύχος του 1931, δημοσιεύεται μελέτη του με τον τίτλο: «*Η τριδυμία εν Παξοίς*». Πέθανε το 1936 μετά από μακροχρόνια αρρώστια¹.

1896 - Μπόικος Χαράλαμπος του Σπυρίδωνος

Έλαβε το πτυχίο του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το έτος 1896 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από το ίδιο Πανεπιστήμιο το 1897².

1900 - Μουρίκης Ιωάννης του Αθανασίου

Γεννήθηκε το 1874. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του το 1900 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος 1902. Μετεκπαιδεύθηκε στο Παρίσι. Μετά τις σπουδές του επέστρεψε στους Παξούς όπου εργάσθηκε επί 40 χρόνια ως γιατρός. Ασχολήθηκε με τα κοινωνικά θέματα των Παξών. Υπήρξε ιδρυτής του Γεωργικού Συνεταιρισμού. Διακρίθηκε για την αφιλοκέρδειά του. Ως αμοιβή για τις ιατρικές υπηρεσίες του δεχόταν αμοιβή μόνο από τους εύπορους της πατρίδας του και αυτή ήταν σε είδος, κυρίως ελαιόλαδο³.

---

¹ Μακρή - Αργυρού Αυγή, Εισαγωγή στο βιβλίο του Αργυρού Παναγ., *Επτανησιακά Ιστο-ρι-κά-Ιατρικά Θέματα*, σσ. 12-15, 19. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 105.

² ΛΠ 1895-1896/1897, σ. 199 και ΛΠ 1896-1897/1898, σ. 270.

³ ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 89 και ΛΠ 1901-1902/1903 σ. 77. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ.785 και *Οδηγός 1918* σ. 785. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 105.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

1834 - Βαλλαμόντες Παναγιώτης του Δημητρίου

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, απ' όπου πήρε το πτυχίο του τις 31-5-1834. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην πατρίδα του όπου τον συναντάμε να ασκεί το επάγγελμά του¹.

1840 c. -Αλβανίτης Κωνσταντίνος

Γεννήθηκε το 1815. Αξιόλογη προσωπικότητα της εποχής του, μαιευτήρας. Το 1866, μαζί με τους συνάδελφους του Μάρκο Καλκάνη, Αντώνιο Σέρβο και Ζαφείριο Σέρβο, συντάσσει επιστολή προς το Δήμο Λευκάδας με την οποία δηλώνει την επιθυμία του να προσφέρει δωρεάν τις υπηρεσίες του προς το Δημοτικό Νοσοκομείο Λευκάδας. Νυμφεύθηκε σύζυγο από την οικογένεια Ψωμά, όπως μας πληροφορεί ο Πάνος Κουνιάκης στην ενδιαφέρουσα εργασία του Η σύγχρονος Λευκάς, όπου στην ενότητα «Ακμάσαντες επιστήμονες» τον χαρακτηρίζει ως μαιευτήρα «δεξιότατον» και υπογραμμίζει ιδιαίτερα ότι «εξελίχθηκε εις κορυφαίον επιστήμονα» και ότι «πολλαπλώς έδρασε εν τη νήσω». Ο Κωνσταντίνος Αλβανίτης εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε με τα κοινά. Το 1850, όταν ήταν Δήμαρχος, υπήρξε από τους πρωτεργάτες της ίδρυσης της Φιλαρμονικής Εταιρείας Λευκάδος. Έγραψε πολλά ιατρικά άρθρα σε περιοδικά της εποχής του. Πέθανε το 1909².

1847 -Σταύρος Περικλής του Νικολάου

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, απ' όπου αποφοίτησε στις 10-4-1847. Μετά το τέλος των σπουδών του τον συναντάμε να ασκεί το επάγγελμά του στην πατρίδα του³.

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 437. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251. Barr E., *General Catalogue 1863*.

² Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, τ. Β', σ. 498. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 22. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 76.

³ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 452. Barr E., *General Catalogue 1863*.

1848 - Καλκάνης Μάρκος του Φιλίππου

Σπούδασε Ιατρική με ειδίκευση στη χειρουργική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας απ' όπου πήρε το πτυχίο του στις 27 Νοεμβρίου του 1848. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα όπου εργάστηκε ως γιατρός. Ο Κ. Δηλιγιάννης, στο *Ημερολόγιον 1874*, αναφέρει ως αρχική χρονολογία ασκήσεως επαγγέλματός του το 1850¹. Νυμφεύθηκε το 1862 την Σοφία Καίσαρα Γκασπαρίνη. Το 1866, μαζί με τους συνάδελφους του Κωνσταντίνο Αλβανίτη, Αντώνιο Σέρβο και Ζαφείριο Σέρβο, συντάσσει επιστολή προς τον Δήμο Λευκάδας με την οποία δηλώνει την επιθυμία του (και των συναδέλφων του) να παράσχει δωρεάν τις υπηρεσίες του προς το Δημοτικό Νοσοκομείο Λευκάδας. Υπήρξε μέλος της Διαχειριστικής Επιτροπής του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου².

1849 - Σέρβος Αντώνιος

Άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στη Λευκάδα το 1849. Το 1866, μαζί με τους συνάδελφους του Κωνσταντίνο Αλβανίτη, Μάρκο Καλκάνη και Ζαφείριο Σέρβο αποστέλλει επιστολή στο Δήμο Λευκάδας, με την οποία εκφράζει την επιθυμία του να προσφέρει (αυτός και οι συνάδελφοί του) δωρεάν υπηρεσίες προς το Δημοτικό Νοσοκομείο Λευκάδας³.

1855 c. - Καββαδίας Ιωάννης του Σαράντη

Γεννήθηκε το 1831 και πέθανε το 1902. Στα πρώτα χρόνια της καριέρας του εργάστηκε ως γιατρός στην κωμόπολη της Καρυάς της Λευκάδος και αργότερα εγκαταστάθηκε στο Κάιρο της Αιγύπτου⁴.

Εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με τα γράμματα. Το 1884 εξέδωσε μελέτη του με τον τίτλο: «Πέτρος Βράϊλας Αρμένης»⁵.

1857 (εν) - Κωστάκης Ιωάννης

Υπίατρος στο Στρατιωτικό Θεραπευτήριο Λευκάδος το 1857⁶.

¹ Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 454. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251.

² Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, τ. Β', σ. 498. ΓΑΚ - Αρχαία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 1ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφα-νοτροφείου, ετών 1879-1883, συνεδρίαση 2/16-6-1879, όπου αναλαμβάνει τη Διοίκηση των Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου, Αδελφάτο [αναφέρο-νται τα ονόματα των μελών] σε αντικατάσταση της Διαχειριστικής Επιτροπής, που υπήρξε μέχρι τότε. Μέλος του Αδελφάτου αναφέρεται και ο Μάρκος Καλκάνης.

³ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251. Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, τ. Β', σ. 498.

⁴ Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 23.

⁵ «Πέτρος Βράϊλας Αρμένης. Εν Λευκάδι ...20 Νοεμβρίου 1884 Ιωάννης Σ. Καββαδίας», Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 73, αριθ. 7939.

⁶ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 252.

1857 - Σέρβος Ζαφείριος

ΙΑτροχειρουργός. Άρχισε να ασκεί το επάγγελμά του στη Λευκάδα το 1857. Απέκτησε μεγάλη φήμη ως γιατρός στο νησί τόσο για την επαγγελματική του κατάρτιση και ευσυνειδησία όσο και για την αφιλοκέρδειά του. Ιδού χαρακτηριστικό απόσπασμα του Πάνου Κουνιάκη για τον φιλόanthρωπο χαρακτήρά του: «Ο οίκος του εκάστην πρωΐαν παρουσίαζε φαινόμενον Κολυμβήθρας Σιλώαμ, από το πλήθος των εις αυτήν καταφευγόντων ασθενών Λευκαδίων εξ όλης της νήσου, αλλά και της έναντι Ακαρνανίας, παρατασσομένων εις γραμμήν και οι οποίοι ανέμενον επί ώρας την επέμβασιν του»¹.

Το 1866, μαζί με τους συνάδελφούς του Κωνσταντίνο Αλβανίτη, Μάρκο Καλκάνη και Αντώνιο Σέρβο, με επιστολή του προς το Δήμο Λευκάδος τους εκφράζει την επιθυμία του να προσφέρει δωρεάν τις υπηρεσίες του προς το Δημοτικό Νοσοκομείο Λευκάδας². Νυμφεύθηκε την Άννα Ζουλίνο. Με την κοινωνική του επιρροή βοήθησε πολύ τον αδελφό του Γεράσιμο, δικηγόρο, να εκλεγεί βουλευτής Λευκάδας πολλές φορές και να γίνει και υπουργός Ναυτιλίας για ένα εξάμηνο. Το 1883 εντοπίζεται ως μέλος του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδας³.

Ο Ζαφείριος Σέρβος πέθανε αιφνιδίως κατά το 1889. Στη Βιβλιογραφία του Φίλιππου Ηλιού, αναφέρεται: «Επικήδειοι λόγοι επί τω θανάτω του Ζαφειρίου Σέρβου ιατρού. Εκφωνηθέντες τη 19η Ιουνίου 1889. Εν Λευκάδι. Τύποις Ανεξάρτητος 1889»⁴.

1863 (εν) - Ασπρογέρακας Σπυρίδων

Τον συναντάμε ως γιατρό χειρουργό στη Λευκάδα το 1863⁵.

1863 (ε) - Σταματόπουλος Αλέξανδρος

Καταγράφεται ως χειρουργός στη Λευκάδα στον κατάλογο του Barr του 1863. Εντοπίστηκε έργο του *Observations nécroscopiques ...á l' anatomie ... Par...Alexandre Stamatopoulos... (de Leukade)* [1864]⁶. Επίσης σε αχρονολόγητο μονόφυλλο που βρίσκεται στη Χαραμόγλειο Βιβλιοθήκη Λευκάδας

¹ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 23.

² Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, τ. Β', σ. 498.

³ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 1ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου, ετών 1879-1883, συνεδρίαση 19/9-11-1883.

⁴ Ηλιού Φ.-Πολέμη Π., *Ελληνική Βιβλιογραφία*, τ. 2ος', σ. 2269, αριθ. 278. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, 1890-1936, σ. 22-23.

⁵ Barr E., *General Catalogue 1863*.

⁶ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος, σ. 207, αριθ. 4437.

αναφέρεται ότι οι Γ. Μαχαιράς, Αλέξανδρος Σταματόπουλος και Βαλαωρίτης εξαγόρασαν ψήφους και η εκλογή τους ακυρώθηκε¹.

1863(εν) -Σταύρος Αντώνιος

Τον συναντάμε ως ιατροχειρουργό στη Λευκάδα το 1863. Την ίδια χρονιά συνοδεύει ως γιατρός, τριμελή Επιτροπή αποτελούμενη από τους Κανάρη, Ζαΐμη και Δ. Γρίβα στην Κοπεγχάγη. Η Επιτροπή αυτή μεταφέρει ψήφισμα της Εθνοσυνέλευσης με το οποίο αναγορεύεται ο Πρίγκηπας της Δανίας Χριστιανός Γουλιέλμος Φερδινάνδος Αδόλφος Γεώργιος ως συνταγματικός βασιλέας των Ελλήνων (Γεώργιος Α΄ Βασιλεύς των Ελλήνων)².

1863 (εν) - Ψωμάς Απόστολος

Ελάχιστες οι πληροφορίες που έχουμε για τον Απόστολο Ψωμά. Το 1818 συνέγραψε πόνημα με τον τίτλο: «*Dissertatio Medica inauguralis de Causa Morbo-rum...pro Doctoris gradu in medicina assequendo celeberrima in Universitate ...publicam facit Apostolus Psoma Leucadius*³ .Αναφέρεται ως χειρουργός Λευκάδας στον κατάλογο του Barr του 1863.

1867 - Δάστων Ερρίκος

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα, πήρε το πτυχίο του το 1867. Το 1868 τον συναντάμε ως γιατρό στην Καρύα Λευκάδας⁴.

1868 - Γαβαλάς Επαμεινώνδας του Ι.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απ΄ όπου αποφοίτησε με το βαθμό «λίαν καλώς» το 1868. Το 1868 τον συναντάμε ως υπίατρο στο στρατιωτικό θεραπευτήριο στη Λευκάδα. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1878-79 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου απ΄ όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με το βαθμό «λίαν καλώς»⁵ . Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα, όπου άσκησε την επιστήμη του.

Ο Επαμεινώνδας Γαβαλάς ανέπτυξε πλούσια κοινωνική δράση. Συναντάται ως μέλος της Επιτροπής του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου κατά διάφορες χρονικές περιόδους: το διάστημα 21-3-1884

¹ Παπαδόπουλος Θ. *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος, σ. 370, αριθ. 10270 «Λευκάδιοι! Η εκλογή σας έπεσε... [κάτ ω] Ένας συμπολίτης σας». Αχρονολόγητο.

² Barr E., *General Catalogue 1863*. Χιώτης Π., *Ιστορία του Ιονίου Κράτους*, τ. Ε, σ. 611.

³ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος, σ. 212, αριθ. 1340.

⁴ Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251.

⁵ ΛΠ 1867-68/68, σ. 85 και ΛΠ 1878-79/80, σ. 51. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251.

έως 21-12-1889¹, το 1896-1899. Τις 5 Ιουνίου του 1897 το Αδελφάτο του αναθέτει την επεξεργασία εγγράφων σχετικών με τον απολογισμό: «[...] όπως επεξεργασθή τα έγγραφα ταύτα τα απαρτίσαντα τον απολογισμόν του 1896 και συντάξη περί τούτου έκθεσιν [...]». Στις 23 Ιουλίου 1899 συναντάται επίσης ο Γαβαλάς να συνυπογράφει παρατηρήσεις επί του περιεχομένου της συνεδρίασης κατά τη χρονολογία αυτή. Στο σχετικό απόσπασμα του Πρακτικού υπογραμμίζεται: «Κύριε Πρόεδρε, προς αποφυγήν πάσης ευθύνης μου και προς εκτέλεσιν προς είσπραξιν των οφειλομένων, παρακαλώ να με ειδοποιήτε ανά πάσαν δεκάτην πέμπτην ημέραν περί των ενεργειών και εκτελεστικών πράξεων του εισπράκτορος κατά των οφειλετών εν γένει του Αδελφάτου»².

1869 -Κοντογούρης Χαράλαμπος

Πήρε το πτυχίο του από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1869 και την ίδια χρονιά άρχισε να εργάζεται ως γιατρός στη Λευκάδα. Το 1877 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος και διορίστηκε στο Νοσοκομείο Λευκάδας ως γιατρός³.

Στο Νοσοκομείο Λευκάδας ο Κοντογούρης εργάστηκε για είκοσι πέντε χρόνια «με ζήλο και προθυμία», όπως εντοπίζεται στα βιβλία των Πρακτικών του Αδελφάτου Λευκάδας της περιόδου αυτής. Το 1901 αρρώστησε και πήρε αναρρωτική άδεια. Στο Βιβλίο Πρακτικών του Αδελφάτου, στην πράξη 68/25 Ιουλίου 1901, αναφέρεται ότι ο γιατρός με αίτησή του προς το Αδελφάτο ζητεί να επιστρέψει στην εργασία του από την 1 Αυγούστου. Το Συμβούλιο πιθανώς δεν δέχθηκε το αίτημά του και διόρισε προσωρινά στη θέση του τον Ευστάθιο Δίπλα με μηνιαίο μισθό 50 δρχ. έναντι των 100 που έπαιρνε ο Κοντογούρης του υπολοίπου (50 δρχ.) παρεχομένου στον Κοντογούρη μέχρι την πλήρη ανάρρωσή του.⁴

¹ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 2^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 21-3-1884 έως 21-12-1889 και βιβλίο 3^ο, 30-12-1896. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3^{ος}, σ. 314, αριθ. 9866 «*Εκτακτον Παράρτημα «Φρουρού» Λογοδοσία του Αδελφάτου...Εν Λευκάδι τη 25 Σεπτεμβρίου 1899. Το Αδελφάτον του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου*», στο οποίο αναφέρεται ο Γαβαλάς ως μέλος του Αδελφάτου.

² ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 3^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1893-1901, φ. 51ν και φ. 81r (23-7-1899). 1. ΛΠ 1868 1869/1869, σ. 80 και ΛΠ 1876-1877/1880, σ. 135. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1974*, σ. 251.

³ ΛΠ 1868-1869/1869, σ. 80 και ΛΠ 1876-1877/1880, σ. 135. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1974*, σ. 251.

⁴ Εντοπίζεται στα εξής βιβλία Πρακτικών του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδας: βιβλίο 1^ο, ετών 1879-1883, σ. 52, στη συνεδρίαση 16/22 Ιουνίου 1883, όπου συζητείται αίτημά του με ημερομηνία 4 Ιουνίου για την άμεση ανάγκη πρόσληψης νοσοκόμου. Βιβλίο 2ο, ετών 1884-1889 στο γ του τελευταίου φ., στη πράξη με ημερομηνία 2-12-1889 αναφέρεται ως Διευθυντής του Νοσοκομείου. Βιβλίο 4ο, πράξη 73/29-6-1901, φ. 151ν και πράξη 75/14-9-1901, φ. 154r. Τα βιβλία των Πρακτικών στα ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας.

1870 - Φατούρος Νικόλαος του Σ.

Για τον Νικ. Φατούρο γνωρίζουμε μόνον ότι σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απ' όπου αποφοίτησε το 1870 και ότι εντοπίζεται στην Λευκάδα ως γιατρό στην Κοινότητα Σίβρας το 1874¹.

1873 - Δίπλας Ευστάθιος του Δ.

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Αποφοίτησε το 1873. Το 1893 τον συναντάμε να μετέχει με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος².

Το 1901 διορίσθηκε στο Νοσοκομείο Λευκάδας ως γιατρός με μισθό 50 δρχ. στη θέση του Χαράλαμπου Κοντογούρη που λόγω ασθενείας του είχε πάρει άδεια. Ο Ευστάθιος Δίπλας παρέμεινε ως γιατρός και διευθύνων το Νοσοκομείο μέχρι τις 9-1-1904, όταν πια απολύθηκε με απόφαση του Αδελφάτου, επειδή υπήρξαν πολλά παράπονα σε βάρος του, σχετικά με την εκτέλεση των καθηκόντων του. Αντ' αυτού διορίζονται οι γιατροί Θεόδωρος Γαβαλάς και Περικλή Σουμέτας με μηνιαίο μισθό 50 δρχ. έκαστος³.

1875 - Μαραγκός Ευστάθιος

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1875. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Κομηλιού κατά την περίοδο 1930-1935⁴.

1878 - Καταπόδης Πέτρος του Κ.

Από την κωμόπολη Καρυά. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απ' όπου αποφοίτησε το 1878 και την επόμενη χρονιά πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Ο Κουνιάκης τον αναφέρει ως ιατροδικηγόρο⁵.

1882 - Γαβαλάς Σπυρίδων του Αγγέλου

Γεννήθηκε στη Λευκάδα. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του το 1882 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με το βαθμό «λίαν καλώς» το 1883. Στην τοπική εφημερίδα Ελευθερία (Λευκάδας) τον Ιούλιο του 1882 δημοσιεύεται: «Μετά μεγίστης ευχαριστήσεως τηλεγραφικώς εμάθομεν εξ Αθηνών την μεταξύ 40 διαγωνισαμένων εν τω στρατιωτικώ των ιατρών διαγωνισμό επιτυχίαν του νέου Ασκληπιάδου κ. Σπ. Γαβαλά[...].»⁶. Ως στρατιωτικός γιατρός εργάστηκε για λίγα χρόνια στη Λευκάδα, όπου

¹ ΛΠ 1869-1870, σ. 72. Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874*, σ. 251.

² ΛΠ 1872-1873/74, σ. 39 και ΛΠ 1893-94/95, σ. 136.

³ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 4^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1901-1907, πράξη 73/29-6-1901, φ.151ν και πράξη 111/3-1-1904, φ. 180τ

⁴ ΛΠ 1874-1875/1876, σ. 32. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1438 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1257.

⁵ ΛΠ 1877-1878/1879, σ. 41, ΛΠ 1878-1879/1880, σ. 52. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς* σ. 24.

⁶ ΛΠ 1881-1882/1884, σ. 56 και ΛΠ 1882-1883/1884, σ. 74. Εφημ. *Ελευθερία (Λευκάδας)*, φ. 4/17-7-1882, σ. 2. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 23.

απέκτησε μεγάλη πελατεία. Αργότερα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Το 1903 δημοσίευσε το έργο του: «Παθολογική Ιστολογία. Περί νεοπλασμάτων/υπό Σπυρίδωνος Α. Γαβαλά, Εν Σύρω 1903».

1882 - Χαραμόγλης Σπυρίδων του Κωνσταντίνου

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1857. Ο πατέρας του ήταν κτηματίας. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα απ' όπου αποφοίτησε το 1882. Συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι και ειδικεύθηκε στην Μαιευτική και Γυναικολογία. Το 1891 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Εργάστηκε σαν μαιευτήρας γυναικολόγος στη Λευκάδα για σαράντα και πλέον χρόνια, παράλληλα όμως εξασκούσε και Παθολογία και Παιδιατρική. Πέθανε το 1935¹.

1885 - Καβ(β)αδίας Γεώργιος του Κ.

Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1885. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Αγίου Πέτρου Λευκάδας το 1921².

1885 - Φίλιππας-Πανάγος Πέτρος

Γεννήθηκε στην Εξάνθεια Λευκάδας το 1859. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα, απ' όπου αποφοίτησε το 1884. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα και εγκαταστάθηκε πρώτα στους Σφακιώτες και ύστερα στην πόλη της Λευκάδας, όπου ασχολήθηκε με την επιστήμη του³. Διακρινόταν για την αφιλοκέρδειά του και τη φιλόανθρωπο δράση του.

Ο Πέτρος Φίλιππας εκτός από την επιστήμη του ασχολήθηκε και με την πολιτική και εξελέγη κατ' επανάληψη βουλευτής Λευκάδας (1905, 1910, 1915, 1935). Ως βουλευτής υποστήριξε τις αγροτικές διεκδικήσεις (προβλήματα κατασχέσεων, διακανονισμός παλαιών χρεών, δάνεια). Επίσης ασχολήθηκε με την ιατροκοινωνική πρόνοια⁴. Υπήρξε πρωτεργάτης της συνεταιριστικής ιδέας στο νησί και ιδρυτής του Ταμείου Αμύνης Οικοπαγωγής Λευκάδας (Τ.Α.Ο.Λ.) (1915). Πέθανε το 1935⁵.

¹ ΛΠ 1881-82/84, σ. 58 και ΛΠ 1890-91/92, σ. 150. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σσ. 75-76.

² ΛΠ 1885-1886/1887, σ. 92. Κυριέρης - Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 14.

³ ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 68. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1429. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 793. Επίσης εντοπίζεται στο 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου Λευκάδας, ετών 1933-1934, από αναφορά σε ιατρική του γνωμάτευση στη Συνεδρίαση 13/24-8-1933, πράξη αρ. 112, σσ. 71-72. ΓΑΚ - Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας.

⁴ Κουινιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, 1890-1936, σ. 24. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 76.

⁵ Κουινιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, 1890-1936, σ. 24. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 76. Ημερολόγιον 2001 του Συλλόγου Λευκαδίων Ηλιούπολης «*Η Φανερωμένη*», σ. 6.

35. Ο γιατρός Πέτρος Φίλιππας-Πανάγος (1859-1935). Προτομή.
Από το Ημερολόγιο του Συλλόγου Λευκαδίων Ηλιούπολης “Η Φανερωμένη” 2001.

1887 - Βερροιώτης Ευστάθιος του Θ.

Γεννήθηκε το 1860. Φοίτησε στο Ελληνικό Σχολείο από το 1868 έως το 1872. Μετά από 5 χρόνια γράφθηκε στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου το 1877-1878 σε ηλικία 17 ετών. Αργότερα φοίτησε στη Β΄ και Γ΄ τάξη στο Γυμνάσιο της Ερμούπολης (1878-1881). Ενώ ήταν μαθητής στην Ερμούπολη εκδόθηκαν οι ποιητικές του συνθέσεις: «Η Ελλάς και τα τέκνα της» (1881) και «Ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων. Υπό Ευσταθίου Θ. Βερροιώτου μαθητού της Γ΄ τάξεως του εν Σύρω Γυμνασίου (1881)»¹. Το σχολικό έτος 1881-1882 επανήλθε στη Λευκάδα και πήρε το απολυτήριο από το τετρατάξιο Γυμνάσιο.

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αποφοίτησε το 1887 με τον βαθμό «άριστα». Το 1889 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις του Πανεπιστημίου απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του εργάστηκε ως γιατρός στην Καρυά Λευκάδας².

Παράλληλα με την επιστήμη του ανέπτυξε πλούσια πολιτική και κοινωνική δράση. Ασχολήθηκε με τα κοινά στο πλαίσιο του Συλλόγου Καρυάς. Υπήρξε ιδρυτής της Λαϊκής Σχολής στην Λευκάδα, στην οποία γινόταν διαλέξεις και μαθήματα που μετέδιδαν ωφέλιμες και πρακτικές γνώσεις. Το 1889 εκδίδει την εφημερίδα *Κλειώ*. Κατά την περίοδο 1899-1907 διετέλεσε Δήμαρχος Λευκαδίων. Επίσης την περίοδο 1889-1907 υπήρξε πρόεδρος του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδας και τις 8-8-1910 εκλέχθηκε βουλευτής στην Α΄ διπλή Αναθεωρητική Βουλή³.

Πέθανε το 1934. Στη Συνεδρίαση 9/8-5-1934 πράξη 93 του Αδελφάτου του Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου Λευκάδος ο αντιπρόεδρος λαβών το λόγο αναφέρει: «...ο πρώην Δήμαρχος Λευκάδος και Πρόεδρος του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδος, αείμνηστος Ευστάθιος Βερροιώτης, ιατρός, εν τη αδιαλείπτω μερίμνη αυτού όπως το Ίδρυμα του ενταύθα Νοσοκομείου καταστεί αντάξιον του υψηλού προορισμού του ήτο εκείνος όστις προέβη εις την ανοικοδόμησιν ενός μεγάλου τμήματος των κτηρίων αυτού και κατέστη τούτο ευπρόσωπον και κατάλληλον δια Νοσοκομείον εν τω υπερμέτρω δε ενδιαφέροντι αυτού και εκ του υστερήματός του ακόμη εκληροδότησεν υπέρ αυτού και το χρηματικόν ποσόν των δραχμών εικοσακισχιλίων, αίτινες εισί κατατεθειμέναι παρά τη Εθνική Τραπέζη της Ελλάδος, φρονεί όθεν ότι είναι έργον δικαιοσύνης, όπως το Αδελφάτον από τον φόρον ευγνωμοσύνης προς τον άνδρα τούτον τον μεγάλως ενδιαφερθέντα υπέρ του

¹ Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3^{ος} σ. 9 αριθ. 7432 και στην ίδια σ. αριθ. 7475.

² ΛΠ 1886-87/88, σ. 189 και ΛΠ 1888-89/90, σ. 111. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905-1906*, σ. 843.

³ ΓΑΚ Αρχαία Ν. Λευκάδας, ΒΕ Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 4^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου, ετών 1901-1907, Πράξη 3-6-1901, φ. 142γ, και πράξη 15-5-1907. φ. 256γ, όπου αναφέρονται ονομαστικά τα μέλη του Αδελφάτου, στη συνεδρίαση 18-7-1907 πρόεδρος του Αδελφάτου και Δήμαρχος Λευκαδίων αναφέρεται ο Βασίλειος Κορφιάτης. Ζαμπέλης Ιωάννης, *Ψήγματα τοπικής Ιστορίας της Λευκάδας*, Λευκάδα 2005, σσ. 114-119. Γιάννης Βουκελάτος «Σταματέλος [Νικόλαος Ι.] και Βερροιώτης [Ευστάθιος]», εφημ *Ηχώ της Λευκάδας*, φ. 46/151, Αθήνα, Απρίλιος 1988. Ροντογιάννης Π., *Ιστορία Λευκάδας*, τ. Β΄, σ. 637.

Ιδρύματος ανακηρύξει τούτον μέγαν ευεργέτην αυτού και αποφασίση όπως το όνομά του αναγραφεί χρυσοίς γράμμασιν εν τη μαρμαρίνη στήλη των μεγάλων ευεργετών του Νοσοκομείου». Το Αδελφάτο ομόφωνα έκαμε δεκτή την πρόταση του αντιπροέδρου¹.

1888 - Κουνιάκης Γεράσιμος του Αναστασίου

Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1888. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Λαζαράτα το 1930-1935².

1888 - Πετανίτης Ιωάννης του Β.

Γεννήθηκε το 1863 στη Λευκάδα. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έλαβε το πτυχίο του το 1888. Το 1889 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Εργάστηκε ως γιατρός στη Λευκάδα³.

1889 - Αλβανίτης Αριστομένης του Κωνσταντίνου

Πρόκειται για πολυτάλαντη προσωπικότητα των γραμμάτων. Ήταν γιος του γιατρού μαιευτήρα Κωνσταντίνου Αλβανίτη. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1868. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1889. Το 1891 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος⁴. Στη συνέχεια μετεκπαιδεύθηκε στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων.

Ο Αριστομένης Αλβανίτης ασχολήθηκε γενικότερα με τα γράμματα. Μελέτησε Γαλλική και Ιταλική λογοτεχνία και δημοσίευσε διάφορα άρθρα. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στην πατρίδα του, όπου πρωτοστάτησε στην πνευματική, καλλιτεχνική και αναμορφωτική κίνηση της Λευκάδας.

Το 1897 ίδρυσε τον Σύλλογο «Απόλλων», του οποίου και υπήρξε ο πρώτος γραμματέας⁵. Υπήρξε από τα πλέον δραστήρια μέλη της Εταιρεί-

¹ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου, ετών 1933-1934, συνεδρίαση 9/8-5-1934, Πράξη αρ. 93, σ. 226. Βλ. επίσης Ζαμπέλης Ιωάννης, *Ψήγματα τοπικής Ιστορίας της Λευκάδας*, Λευκάδα, Ενοριακό πνευματικό Κέντρο Ι.Ν. Ευαγγελιστρίας 2005, σ. 114-119.

² ΛΠ 1887-1888/1890, σ. 182. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930, 1934, 1935* σ. 332.

³ ΛΠ 1887-1888, σ. 180. ΛΠ 1889-1890, σ. 173. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1429. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 793. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 24.

⁴ ΛΠ 1888-89/90, σ. 108 και 1890-91/92 σ. 150.

⁵ Σώζεται φυλλάδιο: *Λόγος εκφωνηθείς κατά τα εγκαίνια του Συλλόγου Απόλλων την εσπεραν της 3ης Ιανουαρίου 1897, υπό του ιδρυτού και γενικού γραμματέως αυτού Αριστομένη Αλβανίτη*, Αθήνα 1897. «Λευκαδική Βιβλιογραφία Μέρος Α'», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών*, τόμ. 4 (1977), σσ. 153-250. Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, τ. 3^{ος}, σ. 290, αριθ. 9677.

ας Επτανησιακών Σπουδών. Έλαβε μέρος στο Α΄ Πανιώνιο Συνέδριο και ανακοίνωσε μελέτες σχετικές με τη φυματίωση και την ελονοσία. Το 1910 εξελέγη αντιπρόσωπος της Λευκάδας στην Αναθεωρητική Βουλή. Κατά την περίοδο 1914-1918 υπηρέτησε στο πολεμικό ναυτικό χωρίς αποδοχές ως ανώτερος αξιωματικός.

Στην Λευκάδα εργάστηκε σκληρά για την οργάνωση του Νοσοκομείου της, καθώς και για την επαναλειτουργία του Ταμείου Αμύνης Οινόπαραγωγής Λευκάδας (Τ.Α.Ο.Λ.), στο οποίο προσέφερε και το ποσό των 700.000 δρχ. Το σπίτι του σώζεται και είναι αυτό που στεγάζεται σήμερα ο πολιτιστικός σύλλογος «Ορφεύς» και το Λαογραφικό Μουσείο. Για την όλη δράση του τιμήθηκε με παράσημα και διακρίσεις. Πέθανε το 1942 στην ηλικία των 74 ετών¹.

1891 - Κουκουλιώτης Ξενοφών του Ι.

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1867. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1891 και το 1892 πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Εργάστηκε ως γιατρός στη Λευκάδα².

1894 - Τριανταφύλλης Αριστοτέλης του Δ.

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα, απ' όπου αποφοίτησε το 1894 με τον βαθμό «λίαν καλώς» και πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1896. Τον συναντάμε στην Λευκάδα να ασκεί το επάγγελμά του την περίοδο 1930-1935, στην Κοινότητα Αγίου Πέτρου³.

1898 - Σιδέρης Χρήστος του Ιωάννου

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1871. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Αποφοίτησε το 1898. Συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της ίδιας Σχολής το 1898 και πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Άσκησε το επάγγελμά του στην Λευκάδα⁴.

¹ Μαραγκού Σμύρνη Φ., *Ο γιατρός του χωριού*, σ. 55. Χαροκόπος Σπ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 76. Ροντογιάννης Π., Αριστομένης Κ. Αλβανίτης, εφημ. *Λευκάς*, φφ. 46-50 (14-2-1952 /31-3-1952)

² ΛΠ 1890-1891/1892, σ. 147 και ΛΠ 1891-1892/1893, σ. 203. Δαμάσκος Ν. *Οδηγός 1915*, σ. 1429. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 793.

³ ΛΠ 1893-1894/1895, σ. 133 και ΛΠ 1895-1896/1896, σ. 203. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1435, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1255.

⁴ ΛΠ 1897-1898/1899, σ. 104 και ΛΠ 1898-1899/1900, σ. 100. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 24. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 793.

1900 - Γαβαλάς Θεόδωρος του Επαμεινώνδα

Γιος του γιατρού Επαμεινώνδα Γαβαλά. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1877. Σπούδασε στην Ιατρική του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πήρε το πτυχίο του το 1900. Το 1901 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα όπου άσκησε το επάγγελμά του¹.

Το 1904 προσλαμβάνεται ως γιατρός στο Νοσοκομείο Λευκάδας μαζί με τον Περικλή Σουμέτα, στη θέση του γιατρού Ευστάθιου Δίπλα με μηνιαίο μισθό 50 δρχ. ο καθένας². Τις 20-4-1905 σε συνεδρίαση του Αδελφάτου του Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου Λευκάδας συζητείται πρόταση του Θεοδώρου Γαβαλά προς τη Νομαρχία Λευκάδας να αναλάβει αμισθί ως διευθύνων το Νοσοκομείο μόνος του. Η πρότασή του δεν γίνεται δεκτή από το Αδελφάτο, το οποίο ενισχύει την απόρριψη της αίτησης του γιατρού με το αιτιολογικό ότι έπαιρνε το μισθό του μέχρι τότε κανονικά και απουσίαζε από την εργασία του³.

Το 1933 εντοπίζεται να εργάζεται πάλι ως γιατρός στο Νοσοκομείο Λευκάδας. Η πληροφορία αντλείται από απόφαση του Αδελφάτου πληρωμής της μισθοδοσίας του, των μηνών Ιανουαρίου-Μαρτίου του 1933, με το ποσό των 5.640 δρχ. Στις 29-10-1933 σε συνεδρίαση πάλι του Αδελφάτου του Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου απολύεται ο Θεόδωρος Γαβαλάς και στη θέση του προσλαμβάνεται ο Μιχαήλ Σπ. Μελάς⁴.

¹ ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 90 και 1900-1901/1902, σ. 122. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1429. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 793.

² ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδος, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 4^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1901-1907, πράξη 111/3-1-1904, φ. 180r

³ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδος, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 4^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1901-1907, πράξη 143/20-4-1905, φ. 204v-207r.

⁴ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδος ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1933-1934, συνεδρίαση 11/4-8-1933, πράξη 1, σ. 52 απόφαση πληρωμής μισθοδοσίας. Επίσης εντοπίζεται η παρουσία του ως γιατρού του Νοσοκομείου την ίδια χρονιά σε αναφορά ιατρικής του γνωμάτευσης που εκδίδεται τις 9-5-1933, στο ίδιο βιβλίο Πρακτικών, συνεδρίαση 8/25-6-1933, πράξη αρ. 47. Η απόλυσή του το ίδιο βιβλίο Πρακτικών, συνεδρίαση 4/ 29-10-1933, πράξη 34, σσ. 91-92.

1900 - Κολυβάς Νικόλαος του Δημητρίου

Ο Νικόλαος Κολυβάς γεννήθηκε στη Βασιλική της Λευκάδας το 1875. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1895 σε ηλικία 20 ετών. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστήμιου Αθηνών απ' όπου έλαβε το πτυχίο του το 1900 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1901.

Τον συναντάμε να εργάζεται στη Λευκάδα στην Κοινότητα Βασιλικής το 1921, στο Νυδρί το 1925, και την περίοδο 1930-1935 πάλι στην Κοινότητα Βασιλικής¹.

1900 - Σκληρός Γεράσιμος του Βασιλείου

Γεννήθηκε στο Μαραντοχώρι της Λευκάδας το 1878. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα απ' όπου αποφοίτησε το 1899. Το 1900 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής απ' όπου πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του εργάστηκε ως γιατρός στην ιδιαίτερη πατρίδα του, στο Μαραντοχώρι².

1901 - Κοντοπρίας Ιωάννης του Θεοδώρου

Από την Εγκλουβή Λευκάδας. Γεννήθηκε το 1878. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1896. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1901 και το 1904 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος.

Εργάστηκε ως γιατρός στη Λευκάδα. Το 1921 τον συναντάμε να εργάζεται στο Νοσοκομείο και στο Βρεφοκομείο της πόλης της Λευκάδας, καθώς επίσης να παρέχει τις ιατρικές υπηρεσίες του στην Κοινότητα της Εγκλουβής.

Ο Κουνιάκης αναφέρει ότι εργάστηκε για πέντε χρόνια σε κάποια Αγγλική παροικία της Νοτίου Αφρικής³.

¹ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929. ΛΠ 1899-1900/1901, σ. 92. ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 125. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 79. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925*, σ. 1379, *Οδηγός 1930*, σ. 1436 και *Οδηγός 1934-35*, σ. 1256.

² Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 266 και Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1439 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1258.

³ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929. ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 118 και ΛΠ 1903-1904/1907, σ. 70. Κυριέρης Γιαννόπουλος *Οδηγός 1921*, σσ. 139, 265. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 23.

1901 - Περδικάρης Νικόλαος του Α.

Πήρε το πτυχίο της Ιατρικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1901. Τον συναντάμε ως γιατρό το 1925¹.

1901 - Σημέτας Περικλής του Σωκράτη

Γεννήθηκε το 1879 στη Λευκάδα. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1896 σε ηλικία 17 ετών. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1901. Το 1903 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής Σχολής για την απόκτηση αδείας ασκήσεως επαγγέλματος. Άσκησε το επάγγελμά του στη Λευκάδα². Το 1904 προσλαμβάνεται ως γιατρός στο Νοσοκομείο Λευκάδας μαζί με το συνάδελφό του Θεόδωρο Γαβαλά στην θέση του απολυθέντος Ευστάθιου Δίπλα με μισθό 50 δρχ. μηνιαίως³.

1902 - Γολέμης Δημήτριος του Πάνου

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1876. Κατά τους Ολυμπιακούς αγώνες του 1896 διακρίθηκε ως δρομέας και βραβεύθηκε.

Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αντιμετώπισε σοβαρά οικονομικά προβλήματα, αλλά με την εργατικότητα του και τη βοήθεια των φίλων του κατόρθωσε να τελειώσει τις σπουδές του. Αποφοίτησε το 1902 και την ίδια χρονιά πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα, όπου εργάστηκε ως γιατρός. Αργότερα ειδικεύθηκε στην Οφθαλμολογία.

Υπήρξε ως μέλος της Ανωτάτης Υγειονομικής Επιτροπής του Σερβικού Στρατού, Νομιάτρος Κυκλάδων και Πειραιώς και άσκησε την Ιατρική, εκτός από τη Λευκάδα, και στην Ακαρνανία. Δημοσίευσε ιατρικές μελέτες. Παράλληλα ασχολήθηκε και με την πολιτική. Επίσης σε μεγάλη ηλικία, σπούδασε Νομικά και Θεολογία. Το επάγγελμα του δικηγόρου άσκησε στην Αθήνα και στην Πρέβεζα. Πέθανε το 1941⁴.

¹ ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 118. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925*, σ. 1381.

² Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 120. ΛΠ 1902-1903/1904, σ. 95. Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σ. 24, Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1429, Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1916*, σ. 793.

³ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 4^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1901-1907, πράξη 111/3-1-1904, φ. 180r. Εντοπίζεται επίσης στο 7^ο βιβλίο των Πρακτικών ετών 1933-1934 του Αδελφάτου από αναφορά σε ιατρική του γνωμάτευση, συνεδρίαση 13/29-8-1933, πράξη αρ. 111, σ. 71.

⁴ ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 72 και ΛΠ 1901-1902/1903, σ. 74. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1905*, σ. 843. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 266. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 76.

1903 - Μαραγκός Φίλιππος ή Πασχούρης του Αγγέλου

Γεννήθηκε το 1877 στο Κομηλιό Λευκάδας. Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1903. Το 1904 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Ιατρικής για την απόκτηση αδείας επαγγέλματος. Υπήρξε βοηθός του μεγάλου Γαλβάνη. Μετά το τέλος των σπουδών του, παρά τις δελεαστικές προτάσεις που του έγιναν να ακολουθήσει καριέρα στρατιωτικού γιατρού ή πανεπιστημιακή καριέρα, επέστρεψε στη Λευκάδα και εγκαταστάθηκε στην Κοινότητα Άγιος Πέτρος, όπου εργάστηκε ως γιατρός¹. Ασχολήθηκε με τα κοινά του νησιού του. Υπήρξε Δήμαρχος Απολλωνίων από το 1907-1914. Κατά την περίοδο 1927-1931 εγκαταστάθηκε στην πόλη της Λευκάδας, επειδή ανέλαβε ως πρόεδρος του επανιδρυόμενου Ταμείου Αμύνης Οιοπαραγωγής Λευκάδας (Τ.Α.Ο.Λ.).

Κατά την περίοδο αυτή συνέχισε την επαγγελματική του δραστηριότητα, κυρίως ως μαιευτήρας-γυναικολόγος, και συγχρόνως του ανετέθη η θέση του ασιάτρου. Στην περίοδο του αποκλεισμού, το 1918, φυλακίστηκε και παρέμεινε για 3 μήνες στις φυλακές Λευκάδας με την κατηγορία ότι διέγειρε τον λαό μαζί με άλλους παράγοντες της Κοινότητας του Αγ. Πέτρου σε συλλαλητήριο εναντίον της επικρατούσας πολιτικής κατάστασης. Αποφυλακίστηκε από τους Γάλλους - Σενεγαλέζους. Υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της ίδρυσης του Τ.Σ.Α.Υ. και από τους πρώτους μετόχους του. Στο πόλεμο της Αλβανίας επιστρατεύθηκε και ανέλαβε τον Σταθμό Πρώτων Βοηθειών στη Φιλιπιάδα του μετακινούμενου προς την Αλβανία στρατού. Πέθανε στις 6 Αυγούστου 1954².

1903 - Ράπτης Γεώργιος του Αγγέλου [ή Σούρτζος]

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1880. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησε το 1903. Το 1904 συμμετείχε με επιτυχία στις Πρακτικές εξετάσεις της Σχολής για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα και εργάστηκε στην Εξάνθεια, περιοχή στη βορειοδυτική Λευκάδα³.

¹ ΛΠ 1902-1903/1904, σ. 89 και ΛΠ 1904-1905/1907, σ. 227. Μαραγκού Σ., *Ο γιατρός του χωριού*, σσ. 8-9. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, γιατρός στην Κοινότητα Αγ. Πέτρου. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1438 και *Οδηγός 1934-35*, σ. 1257 γιατρός στην Κοινότητα Κομηλιού.

² Κουνιάκης Π., *Η σύγχρονος Λευκάς*, σσ. 60, 109. Μαραγκού Σ., *Ο γιατρός του χωριού*, σσ. 52-54

³ ΛΠ 1902-1903/1904, σ. 91 και ΛΠ 1904-1905/1907, σ. 227. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1435 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1255.

36. Ο Λευκάδιος γιατρός Φίλιππος Αγγ. Μαραγκός (1877-1954).

37. Αναμνηστική φωτογραφία στο Ζάππειο. Διακρίνονται οι Λευκάδιοι γιατροί: Πρώτος αριστερά Φίλιππος Α. Μαραγκός, πρώτος δεξιά ο Γεώργιος Αγ. Ράπτης γιατρός στην Εξάνθεια της Λευκάδας και πίσω από τον Ράπτη μόλις διακρίνεται ο Αριστομένης Κων. Αλβανίτης. Από το βιβλίο της Σμ. Μαραγκού, *Ο γιατρός του Χαριού*, σ.55

Μαζί με τους γιατρούς Αριστομένη Αλβανίτη και Φίλιππα Μαραγκό κατέβαλε προσπάθειες για την επαναλειτουργία του Ταμείου Αμύνης Οιο-παραγωγής Λευκάδας (Τ.Α.Ο.Λ.)¹.

1905 - Καββαδάς Κωνσταντίνος του Παναγιώτη

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1882. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας σε ηλικία 17 ετών το 1899. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του το 1905 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1908. Μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη Λευκάδα και εργάστηκε ως γιατρός. Διετέλεσε νομιάτρος και μέλος συμβουλίων διαφόρων νοσηλευτικών και άλλων ιδρυμάτων, οργανισμών και του Δημοτικού Συμβουλίου. Έλαβε μέρος ως αξιωματικός σε διαφόρους πολέμους. Πέθανε στη Λευκάδα το 1971².

1905 - Πολίτης Γεράσιμος του Νικολάου

Γεννήθηκε το 1879 στη Λευκάδα. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1906. Μετά το τέλος των σπουδών του εργάστηκε ως γιατρός στη Λευκάδα³.

1908 - Βερροιώτης Θεόδωρος του Ευσταθίου

Γιος του γιατρού Ευσταθίου Βερροιώτη. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1888. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1903 σε ηλικία 15 ετών. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Αποφοίτησε το 1908. Εργάστηκε ως γιατρός στον τόπο του⁴.

1910 - Κονιδάρης Γεράσιμος του Χαρ.

Γεννήθηκε το 1885. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1905 σε ηλικία 20 ετών. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου αποφοίτησε το 1910. Τον συναντάμε στους επαγγελματικούς Οδηγούς ως γιατρό στο Μεγανήσι το 1926 και την περίοδο 1930-1935 στην Κοινότητα Βαθέος [Ταφίου]⁵.

¹ Μαραγκού Σ., *Ο γιατρός του χωριού*, σ. 55 στη λεζάντα αναμνηστικής φωτογραφίας, όπου εικονίζονται οι 3 γιατροί.

² Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. ΛΠ 1904-1905/1907, σ. 222 και ΛΠ 1907-1908/1909, σ. 126. Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 266. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 76.

³ ΛΠ 1905-1906/1907, σ. 95. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1429.

⁴ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. ΛΠ 1907-1908/1909, σ. 173. Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915*, σ. 1429.

⁵ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. ΛΠ 1909-1910/1912, σ. 128. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1926*, σ. 332, *Οδηγός 1930*, σ. 1436 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1256.

1910 - Μαραγκός Γεράσιμος του Κ.

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1885. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1905 σε ηλικία 20 ετών. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1910. Τον συναντάμε ως γιατρό στην Κοινότητα Κομηλιού [Κημιλιού] κατά την περίοδο 1930-1935¹.

1913 - Πεταλάς Άγγελος

Αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1913. Συναντάται ως γιατρός στο Μαραντοχώρι Λευκάδας κατά την περίοδο 1930-1935².

1913-1914 c - Σκληρός Κωνσταντίνος του Φίλιππα

Γεννήθηκε το 1889. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1907, σε ηλικία 18 ετών. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Μετά το τέλος των σπουδών του εργάστηκε ως γιατρός στη Λευκάδα³.

1914 c. - Καββαδίας Κωνσταντίνος του Σ.

Γεννήθηκε το 1886. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Τον συναντάμε ως γιατρό στο Κατωχώρι της Λευκάδας⁴.

1916-1917 c - Καταπόδης Περικλής του Επαμεινώνδα

Γιος του ιερέα Επαμεινώνδα Καταπόδη. Γεννήθηκε το 1892. Γιατρός στο Μεγανήσι Λευκάδας τη χρονική περίοδο 1926-1930 και στην Κοινότητα Βαθέος [Ταφίου] 1934-1935⁵.

1921 -1922 c - Ζαβιτσιάνος Κωνσταντίνος του Γεωργίου

Γεννήθηκε στο Σπαρτοχώρι Λευκάδας το 1898. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο το 1917 σε ηλικία 18 ετών. Συναντάται ως γιατρός στο Σπαρτοχώρι της Λευκάδας κατά την περίοδο 1926-1935⁶.

¹ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. ΛΠ 1909-1910/1912, σ. 128. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1438, και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1257.

² ΛΠ 1913-1914/1915, σ. 117. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1439 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 128.

³ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925*, σ. 1379.

⁴ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1918*, σ. 788.

⁵ Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1926*, σ. 332, *Οδηγός 1930*, σ. 1436 και *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1256.

⁶ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1925*, σ. 1379. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1926*, σ. 332, *Οδηγός 1930* σ. 1442, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1260.

1924 -1925 c. - Μελάς Μιχαήλ του Σπυρίδωνος

Γεννήθηκε το 1898. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Μετά τις σπουδές του εργάστηκε για μια πενταετία ως εσωτερικός γιατρός στην κλινική Χρηστομάνου στην Αθήνα. Κατόπιν επέστρεψε στη Λευκάδα και εργάστηκε στην αρχή ως ιδιώτης γιατρός και αργότερα ως γιατρός του Νοσοκομείου.

Στις 13-1-1933, εντοπίζεται σε Βιβλίο Πράξεων του Αδελφάτου του Νοσοκομείου - Ορφανοτροφείου ως μέλος του Αδελφάτου. Στο ίδιο Βιβλίο, στη συνεδρίαση με ημερομηνία 29-10-1933, συζητείται αίτησή του να του ανατεθεί η διεύθυνση του Νοσοκομείου, υποσχόμενος, ότι σε μικρό χρονικό διάστημα θα κάμει το Ίδρυμα επιστημονικά εφάμιλλο των νοσοκομείων των μεγάλων πόλεων «*αφ' ενός μεν δια της ιδρύσεως Τμημάτων εν αυτώ, αφ' ετέρου δε δια της δωρεάς παροχής προς επιστημονικήν εξυπηρέτησιν των απόρων της χρήσεως των Ηλεκτροθεραπευτηρίων του (Ακτίνων, Διαθερμίας, Γαλβανικού και Φαραδικού ρεύματος*». Στην εν λόγω αίτησή του καταχωρίζει τα προσόντα του: αναφέρει την μακράν κλινική του πείρα και την επί πενταετία υπηρεσία του ως εσωτερικού γιατρού στην Κλινική Χρηστομάνου στην Αθήνα Το Αδελφάτο μετά από συζήτηση αποφασίζει να δεχθεί την πρόταση του Μιχαήλ Μελά. Σχετικά σημειώνεται: «... απαλλάσσει των καθηκόντων του ιατρού του ενταύθα Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου του Αδελφάτου κ. Θεόδωρον Γαβαλάν και εφ' αντικατάστασιν αυτού, διορίζει Ιατρόν Διευθυντήν του αυτού Νοσοκομείου και Ορφανοτροφείου του Αδελφάτου τον κ. Μιχαήλ Σπ. Μελλάν με μισθόν 2.000 δρχ.».

Στη συνεδρίαση 6/1-3-1934 του Αδελφάτου (πράξη 82) συζητείται πρότασή του ως διευθυντή πια του Νοσοκομείου για την άμεση ανάγκη αγοράς χειρουργικών εργαλείων. Η πρόταση συνοδεύεται με κατάλογο των απαραίτητων εργαλείων, των οποίων η αγορά θα γίνει από «φαρμακευτικούς Οίκους των Αθηνών» με κόστος περίπου 4.500 δρχ. Η πρότασή του έγινε δεκτή και εγκρίθηκε η αναφερόμενη πίστωση¹.

1927 c - Κουκουλιώτης Νίκανδρος του Ξενοφώντος

Πος του γιατρού Ξενοφώντα Κουκουλιώτη. Γεννήθηκε το 1901 στην Καρυά Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1922. Εντοπίζεται να εργάζεται στο Νοσοκομείο Λευκάδος τα 1933 με αμοιβή 1000 δρχ.².

¹ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας, Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929. ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου, ετών 1933-1934, συνεδρίαση 1/13-1-1933, σ. 1. Συνεδρίαση 4/29-10-1933, πράξη αρ. 34, σ. 91. Συνεδρίαση 4/29-10-1933, πράξη αρ. 34, σσ. 91-92.

² Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας, Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929. ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1933-1934, συνεδρίαση 4/14-3-1933, πράξη αρ. 17, σ. 12.

38. Ο γιατρός Ξενοφώντας Γρηγόρης (1902-1988).

1928c - Γρηγόρης Ξενοφών του Σταύρου

Καταγόταν από φτωχική οικογένεια. Γεννήθηκε το 1902 στο Σπανοχώρι. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1922 σε ηλικία 20 ετών. Το 1927 εντοπίζεται ως φοιτητής στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Μετά το τέλος των σπουδών του και ενώ έλαβε οκταετή υποτροφία Rockefeller στην Αμερική, προτίμησε να ασκήσει το επάγγελμά του στο χωριό του. Τον συναντάμε ως γιατρό στο Σπανοχώρι Λευκάδας στους επαγγελματικούς Οδηγούς της εποχής κατά τη χρονική περίοδο 1930-1935.

Στον πόλεμο του 1940 πολέμησε στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Ανέπτυξε αντιστασιακή δράση εναντίον των Ναζί έπειτα από την εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα το 1941. Παράλληλα μερίμνησε για τη δημιουργία ιατρείων και κέντρων εμβολιασμού αλλά και τη συγκρότηση ενόπλων ομάδων κατά των κατακτητών. Για τη δράση του αυτή φυλακίστηκε από τους Ιταλούς επί πέντε μήνες. Τότε προσβλήθηκε από φυματίωση. Με την αποφυλάκισή του συνεχίζει την αντιστασιακή του δράση. Όταν ιδρύθηκε το ΕΑΜ Λευκάδας, επιλέχθηκε ως γραμματέας. Υπηρέτησε στο 2/39 Σύνταγμα του ΕΛΑΣ έως την απελευθέρωση και το 1946 για την αντιστασιακή δράση του οδηγήθηκε στην εξορία.

Κατά τις εκλογές του 1963 και 1964 πολιτεύθηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του και εκλέχθηκε βουλευτής της ΕΔΑ. Κατά την επταετία της χούντας ο Ξενοφώντας Γρηγόρης και η σύζυγός του Χαρίκλεια εξορίστηκαν στη Γυάρο και στη Λέρο. Το 1970 «λόγω ανηκέστου βλάβης της υγείας του» επέστρεψε από την εξορία στη Λευκάδα και συνέχισε να ασκεί το ιατρικό του λειτούργημα αφιλοκερδώς. Σε πολλές περιπτώσεις λέγεται ότι ο ίδιος πλήρωνε τα φάρμακα των ασθενών του¹.

Πέθανε τις 8 Μαΐου του 1988. Σε αθηναϊκή εφημερίδα της 4 Μαΐου του 1988 αναφέρεται η είδηση του θανάτου του: «Το πορτόνι του σπιτιού του γιατρού της Λευκάδας είναι κλειστό. Ο γιατρός δεν μένει πια εδώ. Τον συνόδευσε η Λευκάδα στην αιώνια κατοικία του». Τα ιατρικά βιβλία – κάποια φθαρμένα από τη χρήση-, τα ιατρικά εργαλεία, το μικροσκόπιο του γιατρού προσφέρθηκαν στη Χαραμόγλειο Βιβλιοθήκη από την κόρη του Παναγιώτα Γρηγόρη. Σήμερα προς τιμή του ένας δρόμος της πόλης που οδηγεί προς τη λεωφόρο Λευκάδας –Νυδριού έχει λάβει το όνομά του².

¹ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας, *Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929*, Γρηγόρης Π., Ο γύρος του νησιού. Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1442, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1260. Επίσης εντοπίζεται στο υπ' αριθ. 7 βιβλίο Πράξεων του Αδελφάτου του Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου [Συνεδρίαση 4η/ 29-10-1933, πράξη 40, σ. 96], όπου μετά από δική του ιατρική βεβαίωση δίδεται χρηματικό βοήθημα για μετάβαση ασθενούς στην Αθήνα για ιατρική εξέταση. Χαροκόπος Σ. - Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική*, σ. 77.

² *Λευκάδα: Δρόμοι, πλατείες, συνοικίες*, σσ. 21-22. Σύλλογος Λευκαδίων Ηλιούπολης, *Ημερολόγιο 2001*, σ. 11. Σάντα Βιολέττα, Αφιέρωμα: *Ξενοφώντας Γρηγόρης*.

1930 c. - Γράψας Δημοσθένης

Συναντάται στο Βιβλίο Πράξεων του Αδελφάτου του Νοσοκομείου - Ορφανοτροφείου Λευκάδας στη συνεδρίαση 9/8-5-1934, πράξη 95, στην οποία συζητείται αίτηση του για πρόσληψή του στο ως άνω Ίδρυμα ως χειρουργού. Στην αίτησή του ο Δημοσθένης Γράψας, εκτός των άλλων, δηλώνει ότι μετά το τέλος των σπουδών του ασκήθηκε και ειδικεύθηκε στη χειρουργική και εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Λευκάδα. Αναφέρει ακόμη ότι δύναται να εκτελέσει οποιαδήποτε χειρουργική επέμβαση και ακόμη υπογραμμίζει ότι ασκήθηκε στη χειρουργική στο αναγνωρισμένο Νοσοκομείο Ευαγγελισμός για 3 χρόνια και ως φοιτητής, επί τριετία, στο Αρεταίειο Νοσοκομείο. Το Αδελφάτο μετά από συζήτηση απέρριψε την αίτησή του λόγω οικονομικής αδυναμίας¹.

Στις 10-5-1934 ο Δημοσθένης Γράψας επανέρχεται με νέα αίτηση προς το Αδελφάτο με την οποία ζητεί να διορισθεί ως διευθυντής χειρουργός του χειρουργικού Τμήματος χωρίς μισθό, εάν το Αδελφάτο αδυνατεί να διαθέσει κονδύλια για αμοιβή χειρουργού. Η αίτησή του συζητείται στη συνεδρίαση 11/5-6-1934. Ο Αντιπρόεδρος ωστόσο αναφέρει ότι ο ίδιος γιατρός είχε κάνει αίτηση στο Αδελφάτο μόλις 2 ημέρες προηγουμένως, με την οποία ζητούσε αμοιβή για («απόδοση εγχειρίστρων») του μηνός Μαΐου 1934. Το Συμβούλιο απορρίπτει την αίτησή του και τον καλεί να απαντήσει σχετικά με την αποζημίωση που απαιτεί για εγχειρήσεις του μηνός Μαΐου, παρόλο που δεν είχε λάβει άδεια από το Αδελφάτο για την εκτέλεσή τους. Μετά από λίγες μέρες ο Γράψας επανέρχεται με νέα αίτησή του ζητώντας το ποσό των 1600 δρχ. ως αμοιβή του για εγχειρήσεις που έκαμε σε απόρους κατά το μήνα Μάιο και καταχωρίζει τα ονόματα των εγχειρισθέντων και σχετικό κατάλογο κόστους όλων των κατηγοριών των εγχειρήσεων που εκτελεί. Το Αδελφάτο αποφασίζει να του δοθούν για την ως άνω υπόθεση 1.000 δρχ. ισχυριζόμενο οικονομική αδυναμία και υπογραμμίζει ότι οι εγχειρήσεις έγιναν χωρίς την ενημέρωση και την άδεια του Αδελφάτου. Σε νέα συνεδρίασή του το Αδελφάτο, στις 5-7-1934, αποφασίζει να επιτρέπεται η είσοδος στο Νοσοκομείο του εν λόγω γιατρού μόνο με ειδική άδεια του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου².

1939 c. - Μαραγκός Γεώργιος του Φιλίππου

Ήταν πρωτότοκος γιος του γιατρού Φίλιππα Μαραγκού και γεννήθηκε το 1915 στο κεφαλοχώρι Άγιος Πέτρος στη Λευκάδα, όπου εργαζόταν ως

¹ ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1933-1934, σσ. 227-228.

² ΓΑΚ Αρχεία Ν. Λευκάδας, ΒΕ, Αρχείο Νοσοκομείου Λευκάδας, 7^ο βιβλίο Πρακτικών Αδελφάτου Νοσοκομείου Ορφανοτροφείου ετών 1933-1934, συνεδρίαση 11/5-6-1934, πράξη 132 σσ. 247, συνεδρίαση 12/1-7-1934, πράξη 179, σ. 267, συνεδρίαση 13/5-7-1934 πράξη 182, σσ. 269-271.

γιατρός ο πατέρας του. Σπούδασε και ο ίδιος ιατρική. Υπήρξε αρχηγός του ΕΑΜ Νοτιοδυτικής Λευκάδας. Συνελήφθη από τους Ιταλούς και πέρασε στρατοδικείο, από το οποίο και καταδικάστηκε σε θάνατο. Πέθανε στις 17 Ιουνίου 1944 σε ηλικία 29 ετών¹.

*ΓΙΑΤΡΟΙ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΘΕΝΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ*

1905 (εν) - Μαρίνος Άγγελος: Τον συναντάμε ως γιατρό στη Λευκάδα στους επαγγελματικούς Οδηγούς του Ν. Ιγγλέση, *Οδηγός 1905-1906*, σ. 843 και *Οδηγός 1916*, σ. 793.

1916 (εν) - Κολυβάς Απόστολος: Καταγράφεται ως γιατρός στη Βασιλική Λευκάδα στον επαγγελματικό Οδηγό του Ν. Ιγγλέση του 1916, σ. 784.

1921 (εν) - Αγγέλου Γεώργιος: Εντοπίζεται να εργάζεται ως παθολόγος μαιευτήρας στην Κοινότητα Εξάνθειας το 1921 (Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 142).

1921 (εν) - Περδικάρης Ιωάννης: Συναντάται ως γιατρός στη Λευκάδα το 1921 (Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921*, σ. 266).

1930 (εν) - Κονιδάρης Σταμάτιος: Τον συναντάμε ως γιατρό την περίοδο 1930-1935 στην Κοινότητα Βαυκερή Λευκάδας. (Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός 1930*, σ. 1435, *Οδηγός 1934-1935*, σ. 1256).

*ΛΕΥΚΑΔΙΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΟΠΙΣΤΗΚΑΝ
ΝΑ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ*

1853 - Βλάχος Αριστείδης του Δημητρίου

Σπούδασε Ιατρική και Χειρουργική στην Πίζα. Αποφοίτησε στις 27 Ιουνίου του 1853 (Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 461).

1853 - Πανταζόπουλος Αχιλλέας

Σπούδασε ιατροχειρουργός στο Πανεπιστήμιο της Πίζας. Αποφοίτησε στις 17-11-1853. (Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 461).

1858 - Δάστων Φίλιππος του Φιλίππου

Σπούδασε ιατρική και χειρουργική στην Πίζα. Πήρε το πτυχίο του στις 8 Νοεμβρίου του 1858 (Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας*, σ. 466).

1865 - Σκιαδαρέσης Σοφοκλής

Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Πήρε το πτυχίο του στις 10 Φεβρουαρίου του 1865 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1866 (ΛΠ 1837-1866, σ. 27 και ΛΠ 1866-1867/1868, σ. 51).

¹ Μαραγκού Σύμρην Φ., *Ο γιατρός του χωριού*, Αθήνα 1986, σ. 39.

1885 - Βεντούρας Γεράσιμος του Θωμά

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1864. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Αποφοίτησε το 1885 (ΛΠ 1884-1885/1886, σ. 68).

1891 - Καλκάνης Σπυρίδων του Μ.

Γιος του γιατρού Μ. Καλκάνη. Γεννήθηκε το 1867¹. Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1891 (ΛΠ 1890-1891/1892, σ. 149).

1893 - Δάστων Φίλιππος του Εδουάρδου

Γεννήθηκε το 1865. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1883. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα. Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1893 (ΛΠ 1892-93/94, σ. 167).

1894 - Καβαδιάς Ευστάθιος του Σπυρίδωνος

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1872. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1888 σε ηλικία 16 ετών². Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου έλαβε το πτυχίο του 1894 με το βαθμό «άριστα» και απέκτησε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1896 (ΛΠ 1893-1894/1895, σ. 133 και ΛΠ 1895-1896/1898, σ. 202).

1896 - Ζαφερδινός Αντώνιος του Α.

Από τους Σφακιώτες Λευκάδας. Γεννήθηκε το 1871. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1889. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Πήρε το πτυχίο του το 1896 και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1897 (ΛΠ 1895-1896/97, σ. 199, 1896-1897/98, σ. 231).

1901 - Βαγενάς Ευστάθιος του Κωνσταντίνου

Γεννήθηκε το 1878. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1896. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1901 (ΛΠ 1900-1901/1902, σ. 118).

1908- Ασπρογέρακας Νικόλαος του Γεωργίου

Γιος του γιατρού Γεωργίου Ασπρογέρακα. Γεννήθηκε το 1881. Τελείωσε το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1899. Σπούδασε Ιατρική στην Αθήνα απ' όπου αποφοίτησε το 1908. Το 1909 πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος με το βαθμό «λίαν καλώς» (ΛΠ 1907-908/909, σ. 122 και ΛΠ 1908-909/911, σ. 161).

1908 - Σέρβος Σπυρίδων του Ζαφειρίου

Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' όπου αποφοίτησε το 1908 (ΛΠ 1907-1908/1909, σ. 172).

1909 - Θερνανός Σπυρίδων Α.

Γεννήθηκε το 1889. Αποφοίτησε από το τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας το 1904. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αποφοίτησε το 1909. Πήρε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος το 1910. (ΛΠ 1908-1909/1911, σ. 154 και ΛΠ 1809-1910/1912, σ. 131).

¹ Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929.

² Τετρατάξιο Γυμνάσιο Λευκάδας. Μαθητικό Δυναμικό 1867-1929.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συμβολή στην Ιστορία της Ιατρικής

Η κάλυψη της έρευνας και της σύνθεσης της Ιστορίας της Ιατρικής ενός χώρου (στο πλαίσιο του Ιονίου) και σε ορισμένη χρονική περίοδο (1864-1940), που, όπως αναφέρθηκε ήδη και διαπιστώθηκε, είχε εν πολλοίς και σε ενιαία συνθετική ενότητα παραμένει κενός, είναι, νομίζουμε, η γενικότερη συμβολή της εργασίας αυτής στην Ιστορία της Ιατρικής. Ωστόσο τα επιμέρους νέα στοιχεία που αναδείχθηκαν με την έρευνα των αρχειακών και δημοσιευμένων πηγών, αλλά και των δημοσιεύσεων στην ως τώρα υπάρχουσα βιβλιογραφία, καθώς και στον τοπικό κυρίως τύπο των νησιών, συμπυκνώνονται, κατά το δυνατόν, ως ακολούθως:

1. Το σύστημα της υγείας στην Επτάνησο και κατά την περίοδο που μελετήθηκε (1864-1940) στην κύρια δομή του αναδεικνύεται εξελισσόμενο και βέβαια βελτιούμενο από τις προηγούμενες κατοχές ή “Προστασίες” του Ιονίου χώρου, από την περίοδο της βενετοκρατίας (1386-1797), στις γαλλικές επεμβάσεις (1797-1800, 1807-1809), στην Επτάνησο Πολιτεία, στην κληθείσα στη συνέχεια Βρετανική “Προστασία” ως το 1864 και τέλος, μετά την Ένωση, στην περίοδο ενσωμάτωσης των Ιόνιων νησιών στο ελληνικό κράτος.

2. Υπογραμμίστηκε, βέβαια, η διαφοροποίηση της λειτουργίας του συστήματος υγείας, με χαρακτηριστικά, οπωσδήποτε, εμφανούς βελτίωσης μετά την Ένωση με την αλλαγή, όπως είναι γνωστό, του ευρύτερου διοικητικού συστήματος βάσει του νόμου ΡΝ: “Περί εισαγωγής εν Επτανήσω της εν τω λοιπώ βασιλείω υπάρχουσας νομοθεσίας (20-8-1866)”, με την εγκατάσταση νέων διοικητικών Αρχών στην Επτάνησο και την εξάρτηση της όλης δομής και λειτουργίας της Εκκλησίας και των υπηρεσιών από τη διοικητική πυραμίδα της ελεύθερης Ελλάδας.

3. Κατά την εν λόγω εξεταζόμενη περίοδο (1864-1940) η οικονομική κάλυψη για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ασθενειών στην Επτάνησο, κατέστη υπόθεση κυρίως του κρατικού μηχανισμού, αλλά, βέβαια, και Νομικών προσώπων Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου.

4. Τα ιδρυθέντα και οργανωθέντα Αδελφάτα “Φιλανθρωπικών Καταστημάτων” στα Ιόνια Νησιά, που έλαβαν υπό την προστασία τους

κατά την περίοδο αυτή τη λειτουργία των φορέων της υγείας, συνιστούσαν σύστημα αποτελεσματικής σημασίας ως προς την οικονομική κάλυψη και γενικότερα την εύρυθμη λειτουργία των νοσηλευτικών ιδρυμάτων. Το διασωθέν αρχειακό υλικό αυτών των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων (βλ. λ.χ. κυρίως το φυλασσόμενο στα Αρχεία Κεφαλονιάς, Λευκάδας, Κέρκυρας) είναι μαρτυρία συμβολής, ακόμη οριοθετούμενης και από αυτή την ίδια τη διάσωση του εν λόγω υλικού, που οι υπεύθυνοι, εκάστοτε, είχαν την πρόνοια να διαφυλάξουν και να μας το κληροδοτήσουν.

5. Η έρευνα, όπως από τη σύνθεση του υλικού προέκυψε, ανέδειξε και περιέγραψε τις επιδημίες κατά νησί και υπογράμμισε τόσο τους λόγους εξάπλωσης αυτών, όσο και την αντιμετώπισή τους από τον χώρο της οργανωμένης Πολιτείας. Διαπιστώθηκε, παράλληλα, η ιδιαίτερη ένταση και το πλάτος εξάπλωσης κατά νησί και υπογραμμίσθηκαν τα εκάστοτε αίτια του ιδιαίτερου κατά νησί φαινομένου. (Στη Ζάκυνθο λ.χ. η γειννίαση με την απέναντι Πελοπόννησο, στην Κέρκυρα η παρουσία προσφύγων ή στρατιωτικών σωμάτων κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο ή και εγγενή αίτια έχοντα σχέση με τη διατροφή και το πόσιμο νερό των δεξαμενών).

6. Για την αντιμετώπιση τόσο των επιδημιών, όσο και γενικότερα των ασθενειών ιδρύθηκαν, όπως προέκυψε από την έρευνα, φορείς ιδιωτικού χαρακτήρα, των οποίων η προσφορά στο κοινωνικό σύνολο υπήρξε αξιόλογη. (Στην Κέρκυρα λ.χ. σημειώθηκαν και κατά το δυνατόν περιγράφηκαν και αξιολογήθηκαν οι κλινικές του Γ. Βλάσση, του Ν. Αρλιώτη, του Ούγου Παλλινά, το γνωστό επίσης λεγόμενο “Ιατρείο”, ιατρικές - χειρουργικές εταιρείες, σύλλογοι, αλλά και κυρίως το περίφημο Πατριωτικό Ίδρυμα Προστασίας του Παιδιού, στην Κεφαλονιά οι κλινικές του Ξενοκράτη Παξινόπουλου και του Σπύρου Πανά, στην Ιθάκη το Διαγνωστικό Κέντρο, που ιδρύθηκε με δωρεά του ομογενούς από την Αυστραλία Ιθακησίου Αθανασίου Λεκατσά).

7. Αναδείχθηκε επίσης από την έρευνα το κοινωνικό έργο, η δωρεάν παροχή υπηρεσιών, η παροχή φαρμάκων ή και νοσοκομειακών εξοπλισμών από οργανωμένους φορείς ή και από απλούς ιδιώτες γιατρούς. Κοινωνικό έργο παρεχόμενο κυρίως σε παιδικό πληθυσμό, αλλά και ευρύτερα σε άπορες οικογένειες των νησιών. Υπογραμμίσθηκε μάλιστα η ποιότητα και η σημασία αυτής της προσφοράς όχι μόνο στην πόλη - πρωτεύουσα κάθε νησιού αλλά ιδιαίτερα στην περιφέρεια, σε απόμακρους οικισμούς, σε θύλακες, όπου η πρόνοια του κέντρου ήταν ελάχιστη έως μηδενική, όπως λ.χ. στην περοχή της Λευκίμμης και στην κοινότητα Ανεμομούλου της Κέρκυρας.

8. Ένα μεγάλο πλήθος γιατρών, πλέον των πεντακοσίων, που καταγράφηκε κατά την έρευνα, ήταν ως τώρα γιατροί άγνωστοι στην Ιστορία της Ιατρικής ή απλή νύξη είχε γίνει γι' αυτούς. Για τους τελευταίους η έρευνα έφερε στο φως αρκετό υλικό, κυρίως αρχαιακό, που ανέδειξε την αξιόλογη συμβολή τους στον χώρο της υγείας.

9. Από τις αρχαιακές πηγές και τον τοπικό τύπο αναδεικνύονται επίσης και τα προβλήματα λειτουργίας των εν λόγω νοσηλευτικών ιδρυμάτων, κυρίως, βέβαια των δημόσιων ή δημοτικών. Προβλήματα που προκύπτουν σχεδόν πάντοτε από την εμπλοκή της πολιτικής στη λειτουργία τους και αφορούν κάθε φορά στην επιλογή νέου προσωπικού προσκείμενου σε κομματικούς σχηματισμούς. Απλή υπενθύμιση: τα συμβάντα το 1919 στο Αστικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας, όπως τα σχολίασε τότε η τοπική εφημερίδα *Κερκυραϊκή Ηχώ*. Εξάλλου πρόεδροι, πολλές φορές γιατροί, του Αδελφάτου των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων υπήρξαν παράλληλα εκλεγμένοι Δήμαρχοι, όπως λ.χ. προέκυψε από την έρευνα στο αρχαιακό υλικό του Νοσοκομείου Λευκάδας, το φυλασσόμενο στο Ιστορικό Αρχείο της πόλης αυτής.

Σε γενικές, τέλος, γραμμές θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η εικόνα που αναδείχθηκε από την έρευνα επί του εν λόγω αντικειμένου σχετικά με την αντιμετώπιση των ασθενειών στον Ιόνιο χώρο, κατά την περίοδο 1864-1940, υπήρξε έντονα θετική και από την πλευρά του κράτους, αλλά ιδιαίτερα από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Μετά, βέβαια, τη χρονολογία αυτή, από το 1940 και ύστερα, τα δεδομένα αλλάζουν. Ο πόλεμος, και η εμπλοκή μας σ' αυτόν, είχε οδυνηρές συνέπειες για την υγεία στα Επτάνησα και, βέβαια, για την υγεία σ' ολόκληρη τη χώρα.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Κατάλογος γιατρών Κεφαλονιάς με βάση το βιβλίο του Γερ. Η. Πεντόγαλου "Γιατροί και Ιατρική της Κεφαλονιάς από τα χρόνια της Ένωσης μέχρι τον πόλεμο του 1940 (1864-1940", Θεσσαλονίκη 2007 και εικαστικό υλικό.

ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1864 -1940		
Βιογραφίες αυτών δημοσιεύονται στο βιβλίο του Γερασίμου Η. Πεντόγαλου“Γιατροί και Ιατρική της Κεφαλονιάς από τα χρόνια της Ένωσης μέχρι τον πόλεμο του 1940 (1864-1940)”, Θεσσαλονίκη 2007.		
ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1819	Τυπάλδος Χαριτάτος Δημήτριος του Μαρίνου	Ληξούρι
1820c	Κεφαλάς Αντώνιος του Σπυριδωνος	Αργοστόλι
1822	Ιγγλέσης Νικόλαος του Σπυριδωνος	Αργοστόλι
1825c	Καλλιγιάς- Άννινος Γεράσιμος του Αναστασίου	Λιβαθώ
1825c	Λιβαδάς Διονύσιος του Ανδρέα	Ληξούρι
1826	Δελλαπόρτας Παύλος του Νικολάου	Αργοστόλι
1826	Κατσαΐτης Ανδρέας του Δημητρίου	Ληξούρι
1826	Κουντούρης Δημήτριος του Σπυριδωνος	Λιβαθώ
1826	Λοβέρδος Μικελάτος Στυλιανός του Ιωάννη	Αργοστόλι
1827	Πυλαρινός Σταματέλος του Σάββα	Ληξούρι
1830	Ασάνης Παναγής του Χριστόδουλου	Αργοστόλι
1830	Καλλιγιάς Μποσόνης Γεώργιος του Ιωάννη	Λιβαθώ
1830c	Άννινος Αναστασάτος Αναστάσιος του Ανδρέα	Αργοστόλι
1830c	Λαυράγκας Θεοδόσιος του Αντωνίου	Ληξούρι
1836	Τυπάλδος Ιακωβάτος Χαράλαμπος του Αλοϊσίου	Ληξούρι

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1836 c	Λοβέρδος Κωστάτος Γεράσιμος του Ιωάννη	Αργοστόλι
1841	Μηλιαρέσης Αντώνιος του Ανδρέα	Αργοστόλι
1841	Τυπάλδος Χαριτάτος Μιχαήλ του Κοσμά	Ληξούρι
1842	Κλαδάς Ευαγγελινός του Ιωάννη	Ληξούρι
1843	Άννινος Καβελιεράτος Αναστάσιος του Ανδρέα	Αργοστόλι
1845	Άννινος Αναστασάτος Ιωάννης του Ανδρέα	Λιβαθώ
1845	Κατσαίτης Λεωνίδα του Νικολάου	Αργοστόλι
1846	Αντύπας Ευαγγελινός του Νικολάου	Άσος
1846	Αραβαντινός Ευάγγελος του Χαραλάμπου	Αργοστόλι
1846	Ζερβός Παναγής του Ιακώβου	Αργοστόλι
1847	Καμπίτσης Θεόφιλος του Ιωάννη	Αργοστόλι
1847	Λυκούδης Παναγής του Ιωάννη	Ληξούρι
1848c	Λοβέρδος Κωστάτος Ιωάννης του Ευθυμίου	Αργοστόλι
1848	Τυπάλδος Χαριτάτος Ιωάννης του Κοσμά	Ληξούρι
1849	Πεκατόρος Καραμπάτος Νικόλαος του Γερασίμου	Ληξούρι
1849	Τυπάλδος Χαριτάτος Αντώνιος του Βερνάρδου	Ληξούρι
1850	Βυζάντης Σπυρίδων του Ιερωνύμου	Λιβαθώ
1850	Κατσαίτης Χαράλαμπος (Ρόκος) του Άγγελου	Ληξούρι
1850	Τραυλός Δημήτριος του Βικεντίου	Πρόννοι

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1851	Κοκκόλης Διονύσιος του Ιωάννη	Αργοστόλι
1851c	Μεταξάς Επαμεινώνδας του Κωνσταντίνου	Αργοστόλι
1851c	Τυπάλδος Ξυδίας Παύλος του Αναστασίου	Ληξούρι
1852	Φωκάς Αλεξανδράτος Γεράσιμος του Μιχαήλ	Αργοστόλι
1852	Φωκάς Τζανετάτος Σταύρος του Παναγή	Αργοστόλι
1853	Καμπίτσης Γεώργιος του Ιωάννη	Αργοστόλι
1854	Λοβέρδος Λιβιεράτος Γεράσιμος του Παναγή	Ληξούρι
1854	Ιγγλέσης Νικόλαος του Γεωργίου	Αργοστόλι
1855	Φωκάς Τσετζεράτος Παναγής του Ανδρέα	Λιβαθώ
1855	Ανδρεάδης (Ανδρέατος) Παναγής του Ανδρέα	Εικοσιμία
1856	Βανδώρος Χριστόδουλος του Μιχαήλ	Αργοστόλι
1856	Δεστούνης Ιωάννης του Κων/νου	Άσος
1856	Κωστάκης Ιωάννης	Αργοστόλι
1856	Ρουχωτάς Γεώργιος του Δημητρίου	Ανωγή
1856	Σβορώνος Κουβιέλος Μιχαήλ του Στυλιανού	Λιβαθώ
1857	Αυλάμης Χαράλαμπος του Ευαγγέλου	Ληξούρι
1859	Άννινος Αναστασάτος Λεωνίδα του Αναστασίου	Αργοστόλι
1859	Αντύπας Γεράσιμος του Νικολάου	Άσος
1859	Δελλαδέτσημας Δημήτριος του Καμίλλου	Αργοστόλι
1860c	Μαζαράκης Γεράσιμος του Βασιλείου	Ληξούρι

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1861	Βερνάρδος Δημήτριος	Αργοστόλι
1861	Διβάρης Νικόλαος του Γερασίμου	Πύλαρος
1861	Κατσαίτης Ευάγγελος του Αλέξανδρου	Ληξούρι
1864	Αρδαβάνης Ευάγγελος του Αντωνίου	Ληξούρι
1864c	Αυγερινός Πέτρος του Διονυσίου	Αργοστόλι
1864c	Κατσαίτης Παναγής του Σταματέλου	Αργοστόλι
1865c	Κοντομίχαλος Γεράσιμος του Νικολάου	Αργοστόλι
1865c	Κοκκινάτος Χαράλαμπος του Βασιλείου	Έρισος
1866	Γκεντιλίνης Σπυρίδων του Γεωργίου	Άσσος
1867c	Σκούφος Δημήτριος του [Ιωάννη]	Αργοστόλι
1867c	Τρέκκας Νικόλαος του Μάρκου	Ληξούρι
1870	Δεστούνης Νικόλαος του Κωνσταντίνου	Άσσος
1870c	Τσιτσέλης Φραγκίσκος του Άγγελου	Αργοστόλι
1873c	Τυπάλδος Αλεξανδράτος Πέτρος του Σπυρίδωνος	Ληξούρι
1873	Πνιατόρρος Ευστάθιος του Μαρίνου	Αργοστόλι
1873c	Βιλάνδος Παναγής του Γερασίμου	Αργοστόλι
1875c	Ζερβός Γεώργιος του Αντωνίου	Σάμη
1876	Μαζαράκης Διονύσιος του Ευσταθίου	Αργοστόλι
1878	Κοκκόλης Παναγής του Βασιλείου	Άσσος
1879	Πανάς Αριστείδης του Βασιλείου	Αργοστόλι

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1879	Πολυκαλάς Αντώνιος του Γερασίμου	Αργοστόλι
1879	Ποταμιάνος Νικόλαος του Γερασίμου	Πύλαρος
1879	Φωτεινάτος Βασίλειος του Παναγή	Ομαλά
1880	Μαργαρίτης Πέτρος	Αργοστόλι
1880	Κολυβάς Κωνσταντίνος του Σπυρίδωνος	Λιβαθώ
1880c	Πιέρης Αλέξανδρος του.	Αργοστόλι
1881	Αλιβιζάτος Πέτρος του Γεράσιμου	Αργοστόλι
1882	Γιαννουλάτος Σπυρίδων του Γερασίμου	Αργοστόλι
1882	Δελλαπόρτας Αντώνιος του Σπυρίδωνος	Αργοστόλι
1882	Ιγγλέσης Σπυρίδων του Κοσμέτου	Αργοστόλι
1882c	Κατσαΐτης Δημήτριος του Γερασίμου	Αργοστόλι/Ληξούρι
1883c	Ιγγλέσης Γεώργιος του Ιωάννη	Αργοστόλι
1884	Τυπάλδος Χαριτάτος Σπυρίδων του Ιωάννη	Ληξούρι
1885	Μεταξάς Ιωάννης του Μιχαήλ	Ελειός/Λιβαθώ
1885	Κανάλης Ιωάννης του Επαμεινώνδα	Λιβαθώ
1885c	Δελλαπόρτας Νικόλαος του Ιωάννη	Ληξούρι
1885c	Τυπάλδος Μανωλάτος Ιωάννης του Ευαγγελινού	Ληξούρι
1885c	Τριανταφυλλίδης Αλέξανδρος	Σάμη
1886	Βανδώρος Ερρίκος-Μιχαήλ του Χριστόδουλου	Αργοστόλι
1886	Ιγγλέσης Σπυρίδων του Μιχαήλ	Αργοστόλι
1886	Λιβαδάς Νέστωρ του Γερασίμου	Θηναία

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1886	Πυλαρινός Ιωάννης του Αθανασίου	Ληξούρι
1888	Μεταξάς Δημήτριος του Γεωργίου	Αργοστόλι
1889	Δελλαδέτσιμας Καμίλλος του Δημητρίου	Αργοστόλι
1889c	Τζαγκαρόλος Σπυρίδων του Δημητρίου	Ληξούρι
1889	Κυπριώτης Διονύσιος του Γερασίμου	Ελειός
1890	Ραυτόπουλος Παναγιώτης του Δημητρίου	Πρόνοι/Θηναία
1890	Λιβαθινόπουλος Ριχάρδος του Γερασίμου	Αργοστόλι
1891	Γιαννουλάτος Νικόλαος του Λουκά	Αργοστόλι
1891	Βρυώνης Νικόλαος του Ιωάννη	Άσσος
1891c	Μαρκόπουλος Νικόλαος του Ιωάννη	Αργοστόλι
1892	Αντύπας Σταύρος του Παναγή	Έρισος
1892	Γεωργόπουλος Διονύσιος του Ιωάννη	Σάμη
1892	Ιγγλέσης Σπυρίδων του Ευσταθίου	Πεσάδα
1893	Βελής Θεόδωρος του Ι.	Αργοστόλι
1893	Λυρίτσας Διονύσιος του Δ.	Αργοστόλι
1894	Λιβαδάς Αχιλλέας του Γρηγορίου	Θηναία
1894	Μεταξάς Μαριάτος Ανδρέας του Αναστασίου	Πρόνοι
1895	Βανδώρος Βασίλειος του Γεράσιμου	Αργοστόλι
1895	Σταθάτος Γεράσιμος του Σπυρίδωνος	Πύλαρος/Αργοστόλι
1896	Γιαννάκης Κυριάκος του Διονυσίου	Πρόνοι
1896	Καβαδιάς Ξενοφών του Αποστόλου	Έρισος/Αργοστόλι

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1897	Αλιπράντης Ηλίας του Σπυρίδωνος	Λακίθρα
1897	Πανάς Νικόλαος του Σπυρίδωνος	Λιβαθώ/Αργοστόλι
1897	Σδριν Σπυρίδων του Γερασίμου	Ελειός/Πρόννοι
1898	Δελλαπόρτας Νικόλαος του Άγγελου	Αργοστόλι
1898	Λιβαδάς Σπυρίδων του Ευθυμίου	Θηναία
1898	Τυπάλδος Χαριτάτος Βικέντιος του Χαράλαμπου	Ληξούρι
1898	Φωκάς Τσετζεράτος Ανδρέας του Παναγή	Λιβαθώ
1899	Αυλάμης Παύλος του Χαράλαμπου	Ληξούρι
1899	Βινιεράτος Διονύσιος του Παναγή	Αργοστόλι
1899	Λιναρδάτος Βασίλειος του Νικολάου	Παλική
1899	Λουκέρης Κωνσταντίνος του Θεαγένη	Ληξούρι
1899	Νιφοράτος Λουκάς του Γερασίμου	Αργοστόλι
1900	Ευθυμιάτος Παναγής του Ιωάννη	Εικοσιμία
1900	Μακρής Σπυράτος Γεώργιος του Γερασίμου	Πύλαρος
1900c.	Δεστούνης Ευάγγελος του Βασιλείου	Άσσος
1901	Λοβέρδος Σταμάτιος του Γεωργίου	Αργοστόλι
1901	Ραζής Νικόλαος του Μιχαήλ	Αργοστόλι
1902	Φραγκόπουλος Παναγής του Ηλία	Αργοστόλι
1903	Φωκάς Κοσμετάτος Διονύσιος του Ανδρογιάννη	Αργοστόλι
1905	Χαροκόπος Σπυρίδων του Νικολάου	Έρισος

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1906	Ιακωβάτος Γεράσιμος του Άγγελου	Ληξούρι
1907	Λαζαράτος Σπυρίδων του Κοσμά	Ληξούρι
1907c.	Καμηλάτος Σωκράτης του Αντωνίου	Αργοστόλι
1907c.	Λιβαδάς Βασίλειος του Δημητρίου	Θηναία
1908	Μεταξάς Μαρίνος του Γερασίμου	Αργοστόλι
1909	Σιμωτάς Νικόλαος του Δημητρίου	Πρόννοι/Αργοστόλι
1910	Χάλδας Άριστος του Διονυσίου	Αργοστόλι
1910	Λασκαράτος Διονύσιος του Κωνσταντίνου	Ληξούρι
1914	Μαρκέτος Ιωάννης του Σπυρίδωνος	Αργοστόλι
1915	Κεφαλάς Γεράσιμος του Χαραλάμπου	Ληξούρι
1917	Λαυράγκας Θεοδόσιος του Ιωάννη	Ληξούρι
1917	Φλαμιάτος Γεράσιμος του Αναστασίου	Σάμη
1918	Λιβαδάς Σπυρίδων του Παναγή	Αργοστόλι
1918	Πυλαρινός Γεράσιμος του Ιωάννη	Ληξούρι
1919	Βλάχος Δημήτριος του Σπυρίδωνος	Κάστρο
1920c.	Ταλιανίδης Πάνος	Αργοστόλι
1920c	Βλάχος Χρήστος του Σπυρίδωνος	Αργοστόλι
1921	Περλιγγή Αιμιλία	Αργοστόλι
1921	Πυλαρινός Σπυρίδων του Ιωάννη	Πύλαρος
1921	Μαρκέτος Σπυρίδων του Σταύρου	Αργοστόλι
1922	Κουβιέλος Γεράσιμος του Θεοφράστου	Αργοστόλι
1922	Χαροκόπος Χαράλαμπος του Παναγή	Έρισος

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
1923	Ευθυμιάτος Γεώργιος του Παναγή	Αργοστόλι
1925	Πανάς Σπυρίδων του Νικολάου	Αργοστόλι
1926	Ζερβός Ευστράτιος του Ιωάννη	Σκάλα
1926	Κουρβισιάνος Πέτρος του Νικολάου	Αργοστόλι
1927c	Αντύπας Διονύσιος του Γερασίμου	Πύλαρος
1928	Βελισσαρίου Βελισσάριος του Νικολάου	Πύλαρος
1929	Καβαδίας Γεράσιμος του Διονυσίου	Λιβαθώ
1930	Νιφοράτος Σταύρος του Λουκά	Αργοστόλι
1930	Παναγιωτάτος Σπυρίδων του Ευαγγέλου	Αργοστόλι
1932	Λιβαδάς Γεράσιμος του Σπυρίδωνος	Αργοστόλι
1933	Αντύπας Μηνάς του Μιλτιάδη	Αργοστόλι
1934	Τσιλιμιδός Άθως του Γερασίμου	Ελειός
1935c	Φασόης Γεράσιμος του Φωτίου	Αργοστόλι
1936	Λιβιεράτος Ηλίας του Νικολάου	Σάμη/Λιβαθώ
1936	Λυκιαρδόπουλος Βύρων του Σπυρίδωνος	Λιβαθώ
1936	Μαγουλάς Παναγής του Μιχαήλ	Αργοστόλι
1936	Χάλδας Σταύρος του Διονυσίου	Ελειός
1937	Αλιπράντης Διονύσιος του Ηλία	Λιβαθώ/Αργοστόλι
1938	Δευτεραίος Θεμιστοκλής του Γερασίμου	Σάμη
1939	Λαδάς Δημήτριος του Σπυρίδωνος	Ληξούρι
1939	Μαγουλάς Μαρίνος του Δημητρίου	Λιβαθώ
1939	Βανδώρος Γεράσιμος του Αλεξάνδρου	Αργοστόλι

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΤΡΟΥ

Γιατροί της Κεφαλονιάς

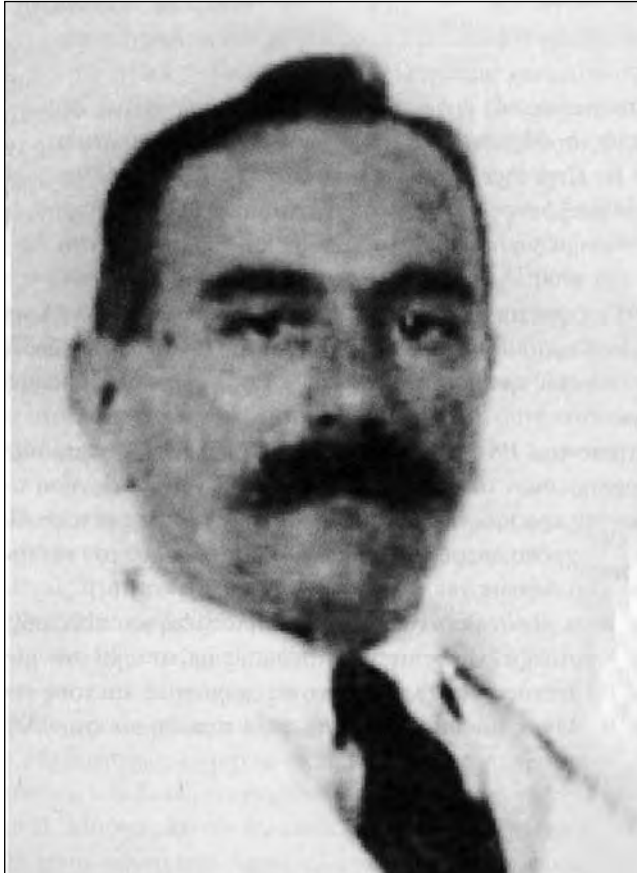
39. Χαράλαμπος Τυπάλδος Ιακωβάτος (1810-1885). Προσωπογραφία.
Ιακωβάτειος Βιβλιοθήκη Ληξουρίου.

40. Μιχαήλ Τυπάλδος Χαριτάτος (1818-1876).
Φωτογραφικό Αρχείο Κοργιαλενείου Λαογραφικού και Ιστορικού Μουσείου
Αργοστολίου.

41. Ιωάννης Ε. Κανάλης (1860-1948).

42. Νικόλαος Γιαννουλάτος (1869-1946).
Αρχείο Γερασίμου Β. Βανδώρου.

43. Βασίλειος Γ. Βανδώρας (1875-1948).
Αρχείο Γερασίμου Β. Βανδώρου.

44. Βικέντιος Χ. Τυπάλδος Χαριτάτος (1872-1930).

45. Ανδρέας Π. Φωκάς Τσετζεράτος (1869-1927).

46. Παύλος Χ. Αυλάμης (1875-1936).
Αρχείο Γεωργίου Π. Αυλάμη.

47. Λουκάς Γ. Νιφοράτος (1874-1950).
Αρχείο Γεράσιμου-Κοσμέτου Σ. Νιφοράτου.

48. Γεράσιμος Χ. Κεφαλάς (1891-1953).

49. Βύρων Σ. Λυκιαρδόπουλος (1912-2002).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ – ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ

- Συλλογή Γ. Βλαχογιάννη.

ΓΑΚ – ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

- Φάκελος “Νοσοκομείο”.

ΓΑΚ – ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

- Αρχείο Βασιλείου της Ελλάδος – Νοσοκομείο Λευκάδας.

Φάκελοι 1-7, Βιβλία Πρακτικών του Αδελφάτου του Νοσοκομείου (ετών 1884-1950) υπ.αριθ.1,2,3,4,5,6,7,8,9,10.

ΓΑΚ – ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

- Αρχείο Ελληνικού Βασιλείου – Διοίκηση.
- Αρχείο Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων.

ΑΡΧΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

- Γενικά Μητρώα Φοιτητών Εθνικού Πανεπιστημίου.

ΑΡΧΕΙΟ ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

- Συλλογή Αρχαιακού Υλικού Αδελφών Τυπάλδων Ιακωβάτων.
- Συλλογή μονοφύλλων και φυλλαδίων.

ΑΡΧΕΙΟ ΗΛΙΑ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗ ΣΤΟ ΛΗΞΟΥΡΙ

- Αλληλογραφία.
- Σύμμικτα.

ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ

- Συλλογή μονοφύλλων.

ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΕΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ

- Αρχείο φωτογραφιών.

ΑΡΧΕΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΖΑΚΥΝΘΙΩΝ, ΖΑΚΥΝΘΟΣ

- Συλλογή Λεωνίδα Χ. Ζώη.
- Συλλογή Ι. Χρυσικόπουλου.
- Αρχείο φωτογραφιών προσωπικοτήτων.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Η. ΠΕΝΤΟΓΑΛΟΥ

- Φάκελοι χειρογράφων του ιδίου (1-2).
- Φάκελος φωτοτυπιών τεκμηρίων Ιστορίας της Ιατρικής.

B. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

- **Κοργιαλένειος Βιβλιοθήκη Αργοστολίου.**
  - α. Τμήμα επτανησιακών βιβλίων και μελετών.
  - β. Τμήμα περιοδικών και εφημερίδων.
  - γ. Τμήμα βιβλίων παλαιτύπων.
- **Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη-Μουσείο Τυπάλδων Ιακωβάτων Ληξουρίου (Ιακωβάτειος)**
  - α. Τμήμα επτανησιακών βιβλίων και μελετών.
  - β. Τμήμα τοπικών εφημερίδων.
  - γ. Τμήμα φυλλαδίων.
- **Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κερκύρας.**
  - Τμήμα τοπικών περιοδικών και εφημερίδων.
- **Βιβλιοθήκη Αναγνωστικής Εταιρίας (sic) Κερκύρας.**
  - Τμήμα τοπικών περιοδικών και εφημερίδων.
- **Δημόσια Βιβλιοθήκη Ζακύνθου.**
  - α. Τμήμα τοπικών εφημερίδων.
  - β. Τμήμα μονοφύλλων.
- **Δημόσια Βιβλιοθήκη Λευκάδας.**
  - α.. Τμήμα επτανησιακών βιβλίων και μελετών.
  - β. Τμήμα εφημερίδων.
- **Χαραμόγλειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Λευκάδας.**
  - Τμήμα ανατύπων λευκαδικών μελετών.
- **Μουσείο Τύπου Πατρών**
  - Τμήμα επτανησιακών εφημερίδων.
- **Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος (Αθήνα).**
  - α. Επτανησιακά βιβλία.
  - β. Τμήμα εφημερίδων.
- **Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων**
  - Τμήμα εφημερίδων.
- **Γεννάδειος Βιβλιοθήκη (Αθήνα)**
  - Τμήμα εφημερίδων.

Γ.. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΠΗΓΕΣ

Λογοδοσίες Πρυτάνεων Εθνικού Πανεπιστημίου: Λόγοι Πρυτάνεων (ΛΠ) του Εθνικού Πανεπιστημίου κατά την παράδοση της Πρυτανείας στο διάδοχό τους, από το ακαδημαϊκό έτος 1866-1867 μέχρι το 1909-1910.

Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, και καταλόγους α) αποφοιτησάντων της Ιατρικής του Εθνικού Πανεπιστημίου (με τον τίτλο του διδάκτορος μέχρι το έτος 1908, και απλώς αποφοίτων στη συνέχεια) και β) συμμετεχόντων σε πρακτικές εξετάσεις για την λήψη άδειας ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος στο ελληνικό κράτος:

- ΛΠ 1837-1866 = [Μ. Βενιζέλου], Λογοδοσίας Μιλτιάδου Βενιζέλου, Μέρος Β', ΠΙΝΑΚΕΣ, Σελίδες 14 (Σημειώσεις 1) – Σελ. 76 (Σημ. 13), εν Αθήναις, Τύποις Διονυσίου Κορομηλά, 1867.
- ΛΠ 1866-1867 = Λόγος...Μιλτιάδου Βενιζέλου...Τύποις Δ. Κορομηλά, 1867.
- ΛΠ 1867-1868 = Λόγος ... Θεοδώρου Ορφανίδου...Τύποις Α. Κτενά και Σούτσα, 1868.
- ΛΠ 1868-1869 = Λόγος...Γεωργίου Ράλλη...Τύποις Τέκτων Α. Κορομηλά, 1869.
- ΛΠ 1869-1870 = Λόγος...Παύλου Καλλιγά... Τύποις Τέκνων Α. Κορομηλά, 1870.
- ΛΠ 1870-1871 = Λόγος...Κων/νου Βουσάκη... Τύποις Εφημερίδος των Συζητήσεων, 1872.
- ΛΠ 1871-1872 = Τα κατά την ΛΓ' Πρυτανείαν... Ευθυμίου Καστόρη...Εκ του Τυπογραφείου Ι. Αγγελοπούλου, 1873.
- ΛΠ 1872-1873 = Λόγος...Κ. Παπαρηγοπούλου...Εκ του Τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη, 1874.
- ΛΠ 1873-1874 = Λόγος...Γεωργίου Α. Μακκά...Εκ του Τυπογραφείου Αδελφών Περρή, 1875.
- ΛΠ 1874-1875 = Λόγος...των κατά την Πρυτανείαν 1874-1875 πεπραγμένων, Τυπογραφείον Σ. Κ. Βλαστού, 1876.
- ΛΠ 1875-1876 και 1876-1877 = Τα κατά την Πρυτανείαν 1875-1876 και 1876-1877. πεπραγμένα. ..Εκ του Τυπογραφείου Λαού, 1880.
- ΛΠ 1877-1878 = Λόγος...Ανδρέου Αναγνωστάκη...Εκ του Τυπογραφείου Πέτρου Περρή, 1879.
- ΛΠ 1878-1879 = Λόγος...Νικολάου Δαμαλά...Εκ του Τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστού, 1880.
- ΛΠ 1879-1880 = Λόγος...Θεοδώρου Αρεταίου... Εκ του Τυπογραφείου της Παλιγγενεσίας, 1881.
- ΛΠ 1880-1881 = Λόγος ... Βασιλείου Λάκωνος ... Εκ του Τυπογραφείου Αδελφών Περρή, 1882.

- ΛΠ 1881-1882 = Λόγος ... Νικολάου Δαμασκηνού... Εκ του Τυπογραφείου της Ενώσεως, 1884.
- ΛΠ 1882-1883 = Λόγος...Τα κατά την... Πρυτανείαν Παναγιώτου Γ. Κυριακού. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1884.
- ΛΠ 1883-1884 = Πρυτανεία Δευτέρα Μιλτιάδου Βενιζέλου...Τυπογραφία Παλιγγενεσίας, 1885.
- ΛΠ 1884-1885 = Ευθύται και Λόγοι Κωσταντίνου Ν. Κωστή... Εκ του Τυπογραφείου Σ. Κουσουλίνου, 1888.
- ΛΠ 1885-1886 = Λόγος...Κωνσταντίνου Π. Δηλιγιάννη...Τυπογραφείον Παλιγγενεσία, 1887.
- ΛΠ 1886-1887 = Λόγοι...Γεωργίου Καραμήτσα...Τυπογραφείον Παλιγγενεσία, 1888.
- ΛΠ 1887-1888 = Λόγοι...Θεοδώρου Αφεντούλη...Τυπογραφείον Παλιγγενεσία, 1890.
- ΛΠ 1888-1889 = Λόγοι...Πέτρου Παπαρρηγοπούλου...Τυπογραφείον Παλιγγενεσία, 1890.
- ΛΠ 1889-1890 = Λόγοι...Μιχαήλ Χατζημιχάλη...Τυπογραφείον Παλιγγενεσία, 1891.
- ΛΠ 1890-1891 = Τα κατά την Πρυτανείαν Γεωργίου Μιστριώτου. Τυπογραφείον Παλιγγενεσία, 1892.
- ΛΠ 1891-1892 = Τα κατά την Πρυτανείαν Παύλου Ιωάννου. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1893.
- ΛΠ 1892-1893 = Τα κατά την Πρυτανείαν Ιωάννου Πανταζίδου. Εκ του Τυπο-γραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1894.
- ΛΠ 1893-1894 = Τα κατά την Πρυτανείαν Παναγιώτου Παυλίδου. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1895.
- ΛΠ 1894-1895 = Τα κατά την Πρυτανείαν Ιωάννου Ν. Χατζιδάκι. Εκ του Τυπο-γραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1896.
- ΛΠ 1895-1896 = Τα κατά την Πρυτανείαν Α. Δ. Κυριακού. Εκ του Τυπο-γραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1898.
- ΛΠ 1896-1897 = Λόγοι και ευθύται Αναστασίου Κ. Χρηστομάνου. Εκ του Τυπογραφείου Ανέστη Κωνσταντινίδου, 1898.
- ΛΠ 1897-1898 = Ευθύται Πρυτανείας Σ. Μαγγίνα... Εκ του Τυπογραφείου Ανέστη Κωνσταντινίδου, 1899.
- ΛΠ 1898-1899 = Τα κατά την Πρυτανείαν Τιμολέοντος Αργυροπούλου. Εκ του Τυπ/φείου Ανέστη Κωνσταντινίδου, 1900.
- ΛΠ 1899-1900 = Τα κατά την Πρυτανείαν Αλκιβιάδου Κρασσά. Εκ του

Τυπογραφείου Μιχαήλ Ι. Σαλιβέρου, 1901.

- ΛΠ 1900-1901 = Τα κατά την Πρυτανείαν Κων/νου Μητσοπούλου. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1902.
- ΛΠ 1901-1902 = Τα κατά την Πρυτανείαν Σπυρίδωνος Κ. Σακελλαροπούλου. Εκ των Τυπογραφείων του Κράτους, 1903.
- ΛΠ 1902-1903 = Τα κατά την Πρυτανείαν Νεοκλέους Καζάζη. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1904.
- ΛΠ 1903-1904 = Τα κατά την Πρυτανείαν Ιωάννου Ευταξίου. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1907.
- ΛΠ 1904-1905 = Τα κατά την Πρυτανείαν Σπυρ. Π. Λάμπρου. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1907.
- ΛΠ 1905-1906 = Τα κατά την Πρυτανείαν Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1907.
- ΛΠ 1906-1907 = Τα κατά την Πρυτανείαν Νικολάου Γ. Πολίτου. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1908.
- ΛΠ 1907-1908 = Τα κατά την Πρυτανείαν Μιχαήλ Κ. Κατσαρά. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1909.
- ΛΠ 1908-1909 = Τα κατά την Πρυτανείαν Κυπαρίσσου Στεφάνου. Εκ του Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1911.
- ΛΠ 1909-1910 = Τα κατά την Πρυτανείαν Νικολάου Χ. Αποστολίδου. Εκ του Τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστού, 1912.

Barr E., 1863= E.F. Barr, General Catalogue of Physicians, Surgeons, Practical Doctors, Apothecaries, Midwives, Minor Surgeons, Phlebotomists, authorized to exercise their respective profession throughout the United States of the Ionian Islands, Corfù [1863], Government Press.

Δ. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

α. Ζακύνθου.

Αγών, 1873-1879.

Αναγέννησις, 1925, 1926.

Ελπίς, 1890, 1892, 1893, 1908.

Επτάνησος, 1924-1926, 1933.

Ζάκυνθος, 1879, 1880.

Καθημερινή, 1930, 1935.

Κουτούζης [Ο], 1867, 1898-1906, 1910-1912, 1914.

Ομόνοια, 1866, 1867.

Πατριώτης, 1893-1897.
Φωνή του Έλληνας, 1866-1867.

β. Κέρκυρας

Αμερόληπτος, 1873.
Αναγέννησις, 1865, 1870.
Ελευθερία, 1870, 1871.
Επόπτης, διάφορα φ. [1875, 1876, 1879, 1880, 1881, 1882, 1885, 1888, 1889, 1900].
Εργάται, 1881, 1882.
Εφημερίς των Ειδήσεων, 1891- 1895, 1899.
Καθρέπτης, 1872-1873 [BB].
Κεντρί, 1891.
Κέρκυρα, 1926, 1928, 1930, 1931, 1933-1940.
Κερκυραϊκή Ελπίς, 1927 [M.T].
Κερκυραϊκή Ηχώ, 1912-1920 [M.T].
Μεταπολίτευσις, 1872, 1873, 1874.
Ποντικός, 1882.
Πρόσκοπος του Ιονίου, 1926, 1942-1943 [M.T.].
Ρήγας ο Φεραίος, 1873, 1882-1889, 1891.
Σφιγξ, 1880, 1881.
Η Φωνή, διάφορα φύλλα 1867, 1873, 1886, 1907.

γ. Λευκάδας

Αγροτική, 1930 [φ. 20-24 BB].
Ελευθερία, 1882, [B.B].
Λευκάς, 1870, [φ. 111 και 115 BB].
Νέα Λευκάς
Πήγασος, 1884 [φ.2, και 11 BB].
Σημαία, 1872 [φ. 49,53, 57, 61- 63, BB].
Τσεκούρα 1885 [φ. 76 BB].

E. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

α. Ζακύνθου

Il Littorio, 1942, 1943.
Μούσαι [Αι], 1915-1917, 1919.

β. Ιθάκης

Τηλέμαχος. Ημερολόγιον εκδιδόμενον εν Ιθάκη δια την ανέγερσιν θεάτρου, Ιθάκη 1912, έτος Α΄

γ. Κερκύρας

Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας (sic), τόμοι 6-17, 19 (1969-1982), υλικό στους 8(1971), 10 (1973), 11(1974), 12(1975), 14(1977),

15(1978), 16(1879).

Κερκυραϊκά Νέα, τεύχη 1582 (1984) -1594 (1986), υλικό στο τεύχος Σεπτεμβρίου 1985.

Κερκυραϊκά Χρονικά των ετών 1951, 1976, 1983, 1986, 2005, 2006, υλικό στους τόμους I (1951), XX (1976) και XXVI (1982).

ΣΤ. ΜΕΛΕΤΕΣ – ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ανδρουτσέλης Αρσ., *Οι Ιατροί της Ιονίου Πολιτείας = Αρσένιος Ανδρουτσέλης «Οι Ιατροί της Ιονίου Πολιτείας και η συμβολή των στην Ελληνική Επανάσταση και μετέπειτα», Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, έτος 8, τομ. 8 (1971), σσ. 65-71.

Αργυρός Παναγ., *Επτανησιακή Ιατρική = Παναγιώτης Αργυρός, ιατρός, «Η Επτανησιακή Ιατρική κατά τον 18ον αιώνα και ο Καποδίστριας ως ιατρός και ως άνθρωπος», Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, έτος 14, τόμ. 14 (1977), σσ. 47-62.

Αργυρός Παναγ., *Επτανησιακά Ιστορικά-Ιατρικά Θέματα = Παναγιώτης Φ. Αργυρός, ιατρός, Επτανησιακά Ιστορικά-Ιατρικά Θέματα*, Κέρκυρα 1997.

Αργυρός Παναγ., *Η ανακάλυψις του δαμαλισμού» = Παναγιώτης Αργυρός, ιατρός, «Η ανακάλυψις του δαμαλισμού υπό του Κεφαλήνος ιατρού Ιακώβου Πυλαρινού», Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, έτος 12, τόμ. 12 (1975), σσ.159-164.

Αργυρός Παναγ., *Η ιατρική στην Κέρκυρα = Παναγιώτης Φ. Αργυρός ιατρός, «Η ιατρική στην Κέρκυρα από τις αρχές του αιώνα έως το 1980», Επτανησιακά Ιστορικά-Ιατρικά Θέματα*, Κέρκυρα 1997.

Αργυρός Παναγ., *Η Ιόνιος Ακαδημία και η Ιατρική της Σχολή = Παναγιώτης Φ. Αργυρός, ιατρός, «Η Ιόνιος Ακαδημία και η Ιατρική της Σχολή», Επτανησιακά Ιστορικά-Ιατρικά Θέματα*, Κέρκυρα 1997, σσ. 168-187.

Αργυρός Παναγ., *Τα παλαιά Κερκυραϊκά Σωματεία = Παναγιώτης Φ. Αργυρός, ιατρός, «Τα παλαιά Κερκυραϊκά πνευματικά Σωματεία και οι Κερκυραίοι Ιατροί», Επτανησιακά Ιστορικά-Ιατρικά Θέματα*, Κέρκυρα 1997, σ. 340.

Αρδαβάνης-Λιμπεράτος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί = Σπυρίδων Αρδαβάνης-Λιμπεράτος, Επτανήσιοι Ιατροί διακριθέντες εις την Πολιτικήν και τα Γράμματα*, Κέρκυρα 1938, Εταιρεία προς Ενίσχυσιν των Επτανησιακών Μελετών 6.

Αρδαβάνης-Λιμπεράτος Σ., *Νοσοκομεία εν Επτανήσω = Σ. Ν. Αρδαβάνης-Λιμπεράτος, «Νοσοκομεία εν Επτανήσω και Κρήτη επί Ενετοκρατίας», Ελληνική Ιατρική*, έτος 10^ο, τ. 7 (Ιούλιος 1936), σσ. 728-739.

Βεντήρης Γ., *Η Ελλάς του 1910-1920*.

Βίτσος Ι., *Η Ιατρική εις την Επτάνησον* = Ιωάννης Α. Βίτσος, *Η Ιατρική εις την Επτάνησον και η συμβολή των Επτανησίων ιατρών εις την πνευματικήν και κοινωνικήν εξέλιξιν της Ελλάδος* (από του 16^{ου} μέχρι και του πρώτου ημίσεος του 19^{ου} αιώνας). Διατριβή επί διδακτορία, Αθήναι 1979.

Βλασσόπουλος Σ., *Στατιστικά και ιστορικά ειδήσεις*, = Σ. Βλασσόπουλος, «Στατιστικά και ιστορικά περί Κερκύρας ειδήσεις», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμος 21 (Κέρκυρα 1977).

Βουκελάτος Γ., Σταματέλος = Γιάννης Βουκελάτος «Σταματέλος [Νικόλαος Ι.] και Βερροιώτης [Ευστάθιος]», εφημ. *Ηχώ της Λευκάδος*, φ. 46/151 (Αθήνα), Απρίλιος 1988.

Γερμανός Φρέντυ, *Ακριβή μου Σοφία* = Φρέντυ Γερμανός, *Ακριβή μου Σοφία. Ιστορικό μυθιστόρημα*, Καστανιώτης, Αθήνα 1999

Γερούλανος Μ., Έκθεσις = Μαρίνος Γερούλανος, «Έκθεσις περί της ιατρικής αποστολής του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού προς τους σεισμοπαθείς Κεφαλληνίας και Ζακύνθου», *Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Λογοδοσία 1912-1913*, εν Αθήναις, τυπογραφείο «Εστία» 1914, σσ. 283-285.

Γκούσης Αντ., *Τσηριγιώτης Χρ.*, = Αντώνιος Γκούσης, *Χρήστος Τσηριγιώτης: Ο πρώτος Έλλην Ψυχίατρος*, Κέρκυρα 1960.

Γρηγόρης Π., Ο γύρος του νησιού = Πέτρος Μ. Γρηγόρης, «Ο γύρος του νησιού από Λευκαδίτες φοιτητές το 1927», εφημ. *Ηχώ Λευκάδος*, φ. 38/153 (Ιούνιος 1987) και φ. 39/154 (Ιούλιος – Αύγουστος 1987).

Δαμάσκος Ν., *Οδηγός 1915* = Ν. Δαμάσκος, Γενικός Πράκτωρ δια την Ελλάδα, *Πανελλήνιος Οδηγός. Το Ελληνικόν Ντιρεκτόρι*, Μέρος Πρώτον, Εκδότης «Ανατολική Εταιρεία Διαφημίσεων», Έδρα εν Καΐρω (Αιγύπτου) 1915.

Δαφνής Κ., Ναπολ. Ζαμπέλη κληροδότημα = Κ. Δαφνή, «Ο Ναπολέον Ζαμπέλης και το κληροδότημά του», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμ. XX, Κέρκυρα 1976, σσ. 170 – 178.

Δαφνής Κ. - Καρύδης Ν., *Νοσηλευτικά* = Κ. Δαφνής – Ν. Καρύδης, συντάκτες των *Κερκυραϊκών Χρονικών*, «Νοσηλευτικά και φιλανθρωπικά ιδρύματα», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τομ. 1 (Κέρκυρα 1951), σσ. 201-209.

Δεμπόνος Α-Δ., *Σταθμοί*, = Αγγελο-Διονύσης Δεμπόνος, *Σταθμοί*, Αργοστόλι 1994.

Δηλιγιάννης Κ., *Ημερολόγιον 1874* = Κ. Δηλιγιάννης, *Ημερολόγιον Ιατρικόν και Φαρμακευτικόν*, Έτος Α' (1874), Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1874.

Διαμαντής Κ., *Η Ιόνιος Ακαδημία του Κόμητος Γκίλφορντ* = «Η Ιόνιος Ακαδημία του Κόμητος Γκίλφορντ» *Ελληνική Δημιουργία*, τ. 31(1949), σσ. 731-732.

Ζαβιτσιάνος Δημ. = Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος = Δημητρίου Ζαβιτσιάνου, «Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος», *Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας*, τ. 11, σσ. 21-33, 1874.

Ζαμπέλης Ι., *Ψήγματα* = Ιωάννης Ζαμπέλης, *Ψήγματα τοπικής Ιστορίας της Λευκάδας*, Λευκάδα 2005.

Ζώης Λ., *Ιστορία Ζακύνθου* = Λ. Χ. Ζώης, *Ιστορία της Ζακύνθου*, Αθήναι 1955.

Ζώης Λ., *Λεξικόν* = Λ. Χ. Ζώης, *Λεξικόν Ιστορικών και Λαογραφικών Ζακύνθου*, τ. Α' (Ιστορικών - Βιογραφικών), τ. Β' (Λαογραφικών), Αθήναι εκ του Εθνικού Τυπογραφείου 1963.

Ηλιού Φίλιππος, *Ελληνική Βιβλιογραφία*, = Φίλιππος Ηλιού - Πόπη Πολέμη, *Ελληνική Βιβλιογραφία 1864-1900, Συνοπτική Αναγραφή, Βιβλιογραφικό εργαστήρι «Φίλιππος Ηλιού»*, Ε.Λ.Ι.Α., Αθήνα 2006.

Ιγγλέσης Ν., *Οδηγός* = Ν. Γ. Ιγγλέσης, *Οδηγός της Ελλάδος*, έτος Α' 1905-1906, έτος Ε' 1916, έτος ΣΤ' 1918, έτος Ι' 1925-1926, 1930, 1934-1935.

Καιροφύλας Κ., *Η Επτάνησος υπό τους Βενετούς* = Κ. Καιροφύλας, *Η Επτάνησος υπό τους Βενετούς*, Αθήναι 1942.

Καλούδας Π., *Λεύκωμα* = Π. Καλούδας, *Λεύκωμα των Επιστημόνων της Ελλάδος. Ιατροί, οδοντίατροι, Μακεδονίας, Θράκης, Ηπείρου, Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου, Νήσων*, έκδ. γ', Θεσσαλονίκη 1933.

Καπάδοχος Δημ., *Η λοιμική* = Δημ. Καπάδοχος, «*Η λοιμική και ο πρώτος ευλογισμός στην Κέρκυρα. Σύντομο ιστορικό της αρρώστιας*», *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, έτος 14, τόμ. 14 (1977), σσ.70-84.

Καπαδόχος Δημ., *Η ανακάλυψις του Δαμαλισμού* = Δημ. Καπαδόχος «*Η ανακάλυψις του Δαμαλισμού υπό του Κεφαλλήνος ιατρού Ιακώβου Πυλαρινού*», *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, έτος 12, τ. 12 (1975), σσ. 159-164.

Κατραμής Ν., *Φιλολογικά Ανάλεκτα* = Ν. Κατραμής, *Φιλολογικά Ανάλεκτα Ζακύνθου, υπό Νικολάου Κατραμή, Αρχιεπισκοπου Ζακύνθου*, Εν Ζακύνθω 1880.

Κεφαλλονίτης Γ., *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου* = Γ. Κεφαλλονίτης, *Ιστορία του Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας*, Κέρκυρα 1940.

Κλάδης Παναγ., *Λόγος επιτάφιος* = Παναγ. Μ. Κλάδης, *Λόγος επιτάφιος εκφωνηθείς εν τω ναώ του Αγίου Ανδρέου κατά την 7 Ιουνίου 1867 επί του νεκρικού φερέτρου του δρος Δημητρίου Πελεκάση υπό του Ελλ. ιερέως Πανάγ. Μ. Κλάδη*, εν Ζακύνθω 1867.

Κουνιάκης Π., *Η νήσος Λευκάς* = Παναγιώτης Θ. Κουνιάκης, *Η νήσος Λευκάς από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς -Ήθη -Έθιμα -Εξέλιξις και Δράσις των πολιτικών αυτής ανδρών*, τεύχ. Α, 1928, χ.τ.ε.

Κουνιάκης Π., *Σύγχρονος Λευκάς* = Πάνος Θ. Κουνιάκης, *Η σύγχρονος Λευκάς 1890-1936*, εκ των τυπογραφείων Α. Κουλουμπή, εν Πάτραις 1937.

Κουρκουμέλης Ν., *Εκπαίδευση Κέρκυρας* = Ν. Κ. Κουρκουμέλης, *Η*

εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864), Αθήνα 2002.

Κυριάκης Κ., *Οδηγός της νήσου Κερκύρας* = Κ. Κυριάκης, *Οδηγός της νήσου Κερκύρας*. Εν Αθήναις 1902.

Κυριέρης Γιαννόπουλος, *Οδηγός 1921* = *Ελληνικός Οδηγός 1921*. Ιδιοκτησία Εταιρείας Κυριέρης Γιαννόπουλος & ΣΙΑ, Αθήναι, Εταιρεία Διαφημίσεων GEO, Πλατεία Συντάγματος [1921].

Λασκαράτος Ι., *Πρόληψη αρρώστιας* = Ι. Λασκαράτος, *Πρόληψη της αρρώστιας και Κοινωνική Προστασία στα Επτάνησα επί Αγγλοκρατίας (1815-1864)*. Διατριβή επί Υψηγείας, Αθήνα 1984, Σπουδαστήριο Ιστορίας Ιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών.

Λασκαράτος Ι., *Ιστορία ΙΙ* = Ι. Γ. Λασκαράτος, *Ιστορία της Ιατρικής*, τόμ. ΙΙ, Αθήνα 2004.

Λεκατσάς Αθανάσιος, *Η Ιθάκη* = Αθανασίου Λεκατσά, *Η Ιθάκη*, τόμοι 3, Αθήνα 1998.

Λευκάδα. Δρόμοι, πλατείες, συνοικίες... με ιστορία!, έκδοση 2ου Γενικού Λυκείου Λευκάδας.

Λούντζης Ερμ., *Περί πολιτικής καταστάσεως* = Ερμάννος Λούντζης, *Περί πολιτικής καταστάσεως της Επτανήσου επί Ενετών*, εν Αθήναις 1856.

Λυκίσσας Μ., *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι* = Μιχάλης Γ. Λυκίσσας, *Κερκυραίοι γιατροφιλόσοφοι και γιατροί στην πολιτική*, Αθήνα 1989.

Μαρκόπουλος Ν., Ιγγλέσης Γ., *Νοσοκομείον τραυματιών 1897*.

Μαχαιράς Κ., *Η Λευκάς επί Ενετοκρατίας* = Κ. Μαχαιράς, *Η Λευκάς επί Ενετοκρατίας*, Αθήναι 1951.

Μαχαιράς Κ., *Λευκάς επί Αγγλικής προστασίας* = Κ. Μαχαιράς, *Λευκάς και Λευκάδιοι επί Αγγλικής προστασίας, 1810-1864*, Κέρκυρα 1940.

Μαραγκού Σ., *Ο γιατρός του χωριού* = Σμύρνη Φ. Μαραγκού, *Ο γιατρός του χωριού*, Αθήνα 1986, επιμέλεια Νίκου Δ. Βουκελάτου.

Μάργαρης Ι., *Λόγος πανηγυρικός* = Ιωάννης Λ. Μάργαρης, «*Λόγος πανηγυρικός της 25ης Μαρτίου εκφωνηθείς εν τω ναώ των Αγίων Πάντων, υπό Ιωάννου Λ. Μάργαρη, ιατρού*», εφημ. *Αγών*, φ. 197/30-3-1880, σσ.4-6.

Μάργαρης Ι., *Λόγος επικήδειος* = Ιωάννης Λ. Μάργαρης, «*Λόγος επικήδειος επί του νεκρού του Λαμπρινού Δικοπούλου εκφωνηθείς υπό του ιατρού κ. Ι. Λ. Μάργαρη*», εφημ. *Αγών*, φ.100/14-5-1876.

Μοσχόπουλος Γ., *Ιστορία Κεφαλονιάς* = Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος, *Ιστορία της Κεφαλονιάς, τόμος πρώτος. Από τα αρχαία χρόνια ως το 1797*, γ' έκδοση, Αθήνα 2002.

Μοσχόπουλος Γ., *Ιστορία Κεφαλονιάς* = Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος, *Ιστορία της Κεφαλονιάς (1797-1940), Πολιτική - Ιστορία - Πολιτισμός*

– Παιδεία - Γράμματα - Τέχνες (Περιέχεται και η ύλη του εξαντλημένου Β' τόμου), Αθήνα 2010.

Μοσχόπουλος Γ.– Ζαπάντη Στ., *Υγειονομείο Κεφαλληνίας* = Γ. Ν.

Μοσχόπουλος – Στ. Ζαπάντη, *Υγειονομείο Κεφαλληνίας. Άδειες ελευθεροκοινωνίας 1846-1864*, τ. 1 (1846-1851) Αργοστόλι 1997, τ. 2 (1852-1864) Αργοστόλι 2000.

Μπούκας Μ., *Οδηγός 1875* = (Μ. Μπούκας), *Οδηγός Εμπορικός Γεωγραφικός και Ιστορικός των πλείστων κυριωτέρων πόλεων της Ελλάδος του έτους 1875 ...εκδιδόμενος κατ' έτος υπό Μιλτιάδου Μπούκα. Έτος Α'.* Εν Αθήναις, Τύποις «Ελληνικής Ανεξαρτησίας», 1875.

Μπουμπουλίδης Φ., Γενεαλογικά = Φαίδων Κ. Μπουμπουλίδης, «Γενεαλογικά Ζακυνθινών Οικογενειών», *Δελτίον Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος*, τομ. 9 (Αθήνα 1992), σσ. 52-54.

Παξιμαδοπούλου – Σταυρινού Μ., *Οι εξεγέρσεις της Κεφαλληνίας* = Μιράντα Παξιμαδοπούλου – Σταυρινού, *Οι εξεγέρσεις της Κεφαλληνίας κατά τα έτη 1848 και 1849*, Αθήνα 1980.

Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 1ος = Θωμάς Ι. Παπαδόπουλος, *Ιονική Βιβλιογραφία Bibliographie Ioniennne 16ος-19ος αιώνας*, τόμος πρώτος 1508-1850, Νέα έκδοση επαυξημένη, Αθήνα 1998.

Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 2ος = Θωμάς Ι. Παπαδόπουλος, *Ιονική Βιβλιογραφία Bibliographie Ioniennne 16ος-19ος αιώνας*, τόμος δεύτερος 1851-1880, Αθήνα 2000.

Παπαδόπουλος Θ., *Ιονική Βιβλιογραφία*, 3ος = Θωμάς Ι. Παπαδόπουλος, *Ιονική Βιβλιογραφία Bibliographie Ioniennne 16ος-19ος αιώνας*, τόμος τρίτος 1881-1900 και Αχρονολόγητα-Επιπροσθήκες-Ευρετήρια, Αθήνα 2002.

Πεντόγαλος Γ., *Σχολεία Ιατρικής* = Γεράσιμος Η. Πεντόγαλος, *Σχολεία Ιατρικής Παιδείας στην Ελλάδα. 1. Ιατροχειρουργικόν Σχολείον (1835-1837), 2. Χειρουργική Σχολή (1938-1940)*, έκδ. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1991.

Πεντόγαλος Γ., *Η Ιατρική Σχολή* = Γεράσιμος Η. Πεντόγαλος, *Η Ιατρική Σχολή της Ιονίου Ακαδημίας (1824-1828, 1844-1865) υπό Δρος Γερασ. Η. Πεντογάλου*, Διατριβή επί υφηγεσία, Θεσσαλονίκη 1980.

Πεντόγαλος Γ., *Πατροί Κεφαλονιάς 1500-1864* = Γεράσιμος Η. Πεντόγαλος, *Πατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς στα χρόνια των ξενικών κυριαρχιών (1500-1864)*, Θεσσαλονίκη 2004, University Studio Press.

Πεντόγαλος Γ., *Νοσοκομειακή περίθαλψη 1864-1887* = Γ. Πεντόγαλος «Η νοσοκομειακή περίθαλψη στην Κεφαλονιά. Από την Ένωση έως το 1887». *Κεφαλονιά και Ιθάκη*, τεύχος 1, Μάρτιος 1983, Έκδοση Αδελφότητας Κεφαλλήνων και Ιθακησίων Πειραιά, σσ. 20-23, 41.

Πεντόγαλος Γ., *Πατροί Κεφαλονιάς (1864-1940)* = Γεράσιμος Η.

Πεντόγαλος, *Γιατροί και Ιατρική Κεφαλονιάς από τα χρόνια της Ένωσης μέχρι τον πόλεμο του 1940 (1864-1940)*, Θεσσαλονίκη 2007, University Studio Press.

Πιέρης Γ., Σπύρος Αρβανιτάκης = Γιάννης Σ. Πιέρης, «Σπύρος Αρβανιτάκης, ένας Κερκυραίος αγωνιστής του 19^{ου} αιώνα». *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, (1976), τ. 13, σσ. 19-28.

Πλουμίδης Γ., *Βενετοκρατούμενες ελληνικές χώρες* = Γεώργιος Σπ.

Πλουμίδης, *Οι βενετοκρατούμενες ελληνικές χώρες μεταξύ του δεύτερου και τρίτου τουρκοβενετικού πολέμου (1503-1537)*, Ιωάννινα 1974.

Πλουμίδης Σπ., Το Βρεττανικό Αναρρωτήριο = Σπύρος Γ. Πλουμίδης, «Το Βρεττανικό Αναρρωτήριο της Κέρκυρας (1917-18)», *Περί Ιστορίας*, τόμ. 4, έκδ. Ιόνιος Εταιρεία Ιστορικών Μελετών, Κέρκυρα 2003, σσ. 245 – 258.

Πλουμπίδης Δ., *Ιστορία της Ψυχιατρικής στην Ελλάδα* = Δημήτρης Ν.

Πλουμπίδης, *Ιστορία της Ψυχιατρικής στην Ελλάδα Θεσμοί, Ιδρύματα και κοινωνικό πλαίσιο 1850-1920*.

Ραυτόπουλος Αντ., Η παιδεία εν Ιθάκη 1859 = Αντώνιος Ραυτόπουλος «Η παιδεία εν Ιθάκη 1859», *Ημερολόγιον Ιθάκης* 1928, σ. 42-47.

Ράλλης Γ., *Γεώργιος Θεοτόκης*, = Γεώργιος Ράλλης, *Γεώργιος Θεοτόκης. Ο πολιτικός του μέτρον*, Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1986.

Ροντογιάννης Π., *Η Ιστορία της Λευκάδας*, = Πάνος Γ. Ροντογιάννης, *Η Ιστορία της Λευκάδας*, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, τ. Α', Αθήνα 2006 και τ. Β', Αθήνα 1982.

Ροντογιάνης Π., Αριστομένης Κ. Αλβανίτης, = Πάνος Γ. Ροντογιάννης, «Αριστομένης Κ. Αλβανίτης», δημοσιευμένη μελέτη στην εφημερίδα *Λευκάς* σε συνέχειες στα φφ: 46/14-2-1952 έως 50/ 31-3-1952).

Σάντα Βιολέττα, Αφιέρωμα: Ξενοφώντας Γρηγόρης, = Βιολέττα Σάντα, «Αφιέρωμα: Ξενοφώντας Γρηγόρης, ο Παιτρός, ο Άνθρωπος», *Λευκαδίτικα Νέα* 16-4-2013 και 19-4-2013.

Σιδέρη Α., *Φοιτητές Πίζας* = Αλόη Σιδέρη, *Οι Έλληνες φοιτητές στο Πανεπιστήμιο της Πίζας (1806-1861)*, τόμ. Πρώτος + Δεύτερος, Αθήνα 1989, 1994, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας – Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, αριθ.21 – Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Σκόκος Κ., *Ημερολόγιον*, = Κωνσταντίνος Σ. Σκόκος, *Εθνικόν Ημερολόγιον, Χρονογραφικόν, Φιλολογικόν και Γελοιογραφικόν*, τ. 8 (1893).

Σπετσιέρης Δ., *Επιτάφιος* = Δημήτριος Σπετσιέρης, *Επιτάφιος λόγος εκφωνηθείς τη 14η Ιουνίου 1867 εν τω ναώ του Αγίου Ανδρέου υπό Δημητρίου Σπετσιέρη εις το πρώτον μνημόσυνον του αιμνήστου ιατρού Δημητρίου Πελεκάση*, εν Ζακύνθω τη 22 Ιουλίου 1867, τύποις Η Αυγή.

Σύλλογος Λευκαδίων Ηλιούπολης, *Ημερολόγιο 2001*. = Σύλλογος

Λευκαδίων Ηλιούπολης “Η Φανερωμένη”, *Ημερολόγιο 2001*.

Τουλιάτος Δ., *Η Ελληνική Ιατρική*, = Διονύσιος Τουλιάτος, *Η Ελληνική Ιατρική δια μέσου των αιώνων*, Αθήναι 1958.

Τριανταφύλλου Κ., *Λεξικόν* = Κωνσταντίνος Τριανταφύλλου, *Ιστορικόν Λεξικόν των Πατρών*, β' έκδοση, Πάτραι 1980.

Τσηριγιώτης Χρ., *Στατιστικές φρενοκομείου ετών 1877-1883*

α) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1877. Υποβληθείσα... υπό του Διευθυντού... Χρ. Τσηριγιώτου Ιατροχειρουργού*. Εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου. 1878.

β) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1878. Υποβληθείσα... υπό ... Χρ. Τσηριγιώτου Ιατροχειρουργού Διευθυντού του Δημοσίου τούτου Καταστήματος*. Εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου. 1879.

γ) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του εν Κερκύρα Φρενοκομείου του έτους 1879. Υποβληθείσα... υπό ... Χρ. Τσηριγιώτου Ιατροχειρουργού Διευθυντού του Δημοσίου τούτου Καταστήματος*. Εν Αθήναις εκ του Εθνικού Τυπογραφείου. 1880. [Ηλιού, τ. Β, σ. 1377, αριθ. 876.

δ) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του Φρενοκομείου Κερκύρας του έτους 1882 Υποβληθείσα... υπό του Διευθύνοντος το Δημόσιον τούτο Κατάστημα Χρ. Τσηριγιώτου Ιατρού*. Εν Αθήναις εκ του Τυπογραφείου του Υπουργείου των Εσωτερικών. 1884.].

ε) *Υπουργείον των εσωτερικών. Στατιστική του Φρενοκομείου Κερκύρας του έτους 1883 υποβληθείσα... υπό του Διευθύνοντος το Δημόσιον τούτο Κατάστημα Χρ. Τσηριγιώτου Ιατρού*. Εν Αθήναις εκ του Τυπογραφείου του Υπουργείου των Εσωτερικών. 1884. [Ηλιού, τ. Β, σ. 1794, αριθ. 950. ΒΒ].

Τσιτσέλης Η., *Σύμμικτα*, τ. Β' = Ηλίας Α. Τσιτσέλης, *Κεφαλληνιακά Σύμμικτα*, τόμος δεύτερος. Εν Αθήναις, Τύποις Μηνά Μυρτίδη 1960.

Φατούρου Β., *Δημογραφική καταγραφή των ασθενών του νοσοκομείου Λευκάδα (1904-1940)* = Βασιλική Δ. Φατούρου, *Δημογραφική καταγραφή των ασθενών του νοσοκομείου Λευκάδας από το 1904 έως το 1940*, Κέρκυρα Μάιος 2010. (δακτυλόγραφη έκδοση).

Χαροκόπος Σ., *Επτανήσιοι Ιατροί* = Σπ. Χαροκόπος, «Επτανήσιοι Ιατροί», *Διαλέξεις* (“Παρνασσός”), Αθήνα 1975, σσ. 99-120.

Χαροκόπος Σ.- Χαροκόπος Φ., *Επτανησιακή Ιατρική* = Σπύρος Α. Χαροκόπος - Φώτης Σ. Χαροκόπος, *Επτανησιακή Ιατρική. Ιστορική και Ιατροκοινωνική μελέτη (Από το 16^ο αιώνα μέχρι σήμερα)*, Έκδοση του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών, Αθήναι 1976.

Χιώτης Π., *Ιστορικά Απομνημονεύματα* = Π. Χιώτης, *Ιστορικά Απομνημονεύματα Επτανήσου*, τ. 6, εν Ζακύνθω 1887, τ. 7, 1900.

Χυτήρης Γεράσιμος, *Τηλέμαχος Καββαδίας* = Γεράσιμος Χυτήρης,

«Τηλέμαχος Καββαδίας», *Κερκυραϊκά Νέα*, έτος 41, αριθ. φ. 1590/ Ιανουάριος 1985, σ. 14.

Henderson G., *Η Ιόνιος Ακαδημία* = G. P. Henderson, *Η Ιόνιος Ακαδημία*. Μετάφραση Φ. Κ. Βώρου, Κέρκυρα 1980.

Hennen J., *Sketches, II*, = J. Hennem, *Sketches of the Medical Topography of the Mediterranean Comprising an account of Gibraltar, the Ionian Islands, and Malta to which is prefixed, a sketch of a Plan for Memoirs on Medical Topography*, Vol. II, London, Thomas and George Underwood.

Kerofillas C., *Italia* = C. Kerofillas, *Italia e Grecia nel Risorgimento Italiano*, Firenze 1918.

Miller W., *Ιστορία της Φραγκοκρατίας* = William Miller, *Ιστορία της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα (1204-1566)*, μεταφρ. Αγγέλου Φουριώτη, Αθήνα 1960 [το πρωτότυπο: *The Latins in the Levant a History of Frankisch Greece (1204-1566)* by William Miller, London 1908].

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ

ZAKYNTHOS

Αγγελίδης Ιωάννης του Νικολάου	147	Δάφνος Θεόδωρος του Νικολάου	159
Ακτύπης Ηλίας του Διονυσίου	170	Διαμαντόπουλος Γεώργιος του Διαμαντίου	112
Ακτύπης Νικόλαος του Γεωργίου	191	Διαμαντόπουλος Παναγιώτης	185
Ανδρεόλας Νικόλαος του Παναγιώτη	169	Δικόπουλος Λαμπρινός	115
Αρβανιτάκης Ιωάννης	181	Ζέζας Κάϊσαρ του Σπυρίδωνος	163
Βαρβιάνης Ιωάννης του Γ.	190	Ζερβός Νικήτας	129
Βασταρούχας Σπυρίδων του Γ.	190	Ζήβας Σπυρίδων του Νικολάου	189
Βερέττας ή Μπερέττας Διονύσιος του Σπυρίδωνος	119	Ζιόμης Σπυρίδων	184
Βερέττας ή Μπερέττας Πέτρος	189	Ζυγουράκης	183
Βερέττας ή Μπερέττας Σπυρίδων του Φραγκίσκου	185	Θεοδοσάτος Αναστάσιος του Διονυσίου	189
Βερέττας ή Μπερέττας Φραγκίσκος του Σπυρίδωνος	116	Θεοδόσης [Καραντζάς] Παναγιώτης του Διονυσίου	174
Βερύκιος Αναστάσιος του Ιωάννου	122	Θεριανός Παναγιώτης του Νικολάου	139
Βερύκιος Ιούλιος του Γεωργίου	147	Θωμόπουλος Ιάκωβος του Ιωάννου	150
Βιαγκίνης Ιωάννης του Μάρκου	190	Ιθακήσιος Διονύσιος	184
Βισβάρδης Παύλος του Δ.	190	Κακολύρης Στασινός Νικόλαος ή Κέκος	155
Βουρδέρης Δημήτριος του Σπυρίδωνος	185	Καλλιβκάς Αντώνιος του Διονυσίου	186
Βούτος Ιούλιος του Σπυρίδωνος	112	Κανδακίτης ή Καντακίτης Αντώνιος Περικλέους	172
Γαήτας Φωσκάρδης Αντώνιος του Δημητρίου	143	Κανδακίτης Λεωνίδας - Ευγένιος του Αντωνίου	129
Γαλβάνης Ιούλιος του Ιωάννου	135	Κάνδηλας Παύλος του Νικολάου	157
Γελαδάς Αναστάσιος του Νικολάου	172	Κανδιάνος Αναστάσιος του Νικολάου	191
Γκούσκος Αντώνιος του Διονυσίου	192	Καραμαλικής Σπυρίδων του Θεοδώρου	154
Γκούσκος Φραγκίσκος του Α.	146	Καραντζάς Παναγιώτης βλ. Θεοδόσης Παναγιώτης	174
Γουργουράκης Διονύσιος του Κων/νου	117	Καρβελλάς Διονύσιος του Νικολάου	146
Γουργουράκης Ιωάννης του Ευστρατίου	118	Καρβελλάς Σπυρίδων του Δημητρίου	112
Γουργουράκης Σπυρίδων	183	Καρρέρ Γεώργιος του Λουκά	164
Γρηγορόπουλος Ιωάννης του Μ.	189	Καταιβάτης Δημήτριος του Νικολάου	177
Γρόπας Παναγιώτης του Νικολάου	179	Καταμπελίσσης Ανδρέας του Διονυσίου	170
Δαμουλιάνος Δημήτριος του Διονυσίου	192		

Κατραμής Διονύσιος του Νικολάου	139	Μάργαρης Ιωάννης του Λαμπρινού	152
Κεφαλληνός Σπυρίδων του Μάρκου	178	Μαρίνος Αναστάσιος του Στυλιανού	180
Κλαυδιανός Διονύσιος του Κ.	190	Μαρίνος Ιωάννης του Γ.	176
Κοκκίνης Ανδρέας-Διονύσιος του Ιωάννου	127	Μαρκεσίνης Αναστάσιος-Αριστείδης του Νικολάου	123
Κοκκίνης Διονύσιος του Ανδρέα-Διονυσίου	164	Μαρκόπουλος Σπυρίδων του Ανδρέα	125
Κοκκίνης Μάρκος του Παναγιώτη	118	Μαρούδας Ιωάννης	184
Κοκκίνης ή Κοκκινάκης Παναγιώτης του Μάρκου	132	Μαρούδας Στυλιανός του Παναγιώτη	166
Κοκκίνης Πέτρος-Παύλος του Ιωάννου	134	Μελισσινός Μάριος του Πέτρου	168
Κόμης Αλέξανδρος του Σπυρίδωνος	192	Μελίτας Διονύσιος	184
Κόμης Σπυρίδων του Β.	166	Μελίτας Παναγιώτης του Δ.	189
Κονίδης Αντώνιος-Μιλιτιάδης του Πορφύριου	170	Μερκάτης Ιούλιος του Φραγκίσκου	149
Κοντονής Κωνσταντίνος του Θεοδώρου	152	Μιλιοράτης Ξενοφών του Ιωάννου	186
Κοντονής Χαράλαμπος του Σπυρίδωνος	156	Μινώτος Διονύσιος του Δ.	153
Κορκός Ιωάννης του Νικολάου	109	Μιχαλίτσης Ματθαίος του Γεωργίου	181
Κουλουμβάρδος ή Κουλουμπάρδος Γεώργιος του Διονυσίου	125	Μοθωναίος Γεώργιος του Ιωάννου	182
Κουλουμβάρδος Μάρκος του Νικολάου	185	Μουζάκης Ανδρέας του Χρήστου	133
Κουμάνης Δημήτριος του Αναστασίου	165	Μουζάκης Νικόλαος του Ιωάννου [Τζαννέτου]	160
Κουμάνης Σταμάτιος	184	Μουζάκης Τζαννέτος του Μαρίνου	175
Κούμανης Φραγκίσκος του Διονυσίου	159	Μουζάκης Τζαννέτος του Σπυρίδωνος	183
Κουτούβαλης Μαρίνος του Ανδρέα	186	Μουζάκης Φωτεινός	184
Κούτσης Νικόλαος του Α.	188	Μπαχώμης Δημήτριος του Κωνσταντίνου	119
Κυβετός Διονύσιος	185	Μποσινιόρ Διονύσιος του Νικολάου	159
Κυβετός Σπυρίδων του Νικολάου	134	Μυλωνάς-Μαυροειδής Διονύσιος του Θωμά	158
Κωστής Ιωάννης - Αναστάσιος του Κωνσταντίνου	185	Μωράκης Μαρίνος	183
Λαγάτωρας Σωκράτης του Ιωάννου	150	Μωρέτης Άγγελος του Δημητρίου	168
Λαλότης Σπυρίδων του Νικολάου	178	Να(ε)ράντζης Γεώργιος του Κων/νου	124
Λεφτάκης Σπυρίδων	184	Νέγκας Γεώργιος του Πέτρου	148
Λοΐζος Νικόλαος του Δ.	189	Νέγκας -Μαυρούλιας Παναγιώτης του Διονυσίου	176
Λομβάρδος Κωνσταντίνος του Χαλαλάμπους	120	Νέγρης Αναστάσιος του Πέτρου	166
		Νέγρης Νικόλαος	183

Νταγιάντας Νικόλαος του Σπυρίδ.	174	Ρώμας [Κανδιανός] Διονύσιος	183
Ορντιόνης Ευτύχιος του Ματθαίου	185	Σιγούρος Δημήτριος του Ε.	131
Παπαγεωργίου Σόλων	191	Σιγούρος Διονύσιος του Ιωάννου	145
Παπαγεωργόπουλος Παύλος του Π.	185	Σιγούρος Έκτορας του Μαρίνου	140
Παπαδάτος Π.	184	Σιγούρος Ροβέρτος του Αγγέλου	173
Παπαδάτος Διονύσιος του Σπυρ.	184	Σπίνος Διονύσιος	184
Παπαδάτος ή Ρήγας Σπυρίδων του Διονυσίου	172	Στεφάνου Μαρίνος	183
Παπαζαφειρόπουλος Γ.	183	Στουπάθης Διονύσιος του Αγγέλου	144
Παπαδόπουλος Αντώνιος	183	Στρατούλης Νικόλαος του Μιχαήλ	190
Παράσχος Ανδρέας του Παναγιώτη	191	Στρούζας Αντώνιος του Ανδρέα	171
Πατρινός Δ.	184	Στρούζας Διονύσιος του Ιωάννου	145
Πελεκάσης Δημήτριος του Διονυσίου	109	Ταμαρέσης Σπυρίδων του Δ.	191
Πελεκάσης Διονύσιος του Δημητρίου	139	Ταπίνης Άγγελος του Αλεξάνδρου	191
Πελεκάσης Διονύσιος του Σπυρίδωνος	189	Ταρουσόπουλος Στέφανος του Μ.	188
Περδικίδης Γ.	183	Τερτσέτης Δημήτριος Αλοΐσιος του Ανδρέα	158
Περτούνζης Διονύσιος του Κων/νου	185	Τζαβαλάς Νικόλαος του Πέτρου	191
Πέτας Άγγελος του Σ.	176	Τζουλάτης Άγγελος Φωστήρας	189
Πλατυμέσης Ανδρέας του Διονυσίου	155	Τσιλιμίγκρας Ιωάννης - Λεονάρδος του Παναγιώτη	167
Πλατυμέσης Κωνσταντίνος	192	Φέξης Οδυσσέας	185
Πλέσσας Αλέξανδρος	184	Φερεντίνος Παναγιώτης του Μετσικώφ	177
Πλέσσας Νικόλαος του Δημητρίου	128	Φλεμοτόμος Πέτρος του Νικολάου	116
Πομόνης Δημήτριος του Διονυσίου	188	Φραγκόπουλος Γεώργιος του Δημητρίου	133
Πομόνης Λυκούργος του Δ.	188	Φραντζής Κωνσταντίνος του Νικολάου	185
Πυλαρινός Σπυρίδων	186	Χαλικιάς Δημήτριος του Νικολάου	126
Ραφτάνης Δημήτριος του Σεργίου	188	Χαλικιάς Ιωάννης του Νικολάου	135
Ραφτάνης Διονύσιος του Νικολάου	144	Χαχαμόπουλος Χαραλάμπης του Ηλία	181
Ρούσσος Λεονάρδος του Λ.	186	Ψημάρης Γραδενίγος του Νικολάου	185
Ρώμας Γεώργιος του Διονυσίου	117		

ΙΘΑΚΗ

Βεντούρης Νικόλαος του Δ.	204	Παϊζης Ιωάννης του Δ.	201
Βλισμάς Γεώργιος του Βασιλείου	203	Παϊζης Διγενής Χρήστος του Δ.	197
Βρεττός Διονύσιος	203	Παλιμαδάς Γρηγόριος	202
Βρεττός Νικόλαος του Ε.	197	Παξινός Γεράσιμος του Δ.	203
Γαλάτης Ιωάννης του Σπυρίδωνος	202	Παπαδόπουλος Στυλιανός του Γ.	198
Γρίβας Χρήστος	193	Πατρίκιος Περικλής	203
Δενδραμής Λουκάς	201	Πεταλάς Νικόλαος του Δ.	203
Δενδρινός Ευάγγελος του Α.	204	Πουλιέρης Νικόλαος του Π.	204
Δευτεραίος Αλέξανδρος	203	Ραυτόπουλος Πάνος του Δ.	204
Δρακούλης Ιωάννης – Αγαμέμνων του Ανδρέα	202	Ρενιέρης Ιωάννης του Θ.	204
Δρακούλης Τιμολέων του Ευσταθίου	202	Σταθάτος Παναγιώτης	203
Ευστρατιάδης Διονύσιος του Ευσταθίου	202	Φερεντίνος Γεώργιος	198
Καλογερόπουλος Γ.	201	Φλωριάς Ιωάννης του Κ.	204
Καραβίας-Γρίβας Νικόλαος του Παναγή	193	ΚΕΡΚΥΡΑ	
Κοκκίνης Αντώνιος του Ιπποκράτους	204	Αγιοβλασίτης Αλκιβιάδης	218
Κοκκίνης Ιπποκράτης του Π.	195	Αθανασίου Ιωάννης	243
Κοκκίνης ή Κόκκινος Παναγιώτης	195	Αλεξάκης Στέφανος	205
Κολυβάς Κωνσταντίνος του Σ.	203	Αλευράς Νικόλαος	266
Κολυβάς Νικόλαος του Ευθυμίου	198	Αναγνώστης Αλέξανδρος	289
Κουβαράς Γεώργιος του Πολυχρόνη	201	Αναγνωστόπουλος Θ.	284
Λεκατσάς Αθανάσιος του Σπυρίδωνος	199	Ανδριόπουλος Γ.	276
Λεκατσάς Γεώργιος του Δημητρίου	203	Ανδρουτσέλλη Αναστασία του Σπυρίδωνος	259
Λεκατσάς Σπυρίδων	195	Ανδρουτσέλης Αντώνιος	273
Μαράτος Αλέξανδρος του Τηλέμαχου	204	Ανδρουτσέλης Αρσένιος του Δ.	267
Μαράτος Ανδρέας του Αντωνίου	193	Ανεμογιάννης Ιωάννης του Σπυρίδωνος	247
Μαράτος Βασίλειος του Ιωάννη	202	Απέργης Ιωάννης	288
Μαράτος Κίμων	203	Αραβαντινός Αριστείδης του Π.	234
Μαράτος Νικόλαος του Α.	198	Αρβανιτάκης Ανδρέας	221
Μαράτος Τηλέμαχος του Αντωνίου	202	Αρβανιτάκης Κωνσταντίνος του Φ.	250
Μιχαλόπουλος Ιωάννης του Γ.	204	Αρβανιτάκης Σπυρίδων του Νικολάου	209
Οικονόμου Θεόδωρος	201	Αρλιώτης Νικόλαος	261

Βαγιανός Γεώργιος	270	Γκαλούφας Ιωάννης	256
Βαλασιάδης	291	Γκιάτης Τιμολέων	298
Βάλβης Ιωάννης	283	Γκίκας Αθανάσιος του Α.	251
Βαλδέρσκακ Αντώνιος του Σ.	285	Γκινάκης Βασίλειος	287
Βαραγγούλης Σπυρίδων	274	Γκούσης Δημήτριος του Γ.	286
Βασιλάς Δημήτριος του Γ.	248	Γλυκιώτης Σπυρίδων	289
Βασιλάς Κωνσταντίνος	278	Γονέμης Νικόλαος	230
Βασιλάς Νικόλαος	275	Γουλής Κωνσταντίνος του Σ.	269
Βασιλάς Χριστόδουλος	281	Γουλής Νικόλαος του Γ.	248
Βέγιας Περικλής-Γεράσιμος- Σπυρίδων του Διονυσίου	238	Δαμασκηνός Αλέξανδρος	247
Βελλέλης Μωυσής	279	Δαμασκηνός Αναστάσιος	282
Βεντούρας Πέτρος του Ιωάννη	245	Δαφνής Στέφανος του Κων/νου	252
Βερονίκης Λεωνίδα	278	Δελβινιώτης Διομήδης του Νικολάου	217
Βιάνης Ιωσήφ του Ιακώβου	279	Δεσύλλας Ιωάννης του Μ.	254
Βλάσσης Γεώργιος	266	Δήμας Δημήτριος	289
Βλάσσης Μ.	289	Δημησιάνου Μαρία	268
Βλάχος Θεόδωρος	278	Δημουλίτσας Ανδρέας	278
Βόγγολης-Τεμπονέρας Γεώργιος	244	Δούσμανης Γεώργιος του Αντωνίου	281
Βούλγαρης Ιωάννης	251	Δούσμανης Διονύσιος	278
Βούλγαρης Κ.	287	Ζαβιτσιάνος Αναστάσιος του Σπυρίδωνος	278
Βράιλας Ιωάννης του Π.	211	Ζαβιτσιάνος Αρθρούρος του Γ.	249
Βραχλιώτης [Μπότης] Σπυρίδων	286	Ζαβιτσιάνος Γεώργιος του Κων/νου	233
Βραχλιώτης Γεώργιος	278	Ζαβιτσιάνος Κωνσταντίνος του Σπυρίδωνος	205
Βραχλιώτης Κωνσταντίνος	243	Ζαβιτσιάνος Νικόδημος	233
Βρυάκος Δημήτριος	256	Ζαβιτσιάνος Σπυρίδων του Κων/νου	235
Βρυάκος Χριστόδουλος	230	Ζαννίνης Ιωσήφ του Καρόλου	282
Γαρδικιώτης Αθανάσιος	284	Ζερβός Θεοτόκης	288
Γαλλινάς Δ.	287	Ζερβός Π.	289
Γαλλινάς Μιλτιάδης του Ουγό	244	Ζουπάνος Γεώργιος του Στ.	250
Γαλλινάς Ούγος του Μιλτιάδη	265	Θεοτόκης Γαβριήλ του Ανδρέα	219
Γιαννάς Ευάγγελος	276	Θεοτόκης Ευστάθιος	278
Γιαννούσης Σ.	291		

Θεριογιάννης Φραγκίσκος	282	Κοσκινάς Νικόλαος του Αρσενίου	278
Ιδρωμένος Γ.	289	Κουαρτάνος Νικόλαος	220
Ιωαννίδης Νικόλαος του Γεωργίου	224	Κουλούρης Σπυρίδων	289
Καββαδίας Τηλέμαχος του Σ.	263	Κουρής Ερωτόκριτος του Γ.	261
Καλογεράτος Πολύβιος του Α.	278	Κροκίδης Π.	290
Καλογεράτος Φαίδρος του Α.	283	Κυπριώτης Αντώνιος	290
Καλογερόπουλος Τηλέμαχος του Αναστασίου	208	Λαβράνος Σπυρίδων	287
Καλούδης Δημοσθένης	290	Λαβράνος Χριστόφορος του Φιλίππου	214
Κάντας Κωνσταντίνος	278	Λαζαράς Παναγιώτης του Ανέστη	216
Καπέλος Σπυρίδων	281	Λαζαράτος Σπυρίδων	290
Καποδίστριας Ιωάννης	280	Λάσκαρης Κωνσταντίνος	282
Καρύδης Αντώνιος του Π.	257	Λεβή Βενιαμίν του Δαβίδ	279
Κασίμης Αναστάσιος του Ν.	285	Λέκκα Δέσποινα	288
Κατέχης Α.	291	Λέσσης Σπυρίδων του Μαρίου	279
Κατωμέρης Σ.	284	Μανιαρίζης Σταμάτιος του Στυλιανού	275
Καφίρης Α.	284	Μαντάς Γεώργιος	273
Καφίρης Σωκράτης – Δημήτριος του Ιωάννου	222	Μαντατόπουλος Θ.	284
Κεφαλάς Κωνσταντίνος	279	Μαρίνος Α.	290
Κεφαλάς Σπυρίδων	283	Μάρκης Α.	287
Κεφαλλονίτης Γεώργιος του Ιωάννου	249	Μάρκης Νικόλαος	281
Κογεβίνας Άγγελος του Αυγουστίνου	284	Μάρμορας Σπυρίδων του Σ.	286
Κογεβίνας Άγγελος του Αυγουστίνου	212	Μαυρογένης Πέτρος	285
Κογεβίνας Αυγερινός	283	Μαυρογιάννης Παναγιώτης	241
Κογεβίνας Αυγουστίνος του Χριστοφόρου	282	Μαυρογιάννης Σπυρίδων	269
Κόλλας Δανήλλης	270	Μαυρογιάννης Σπυρίδων του Ευσταθίου	221
Κόλλας Σπυρίδων του Δ.	246	Μελισσηνός Διονύσιος του Ιωάννου	226
Κομητόπουλος Σπυρίδων	281	Μεταλληνός Αλέξανδρος του Γ.	256
Κόντης Λουκάς	288	Μιχαλάς Αριστ.	290
Κοντός Μιχαήλ	265	Μπαλός	291
Κοντός Νικόλαος	291	Μπαλτάς Κωνσταντίνος	288
Κοσκινάς Ιωάννης	244	Μπαττίνας Ιωσήφ του Ραφαήλ	250
		Μπέργκκιν Αλέξανδρος	277
		Μωραϊτης Ερωτόκριτος	288

Νεράντζης Σπυρίδων-Στέφανος του Κων/νου	216	Πουλημένος Κωνσταντίνος του Ανδρέου	286
Νικοκάβουρας Ιωάννης του Α.	240	Προβατάς Κωνσταντίνος	269
Παγκράτης Δ.	291	Προσαλέντης Ιωάννης	278
Παδοβάς Ιωάννης του Στεφάνου	227	Πυλαρινός Σπυρίδων	288
Παλατιανός Αντώνιος του Κων/νου	224	Ραζής Αλέξανδρος	290
Παλατιανός Γεώργιος του Κων/νου	221	Ριβέλλης Ερρίκος του Πέτρου	232
Παλατιανός Κωνσταντίνος του Γ.	246	Ροής Μελέτιος του Κ.	291
Παξινός Σπυρίδων του Νικολάου	242	Ρουβάς Στέφανος του Γ.	237
Παπακώστας Γεώργιος	248	Ρουβάς Χαρίδημος	288
Παπανικόλας Δημήτριος	227	Σαβάλλης Τίτος	278
Παπάς Βασίλειος	286	Σαμπάτης Λ.	270
Παραμυθιώτης Φιλοκτήτης	273	Σανσών Σπυρίδων του Δ.	240
Πάσχος Σπυρίδων	270	Σαούλης Θεμιστοκλής του Αθανασίου	280
Πάτσιος Δημήτριος	291	Σαραβάντας Νικόλαος	275
Πέιτζ Ερρίκος του Ευγένιου	280	Σέμος Ιωσήφ του Σαββατίου	217
Πελετιέρ Περικλής	280	Σιμωνίδης Σίμων Κ.	287
Πέτας Αθανάσιος	287	Σκαραμαγκά Πολύμνια	287
Πετρακίδης Απόστολος	286	Σκάρπας Ιωάννης	237
Πετρετής Βλαδίμηρος	285	Σκάρπας Λουδοβίκος του Φραγκίσκου	279
Πετρετής Λουκάς	282	Σκούφος Δημήτριος	283
Πηλάδης Θαλής	277	Σορδίνας Θεόδωρος	268
Πιέρης Αλέξανδρος	283	Σοφιανόπουλος Ανδρέας	284
Πιέρης Στέφανος – Μάριος του Μάρκου – Αντώνιος	219	Σοφιανόπουλος Δημήτριος	289
Πλαίτης Γεώργιος	281	Σπυρόπουλος Ιωάννης του Δ.	255
Πογιάγος Έκτωρ	287	Σταματόπουλος	286
Πογιάγος Ευγένιος του Ιακώβου	238	Στεφανίδης Θεόδωρος του Φιλίππου	270
Πολίτης Γεώργιος του Ηλία	239	Στίνης Σπυρίδων του Ι.	242
Πολίτης Ηλίας του Αθανασίου	222	Στουπάθης Διονύσιος	144
Πολίτης Σπυρίδων του Ε.	276	Σύφαντος Σπυρίδων	257
Ποντικής Δημήτριος	270	Τόμπρος Αθανάσιος	278
Ποντσενέδος ή Ποντσέττας Ανδρέας	283	Τόμπρος Ιωάννης	220
		Τοπάλης Λεωνίδα του Χ.	271

Τσαγκαρόλας Γεώργιος	230	Βλάχος Αριστείδης του Δημητρίου	318
Τσαγκαρόλας Ιάκωβος	219	Γαβαλάς Επαμεινώνδας του Ι.	298
Τσηριγιώτης Χρήστος	232	Γαβαλάς Θεόδωρος του Επαμεινώνδα	306
Τσουλάτης Σπυρίδων του Α.	285	Γαβαλάς Σπυρίδων του Αγγέλου	300
Φούλιας Πάυλος	280	Γολέμης Δημήτριος του Πάνου	308
Φωστήρας Σαράντης του Κ.	261	Γράψας Δημοσθένης	317
Χειμαριός Ιωάννης του Θ.	276	Γρηγόρης Ξενοφών του Σταύρου	316
Χριστοδήμος Λεωνίδα	285	Δάστων Ερρίκος	298
Χρυσοβιτσιάνος Θεόδωρος του Ν.	251	Δάστων Φίλιππος του Ε.	319
Ψυχογιός	291	Δάστων [Ντ' Άστον] Φίλιππος του Φιλίππου	318
ΠΑΞΟΙ		Δίπλας Ευστάθιος του Δ.	300
Αργυρός Φώτιος του Σπυρίδωνος	293	Ζαβερδινός Αντώνιος του Α.	319
Αργυρός Σπυρίδων του Φωτίου	292	Ζαβιτσιάνος Κων/νος του Γεωργίου	313
Γραμματάς Στυλιανός	293	Θεριανός Σπυρίδων του Α.	319
Κάγκας Χρήστος	292	Καββαδάς Κωνσταντίνος του Παναγιώτη	312
Μάρκος Πέτρος	293	Καββαδιάς Γεώργιος του Κ.	301
Μιτσιάλης Αναστάσιος του Π.	293	Καββαδιάς Ευστάθιος του Σπυρίδωνος	319
Μπόικος Σπυρίδων	292	Καββαδιάς Ιωάννης του Σαράντη	296
Μπόικος Χαράλαμπος του Σπυρίδωνος	294	Καββαδιάς Κωνσταντίνος του Σ.	313
Μουρίκης Ιωάννης του Αθανασίου	294	Καλκάνης Μάρκος του Φιλίππου	296
ΛΕΥΚΑΔΑ		Καλκάνης Σπυρίδων του Μ.	319
Αγγέλου Γεώργιος	318	Καταπόδης Περικλής του Επαμεινώνδα	313
Αλβανίτης Αριστομένης του Κ.	304	Καταπόδης Πέτρος του Κ.	300
Αλβανίτης Κωνσταντίνος	308	Κολυβάς Απόστολος	318
Ασπρογέρακας Νικόλαος του Γ.	319	Κολυβάς Νικόλαος του Δημητρίου	307
Ασπρογέρακας Σπυρίδων	297	Κονιδάρης Γεράσιμος του Χαρ.	312
Βαγενάς Ευστάθιος του Κ.	319	Κονιδάρης Σταμάτιος	318
Βαλλαμόντες Παναγιώτης του Δημητρίου	295	Κοντογούρης Χαράλαμπος	299
Βεντούρας Γεράσιμος του Θ.	319	Κοντοπρίας Ιωάννης του Θεοδώρου	307
Βερροιώτης Ευστάθιος του Θ.	303	Κουκουλιώτης Νίκανδρος του Ξενοφώντος	314
Βερροιώτης Θεόδωρος του Ευσταθίου	312	Κουκουλιώτης Ξενοφών του Ι.	305
		Κουνιάκης Γεράσιμος του Α.	304

Κωστάκης Ιωάννης	296	Σέρβος Ζαφείριος	297
Μαραγκός Γεράσιμος του Κ.	313	Σέρβος Σπυρίδων του Ζ.	319
Μαραγκός Γεώργιος του Φιλίππου	318	Σημέτας Περικλής του Σωκράτη	308
Μαραγκός Ευστάθιος	300	Σιδέρης Χρήστος του Ιωάννου	305
Μαραγκός Φίλιππος ή Πασχούρης του Αγγέλου	309	Σκιαδαρέσης Σοφοκλής	318
Μαρίνος Άγγελος	318	Σκληρός Γεράσιμος του Βασιλείου	307
Μελάς Μιχαήλ του Σπυρίδωνος	314	Σκληρός Κωνσταντίνος του Φίλιππα	313
Πανταζόπουλος Αχιλλέας	318	Σταματόπουλος Αλέξανδρος	297
Περδικάρης Ιωάννης	318	Σταύρος Αντώνιος	298
Περδικάρης Νικόλαος του Α.	308	Σταύρος Περικλής του Νικολάου	295
Πεταλάς Άγγελος	313	Τριανταφύλλης Αριστοτέλης του Δ.	305
Πετανίτης Ιωάννης του Β.	304	Φατούρος Νικόλαος του Σ.	300
Πολίτης Γεράσιμος του Νικολάου	312	Φίλιππας Πανάγος Πέτρος	301
Ράπτης Γεώργιος του Αγγέλου	309	Χαραμόγλης Σπυρίδων του Κων/νου	301
Σέρβος Αντώνιος	296	Ψωμάς Απόστολος	298

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

	σελ.
1. Το κτήριο του παλιού Αστικού Νοσοκομείου Κερκύρας.....	62
2. Το Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Κέρκυρας (1838). Το παλαιό φρούριο.....	63
3. Το Ψυχιατρείο Κερκύρας που κτίστηκε επί Αγγλοκρατίας.....	66
4. Το Υγειονομείο της Λευκάδας. Γκραβούρα του J. Cartwright.....	69
5. Το νησάκι του Αγίου Νικολάου (παλιό λοιμοκαθακτήριο) γύρω στα 1960.....	70
6. Μονή της Παναγίας των Χαρίτων στη Ζάκυνθο, που για ένα χρονικό διάστημα χρησιμοποιήθηκε ως Νοσοκομείο.....	78
7. Το Νοσοκομείο Ζακύνθου.....	79
8. Το λοιμοκαθακτήριο Ζακύνθου στον Αγ. Κωνσταντίνο από παλιά ελαιογραφία.....	80
9. Το λοιμοκαθακτήριο της Κερκύρας.....	84
10. Το “Μαρκάτο”, όπου ήταν η έδρα του Υγειονομείου στο Ληξούρι στα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Σχέδιο του Άγγλου μηχανικού J. P. Kennedy.....	85
11. Το Αργοστόλι τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Το μεγάλο κτήριο στην άκρη αριστερά είναι το Υγειονομείο.....	86
12. Νοσοκομείο Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κεφαλληνίας.....	87
13. Φιλανθρωπικά Καταστήματα Κεφαλληνίας. Βαλλιάνειο Νοσοκομείο.....	89
14. Καταστήματα Κεφαλληνίας. Βαλλιάνειο Νοσοκομείο. Αίθουσα Ακτινοδιαγνωστικής.....	91
15. Το Στρατιωτικό Νοσοκομείο Αργοστολίου, σε νεότερη φωτογραφία.....	92
16. Βέγιο Ψυχιατρείο Κεφαλληνίας.....	93
17. Το κτήριο της Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Κερκύρας.....	101
18. Δημήτριος Πελεκάσης (1798-1867).....	110
19. Σπυρίδων Καρβελλάς (1803-1878).....	113
20. Κωνσταντίνος Λομβάρδος (1820-1888).....	121
21. Ιούλιος Γαλβάνης (1838-1911).....	138
22. Έκτορας Σιγούρος (1898 -1897).....	142
23. Ο Ζακύνθιος γιατρός Νικόλαος Μουζάκης (1866-1955).....	162
24. Αντώνιος Δ. Καλλιβωκάς (1855-1910).....	187
25. Ο Ιθακήσιος γιατρός Ανδρέας Μαράτος.....	194
26. Ο γιατρός Ιπποκράτης Κοκκίνης (1852-1908).....	196
27. Ο γιατρός και ιστορικός Αθανάσιος Λεκατσάς (1877-1924).....	200
28. Ζαβιτσιάνος Κωνσταντίνος (1810-1881).....	206
29. Άγγελος Κογεβίνας (1811-1871).....	213

30. Ο γιατρός Ηλίας Πολίτης (1830-1915).....	223
31. Ο Κερκυραίος γιατρός Γεώργιος Τσαγκαρόλας (1837 -1898).....	229
32. Ο Κερκυραίος γιατρός Στέφανος Δαφνής (1880-1913) (σκίτσο).....	253
33. Αναστασία Ανδρουτσέλλη με τη φίλη της Σοφία Μινέικο.....	260
34. Ο γιατρός Τηλέμαχος Καββαδίας (1892-1956).....	264
35. Πέτρος Φίλιππος-Πανάγος. (1859-1935). Προτομή.....	302
36. Φίλιππος Αγ. Μαραγκός (1877-1954).....	310
37. Αναμνηστική φωτογραφία στο Ζάππειο. Διακρίνονται οι Λευκάδιοι γιατροί:Πρώτος αριστερά Φίλιππος Α. Μαραγκός, πρώτος δεξιά ο Γεώργιος Αγ. Ράπτης γιατρός στην Εξάνθεια της Λευκάδας και πίσω από τον Ράπτη μόλις διακρίνεται ο Αριστομένης Κων. Αλβανίτης.....	311
38. Ο γιατρός Ξενοφώντας Γρηγόρης (1902-1988).....	315
39. Χαράλαμπος Τυπάλδος-Ιακωβάτος (1810-1885).....	339
40. Μιχαήλ Τυπάλδος-Χαριτάτος (1818-1876).....	340
41. Ιωάννης Ε. Κανάλης (1860-1948).....	341
42. Νικόλαος Γιαννουλάτος (1869-1946).....	342
43. Βασίλειος Γ. Βανδώρος (1875-1948).....	343
44. Βικέντιος Χ. Τυπάλδος-Χαριτάτος (1872-1930).....	344
45. Ανδρέας Π. Φωκάς-Τσετζεράτος (1869-1927).....	345
46. Παύλος Χ. Αυλάμης (1875-1936).....	346
47. Λουκάς Γ. Νιφοράτος (1874-1950).....	347
48. Γεράσιμος Χ. Κεφαλάς (1891-1953).....	348
49. Βύρων Σ. Λυκιαρδόπουλος (1912-2002).....	349

